

KATONAI NEMZETBIZTONSÁGI SZOLGÁLAT

XX. évfolyam 3. szám   2022. október

SZAKMAI SZEMLE

ALAPÍTVÁ: 2003

BUDAPEST

**A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat
tudományos-szakmai folyóirata**

Felelős kiadó

Dr. Béres János altábornagy, főigazgató

Szerkesztőbizottság

Elnök:	Dr. Béres János, PhD	altábornagy
Tagok:	Árpád Zoltán	ezredes
	Dr. Farkas Ádám, PhD	százados
	Dr. Fürjes János Norbert, PhD	alezredes
	Dr. Kassai Károly, PhD	ezredes
	Dr. Kenedli Tamás, PhD	ezredes
	Dr. Magyar Sándor, PhD	ezredes
	Dr. Puskás Béla, PhD	ezredes
	Simon László	alezredes
	Szabó Károly	dandártábornok
	Tóth Csaba Mihály	alezredes
	Dr. Vida Csaba, PhD	alezredes
Felelős szerkesztők:	Dr. Kenedli Tamás, PhD	ezredes
	Simon László	alezredes
Olvasószerkesztő:	Tóth Csaba Mihály	alezredes
Tördelőszerkesztő:	Szabó Beatrix	

Elérhetőségeink

Postacím:	Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Tudományos Tanácsa 1021 Budapest, Budakeszi út 99-101. 1502 Budapest, Pf. 117
Telefon:	Dr. Kenedli Tamás 30/738-7925 Simon László 30/999-5205
E-mail:	szakmaiszemle.kontakt@gmail.com
Weblap:	https://www.knbsz.gov.hu/hu/publikaciok.html

HU ISSN 1785-1181

TARTALOM

NEMZETBIZTONSÁG ELMÉLETE

DR. PÁL ISTVÁN

**A FUTÁR SZEREPÉBEN: KOMÁROMY ISTVÁN
SZOBRA SZMŰVÉS Z**

**TÉZISEK A LONDONI REZIDENTÚRA BUKÁSÁNAK
IDŐPONTJÁRÓL** .....

6

DR. SOLTI ISTVÁN

EGY KÉMGYANÚ UTÓÉLETE

ESETTANULMÁNY A TITKOSSZOLGÁLATOK TITKOS

**INFORMÁCIÓGYŰJTŐ ESZKÖZEINEK ALKALMAZÁSÁRÓL EGY
NYUGATNÉMET CÉLSZEMÉLY ESETÉN KERESZTŰL** .....

26

GERGELY GÁBOR

A DEZINFORMÁCIÓ ÉS AZ INFORMÁCIÓS MŰVELETEK

JÖVŐJE A KIBERTÉBEN .....

43

BIZTONSÁG- ÉS VÉDELEMPOLITIKA

KÁPLÁR ATTILA

SUNZI STRATÉGIAALKOTÁSÁNAK ÉRTELMEZÉSE .....

59

TÓTH TAMÁS

MAGYARORSZÁG NEMZETI BIZTONSÁGI STRATÉGIÁJÁNAK

NEMZETBIZTONSÁGI ASPEKTUSÚ ELEMZÉSE .....

69

TECHNIKAI RENDSZEREK

TÓTH REBEKA

KIBERBIZTONSÁGI VERSENYEK A VALÓS ÉLETTEL

SZEMBEN A 2022. ÉVI BOSTONI WHITE HAT KONFERENCIA

TAPASZTALATAI ALAPJÁN .....

100

CSENDES LÁSZLÓ

**AZ OKOSKÖRNYEZET ÉS A BENNE REJLŐ BIZTONSÁGI
KIHÍVÁSOK I.**

AZ OKOS ÖKOSZISZTÉMA .....

120

FÓRUM

KÓRÉ ANDRÁS

A TAGÁLLAMI NEMZETKÖZI FEJLESZTÉSI ÉS HUMANITÁRIUS SEGÍTSÉGNYÚJTÁSI STRATÉGIÁKBAN BEKÖVETKEZŐ VÁLTOZÁSOK ÖSSZEHASONLÍTÁSA A HUNGARY HELPS PROGRAMMAL, MINT AZ ILLEGÁLIS MIGRÁCIÓRA ADOTT VÁLASZOK.....	136

AZ OLVASÓHOZ

DR. KASSAI KÁROLY

KNBSZ KIBERTÉR MŰVELETI KÖZPONT CSAPATÜNNEPE ..	164

DR. MAGYAR SÁNDOR

A „KIBERTÉR – KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK, A KIBERBIZTONSÁGOT SZOLGÁLÓ KÉPESSÉGEK ÉS JOGI SZABÁLYOK FEJLESZTÉSÉNEK SZÜKSÉGSZERŰSÉGE” TUDOMÁNYOS-SZAKMAI KONFERENCIA	169

E SZÁMUNK TARTALMA.....	178

CONTENTS	179

SZERZŐINK.....	186

E SZÁMUNK LEKTORAI	187

A PUBLIKÁLÁS FELTÉTELEI	188

DR. PÁL ISTVÁN

**A FUTÁR SZEREPÉBEN: KOMÁROMY ISTVÁN SZOBRÁSZMŰVÉSZ
TÉZISEK A LONDONI REZIDENTÚRA BUKÁSÁNAK IDŐPONTJÁRÓL**

Bevezetés

A második világháború utáni két-három éves időszakot az álmodozások és keserű csalódások korának lehet tekinteni. A magyar közvélemény rendkívül komoly várakozásokat fűzött a mégoly korlátozott brit és amerikai jelenléthez, ám a Szövetséges Ellenőrző Bizottságban nem volt kötelező az együttes döntéshozatal, így a lényegi kérdésekben a Szovjetunió akarata érvényesült. Az angolszász hatalmak számára sem Magyarország, sem a tágabban vett Közép-Európa nem volt életfontosságú, így a háború következtében meggyengült Nagy-Britannia lassan, de biztosan feladta a magyar demokratizálási kísérlet reménytelennek tűnő támogatását, majd az Egyesült Államokkal közösen belenyugodott a térségben gyakorolt szovjet hegemoniába.¹ Az antifasiszta koalíció felbomlásával és a hidegháború kibontakozásával párhuzamosan a Nagy Ferenc miniszterelnök elleni, 1947 májusában végrehajtott puccs, az augusztus végi választások eredményének meghamisítása, a polgári pártok ellehetetlenítése, majd a szociáldemokrata párt és a kommunista párt erőszakos egyesítése nyomán a magyar-brit kapcsolatok már 1948 tavaszára megromlottak.² A magyar külpolitika ekkoriban a szovjet elvárások szerint egyébként is erősen britellenessé vált,³ ugyanakkor az idő előrehaladtával a kétoldalú viszonyt tovább élezte a brit vállalatok magyarországi érdekeltségeinek államosítása, valamint Edgar Sanders, a Standard Electric Ltd budapesti gyárába delegált pénzügyi ellenőrének 1949 november 18-i letartóztatása.⁴ Mindezzel párhuzamosan a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatóság (BM ÁVH) egyelőre csak hazai bázisról, de egyre hangsúlyosabban külföldre is kiterjesztette az operatív műveleteit, majd, ahogy a szervezet 1950. január 1-én kikerült a BM felügyelete alól, az ún. I. (Hálózati) Főosztály keretében az 5-ös (Külső Hírszerző) Osztály is megkezdte működését. Az első külföldi állomáshely Bécsben jött létre,⁵ amit Bern, Párizs, Brüsszel, London,

---

¹ EGEDY Gergely: Nagy-Britannia és Magyarország, 1945–1948. Grotius, 2009/2. pp. 1-7.

² M. MADARÁSZ Anita: Magyarország brit szemszögből, 1945–1955; *Öt Kontinens* 2015/2. pp. 83-102.

³ BALOGH Sándor: Magyarország külpolitikája, 1945–1950. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1988. pp. 307–311. ISBN 963-093-142-7

⁴ HEGEDŰS Gyula: Magyar-angol kereskedelmi és pénzügyi tárgyalások, 1949–1956; *Pártok, politika, történelem. Tanulmányok Vida István egyetemi tanár 70. születésnapjára.* In: RÉFI Attila – SZIKLAI István (Szerk.): MTA – ELTE Pártok, Pártrendszerek; Parlamentarizmus Kutatócsoport, Budapest, 2010. pp. 209-215. ISBN 978-963-508-603-0

⁵ PALASIK Mária: A BM II/3. (Hírszerző) Osztály. In: CSEH Gergő Bendegúz – OKVÁTH Imre (Szerk.): *A megtorlás szervezete. A politikai rendőrség újjászervezése és működése 1956–1962; Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2013. pp. 47–54.*

Washington és Buenos Aires követett.⁶ Az 1951-ben életre hívott londoni rezidentúra 1956-ig szinte eredménytelenül működött, mígnem a forradalom bukása után az emigrációs szervezetek működéséről az utóbbiak vezetéséhez közel álló ügynökök és társadalmi kapcsolatok, hazatérésre jelentkezők közreműködésével már fel tudott bizonyos eredményeket mutatni. Igaz, e nagyon relatív, szakmai hibák tucatjának elkövetésével kísért „sikerperiódus” pillanatokon belül véget ért, amikor 1965 őszén az épp akkor kihelyezett Szabó László rendőr őrnagy a másik oldalt választotta.⁷ Megítélésünk szerint a londoni rezidentúra tevékenységét az MI5 (Military Intelligence Section 5 – a brit kémelhárítás)⁸ már jóval Szabó átállása előtt szinte teljes egészében feltérképezte. Az erről szóló üzenet közvetítésére az apolitikus Komáromy István szobrászművészt kérték fel, azonban arról, hogy az MI5 (valamint a többi illetékes kormányz szerv) miért őt választotta, nem rendelkezünk forrásokkal.

Komáromy István ellentmondásos élete

A Magyar Népköztársaság (MNK) londoni követsége az 1959. augusztus 20-i nemzeti ünnepre meghívta az 1936 óta Angliában élő Komáromy István szobrászművészt, aki az esemény alatt összebarátkozott a „Budai” fedőnevű operatív tiszttel (Pados Gábor rendőr százados, követségi másodtitkár),⁹ majd három nappal később Croydon-i villájában fogadást rendezett a diplomata és családja tiszteletére. Az összejövetelen több szomszéd is megjelent, akik számára a művész jóbarátjaként mutatta be Pados, miközben érezhető büszkeséggel szólt magyarságáról és szülőföldjéről. A viszonzás sem váratott sokat magára, ugyanis Komáromy augusztus 29-én elment a rendőr századoshoz. A művész elmondta, hogy édesapja szociáldemokrataként tisztséget vállalt a Tanácsköztársaság alatt, amiért később kellemetlen helyzetbe került. Az idősebb Komáromy – Komáromy András, aki évtizedek óta változatlanul a IX. kerületi Liliom utca 4. szám alatt élt¹⁰ – leveleiben dicsőően szólt az otthoni helyzetről, négy lánya viszont örökké panaszkodott, pedig kisiparosok és üzletvezetők feleségeként anyagilag mindegyikük jól állt. Pados mindennek ellenére is úgy látta, hogy Komáromy István igencsak tájékozatlan a magyarországi viszonyok tekintetében. A szobrász elismerte, hogy nem politizál, és nem is tud különösebben nagy figyelmet fordítani az óhaza ügyeire, a brit forrásból érkező híreket pedig kritikával szemléli. A százados ugyanakkor méltányolta, hogy nincs előítélettel a MNK követsége iránt. Az önmagát baloldalinak tekintő – de művészi hitvallásából adódóan minden diktatúrával szemben álló Komáromy¹¹ –

⁶ TÓTH Eszter: A politikai és gazdasági hírszerzés szervezettörténete 1945–1990. In: CSEH Gergő Bendegúz – OKVÁTH Imre (Szerk.): A megtorlás szervezete. A politikai rendőrség újjászervezése és működése 1956–1962; Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2013. pp. 389-390.

⁷ UNGVÁRY Krisztián: Anglia a második legnagyobb ellensége Magyarországnak. A londoni magyar hírszerző rezidentúra saját jelentései tükrében 1951 és 1965 között; Századok, 2013/6. pp. 1548-1560.

⁸ ANDREW, Christopher: The Defence of the Realm. The Authorized History of MI5; Allan Lane, London, 2009. pp. 3-109. ISBN 978-0-71399885-6

⁹ PÁL István: Ellenséges szolgálatok – azonos álláspontok; Polymatheia 2020/1-2. p. 74.

¹⁰ The National Archives (TNA) Home Office (HO) 405/25867 K3929/3 KOMAROMY Istvan Andras APPLICATION FO A CERTIFICATE OF NATURALIZATION. Date 4. 1. 1949. p. 1.

¹¹ TNA HO 405/25867 K3929/2 KOMAROMY Ruth Barbara SECOND APPLICATION 17th July 1942.

Budapesten érettségizett, egyetemre készült, végül mégis a szobrászatot választotta. Kisfaludy Stróbl Zsigmond (1884-1975)¹² tanította, először a Népszava ajánlotta a közönség figyelmébe. 1935-ben megkapta a spanyol, majd 1938-ban a brit királyi ház udvari szobrásza címet. A Magyar Királyi Követség addig tudomást sem vett róla, ekkor azonban nagyszabású partit adott a tiszteletére. Komáromy nagyon megharagudott, amiért sikereit anno megpróbálták kisajátítani, miközben örömmel vette, hogy Pados és munkatársai egyenrangúnak ismerték el.¹³ A szobrász, valószínűleg nem véletlenül, csak nagyon felszínesen beszélt önmagáról az óhaza diplomatájával, ezért valódi életútját a HO (Home Office – a brit belügyminisztérium) által lefolytatott honosítási eljárás irataiból rekonstruáljuk, amely a szerző kérése nyomán lett kutatható. Komáromy István 1910. augusztus 17-én született Düsseldorfban, ám szüleivel a következő évben visszatért Magyarországra. Komáromy András kovácsoltvas kapuk készítésével foglalkozott, míg fia 1922-ben inasnak szegődött el a Zoltán nevű üvegipari vállalathoz. 1924-től esti iskolában tanult, majd három év múlva üvegipari szakmunkás bizonyítványt szerzett. A magánúton folytatott művészeti tanulmányai végeztével 1929-ben üvegszobrászként önállósította magát, állítása szerint műveiből otthon és Európa más országaiban több tucat kiállítást rendeztek. 1932 júniusában feleségül vette Szluka Jolánt, 1933 májusában bevonult katonai szolgálatra, de egészségi okok miatt egy éven belül leszerelték. Komáromy először 1935 augusztusában Dovernél lépett be az Egyesült Királyságba. Az eredetileg hathetes tartózkodás időtartamát a brit hatóságok időről időre meghosszabbították, pedig 1935 novemberében nem engedélyezték, hogy a WM Whitley Ltd állományába vegye, de azt sem, hogy önálló műhelyt nyisson. A Home Office végül 1940. március 11-én hozzájárult a letelepedéséhez, ugyanis üvegszobrai és állatfigurái eladásából komoly bevételhez jutott. Komáromy első házassága 1938. június 23-án válással ért véget, de október 5-én már feleségül is vette Ruth Barbara Stratford nevű angol barátnőjét. A pár 1942 októberében költözött a 328. Vickham Road, Shirley, Croydon, Surrey címen található családi házba.¹⁴ Miss Stratford 1914. augusztus 20-án született London East Sheen nevű kerületében, eredetileg a Bank of England (a Brit Nemzeti Bank) titkárnőjeként dolgozott, mielőtt megismerkedett volna jövendőbelijével.¹⁵ A házaspárnak három gyereke volt: Trevor John Stepehn 1942. november 17-én, Stuart William Michael 1945. február 9-én, Christine Elisabeth Suzanne 1948. szeptember 6-án született.¹⁶ Komáromy István végül 1949. november 15-én nyerte el brit állampolgárságot,¹⁷ azonban felesége 1950-

---

¹² Kisfaludi Strobl Zsigmond. In: MARKÓ László (Szerk.): Új Magyar Életrajzi Lexikon III (H-K). Budapest, Magyar Könyvklub, 2002. pp. 929-931. ISBN 9789635490592

¹³ Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL) – 3. 2. 4 – K-1713/66/T/2 – Tárgy: Komáromi István személye. – Jelentés. London, 1959. IX. 5. p. 32.

¹⁴ TNA HO 405/25867 K3929/3 METROPOLITAN POLICE SPECIAL BRANCH SUBJECT Istvan Andras KOMAROMY 350/49/4280 19thday of October 1949. pp. 1-4.

¹⁵ TNA HO 405/25867 K3929/2 APPLICATION FOR A CERTIFICATE OF NATURALIZATION BY A WOMAN WHO AT BIRTH WAS A BRITISH SUBJECT AND WHOSE HUSBAND IS A SUBJECT OF A STATE AT WAR WITH HIS MAJESTY 26thJune, 1942. pp. 1-2.

¹⁶ TNA HO 405/25867 K3929/3 KOMAROMY Istvan Andras APPLICATION FOR A CERTIFICATE OF NATURALIZATION. Date 4. 1. 1949. p. 3.

¹⁷ TNA HO 3346332/8586 CERTIFICATE OF NATURALISATION No. BNA 8586 – Full Name: Istvan Andrew KOMAROMY – Address: 328, Vickham Road, Shirley, Croydon, Surrey – Place and date of birth: Düsseldorf, Germany. 17thAugust, 1910. London, 15thNovember, 1949. pp. 1-2.

ben váratlanul elhunyt.¹⁸ A szobrász elmondása szerint városi műtermét bezárta – a valóságban 1942-től kizárólag otthonában alkotott¹⁹ – így udvari megrendelése már nem voltak, de már csak annyit megrendelést vállalt, hogy a megélhetése biztosított legyen. A kinti magyarokkal nem érintkezett, negyedszázad elteltével is kívülálló maradt, hazatérésre azonban gyerekei miatt nem gondolt. Pados úgy látta, hogy a művész baráti köréhez tartozó liberális értelmiségi–vállalkozói körbe történő behatolás lenne az igazi nyereség, ha a jó viszonyt sikerül továbbfejleszteni. A százados a tiszteletére rendezett összejövetelen találkozott egy színésznővel, aki egy gyároshoz ment feleségül, de elmondása szerint mindig is baloldali maradt. Az egyik szomszédja katonatisztból lett építési vállalkozó, míg egyik barátja, a Buckingham palota testőrgárdájában szolgált, elkérte tőle a Magyarországról szóló követségi broszúrákat. Komáromy jó viszonyban volt híres angol színészekkel és művészekkel, akikkel néha összejárt, de felesége halála óta inkább csak a szomszédjaival ápolt szorosabb kapcsolatot. A tágan vett ismerősi körében orvosok, tudósok és a BBC munkatársai is feltűntek. Pados első körben nem gondolt kérésekkel előállni, ugyanis mindenekelőtt a művész baráti körének kihasználásában gondolkodott.²⁰ Az angol-amerikai alosztály vezetője elismerően szólt Pados munkájáról, de óvatosságra szólított fel. Tudniillik, Angliában 10 napon belül háromszor találkozni valakivel áthágja az ottani társadalmi érintkezés szabályait. A művész saját jogon jelöltként már csak azért sem jöhetett szóba, mert túlságosan nyílt kapcsolatban állt a követséggel. A II/3-A alosztály egyben arra is rákérdezett: Pados nem figyelt-e fel a tiszteletére adott fogadáson megjelent nagyszámú vendég között gyanús személyekre?²¹ Az alosztályvezető megjegyzése prófétai jóslatnak bizonyult.

A perspektivikus jelöltek

Konrad Adenauer, a Német Szövetségi Köztársaság kancellárja 1959. november 17-én érkezett Londonba, ahol Berlin státuszáról, az európai leszerelésről, Nyikita Hruscsov SZKP főtitkár szándékairól, az Európai Gazdasági Közösség és az Európai Szabadkereskedelmi Társulás egymáshoz való viszonyáról folytatott egyeztetést Harold Macmillan brit kormányfővel.²² Komáromy 1959 novemberében elmondta Padosnak az Adenauer-Macmillan találkozóról szerzett értesüléseit. A jelentésben a részletekről nem esik szó, ugyanakkor a művész a százados lakásában tartott karácsony előtti összejövetelen elvállalta, hogy az időszerű gazdasági és külpolitikai kérdésekről kikéri az ismerősök véleményét. Ezzel egy időben Pados meghívta az

---

¹⁸ Vincze Miklós: Az elfeledett magyar üvegművész, akinek műveiért hercegi és királyi családok álltak sorba; 24.hu. 2015.10.13. <https://24.hu/kultura/2015610/13/az-elfeledett-magyar-uevemuvesz-akinek-muveiert-hercegi-es-kiralyi-csaladok-alltak-sorba/> (Letöltés ideje: 2022. 09. 07)

¹⁹ TNA HO 405/25867 K3929/3 KOMAROMY Istvan Andras Ref. 3229 Istvan Komaromy Glass Sculpture 328 WICKHAM ROAD, SHIRLEY, CROYDON, SURREY. 17th November 1949. p. 1.

²⁰ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1713/66/T/2 – Tárgy: Komáromi István személye. – Jelentés. London, 1959. IX. 5. pp. 32–35.

²¹ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1713/66/T/2 – ”A” X/4. sz. utasítás – Budai elvtársnak! London. – Tárgy: Komáromi István ügye. – Budapest, 1959. IX. 28. p. 37.

²² TNA Records of the Prime Minister’s Office (PREM) 11/2714 Visit of Dr. Adenauer, Chancellor of the Federal German Republic, to London. November 17-19, 1959. pp. 18-41.

1960. január 14-re meghirdetett követségi szavalóestre.²³ Komáromy azonban nem egyedül érkezett, hanem Margaret Crease, a Bank of England akkor 34 esztendőes gépírónöje társaságában. Az elhunyt feleség egykori munkatársa Croydon keleti végén egy buszmegállónyi távolságra lakott a szobrásztól. Ms. Crease szerelmi viszonyt folytatott Komáromyval, ugyanakkor ő intézte a levelezését. A hölgy válaszolt a MNK követségéről küldött meghívóra, ezért megkérte udvarlóját, hogy vele mehessen, mert még soha nem volt diplomáciai fogadáson.²⁴ 1960. május 5-én Nagy – Nagy Lajos (1932–1991) követségi titkár,²⁵ kulturális attasé (fn. „Koltai”)²⁶ – vacsorán látta vendégül Komáromy Istvánt és annak Vera nevű alkotótársát (röla a jelenlegi fázisban nem tudunk többet). A beszélgetés első része az angol művészek érvényesülési lehetőségei körül forgott. A szobrász úgy nyilatkozott, hogy Nagy-Britanniában inkább a jómódú amatőrök tudnak érvényesülni, akik megfelelő anyagi háttérrel rendelkeznek a megélhetéshez és műveik propagálásához. A kiállításokat rendszerint mindenki önköltséges alapon vagy mecénás támogatásával rendezte. Ez alól a Royal Academy által megtartott Summer, illetve Winter Exhibition jelentett kivételt, amelyre bárki szabadon beadhatta alkotását, a zsűri pedig a nevek ismerete nélkül döntött a mű kiállításáról. Komáromy még nem nézte meg az éves nyári seregszemlét, azonban úgy vélekedett, hogy azt egyre hangsúlyosabban a sokszor tehetségtelen kezdők dominálják. Mindenekelőtt ezzel magyarázta, hogy a brit képzőművész-társadalom régóta nem tud kiemelkedő tehetséget felmutatni. A szobrász ezt követően az érvényesülési lehetőségére hivatkozva dicsérte az Egyesült Államokat, ugyanakkor megjegyezte: a magyarországi helyzetről nehéz objektív véleményt mondani, mert a Magyar Népköztársaság diplomatáitól nem várható őszinte vélemény. Komáromy szerint az egész világon demokratizálódás megy végbe a hivatali pozíciók betöltése terén, így nem látta értelmét az olyan megközelítésnek, hogy a két világháború között Magyarországon az átlagemberek gyerekei nem kerülhettek külügyi pályára. Nagy nem tudott vitapartnerén kiigazodni, hiszen kritikus véleményétől függetlenül is a követség majdnem minden beosztottjával baráti viszonyra törekedett. Az viszont nem derült ki, hogy utasításra cselekszik, vagy magyarok között szeretne lenni, hogy alkotásait megvételre ajánlhassa.²⁷ Komáromy az újabb követségi eseményekre ismételten Ms. Crease-t hozta magával, ám Pados a feltűnés elkerülése végett hosszabban soha nem társalgott vele. Ezen kívül egy-két alkalommal a művész otthonában találkozott vele, de csupán közömbös témákról esett szó, ugyanakkor a százados feleségével is megismerkedett. A hírszerzőtisztt kétszer egyedül ment el Komáromyhoz, aki magával vitte a hölgy szüleihez, akiktől aznapra meghívást kapott. Mr. és Mrs. Crease a szobrászra való tekintettel barátságosan viselkedtek Padossal. Bár szóba került, hogy a százados feleségével önállóan is meglátogatják a Crease házaspárt, amire a művész magánéletében bekövetkező

²³ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1713/66/T/1 – Tárgy: Komáromy István ügye. – Jelentés. London, 1960. I. 5. p. 30.

²⁴ Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL) – 3. 2. 4 – K-1715/66/1/T – „Gontier” – Tárgy: Margaret Crease ügye – Jelentés. London, 1961. VI. 1. pp. 34-35.

²⁵ BARÁTH Magdolna – GECSÉNYI Lajos (Szerk.): Főkonzulok, követek és nagykövetek, 1945–1990. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, Budapest, 2015. p. 228. ISBN 978-963-416-007-6

²⁶ ILKEI Csaba: Újságírók, szerkesztők, sajtómunkások és az állambiztonság; Szerzői kiadás, Budapest, 2016. p. 18.

²⁷ Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNL OL) – XIX – J – 41 – a – 20-as doboz (d). – 400/1960. – Tárgy: Vacsora Komáromi szobrászművésszel. – London, 1960. V. 6. pp 376-377.

fordulat következtében nem került sor. Tudniillik, Komáromy 1960 végén szakított Margarettel, mert a nő mindenáron házasodni akart.²⁸ Pados már csak ezért is inkább a szobrász fiával foglalkozott, aki megpendítette, hogy természettudományi területen megpályázza egy budapesti ösztöndíjat. Az akkor 19 esztendő Trevor Komáromy nem beszélt magyarul, de tisztelettel viszonyult apja szülőhazájához és világnézetéhez. A művész legidősebb fia a Trinity College nevű magániskolában tanult, ahol tartalékos tiszt előkészítőn vett részt, mint kiváló sportrepülő. Az eredeti elgondolása úgy szólt, hogy az 1961-ben esedékes érettségi után csatlakozik a BOAC (British Overseas Air Corporation – Brit Tengerentúli Légitársaság)²⁹ hajózási állományába. Az egyéves tiszt iskolára ugyan felvették, de egészségi okokból alkalmatlan minősítést kapott, ugyanis asztmája kielezett helyzetben rohamot idézett elő. A hivatásos repülőgépvezetői engedélyhez a törvény 4-500 óra gyakorlatot írt elő, a család viszont nem vállalhatta ennek költségeit. Az amatőr rádióműszeresként is kiváló Trevor matematikából, fizikából és kémiából készült emelt szintű érettségire, ez irányban szeretett volna továbbtanulni. Pados úgy vélte, hogy az ifjú Komáromy tanulmányai és érdeklődési köre komoly beszerzési jelöltté tette. Személyi alkalmasság esetén azt a megoldást javasolta, hogy a budapesti tanulmányok alatt zajló felkészítést követően valahol Nyugat-Európában fejezze be tanulmányait.³⁰ A G-alosztály – a követségektől független illegális hírszerző csoport – érdekesnek találta Trevor Komáromy (a jövőben „Keller”) személyét, azonban további adatokat kért a jelölről. Padosnak azt kellett hangsúlyoznia a művész irányában, hogy a Külügyminisztérium szeretné megismerni a fiú addigi életútját, hiszen az ösztöndíjak száma korlátozott. Arra is rá kellett kérdeznie, hogy sikeres jelentkezés esetén az ifjú Komáromy kollégiumban, albérletben vagy nagyszüleinél lakna. A II/3. Osztály részéről ugyanis felmerült, hogy egy olyan megbízható embernél kapjon elhelyezést, aki le tudja bonyolítani a tanulmányozását, és az elvárások szerint tudja befolyásolni. A nyelvtudás hiánya nem okozott volna gondot, mert az ösztöndíjasok egyéves felkészítő tanfolyamon vettek részt. Az alosztályvezető úgy látta, hogy Komáromy István társadalmi kapcsolati státusza önmagában nem veszélyeztette Trevor megismerését. Igaz, külügyi vonalon csak akkor indíthatta el az ügyet, ha már sikerült tisztázni a jelölt szándékait és beállítottságát. Azt viszont el kellett érnie, hogy Trevor beutazásával egy időben a Hírszerző Osztály valamelyik embere fel tudja venni a kapcsolatot.³¹ 1961 tavaszán Komáromy azzal fordult Padoshoz, Margaret nagyon el van keseredve az egyedüllétől, ezért szeretné elhozni az április 4-i fogadásra. Pados úgy nyilatkozott, hogy kettejük magánéletéhez neki ugyan semmi köze nincs, de ha Komáromy nincs haragban Ms. Crease-el, nyugodtan eljöhét a követségre. A művész ezt örömmel fogadta, egyrészt azért, mert korábbi barátnőjét a régi ismeretségre való tekintettel nem hagyhatta egyedül, másrészt azért, mert véleménye szerint Pados segítségére lehet. A százados az április 4-i ünnepség alkalmával ugyanezt a nőnek is elmondta,³² aki időközben a Bank of England Establishment Department (személyzeti

²⁸ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1715/66/1/T – „Gontier” – Tárgy: Margaret Crease ügye – Jelentés. London, 1961. VI. 1. p. 35.

²⁹ HIGHAM, Robin: Speedbird: The Complete History of BOAC. I.B; Tauris, London, 2013. ISBN 978-1-78076-462-7

³⁰ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1713/66/T/2 – Tárgy: Trevor Komáromy ügye. – Jelentés. London, 1961. I. 25. pp. 38-40.

³¹ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1713/66/T/2 – 1961/2/”G”-sz. utasítás – Szirtes Elvtársnak! London. – Tárgy: Trevor Komáromy ügye. – Budapest, 1961. III. 21. pp. 41-42.

³² ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1715/66/1/T – „Gontier” – Tárgy: Margaret Crease ügye – Jelentés. London, 1961. VI. 1. pp. 35-36.

osztály) állományába került. Ms. Crease ekkor állandóan túlórázott, mert a brit jegybank felülvizsgálta munkavállalóit. Az intézkedést hivatalosan az új elnök érkezésével indokolták, de Komáromy nem sokkal azelőtt megszégyenítette, hogy mindez a kémbostrányokkal áll összefüggésben. Ms. Crease úgy tudta, hogy a Bank of England vezetését Macmillan kormányfő egyik rokona veszi át, amely áthelyezésekkel és elbocsátásokkal párosul. Több új munkatárs a Treasury (a brit pénzügyminisztérium) tisztviselői közül érkezik, amely a két szerv közötti ellentétek megszüntetésére irányul.³³ Ms. Crease ugyanakkor felvetette, hogy egyedül is szívesen részt venne a MNK hivatalos rendezvényein, mert Komáromy nem igazán ért rá az utóbbi pár hónapban. Pados meghívta az április 10-i zenei estre, amit a Mahatma Gandhi Hall-ban tartottak. A titkárnő eljött, Pados szerint láthatóan jól érezte magát a felesége társaságában. A százados úgy vélte, hogy közös hangverseny és színházlátogatások segítségével ki tudja iktatni a követségi rendezvényeket, azonban hozzátette, hogy a túl gyakori meghívásokat nehéz lenne megindokolni. Operatív célok esetén Ms. Crease beosztása miatt a rejtőzködés szabályait hatványozottan szem előtt kellett tartani, bár ennek esélyét nagymértékben csökkentette, hogy a hölgyet politikai téren még csak társutasként sem lehetett elkönyvelni. Tudniillik, Ms. Crease a konzervatívokra szavazott, legfeljebb jóindulatú közömbösséggel tekintett az államszocializmusra. Az átlagos angoltól csak annyiban tért el, hogy eseménytelen élete miatt ismerkedett külföldiekkel, és hiányzott belőle a vasfüggöny mögött élőkkel szembeni fenntartás. A szülők is arra kényszerítették, hogy állandóan velük legyen, így Pados a náluk tett látogatásból sem szeretett volna rendszert csinálni.³⁴

A kihallgatás

Komáromy István május közepe táján idézést kapott, amely udvariasan felszólította, hogy 31-én 14 óra 30-kor hivatalos ügyben jelentkezzen Mr. Hill-nél War Office 055. számú helyiségében – amit az MI5 által a kihallgatási célra használ³⁵ – a Brit Hadsereg Horse Guards Avenue-n található főparancsnokságán. A késő délutáni órákig tartó kihallgatás azzal a kérdéssel kezdődött, hogy a brit állampolgárságú szobrásznak, aki egyetlen politikai párthoz sem tartozik, mi szüksége van a magyar követséggel való barátkozásra, mint köztisztviselőként álló ember miatt adja a nevét olyan rendezvényekhez, amelyek Kádár János bábkormányát dicsőítik. A brit kormány (az MI5) csalódott benne, mivel feltételezték, hogy kora és élettapasztalata révén nem fog ilyen megfontolatlan dolgokat csinálni. Mr. Hill ezt követően életútjáról kérdezte. Miért jött Angliába, mi vezette a végleges letelepedéshez? Magyarországon tagja volt-e pártnak vagy politikai szervezetnek? Volt-e otthon katona, milyen rendfokozatot ért el? Kapcsolatban állt-e a második világháború előtt a londoni magyar követséggel? Mikor járt utoljára Magyarországon? Kapott-e megbízást a szigetországban élő baloldali emigránsoktól a Horthy-korszakban a hazalátogatások idejére? Az ilyen alkalmak során kellett-e jelentkeznie a katonai szerveknél? Ismert-e valakit a Vezérkartól? Voltak-e tiszt barátai? Mit

³³ ÁBTL – 3. 2. 4. – K-1715/66/2/T – „Gontier” – Tárgy: Margaret Crease információi. – Jelentés. London, 1961. IV. 5. p. 30.

³⁴ ÁBTL – 3. 2. 4. – K-1715/66/1/T – „Gontier” – Tárgy: Margaret Crease ügye – Jelentés. London, 1961. VI. 1. pp. 36-37.

³⁵ WEST, Nigel: MI5. British Security Service Operations 1909–1945. Triad Grafton Books, London, 1983. p. 151. ISBN 0-586-05640-8

csinált a második világháború alatt? Folytatott-e politikai tevékenységet? Miként tartotta a kapcsolatot magyarországi rokonaival? Kinek és miért telefonált Budapestre 1956 októberének utolsó napjaiban? Hogyan került kapcsolatba a MNK követségével, honnan tudtak a létezéséről? Miért fogadta el a rendezvényeikre szóló meghívásokat? Volt-e anyagi vagy egyéb haszna az ismeretéből? Kértek-e tőle politikai vagy egyéb szívességeket? Adtak-e propagandaanyagot terjesztésre? Kikkel ismerkedett össze, kit hívott meg a lakására, ki hívta meg magához? Ki politizált vele? Próbálták-e rábeszélni a hazatérésre vagy magyarországi látogatásra? Nem gyakoroltak-e rá nyomást az otthon maradt hozzátartozókkal valamilyen feladat végrehajtására? Kértek-e tőle valamilyen adatot vagy beszerzést? Megbízták-e levelek átvételével vagy továbbításával? Adott-e neveket és címeket a követségnek kint élő magyarokról? Hívták-e a városba találkozni? Mennyire elkötelezett kommunisták/szovjetbarátok az általa ismert diplomaták? Mi a véleményük 1956-ról? Milyen az életszínvonaluk, mennyire költségesek? Ki kivel barátkozik, kik vannak haragban egymással? Hogyan viselkednek a fogadásokon, jellemző-e rájuk az ismerkedés, a politizálás? Hogyan beszélnek angolul, ismerik-e a szigetországot? Ki utazik gyakran vidékre? Ki érdeklődik katonai és védelmi kérdésekről? Hogyan viselkedett a követség vezetője, amikor a szobrásznál járt? Mondott-e olyant, hogy Komáromy legyen a segítségére valamelyik beosztottjának? Kért-e valamit tőle, és ő kért-e valamit a követtől? A művész elmondta, hogy „Aradi” (Báti Lászlóval kulturális tanácsos)³⁶ az iskolatársa volt, de még a baráti társaságuk is mutatott átfedést. Ezt követően elismerte, hogy Nagy Lajos (fn. „Koltai”) titkos munkatárssal többször vendégeskedtek egymásnál. A kihallgató rászólt, hogy ez nem érdekli, ugyanis „Budai”, „Barna” (Nyúl István rendőr százados, a korábbi rezidens),³⁷ „Kárpáti” (Kanyó András rendőr százados),³⁸ „Sziertes” (Kovács Tibor rendőr őrnagy, a rezidentúra vezetője),³⁹ „Szalai” (Németh József rendőr százados),⁴⁰ valamint Csapó Viktor alezredes, katonai attasé⁴¹ a valódi hírszerzők. Egyben megfeddte a művészt, hogy erre neki is rá kellett volna jönnie. Komáromy elmondta, hogy Némethet, Kovácsot és Csapót legfeljebb látásból, míg Nyúl Istvánt és Kanyó Andrást személyesen is ismerte. Bár őket rokonszenvesnek találta, ennél többről nem volt szó. Padossal Báti Lászlóhoz és Nagy Lajoshoz hasonlóan baráti viszonyt ápolt, de ő ezt magánügyként könyvelte el. Mr. Hill megkérdezte: Pados megmondta-e, hogy ő hírszerzőtiszt, ami hátrányos lehet a szobrászra? Próbálta-e rávenni rejtett találkozóira? Kért-e tőle szívességet vagy bizalmas dolgot? Tett-e neki ígéretet valamilyen ügy elintézésére? Komáromy végig azt hangoztatta, hogy a politika nem érdekli, ráadásul nincs olyan helyzetben, hogy bárkivel titkokat tudjon megosztani. A fiáról és Margaret Crease-ről nem tett említést. Pados, Nyúl és Kanyó részéről nem tapasztalt katonai jellegű érdeklődést, nem hitte, hogy közülük lenne hozzá. A kihallgató helyreutasította, hogy ne legyen olyan gyerekes, mert ugyanolyan hírszerzők, mint a katonai attasé. Ők ugyanis tudnak róla,

³⁶ PÁL István: Egy „független” jogi tanácsadó. Tarján Imre esete a londoni magyar hírszerző rezidentúrával; *Betekintő* 2016/2. p. 9.

³⁷ Uo. p. 2.

³⁸ UNGVÁRY (2013) i. m. p. 1546.

³⁹ FEKETE Edit; Meszler (Kovács) Tibor; In: GYARMATI György – PALASIK Mária (Szerk.): *Trójai faló a Belügyminisztériumban. Az ÁVH szervezete és vezérkara, 1953–1956; Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2013. pp. 345-346.*

⁴⁰ UNGVÁRY (2013) i. m. p. 1547.

⁴¹ THE FOREIGN OFFICE LIST and DIPLOMATIC YEAR BOOK 1959. Harrison and Sons, Ltd. London, 1959. p. 536.

hogy a fedőbeosztásuktól függetlenül ők is törvénytelen tevékenységet folytatnak és a hozzá hasonló gondatlan embereket ügynökként használják. Ezzel egy időben közölte vele, hogy ez így nem mehet tovább: mint brit állampolgárt azonnali hatállyal eltiltják a MNK követségétől, és utasítják a barátságok felszámolására. Máskülönbén útlevelét bevonják és „más módszereik is vannak” az utóbbi irányelv betartatására. Mr. Hill ugyanakkor rámutatott, hogy az idézésről, amit látott vagy hallott, senkinek sem beszélhet. Ha kiderül, hogy ezt megszegte, államtitoksértésért bíróság elé állítják. Komáromy rákérdezett, hogy mire hivatkozva rázza le ismerőseit. Mr. Hill ezt rábízta, nem kifogásolta a fokozatos leépítést, de az igazi okot nem fedhette fel.⁴² A rezidentúra szempontjából az üzenet a lehető legrosszabbkor jött. Ugyanis 1961 márciusában lebukott Gordon Lonsdale (eredetileg Konon Mologyij), a KGB angliai illegális (a társadalomba beépült) rezidense, míg április 5-én George Blake, az MI6 (Military Intelligence Section 6 – a brit hírszerzés)⁴³ berlini alagútprojektjéért felelős egyik tisztje bevallotta, hogy 1951-től a szovjetek szolgálatában állt.⁴⁴ Kovács Tibor rezident, és Nyúl századost Czirok András átállása jóvoltából az MI5 már régóta ismerte,⁴⁵ ráadásul 1956 óta Kanyó is lelepleződött. A rezidens úgy vélte: a konzulátus vezetőjeként Németh századost magától értetődően hírszerzőnek könyvelte el a brit elhárítás, amire Kanyó jelenléte újabb érvet adott. Arra, hogy Pintér és Molnár századosok neve miért nem merült fel, nem tudott hiteles magyarázatot adni. Ezzel egy időben azt sem volt kizárható, hogy a szobrászra az MI5 már korábban felfigyelt, de a fia magyarországi ösztöndíja,⁴⁶ valamint Margaret Crease és Pados találkozása adta a végső lökést a kihallgatáshoz.⁴⁷ „Szántó” (Szolnok Péter őrnagy, az angol-amerikai alosztály vezetője)⁴⁸ a brit elhárítás tevékenysége és az operatív helyzet értékelése szempontjából rendkívülinek minősítette Pados jelentését, azonban jelezte, hogy az több tekintetben is kiegészítésre szorul. A körülmények tisztázása érdekében az alábbi kérdésekre várt választ a századostól. Milyen körülmények között mondta el Komáromy a kihallgatás részleteit? Történt-e valamilyen megállapodás a jövőbeni kapcsolattartást illetően? Pados hogyan ítéli meg Komáromy reagálását az elhárítás megjelenésére? Komáromy fiának ügye szóba került-e a kihallgatás és a beszélgetés során? Ezt követően jön-e Magyarországra? „Nagy” (dr. Pintér László rendőr

---

⁴² ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1713/66/T/2 – Tárgy: Komáromy kihallgatása a War Office-ban. – Jelentés. London, 1961. VI. 5. pp. 51-52.

⁴³ JEFFEREY, Keith: MI6. The History of the Secret Intelligence Service; Bloomsbury, London, 2011. pp. 8–22.

⁴⁴ ANDREW (2009) i. m. pp. 487-491.

⁴⁵ PALASIK Mária: Egy magyar hírszerzőtisztt eltűnése. Bécs, 1953. május. In: BARÁTH Magdolna és SZEKÉR Nóra (Szerk.): Ügynökhistóriák a Lajtán innen és túl. Hírszerzéstörténeti tanulmányok; ÁBTL–KRONOSZ, Budapest, 2020. pp. 192-210. ISBN 9786156048776

⁴⁶ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1713/66/T/2 – Tárgy: Megjegyzések a ”Komáromi” féle jelentéshez. – FELJEGYZÉS. London, 1961. VI. 14. pp. 54-55.

⁴⁷ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1715/66/1/T – „Gontier” – 7/18. sz. utasítás ”A”-tól. – Szirtes elvtársnak! – Tárgy: Margaret CREASE ügye. – Budapest, 1961. VI. 22. p. 38.

⁴⁸ PÁL István: Jótétemény vagy inkább teherterhelés. Két brit szakszervezeti vezető felhasználásnak kísérlete az ellenzéki Munkáspárt meggyőzésére az 1956-os forradalom utáni években; Polymatheia, 2022/1-2. pp. 80-81.

százados)⁴⁹ és „Erdei” (Molnár István rendőr százados)⁵⁰ csak kimaradt a jelentésből, vagy Mr. Hill meg sem említette őket?⁵¹ Pados a kihallgatás utáni hétvégén toppant be a szobráshoz, aki jelezte, hogy fontos dologról szeretne beszélni. A történekről egyrészt villája kertjében, másrészt az önkiszolgáló üzlet felé az utcán, vásárlás közben és egy parkban számolt be, ugyanakkor családtagjainak nem szólt a kihallgatásról. A művész nem akarta megszakítani a kapcsolatot, de már nem vállalta a követségi rendezvények felkeresését, de telefonálni sem volt bátorsága. Mivel otthon bármelyik diplomatát szívesen fogadta, Pados abban maradt vele, hogy a közös családi összejöveteleket a jövőben is megtartják. Trevor személye csak úgy merült fel, hogy Mr. Hill rákérdezett a tartalékos tiszti képzésben való részvételére. Komáromy ekkor elismerte, hogy fia sportrepülőként a légierőhöz kapott beosztást. A hadkiegészítő parancsokság tisztje azonban július elején arról tájékoztatta Trevort, hogy a RAF törölte az állományból, sem hajózó, sem más beosztásban nem fog kiképzést kapni. Bővebb magyarázattal nem szolgált, csak annyit közölt, hogy apja származására való tekintettel biztonsági okból született ilyen döntés. A tiszt azt hangsúlyozta, hogy az idősebb Komáromy szocialista országból jött, ahol még mindig vannak kapcsolatai. Azt nem részletezte, hogy rokonai vagy követségi kapcsolatokra gondolt-e. Trevor ezt követően elállt voltaképp a budapesti tanulmányoktól – gépész vagy elektromérnök, esetleg vegyész szeretett volna lenni, ha ez nem sikerül, akkor fizika vagy kémia szakra készült⁵² – ráadásul ezt a várhatóan kedvezőtlen fogadtatás miatt Pados sem erőltette. Azt, hogy Pintér és Molnár miért maradt ki Mr. Hill felsorolásából, nem sikerült tisztázni. A művészt július 16-án pedig már cserbenhagyta az emlékezete, ugyanis Németh József és Kovács Tibor is kiesett a felsorolásából. Pados ekkor felmondta a követség és a kereskedelmi kirendeltség teljes névsorát. Komáromy határozottan emlékezett Szalai Béla követre, Báti Lászlóra, Nagy Lajosra, Kanyó Andrásra, Nyúl Istvánra, Pados Gáborra és Kovács Tiborra, valamint Csapó alezredesre. Dóczé Kálmán sajtóattasét ekkor már megemlítette, Németh és Molnár dolgában elbizonytalanodott. Pontosán nem tudta felidézni, de érzése szerint ők is szóba kerültek. Pintér és a kirendeltségi dolgozók, valamint az ügyviteli munkatársak nevére nem tudott mit mondani. A fiának ekkor még mindig nem beszélt a történekről, mert nem akarta megijeszteni. Pados is ezt tanácsolta, mert így véletlen elszólás révén sem jut vissza az angolokhoz. A hírszerzőtisz úgy értékelte, hogy a művész jól kezelte a váratlan és hivatlan megkeresést. Az őszintesége mellett szólt, hogy a figyelmeztetés dacára önként beszámolt minderről, amivel a századost próbálta megóvni a kellemetlenségektől.⁵³

---

⁴⁹ PÁL István: Neumark Zoltán, a New York-i ügyvéd. Egy Vas megyei munkásmozgalmi veterán fia a III/I. Csoportfőnökség érdeklődésének középpontjában; Vasi Szemle 2022/2. pp. 231–237.

⁵⁰ PÁL István: Londonból Perugiába. Sikertelen próbálkozás egy sokoldalú tehetség beszerzésére; Polymatheia, 2021/1-2. p. 45.

⁵¹ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1713/66/T/2 – 7/17. sz. utasítás ”A”-tól – Szirtes elvtársnak! London. – Tárgy: KOMÁROMI ügye. – Budapest, 1961. VI. 22. p. 56.

⁵² ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1713/66/T/2 – Tárgy: ”Keller” ügye. – Jelentés. London, 1961. IV. 6. pp. 46-48.

⁵³ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1713/66/T/2 – Fayel – Tárgy: Komáromy ügye. – Jelentés. London, 1961. VII. 31. pp. 57-59.

Az újabb bonyodalom

1961. november 11-én Pados újból találkozott a szobrász lakásán Ms. Crease-el, aki tudott a látogatásról és ő maga is csatlakozott. A kb. 4 órás beszélgetés megerősítette a korábbi megállapításokat, miszerint a nő nem igazán érdeklődik a közügyek iránt, a világpolitikai és gazdasági ügyekben tájékozatlan. Pados úgy látta, a hozzá és feleségéhez fűződő baráti viszonya kizárólag személyes jellegű, amely a Komáromy iránt tovább élő érzéseinek következménye. A követségi másodtitkár egyben aggodalommal töltötte el, hogy Ms. Crease gondatlan, hiszen magával hozta a Bank of England személyzeti osztályának teljes névsorát, hogy a művésszel elszámoljon az általa odabent eladott karácsonyi dísz tárgyakról. A munkahelyéről lehetett kérdezni, de nem a pénzügyi összefüggésekről. Pados ezért az általa ismert magasrangú vezetőkről érdeklődött, akikkel a nő legfeljebb köszönőviszonyban volt. Igaz, ő sokkal jobban ismerte feletteseit a személyzeti anyagokból, amelyek az érintettek tudta nélkül tartalmaztak kínos részleteket. Például az egyik osztályvezető homoszexualitása nyílt titoknak számított, hiszen fiatalabb munkatársait elkapta a folyosón ütögette a hátukat, percekig rázott velük kezét. Pados nem értette, hogy miért fordít a személyzeti osztály ekkora energiát az adatgyűjtésre, ha semmihez sem kezd vele. Ms. Crease elmondta, hogy egyedül az osztályvezető tehet javaslatot a bank elnökének, így a részlege a pályakezdők szemében is csak addig félelmetes, amíg nem jönnek rá, hogy az előléptetés nem tőlük függ. Ezzel párhuzamosan a nő azt is felfedte, hogy 1962 nyarán gépkocsival magyarországi utazást tervez Komáromyval, amellyel a kapcsolatot próbálná újjáéleszteni. Pados érdekesnek tartotta a nő személyét, de az adott operatív helyzetben túl nagy volt a veszély, hogy brit elhárítás megghiúsítja az ügyet.⁵⁴ Ms. Crease a karácsonyi üdvözlőlapot Komáromyval juttatta el Padoshoz, aki egy üveg kölnit ajándékozott neki. A közvetlen érintkezést a várható kellemetlenségek miatt nem vállalta, ezért arra kérte a szobrászt, hogy ezt körütekintően magyarázza el volt barátnőjének. Komáromy nem vitakozott, ugyanakkor elmondta, hogy Margaret titokban magyarul tanul. Pados a legközelebbi alkalommal tervezte felmérni a figyelmeztetés hatását, ugyanakkor a II/3. Osztály nem látott akadályt a nő budapesti útja előtt.⁵⁵ 1962 februárjában Komáromy sürgősséggel kérte Pados segítségét, tudniillik, Margaret a terhesség hetedik hetében volt, de a megszakítást senki sem vállalta. Ms. Crease úgy értesült, hogy Magyarországon erre van törvényes mód, ezért fordult Komáromyn keresztül a követségi másodtitkárhoz. A hírszerzőtisz megígérte, hogy megkéri itthoni barátját, hogy segítsen orvost találni, miközben a nő azt hangsúlyozta, hogy mindenre hajlandó, csak munkahelyén és családjában ne derüljön fény a történetekre. Demeter Bertalan főhadnagy ezt úgy látta kivitelezhetőnek, hogy Pados a terhességmegszakítással egy időben otthon tartózkodjon, és a műtét után a szervező a Magyar Nemzeti Bank fedésében elbeszélget a nővel a magyar-angol gazdasági kapcsolatok rendezésének lehetőségéről. Ms. Crease arra kapott volna felkérést, hogy folyamatosan adjon jellemzést a Bank of England alkalmazottairól.⁵⁶ „Alföldi” (Vértés János alezredes, a II/3. Osztály vezetője)⁵⁷ a művész jóindulatának viszonzásaképpen támogatta az elképzelést, azonban hozzátette, hogy politikailag

⁵⁴ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1715/66/1/T – „Gontier” – Tárgy: „Jeanne” ügye – Jelentés. London, 1961. XII. 1. pp. 39-41.

⁵⁵ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1715/66/1/T – „Gontier” – Tárgy: „Jeanne” ügye – Jelentés. London, 1962. I. 2. p. 42.

⁵⁶ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1715/66/1/T – „Gontier” – Tárgy: „Jeanne” ügye – Távirat Londonból. – Budapest, 1962. II. 17. p. 43.

⁵⁷ PÁL (2020) i. m. p. 75.

hátrányos következményekkel járhat, ha kiderül a magyarországi utazás. A vízumot harmadik országban javasolta felvenni, ráadásul Pados már nem érintkezhetett a nővel. Komáromyt be kellett számoltatni a barátnőjével való megismerkedés körülményeiről, a Crease családról és a magyar vonatkozású beszélgetéseikről, hogy a mögöttes szándékok, a háttérben megbúvó ismerőseik előkerüljenek. A beutazáshoz a magyar állam csak akkor járult hozzá, ha Ms. Crease nem szenved pszichikai betegségben. Az engedélyt Stockholmban, Koppenhágában vagy Bécsben javasolta telepíteni, a költségeket a szobrász és a barátnő viselték.⁵⁸ Pados abban maradt Komáromyval, hogy március elsején átadja a vízumkérelmet, amit barátnője egy héttel később Brüsszelben fog átvenni. Ms. Crease a március 10-i MALÉV-járáttal készült Budapestre, a beavatkozásért készpénzben fog fizetni. Az utazástól politikai szempontok miatt nem fél, mert munkatársai közül többen is mentek már szabadságra a vasfüggöny mögé. A szülei aggodalmaskodásától tartott, őket azzal próbálta volna lebeszélni az érintkezésről, hogy a Bank of England miatt nem írna levelet Komáromy budapesti rokonainak felkereséséről. A szobrász elmondta, hogy Margaret még reméli, hogy házasság lesz a kapcsolatukból, Magyarország iránt rá való tekintettel érdeklődik, amit komolyan vesz. A munkahelyén az osztály ügyviteli részlegét vezeti, ez a legmagasabb rang, amely szakképzettség nélkül elérhető. Az osztályvezető felesége Margaret régi barátnője, segített neki a terhessége megszakításához orvost találni, most viszont utóbbi javasolta a külföldi próbálkozást. Ms. Crease egészséges volt, brit orvos ezért nem vállalta. A viselkedése alapján véve kiegyensúlyozott, nem okoz botrányt, néha cinikus, de érzékeny típus, a baráti hangot nagyra értékeli. Pados jelezte, hogy Jasper Rootham – a Bank of England kelet-európai ügyekben illetékes kormányzóhelyettese⁵⁹ – május 12-től 19-ig lesz Budapesten, így Ms. Crease fél az esetleges találkozástól.⁶⁰ Komáromy azonban nem jelentkezett a nő vízumáért, így Szántó utasítása értelmében meg kellett tőle kérdezni, hogy kapott-e újabb hatósági figyelmeztetést és ellenőrzést. Pados nem törekedhetett közvetlen kapcsolatra Ms. Crease-el, de véletlen találkozás esetén tisztázandó volt, hogy milyen következménye lett volna egy szocialista országban tett látogatásnak. Ezzel egy időben azt is megkérdezte, hogy hol tart a Bank of England állományát érintő tisztogatás.⁶¹

A nagy találkozás

1962. április 15-én Pados családjával kirándulni ment Westerham-be, majd 16 óra 30 perckor előzetes bejelentés nélkül beugrott a szobrászhoz. Komáromy lakásán több vendég volt jelen a délutáni teázáson: Ruth Stratford nővére, J. H. Lewis és Margaret Crease, akivel a követségi másodtitkár kb. 25-30 percig tárgyalt. Pados sajnálta, hogy Ms. Crease nem utazott Budapestre, pedig barátja és annak felesége mindent előkészítettek a kellemes időtöltéshez. A nő sajnálkozott a visszalépése miatt,

⁵⁸ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1715/66/1/T – „Gontier” – IV/3. sz. utasítás ”A”-tól. – Szirtes elvtársnak! London. – Tárgy: JEANNE ügye. – Budapest, 1962. II. 21. pp. 44-45.

⁵⁹ MONG Attila: Kádár hitele. A magyar államadósság története, 1956–1990; Libri Kiadó, Budapest, 2012. p. 97. ISBN 978-963-310-128-5

⁶⁰ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1715/66/1/T – „Gontier” – Tárgy: Jeanne ügye – Jelentés. London, 1962. II. 28. pp. 52-54.

⁶¹ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1715/66/1/T – „Gontier” – VI/6. sz. utasítás ”A”-tól – Szirtes elvtársnak! London. – Tárgy: GONTIER /volt Jeanne/ ügye. – Budapest, 1962. III. 26. pp. 58-59.

ugyanakkor megkönnyebbülést hozott számára, hogy a híres nőgyógyász, a MNK követsége által is ismert Dr. Immanuel Bierer végrehajtotta az operációt, ugyanakkor szakvéleményben részletezte a meglévő és a várható egészségügyi problémákat.⁶² (Az asszony nyilván hosszas vívódást követően döntött a terhesség megszakításáról, amelyben életkora, a szobrászhoz fűződő bizonytalan kapcsolata vagy a Komáromy gyerekekkel ápolt viszony sérülékenysége egyaránt fontos tényező lehetett). Ms. Crease ezzel egy időben elmondta, hogy Jasper Rootham március végén érkezett vissza európai körutazásáról. A művész barátnője a Titkárságon bele tudott nézni Rootham beszámolójába, amelyből kiderült, Magyarországról a vártnál kedvezőbb tapasztalatokat szerzett. A kormányzóhelyettes szerint a magyar vezetés 1956 emlékét elsősorban gazdasági engedményekkel igyekezett ellensúlyozni, és ez a politika elérte a célját. Rootham jelezte, hogy a közvélekedéssel ellentétben a nyugati életformához nem Lengyelország, hanem Magyarország áll a legközelebb. Az emberek nagy része az anyagi gyarapodással törődött, bár ez óhatatlanul együtt járt a nagyszámú pénzügyi visszaéléssel. A lakáshelyzet viszont láthatóan nem javult, sok vezető beosztású ember is szerény körülmények között élt. Rootham megjegyezte, hogy Magyarország arany- és valutatartalékai az utóbbi egy-két évben zsugorodtak, amelyről a budapesti angol követség is beszámolt. Igaz, ebben kételkedett, szerinte Lewis gazdasági attasé eltúlozta a kedvezőtlen tendenciákat. Rootham szerint a brit követség a magyar elhárítás ellenintézkedései és a bezárkózás miatt elszigeteltségben folytatta tevékenységét, csak jelentette, de nem befolyásolta az eseményeket. A pénzügyi, gazdasági és kereskedelmi vonal alig működött, pedig a magyar gazdasági élet vezetői között számos nyugati műveltségű és angolul tudó szakember akadt. Rootham azt is kifogásolta, hogy a kétoldalú kereskedelmet brit részről csak az anyagi haszon dolgában vizsgálják, a politikai jelentősége nem tudatosult.⁶³ Az utóbbi aspektus valódi szerepét először az Egyesült Államok ismerte fel. Tudniillik, John Fitzgerald Kennedy 1962-ben mindenekelőtt azért proklamálta az ún. bridge-building (hidépítő) programot, mert a gazdasági és kulturális kapcsolatok bővítésével próbálta csökkenteni a Szovjetunió befolyását a kelet-európai szatellit országokban. Az elgondolásnak a stratégiai pozícióban lévő Lengyelország és Románia volt a kiszemelt kísérleti terepe, azonban a policy végrehajtása az elnök 1963-ban bekövetkező halála és a vietnami háború miatt csupán Richard Nixon 1969. évi megválasztásától kapott lendületet.⁶⁴ Ms. Crease a Bank of England éberségi intézkedéseiről úgy nyilatkozott, hogy nem kaptak utasítást politikai alapon történő elbocsátásokra, azonban a vasfüggöny mögötti utazásokhoz már nem a közvetlen felettestől, hanem előzetes bejelentéssel írásban a személyzeti osztály vezetőjétől kellett kérelmezni. A döntés a Treasury (a brit pénzügyminisztérium) kezében volt. A szóban forgó kormány szerv biztonsági szolgálata az összes személyzeti anyagból kikérte a legfontosabb adatokat, ugyanakkor külön rögzítette, ha valakinek a házastársa eredetileg nem volt brit állampolgár.⁶⁵ Az utóbbi tényezőt a Foreign Office

⁶² ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1715/66/1/T – „Gontier” – Tárgy: Találkozó ”Jeanne”-al – Jelentés. London, 1962. IV. 20. pp. 60-61.

⁶³ ÁBTL – 3. 2. 4. – K-1715/66/2/T – „Gontier” – Tárgy: Jeanne információi. – Jelentés. London, 1962. IV. 17. pp. 31-32.

⁶⁴ BORHI László: Nagyhatalmi érdekek hálójában. Az Egyesült Államok és Magyarország kapcsolata a második világháborútól a rendszerváltásig; Osiris Kiadó – MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, Budapest, 2018. pp. 184–266. ISBN 978-963-276-258-6

⁶⁵ ÁBTL – 3. 2. 4. – K-1715/66/2/T – „Gontier” – Tárgy: Jeanne információi. – Jelentés. London, 1962. IV. 17. pp. 32-33.

(a brit külügyminisztérium) sem tekintette a szolgálati viszonyt kizáró oknak, de a kémbostrányok fényében a Treasury intézkedése egyáltalán nem számított szokatlannak.⁶⁶

Pados a szóban forgó összejövétel során megismerkedett J. H. Lewis repülőmérnökkel, a Hawker Siddley repülőgépgyár egyik üzemének műszaki igazgatójával, aki Komáromy sógornőjének volt a szomszédja. A művész is ekkor találkozott vele először, ugyanis Lewis hozta el autóval hozzá Ruth nővérét. Pados megtudta, hogy Lewis vállalata elsősorban hadi megrendelésre dolgozik, de a cégcsoport utasszállító gépeket is gyárt. Miután Vickers a polgári légi forgalomban használatos repülőgépeket ajánlott fel a MNK számára, Lewis is érdeklődött a lehetőségekről. A másodtitkár a kereskedelmi kirendeltség hatáskörébe utalta az ügyet, miközben azt javasolta, hogy hivatalos jóváhagyást követően térjenek rá vissza.⁶⁷ A brit levéltári források viszont arról tanúskodnak, hogy a repülőgépvásárlás legkorábban 1964 késő őszént került napirendre. Molnár István, a nagykövetség elsőtitkára, az európai légiközlekedési szabályozás dolgában kérte G. J. H. Jeffs nyugállományú repülő ezredes, a Heathrow repülőtér parancsnokának útmutatását. A magyar állam hitelt szeretett volna felvenni a brit kormánytól három VC10-es nagyhatótávolságú utasszállító megvételére, amelyekkel a MALÉV az Egyesült Királyságon keresztül Kanadába és akár az Egyesült Államokba repülhet. Jeffs parancsnok a Foreign Office illetékesénél érdeklődött az exportkorlátozásokról, D. Malcolm azonban diszkrécióját kérte, ugyanis magyar részről nem a hivatalos csatornákon jött az érdeklődés.⁶⁸ Az üzlet angol részről a COCOM-lista és a várható amerikai rosszallás, magyar részről a keményvaluta hiánya, a nyugati világgal szemben fennálló magas külkereskedelmi deficit gátolta az üzlet létrejöttét. A beszerzés csak akkor lett volna kifizetődő, ha a MALÉV az Egyesült Államokba is indíthat járatot, amire a bilaterális kapcsolatokat terhelő vitás kérdések – a Mindszenty-ügy, a pénzügyi megállapodás hiánya és a vietnami háború – miatt Washington részéről 1972-ig aligha volt fogadókészség.⁶⁹ Lewis munkahelye Kingston-On-Thames városában működött, ahol a helyből felszálló vadászgépek – a későbbi Harrier típus⁷⁰ – kormányzási rendszerének tökéletesítésével, a futómű és fékszárny rendszerszintű megoldásával foglalkoztak. Amerikaellenes megjegyzései nyomán Pados tippzemélyként tekintett az újdonsült ismerősére, akit a rezidens a Molnár István tudományos attaséval tervezett összehozni, illetve a szovjet társszerv számára felajánlani.⁷¹ J. H. Lewis megjelenését aligha tekinthetjük a pusztán véletlen művének. Ahogy az MI5 észrevette vagy értesült róla, hogy a KGB megpróbál közeledni egy tudóshoz, üzletemberhez vagy egyetemi hallgatóhoz, az illetőt felkérték a szovjet kérések teljesítésére, hogy ezzel lebuktathassák az ellenséges hírszerzőket.⁷²

---

⁶⁶ TNA Cabinet Office (CAB) 129/109 Report of the Committee on the Security in the Public Service (the Radcliff Committee). 16th March, 1962. p. 24.

⁶⁷ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1713/66/T/1 – Fayel – Tárgy: J. H. Lewis személye. – Jelentés. London, 1962. IV. 20. 31.

⁶⁸ TNA Foreign Office (FO) 371/176178 GA 3121/3 Record of Consultation with Group Captain G. J. H. Jeffs C. V. C., O. B. E. December 9, 1964.

⁶⁹ BORHI (2018) i. m. pp. 266-318.

⁷⁰ The RAF Harrier Story. Royal Air Force Historical Society, London, 2006. pp. 8-39.

⁷¹ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1713/66/T/1 – Fayel – Tárgy: J. H. Lewis személye. – Jelentés. London, 1962. IV. 20. pp. 31-32.

⁷² WRIGHT, Peter: Spycatcher. The Candid Autobiography of a Senior Intelligence Officer with Paul Greengrass; Viking Penguin Inc. New York, 1987. p. 120. ISBN 0-670-82055-5

Mivel Komáromy nem fért hozzá szenzitív információkhoz, itt jó eséllyel felajánlás történt, azaz az MI5 a szenzitív területen dolgozó mérnököt operatív játszma céljából az ellenséges szolgálat látókörébe helyezte.⁷³ A Security Service fő kritikusai – pld. Peter Wright volt főigazgató-helyettes – állításával szemben ez a törekvés korántsem volt hatástalan, hiszen az 50-es évek végén a lengyel UB (Urząd Bezpieczeństwa – Állambiztonsági Egység) angliai hálózatát szinte teljes egészében sikerült átállítani.⁷⁴

Az elmaradt utazások

Ms. Crease 1962. július 15-től kéthetes magyarországi utazásra készült, de ez még nem volt biztosra vehető. A közvetlen felettese véleményétől tette függővé, ellenvélemény esetén elállt volna az úttól. A választ május 15-re ígérte, ugyanakkor számított Padosra az IBUSZ Idegenforgalmi Irodával történő egyezkedésben. A százados nem próbálta se lebeszélni, se rábeszélni, azonban hangsúlyozta, hogy a kockázatot neki kell mérlegelnie. A nő értesüléseit viszont érdekesnek tartotta, és javasolta annak felhasználását.⁷⁵ Pados május 13-án meglátogatta Komáromyt, akinél Ms. Crease-el is összefutott. A nővel csak pár percet sikerült beszélnie, mivel az nagyon zárkózott, szűkszavú és rosszkedvű volt. Az utazásról lemondott, mert a művész nem akart vele menni, pedig vállalta volna a költségeket. Ms. Crease úgy érezte, Komáromy nem akarja feleségül venni, sőt, a kapcsolat leépítésére törekszik. Ahogy a nő elment, a művész elmondta, hogy előbbi megismerkedett Róth László fogtechnikussal, a Kultúrkör vezetőségi tagjával. Róthnétól tanácsot kért, hogy miként kell a magyar férfiakat meghódítani, amit Róth visszamondott Komáromynak.⁷⁶ Az alosztályvezető (Borsányi Imre rendőr őrnagy)⁷⁷ utasításában jelezte, hogy Margaret Crease jó eséllyel az elhárítás látókörében van, ezért csak társadalmi kapcsolat lehet. A foglalkoztatás kereteit már csak azért sem volt szabad bővíteni, mert a Radcliffe Bizottság döntése nyomán a brit állampolgárok kötelesek voltak jelenteni, ha egy szocialista ország képviselőjével beszéltek. Borsányi szerint Ms. Crease a Komáromy iránti érzéseire való tekintettel titoktartást vállalt, de ha nem sikerül megszereznie a férfit, később ellene fordulhat. A századosnak a következő alkalommal meg kellett kérdeznie, hogy Komáromy miért akar szakítani a nővel.⁷⁸ Amikor Pados nyári szabadsága – és az állambiztonság átszervezése keretében a III/I. (Hírszerző) Csoportfőnökség megalakulása⁷⁹ – után visszatért Londonba, engedélyt kapott rá, hogy egy Herendi porcelánszoborral megajándékozza a művészt.⁸⁰ 1964 novemberében Németh százados felkereste Komáromyt, aki arról számolt be, hogy az MI5-től nem keresték, ugyanakkor húga londoni látogatása nem az eredeti

⁷³ Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. BM Könyvkiadó, Budapest, 1980. 29. o.

⁷⁴ ANDREW (2009) i. m. pp. 483-487.

⁷⁵ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1715/66/1/T – „Gontier” – Tárgy: Találkozó ”Jeanne”-al – Jelentés. London, 1962. IV. 20. pp. 61-62.

⁷⁶ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1715/66/1/T – „Gontier” – Tárgy: Találkozó ”Gontier”-rel – Jelentés. London, 1962. VI. 4. pp. 63-64.

⁷⁷ PALASIK (2013) i. m. p. 87.

⁷⁸ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1715/66/1/T – „Gontier” – IX/27. sz. utasítás ”A”-tól – Szirtes elvtársnak! London. – Tárgy: GONTIER ügye. – Budapest, 1962. VI. 15. 65.o.

⁷⁹ PALASIK (2013) i. m. p. 101.

⁸⁰ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1713/66/T/2 – Fayel – BM III/I Csfőség 1-A alosztály – Tárgy: ”Fayel” fn. társadalmi kapcsolat megjutalmazására JAVASLAT. Budapest, 1962. IX. 6. p. 61.

elképzelések szerint alakult. A szobrász ettől függetlenül 1965-ben Budapestre kívánt utazni.⁸¹

Az ügy halála

Minthogy Szabó László rendőr őrnagy, aki 1965. szeptember 8-tól másodtitkári fedésben kezdett dolgozni a MNK londoni nagykövetségén, október 16-án váratlanul eltűnt szolgálati helyétől, majd politikai menedékjogot kért az Egyesült Államok kormányától,⁸² 1966. február 10-én a III/I-1-es Osztály úgy döntött, hogy nincs értelme a Komáromy-ügy folytatásának.⁸³ Margaret Crease esetében ugyanez a döntés született.⁸⁴ „Bognár” (Kolláth Ferenc rendőr őrnagy)⁸⁵ 1965 folyamán több fogadáson is találkozott Komáromyval, majd április 24-én családja kíséretében a vendégük volt. Mint kiderült, a művész 1964-ben feleségül vette barátnőjét, aki továbbra is a Bank of England alkalmazásában állt. A legidősebb fiú a British Petroleum műanyagrézszegénél dolgozott vegyészmérnöki beosztásban, a kisebbik fiú híd- és magasépítést tanult az egyetemen, míg a lánya érettségi előtt állt, matematika-fizika szakos tanárnak készült. 1965 folyamán rokonlátogatásra kívánt utazni Budapestre. Komáromy elismerően szólt Padosról, azonban Kolláth arra figyelmeztette a III/I. vezetését, hogy Németh József százados, majd Szabó László volt a kijelölt vitapartner. „Pusztai” (Berényi István őrnagy, 1964 és 1968 között a rezidentúra vezetője)⁸⁶ nem tudott arról, hogy Szabó László ismerte volna a művészt, ugyanakkor javasolta, hogy „Széplaki” (Kőszegi Miklós rendőr őrnagy, az új műszaki attasé)⁸⁷ is találkozzon Trevorral.⁸⁸ Molnár István őrnagy, az angol alosztály vezetője⁸⁹ egyből tiltakozott, ugyanis Komáromy-t az MI5 évekkal azelőtt igen határozottan eltiltotta a MNK követségétől. Sőt, Margaret Crease-t még veszélyesebbnek tartotta, amennyiben a Bank of Englandnál rendkívül erős az elhárítás jelenléte.⁹⁰ A magyar hírszerzés a

⁸¹ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1713/66/T/2 – Fayel – II/31. – B. sz. jelentés – Tárgy: Találkozó Komáromy István társadalmi kapcsolattal. – London, 1965. II. 8. pp. 63-64.

⁸² PALASIK Mária: A szolgálati helyéről eltűnt hírszerző. Az USA-ban politikai menedékjogért folyamodó Szabó László története; Betekintő 2016/1. pp. 1-2. www.betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2016_1_palasik.pdf (Letöltés ideje: 2022. 09. 02.)

⁸³ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1713/66/T/2 – Fayel – BELÜGYMINISZTERIUM III/I-1-B alosztály – Tárgy: „Fayel” fn. társadalmi kapcsolat ügyében HATÁROZAT. Budapest, 1966. II. 10. p. 65.

⁸⁴ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1715/66/I/T – „Gontier” – III/I-1-B alosztály – Tárgy: „Gontier” fn. társadalmi kapcsolat – HATÁROZAT. Budapest, 1966. II. 10. p. 67.

⁸⁵ PÁL (2022) i. m. p. 78.

⁸⁶ ÁBTL Archontológia 98/940 – Berényi István (Brachna István) (1926–2015) www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:5:14632645387119::NO::PS_PRS_ID:972196 (Letöltés ideje: 2022. 09. 10)

⁸⁷ ÁBTL – 3. 2. 5 – O – 8 – 016/6/1 – 15 – OD – 2810/52 – „Medúza” – Londoni Magyar Követség és Konzulátus – Tárgy: Kellermann Zoltán ügye. – Jelentés. London, 1963. X. 2. pp. 246-249.

⁸⁸ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1713/66/T/1 – VI/25. – B. sz. jelentés – Tárgy: Komáromi Istvánékkal ebéd. – Jelentés. London, 1966. V. 4. pp. 32/a/2-4.

⁸⁹ ÁBTL Archontológia 600/940 – Molnár István Miklós (1928–2012) – www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:5:::p5_prs_id:960491 (Letöltés ideje: 2022. 09. 13)

⁹⁰ ÁBTL – 3. 2. 4 – K-1713/66/T/1 – IX/11. sz. utasítás „B”-től – Tárgy: Komáromi Istvánék ügye. – Budapest, 1966. VI. 6. p. 32/a/1.

rendelkezésre álló források szerint 1966-tól már nem foglalkozott sem a művésszel, sem a többi családtagjával. Komáromy István 1975-ben hunyt el Londonban,⁹¹ Pados Gábor 2007. február 19-én távozott el az élők sorából.⁹²

Véggöveztetés

Szabó László 1966. március 2-án részletes vallomást tett az USA Képviselőháza Hadügyi Bizottságának CIA albizottsága előtt, amit a testület március 17-én szinte az összes jelentős újságnak elküldött. Az egykori hírszerzőtisz pontos képet adott a magyar állambiztonságnak az 1962-es átszervezés utáni felépítéséről, az I. Csoportfőnökség személyi állományáról, valamint a Szovjetunióval zajló együttműködésről.⁹³ Miért hozták az amerikaiak nyilvánosságra mindazt, amit Szabó László elmondott? A legvalószínűbb változat a következő. Az MI5 – a kelet-európai emigráns közösségekből beszervezett nagyszámú informátornak köszönhetően⁹⁴ – már évek óta személy szerint ismerte a londoni rezidentúra állományát, és jó eséllyel a hálózat tagjainak túlnyomó többségét, így Szabó pusztán az ügyek és a nevek felsorolásával nem tudott újat mondani a brit elhárításnak. Így nagyon valószínű, hogy az amerikai kormány jóindulata fejében a közvélemény riadókészültségének és az 56-os forradalom lángjának ébren tartásához propagandacélú fellépésre adott neki utasítást. Ezzel szemben Bernát Ernő rendőr százados, a washingtoni követség sajtóattaséja 1967 áprilisában történt átállásával egyidőben eltűnt a nyilvánosság szeme elől. A százados a washingtoni rezidentúra összes ügynökét és tippszemélyét ismerte,⁹⁵ ugyanakkor a magyar hírszerzés New York-i kapcsolatainak többségéről is tudomást szerzett.⁹⁶ Megítélésünk szerint operatív szempontból Bernát Szabóhoz képest jóval komolyabb kárt okozott, mivel – az 1964 kora tavaszán Genfben az USA-hoz pártoló Jurij Noszenkó KGB alezredeshez hasonlóan⁹⁷ – egytől egyig megnevezte azokat az amerikai állampolgárokat, akik iránt a BM III/I. Csoportfőnöksége érdeklődött. Igaz, a beszerzési jelöltek viszonylagosan nagy száma a korabeli Magyarország kedvezőtlen amerikai megítélése miatt nem hozott jelentős sikert.

Az, hogy Komáromy István mennyire volt alkalmas a mégoly korlátozottan hasznavehető társadalmi kapcsolat szerepére, ugyancsak erősen megkérdőjelezhető. A művész eleve szemben állt a diktatúrákkal, így nem valószínű, hogy az államszocializmus szolgálatába lehetett volna állítani. Ezzel párhuzamosan baráti körében több olyan személy is feltűnt, aki katona volt, vagy akár szorosabb

⁹¹ Komaromy Glass for The Glass Encyclopedia A short explanation of Komaromy Glass – <https://www.glassencyclopedia.com/Komaromyglass.html> (Letöltés ideje: 2022. 09. 11.)

⁹² Budapest Főváros Kormányhivatal XII. Kerületi Hivatala HATÁROZAT BP-12/102/00099-2/2021. Budapest, 2021. I. 19. pp. 1-2.

⁹³ M. SZEBENI Géza: A „külügyes Szabó”, aki liftaknába zuhant; Grotius, 2011/5. pp. 9-13. www.grotius.hu/doc/pub/TDSESM/2011_112_m.%20szebeni%20geza_a%20kulugyes%20szabo.pdf (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

⁹⁴ SUMMERS, Anthony–DORRIL, Stephen: Honeytrap; Coronet Books, Hodder and Stoughton, 1987. pp. 316–323. ISBN 0-340-42973-9

⁹⁵ ÁBTL – 3. 2. 9 – R-8-020/4 – RD18/67 IV. – „Barkács” – Tárgy: Bernát árulása következtében dekonspiálódott ügyek. FELJEGYZÉS. Budapest, 1967. IX. 9. pp. 86-88.

⁹⁶ ÁBTL – 3. 2. 9 – R-8-020/4 – RD18/67 IV. – „Barkács” – Tárgy: Bernát árulása miatt irattárba helyezett anyagokról FELJEGYZÉS. Budapest, 1967. IX. 9. pp. 89-90.

⁹⁷ WEINER, Tim: A CIA története. Hamvába holt örökség; Gabo Kiadó, Budapest, 2009. pp. 259-264. ISBN 978 963 689 316 3

kapcsolatban állhatott a brit elhárítással. Az MI5-től kapott figyelmeztetés jó eséllyel még nagyobb óvatosságra intette, sőt, könnyen előfordulhat, hogy Komáromy üzentközvetítőként használták fel. A brit elhárítás feltehetően azért őt vette igénybe, mert biztosra vehették, hogy a szobrásztól foglalkozása révén nem kerülhetett bizalmas információ a magyar hírszerzéshez. Az angol ismerősei emberi tulajdonságaiért és kvalitásaiért tisztelték a művészt, azonban a hivatalos Magyarországgal az 1945 és 1947 közötti koalíciós időszak kivételével egyikük sem rokonszenvezett.

Felhasznált irodalom:

- Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár; BM Könyvkiadó, Budapest, 1980.
- ANDREW, Christopher: The Defence of the Realm. The Authorized History of MI5; Allan Lane, London, 2009. ISBN 978-0-71399885-6
- BALOGH Sándor: Magyarország külpolitikája, 1945–1950. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1988. ISBN 963-093-142-7
- BARÁTH Magdolna – GECSÉNYI Lajos (Szerk.): Főkonzulok, követek és nagykövetek, 1945–1990. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, Budapest, 2015. ISBN 978-963-416-007-6
- BORHI László: Nagyhatalmi érdekek hálójában. Az Egyesült Államok és Magyarország kapcsolata a második világháborútól a rendszerváltásig; Osiris Kiadó – MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, Budapest, 2018. ISBN 978-963-276-258-6
- EGEDY Gergely: Nagy-Britannia és Magyarország, 1945–1948. Grotius, 2009/2.
- FEKETE Edit: Meszler (Kovács) Tibor; In: GYARMATI György – PALASIK Mária (Szerk.): Trójai faló a Belügyminisztériumban. Az ÁVH szervezete és vezérkara, 1953–1956; Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2013.
- GYARMATI György – PALASIK Mária (Szerk.): Trójai faló a Belügyminisztériumban. Az ÁVH szervezete és vezérkara, 1953–1956. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2013. ISBN 978-963-236-724-8
- HEGEDŰS Gyula: Magyar-angol kereskedelmi és pénzügyi tárgyalások, 1949–1956; Pártok, politika, történelem. Tanulmányok Vida István egyetemi tanár 70. születésnapjára. In: RÉFI Attila – SZIKLAI István (Szerk.): MTA – ELTE Pártok, Pártrendszerek; Parlamentarizmus Kutatócsoport, Budapest, 2010. ISBN 978-963-508-603-0
- HIGHAM, Robin: Speedbird: The Complete History of BOAC. I.B; Tauris, London, 2013. ISBN 978-1-78076-462-7.
- ILKEI Csaba: Újságírók, szerkesztők, sajtómunkások és az állambiztonság; Szerzői kiadás, Budapest, 2016.

- JEFFEREY, Keith: MI6. The History of the Secret Intelligence Service; Bloomsbury, London, 2011.
- M. MADARÁSZ Anita: Magyarország brit szemszögből, 1945–1955; Őt Kontinens 2015/2.
- M. SZEBENI Géza: A „külügyes Szabó”, aki liftaknába zuhant; Grotius, 2011/5. www.grotius.hu/doc/pub/TDSESM/2011_112_m.%20szebeni%20geza_a%20k%20ulugyes%20szabo.pdf (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)
- MARKÓ László (Szerk.): Új Magyar Életrajzi Lexikon III (H-K). Budapest, Magyar Könyvklub, 2002. ISBN 9789635490592
- MONG Attila: Kádár hitele. A magyar államadósság története, 1956–1990; Libri Kiadó, Budapest, 2012. ISBN 978-963-310-128-5.
- PÁL István: Egy „független” jogi tanácsadó. Tarján Imre esete a londoni magyar hírszerző rezidentúrával; Betekintő 2016/2.
- PÁL István: Jótétemény vagy inkább teherterhelés. Két brit szakszervezeti vezető felhasználásnak kísérlete az ellenzéki Munkáspárt meggyőzésére az 1956-os forradalom utáni években; Polymatheia, 2022/1-2.
- PÁL István: Londonból Perugiába. Sikertelen próbálkozás egy sokoldalú tehetség beszerzésére; Polymatheia, 2021/1-2.
- PÁL István: Neumark Zoltán, a New York-i ügyvéd. Egy Vas megyei munkásmozgalmi veterán fia a III/I. Csoportfőnökség érdeklődésének középpontjában; Vasi Szemle 2022/2.
- PALASIK Mária: A BM II/3. (Hírszerző) Osztály. In: CSEH Gergő Bendegúz – OKVÁTH Imre (Szerk.): A megtorlás szervezete. A politikai rendőrség újjászervezése és működése 1956–1962; Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2013.
- PALASIK Mária: A szolgálati helyéről eltűnt hírszerző. Az USA-ban politikai menedékjogért folyamodó Szabó László története; Betekintő 2016/1. www.betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2016_1_palasik.pdf (Letöltés ideje: 2022. 09. 02.)
- PALASIK Mária: Egy magyar hírszerzőtiszttől eltűnése. Bécs, 1953. május. In: BARÁTH Magdolna és SZEKÉR Nóra (Szerk.): Ügynökhistóriák a Lajtán innen és túl. Hírszerzéstörténeti tanulmányok; ÁBTL–KRONOSZ, Budapest, 2020. pp. 192-210. ISBN 9786156048776
- SUMMERS, Anthony–DORRIL, Stephen: Honeytrap; Coronet Books, Hodder and Stoughton, 1987. ISBN 0-340-42973-9
- THE FOREIGN OFFICE LIST and DIPLOMATIC YEAR BOOK 1959. Harrison and Sons, Ltd. London, 1959
- The RAF Harrier Story. Royal Air Force Historical Society, London, 2006
- TÓTH Eszter: A politikai és gazdasági hírszerzés szervezettörténete 1945–1990. In: CSEH Gergő Bendegúz – OKVÁTH Imre (Szerk.): A megtorlás szervezete. A politikai rendőrség újjászervezése és működése 1956–1962; Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2013.

- UNGVÁRY Krisztián: Anglia a második legnagyobb ellensége Magyarországnak. A londoni magyar hírszerző rezidentúra saját jelentései tükrében 1951 és 1965 között; Századok, 2013/6.
- WEINER, Tim: A CIA története. Hamvába holt örökség; Gabo Kiadó, Budapest, 2009. ISBN 978 963 689 316 3
- WEST, Nigel: MI5. British Security Service Operations 1909–1945. Triad Grafton Books, London, 1983. ISBN 0-586-05640-8
- WRIGHT, Peter: Spycatcher. The Candid Autobiography of a Senior Intelligence Officer with Paul Greengrass; Viking Penguin Inc. New York, 1987. ISBN 0-670-82055-5

EGY KÉMGYANÚ UTÓÉLETE
ESETTANULMÁNY A TITKOSSZOLGÁLATOK TITKOS
INFORMÁCIÓGYŰJTŐ ESZKÖZEINEK ALKALMAZÁSÁRÓL
EGY NYUGATNÉMET CÉLSZEMÉLY ESETÉN KERESZTÜL²

---

1. Bevezető

Az esettanulmány egy nyugatnémet katonatiszt magyarországi utazásainak történetét mutatja be a 80-as évek közepéről. A magyar elhárító szolgálatok tudomására jutott, hogy egy müncheni férfi és családja baráti kapcsolatot alakított ki az akkor Magyarországon állomásozó szovjet hadsereg egyik alkalmazottjával és annak feleségével. Az információk alapján a polgári elhárítás illetékes szakterülete, a III/II-es Csoportfőnökség egyik vidéki kirendeltsége végezte el az előzetes ellenőrzést majd a bizalmas nyomozást.

A III/II. Csoportfőnökség feladatait a III. Főcsoportfőnökség ügyrendje és saját ügyrendje határozta meg. A Főcsoportfőnökség feladatkörébe tartozott az 1979. évi ügyrend alapján az ellenséges hírszerző szervek, fedőszervek, csoportok és személyek Magyar Népköztársaság elleni tevékenységének felderítése és leleplezése.³ Emellett segítette a Magyarországon állomásozó szovjet alakulatok elhárító szerveit az objektumok környezetének védelmében.⁴

A Főcsoportfőnökség, és azon belül a III/II. Csoportfőnökség szervezeti felépítését a 70-es évek elején, hosszas előkészítés után vezették be. Az átszervezést követően a Csoportfőnökség 11 önálló osztályra, az osztályok pedig alosztályokra tagozódtak. A szervezet felállítását alapvetően az objektumi elv szerint valósították meg, de néhány terület esetében a vonalas elv érvényesült. Így például külön-külön osztály végezte az amerikai, a nyugatnémet és a többi NATO-tagország hírszerző tevékenységének a felderítését, míg külön osztály volt a nemzetközi együttműködés elhárítására.⁵ Ha a kémtevékenység valamely vidéki településre összpontosult, akkor a megyei rendőrkapitányságok III/II. osztályai illetékességébe tartozott a felderítés végrehajtása a csoportfőnök szakirányítása mellett. Az osztályok jogosultak voltak működési területükön a hatáskörükbe utalt állambiztonsági feladatokban önállóan intézkedni, és operatív ellenőrzést folytatni, ellenőrizni a kémgyanúra utaló

---

¹ Orcid: 0000-0003-4140-7782

² Készült az ÁBTL – 3.1.5 – O – 19010 és az ÁBTL – 3.1.5 – O – 19010/1 sz. dossziék anyagainak felhasználásával

³ A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 26/1979. számú parancsa a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kiadásáról, 48/a) pont

⁴ Uo. 48/d) pont

⁵ URBÁN Atilla: Változások a magyar kémelhárítás feladatrendszerében és szervezeti rendjében az 1970-es évek első felében; In: DRUSZA Tamás (Szerk.): A magyar elhárítás fejlődése, Tanulmányok a katonai és polgári nemzetbiztonsági elhárítás múltjáról, jelenéről, jövőjéről; Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019. pp. 97-110.

jelzéseket, valamint ellátni a magyar és szovjet katonai objektumok környezetének védelmét.⁶

A hatáskörrel és illetékességgel rendelkező elhárító szerv tevékenysége ún. szűrő-kutató munkából, előzetes ellenőrző tevékenységből és bizalmas nyomozásból állt. A szűrő-kutató munka egyik funkciója a legális nemzetközi érintkezés területén állambiztonsági szempontból figyelemre méltó személyek látókörebe kerülése volt,⁷ majd az ezt követő titkos felderítés igazolta vagy cáfolta az esetleges bűnös magatartásra utaló tevékenységeket. Ennek során az előzetes ellenőrzés egy adatpontosító és adatkiegészítő munka volt, eredményeként a bűncselekmény elkövetésére vagy annak hiányára lehetett következtetni. Előzetes ellenőrzés alatt álló személlyel szemben nem volt felhasználható az operatív eszközök és módszerek teljes tárháza, hiszen nem voltak alkalmazhatók olyan intézkedések, amelyek az állampolgári jogok érvényesülését korlátozták.⁸ A bizalmas nyomozás a bűncselekményre utaló magatartás bizonyítására szolgált, és a hatékony elhárító munka kiszolgálására széleskörű eszköztárat biztosított az akkori szolgálatok számára. A bizalmas nyomozás jóváhagyott határozat alapján kezdődött, amelyben meg kellett határozni a bűncselekmény gyanújára utaló körülményeket, a gyanúsított személyét, a gyanút valószínűsítő adatokat, és a bevezetésének indokát. Végrehajtása jóváhagyott terv szerint történt, az egész eljárás szigorú szabályok mentén volt folytatható.⁹

Az 1979-ben kiadott ügyrend a szervezeti szabályok mellett azt is meghatározta, hogy az állambiztonsági szervek a felderítéseik alkalmával milyen nyílt és milyen operatív eszközöket és módszereket használhattak fel. Meglehetősen széles lehetőségeket biztosított, hiszen a humán és technikai eszköztár valamennyi kellékét biztosította az állambiztonsági szolgálatok számára. Nyílt területen felhasználhatták mindazon erőket, eszközöket, módszereket és intézkedéseket, amelyek alkalmazására a hatályos törvények és más jogszabályok lehetőséget biztosítottak, bevethették a hivatalos és a társadalmi kapcsolatok teljes körét is. Az operatív módszerek közül is rendelkezésre állt a teljes arzenál a külső figyeléstől kezdve a környezettanulmányon, a lehallgatásokon és levélellenőrzésen át egészen a titkos vagy leplezett előállításig és a titkos kutatásig.¹⁰

Az esettanulmányban azt vizsgálom meg, hogy a III/II. Csoportfőnökség adott ügyben érintett megyei osztálya milyen metódusok és eljárási elvek mentén alkalmazták a rendelkezésükre álló nyílt és titkos információgyűjtés eszköztáráját. Bemutatom azt is, hogy az egyes titkos eszközök és módszerek alkalmazása jellemzően milyen információk megszerzését eredményezte, az adott információk milyen operatív értékkel bírhattak, és hogyan alakították a titkos felderítés menetét.

Hangsúlyozni szeretném, hogy a dolgozatban nem célom az eset történelemtudományi szempontú feldolgozása és értékelése, elsősorban a

---

⁶ A Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség Ügyrendje, 1972. VIII. fejezet

⁷ GERGELY Attila (Szerk.): Állambiztonsági értelmező kéziszótár; BM Könyvkiadó, Budapest, 1980.

⁸ Az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkáját meghatározó 0010/1973. számú belügyminiszteri parancs, I. fejezet

⁹ Uo. II. fejezet

¹⁰ 26/1979. parancs, III. fejezet

rendészettudomány szempontrendszerének figyelembe vételével mutatom be a müncheni férfival szemben folytatott titkos felderítés egyes intézkedéseit.

1. A gyanús kapcsolat felfedése

Egy 1982. november 3-án készített előzetes ellenőrzési terv szerint a magyar elhárító szolgálat egyik megyei kirendeltségének a látókörébe került egy NSZK állampolgár és családja az idegenforgalmi vonalon végzett szűrő-kutató munkájuk során. A beutazási dokumentumok tanúsága szerint a nyugatnémet katonatiszt kéthetes nyaraláson tartózkodott családjával 1982 májusában egy vidéki magyar nagyvárosban, majd ugyanebben az évben még egy alkalommal visszatértek Magyarországra. A magyarországi tartózkodásaik alkalmával a város központjában található szállodában szálltak meg, ahol az elhárítás által titkos megbízott (tmb.) hálózati kapcsolatként foglalkoztatott szállodai dolgozó segítségével intézték ügyesbajos dolgaikat. A szállodai tmb. tájékoztatta a magyar elhárítást e minőségében arról, hogy a nyugatnémet férfi nyaralása alkalmával megismerkedett a városban állomásozó szovjet alakulat egyik munkatársával és feleségével, majd barátságukat tovább mélyítették a következő itt-tartózkodás alkalmával. A szovjet házaspár orvosként mutatkozott be első találkozásukkor a nyugatnémeteknek, pontos személyazonosságukról a tmb. sem tudott megfelelő információkkal szolgálni. Ezen alapinformáció eljutott egy másik úton is a hatóságokhoz. A szállodában dolgozott egy SZT-tiszt is, aki ugyancsak felfigyelt az operatív szempontból érdekes kapcsolatra.

A májusi látogatást követő információk ismeretében a magyar kémelhárító szolgálat érdeklődése a Münchenből érkezett nyugatnémet család férfi tagja felé fordult. Egyre inkább figyelemmel kísérték további magyarországi tevékenységét. Az érdeklődésre több alapadat adott okot a magyar szolgálatok számára. Ilyen volt például a férfi katonatiszti mivolta, furcsának vélhető érdeklődése egy vidéki magyar város iránt, illetve az, hogy a nyugatnémet család igyekezett megalapozni későbbi magyarországi látogatásait. Szintén tisztázásra várt, hogy miért pont egy olyan, a szovjet katonai alakulatnál dolgozó házaspárral sikerült baráti kapcsolatot kialakítani, akikkel egyébként – mint ahogy az később megerősítést nyert – beszélgetni sem tudtak, hiszen a szovjet házaspár nem beszélt németül, és az angol nyelv sem volt az erősségük. A későbbi beutazás megalapozásaként értékelte az elhárítás, hogy a nyugatnémet férfi megkérte a szállodában mindeneként dolgozó tmb-t, hogy segítsen neki egy lovat vásárolni Magyarországon, amit később a városhoz közeli lovardában tarthatna.

A nyugatnémet férfi visszatért a városba 1982 augusztusában a családjával, ahogy azt korábban megígérte. Az augusztusi nyaralás ideje alatt többször is találkoztak a szovjet házaspárral. A magyar elhárítás ekkor még pontosan nem ismerte a szovjet házaspár személyazonosságát, ezért először ennek igyekeztek utánajárni. Tudomást szereztek arról, hogy a szállodai mindeneként egyik ismerőse készített egy fényképet a szovjet párról az egyik közös programon, amit az elhárító szolgálat sikerrel megszerzett egy kombináció segítségével. A fénykép alapján már sikerült megállapítani személyazonosságukat. Ezek szerint a házaspár férfi tagja a Szovjetunióból érkezett elektromérnök volt, aki feleségével együtt a városi laktanyában állomásozó Szovjet Műszaki Alakulatnál dolgozott. A szovjet

munkáltató szerint a férfi saját kérésre anyagi érdekből került Magyarországra. Meglehetősen anyagi természetű ember volt, aki többre becsülte magát másoknál, újdonsült nyugatnémet kapcsolatukat nem jelentették le. A szovjet katonai alakulat adatai alapján az elektromérnök és felesége katonai titkok birtokában voltak, illetve lehetőségük volt rokoni és baráti kapcsolataik révén is fontos titkok megszerzésére.

Tekintettel arra, hogy az elhárítás felvette figyelmére a nyugatnémet férfit az augusztusi megérkezésének napján, kapcsolatukat pontosabban fel tudták térképezni. Megállapították, hogy a nyugatnémet család és a szovjet házaspár több alkalommal találkozott egymással, rendszeresen szerveztek közös programokat. Jártak például egy közeli strandon fürdeni, elmentek közösen éttermekbe, illetve szórakoztak esténként a szálloda bárjában. Emellett a férfi megnézte a vásárlásra felajánlott lovat, de kitért a vásárlás elől arra hivatkozva, hogy még engedélyt kell kérnie a főnökeitől a többszöri magyarországi beutazásra.

Az elhárítás érdeklődését felkeltette még két kissé szokatlan tünő kérdés. Az egyik az volt, hogy megkérte a szállodában megismert tmb-t, hogy hadd küldjön az ő lakáscímére csomagot szovjet barátai számára, valamint szeptemberben egy képeslapon arra kérte, hogy segédkezzen telefonon beszélni velük minden hónap első hétfőjén, amikor majd ők az NSZK-ból a szállodát hívják telefonon. A nyugatnémet család azzal utazott haza augusztusban, hogy feltehetően a szilvesztert újra itt töltik, amit egészen decemberig fenn is tartottak, de az utazást végül eltolták januárra betegsége hivatkozva a szállodai mindenessel folytatott telefonbeszélgetés alkalmával.

Az elhárítás illetékes szakterületének értékelése szerint operatív szempontból figyelmet érdemlő adat volt, hogy a nyugatnémet férfi a Bundeswehr hivatásos állományú tagja, még úgy is, hogy ezt a magyar hatóságok számára is bejelentette a beutazásakor kitöltött adatlapon. Szintén figyelmet érdemlő információ volt, hogy törekedett a folyamatos magyarországi beutazások lehetőségének megteremtésére. Feltételezték, hogy a katonai titkok birtokában lévő szovjet állampolgárral ellenséges speciális szerv megbízásából létesített és tartott fenn szoros kontaktust. Tevékenységükben, kapcsolattartásukban konspirációra utaló jegeket véltek felfedezni.

A magyar szolgálat értékelése szerint az 1982 őszére tudomásukra jutott információk még nem voltak elegendők a bizalmas nyomozás megindítására, de elegendők voltak előzetes ellenőrzés bevezetésére a férfival szemben. Ennek céljaként a két férfi kapcsolata jellegének megállapítását és egy esetleges ellenséges tevékenység gyanújának megerősítését vagy kizárását jelölték meg.

2. A kémkedésre utaló gyanú megerősítése érdekében tett intézkedések

Az előzetes ellenőrzés keretében a magyar hatóságok több intézkedés és feladat végrehajtását kezdték meg. Mindenekelőtt meghatározták a szállodai tmb. nyugatnémet családdal kapcsolatos feladatait és magatartási vonalát. Együttműködést kezdeményeztek a szovjet katonai elhárítással a szovjet házaspár munkahelyi tevékenységének ellenőrzésére és az esetleges hírszerzési lehetőségeik felmérésére. Elrendeltek levéllellenőrzést a nyugatnémet család müncheni címére, valamint

intézkedtek a megígért csomag megérkezésekor annak bontására. Telefonlehallgatás alá vonták a szálloda vonalait és a család müncheni lakástelefonszámáról Magyarországra bejövő hívásokat a nemzetközi rendszerben. Megszervezték a nyugatnémet férfinak és feleségének szoros határfigyelőztetését, beutazásuk azonnali jelzése érdekében. Mindezek mellett felkészültek arra is, hogy a család következő beutazására a szállodai szobájukba szobalehallgató rendszert telepítsenek, valamint felvették a kapcsolatot a magyar hírszerző szolgálattal is a férfi müncheni körülményeinek megismerése érdekében.

A nyugatnémet férfival szemben 1982. november elején kezdeményezett előzetes eljárás a „Kaviár” fedőnevet kapta.

Az elhárítás a hónap végére újabb információkat szerzett be a „Kaviár” fn. ügyben. Egyrészt amellet, hogy ekkorra tisztázták a szovjet házaspár személyazonosságát, megérkeztek a nyugatnémet család által feladott csomagok a tmb. címére. Végül két csomag érkezett, egy ajándékként a mindenes számára egy pedig a szovjet barátainak. A csomagokat a szolgálat ellenőrizte, azok nem tartalmaztak semmilyen dokumentumot vagy tárgyat, amely bármilyen gyanúra adhattak volna okot. Másik érdemleges esemény az volt, amikor a két házaspár egy alkalommal valóban beszélgetett egymással telefonon a szállodai tmb. segítségével, de nem fedeztek fel az elhangzottak tartalmában érdemleges információkat. Azonban értékes következtetésre adott okot a havi telefonbeszélgetések további története. Az első alkalommal az előre jelzettek szerint októberben a telefonbeszélgetés létrejött, többször viszont már nem. Novemberben az elektromérnök jelezte előre a szállodában dolgozó tmb-nek, hogy az előre lebeszélte időpontban nem lesz a városban, amiről elméletileg a nyugatnémet férfi nem tudhatott, a novemberi telefonhívás irányából mégis elmaradt. Hasonló volt a helyzet decemberben is, amikor a szovjet pár szabadságát töltötte a Szovjetunióban. Elméletileg a müncheni család a szabadságról sem tudott, viszont nem is hívták a szállodát december első hétfőjén. Ebből a körülményből a szolgálatok később arra a következtetésre jutottak, hogy az általuk ismert kommunikációs csatornán kívül létezhet egy másik is, ezt a feltételezést azonban nem sikerült igazolni a későbbi eljárás során.

Operatív ellenőrzés alá vonták a szovjet elektromérnököt is. Figyelése során mozgásában két alkalommal önellenőrzésre utaló jeleket tapasztaltak, illetve két érdekesnek ígérkező városi kapcsolata került látókörbe. Az egyik kapcsolata egy János nevű autószerelő, a másik pedig egy Ferenc nevű helyi DJ. és taxifőnök volt, akinek lakásán a házaspár többször is hajnali órákig időzött.

A kapcsolati személyek felkutatása után a szolgálat következő feladata a szovjet férfi, valamint az autószerelő és a taxis között fennálló kapcsolat feltérképezése volt. Az első esetében azt tervezték, hogy a lakástelefonjára elrendelt telefonlehallgatás mellett szobalehallgató berendezést is telepítenek a lakásába. A második férfi tevékenységének, baráti és üzleti viszonyainak felderítésére egyik ismerősét vették igénybe, aki a megyei kirendeltség titkos megbízott hálózati személye volt. Ezt az ismerős tmb-t visszavezették a férfi társaságába egy legenda segítségével még december legelején.

Az elhárítás az elektromérnök nevezett kapcsolatainak ellenőrzése során arra a megállapításra jutott, hogy feltehetően üzleti célból keresi fel őket. A szovjet férfi

értékesített egy hűtőszekrényt János segítségével a telefonlehallgatásban keletkezett anyagok szerint, míg Ferencről zenéket szerzett be.

A helyiséglehallgatás előzetes eljárásban

Az elhárítás megyei kirendeltsége végül az autószerelő mellett a taxis lakásának a lehallgatásáról is döntött. Azt tervezték decemberben, hogy az autószerelő lakásába műszaki szemrevételezés nélkül egy preparált telefonkészülék cseréjével hajtják végre a lehallgató berendezés telepítését. Végül nem a telefonkészülék cseréje valósult meg, hanem a lakásban működő telefonkészülék paneljének cseréjével oldották meg a telepítést. A szemrevételezés nélküli rendszabály telepítésére azért volt szükség, mert az ügygazda megítélése szerint János lakókörnyezetében nem volt lehetőség titkos behatolás végrehajtásával kivitelezett akcióra. János és felesége lakáskulcsukat mindig maguknál tartották, ezek megszerzését dekonspirációveszélyesnek ítélték meg. A lakás szomszédságában két nyugdíjas házaspár lakott, akiknek kivonása nehézkes lett volna, ráadásul az autószerelő felnőtt gyermekei a szomszédos házban laktak, ezért az ő kivonásukról is gondoskodni kellett volna.

A panelcserével megoldandó telepítéshez az állambiztonsági szolgálat technikai részlegének a posta központjában dolgozó hálózati személyét használták fel, aki első lépésként elrontotta János otthoni telefonjának vonalát. János bejelentést tett a telefonvonal hibájáról, ami után a telefonszerelő hálózat kiment a helyszínre és javítást mímelve a szolgálattól kapott preparált panelt beépítette a készülékbe. Ezzel a legendával a berendezések kiszerezéséről is gondoskodtak, mikor a telefonszerelő a javítás során megjegyezte, hogy ez a javítás csak néhány hónapot bír ki, aztán újra javítani kell majd a készüléket. A dossziében fellelhető iratokból azt nem lehet megállapítani, hogy pontosan melyik napon történt meg a panelcsere, de azt igen, hogy megtörtént. A lakásban 1983 március közepéig működött a helyiséglehallgató rendszer, amelynek a beépítéssel azonos módszerrel történő kiszerezésére az elhárítás illetékes szakterülete 1983. március 14-én intézkedett.

A taxis Ferenc lakásának betechnikázásához más módszer alkalmazására volt szükség, mert ebben a lakásban nem volt működő telefon. A lehetőségek felmérése érdekében az ismerős tmb. – miután felmelegítette Ferencsel való ismeretségét – felkereste őt lakásán az elhárítás utasítására azzal, hogy magnófelvételeket kérjen tőle. A látogatásra magával vitte a szolgálatok egyik technikai operatív tisztjét, akit barátjaként mutatott be. A technikai szolgálat munkatársának az volt a dolga, hogy amíg a két férfi az üzleti ügyeiket intézik, addig végrehajtsa a szemrevételezést a lakásban, amire így kb. fél órája juthatott.

3. A kémkedésre utaló gyanú alapján folytatott feldolgozó munka

Az elhárító szolgálat illetékes megyei kirendeltsége arra a következtetésre jutott az 1982-ben beszerzett információk értékelésekor, hogy a nyugatnémet férfi törekedett a szovjet férfival kialakult kapcsolat folyamatos fenntartására. Elképzelhetőnek tartották, hogy nemcsak a szállodai hálózati munkatárson keresztül érintkeznek, hanem egy másik kommunikációs csatorna is létezik. Szintén további feldolgozásra adott okot, hogy a szolgálatok a célszemélyek viselkedésében konspirációra, önellenőrzésre utaló jeleket észleltek. Értékelésük szerint az előzetes

ellenőrzés során beszerzett adatok valószínűsítették, hogy a nyugatnémet és a szovjet férfi ellenséges tevékenységet fejtenek ki.

Ennek következtében bizalmas nyomozás elrendeléséről született határozat 1983. január 12-én az előzetes eljárásban beszerzett információk alapján. A bizalmas nyomozás elsődleges célja a nyugatnémet férfi esetleges ellenséges szervezettel fennálló kapcsolatának felderítése és a szovjet alakulatnál dolgozó férfi felé meglévő hírigény megállapításai voltak. A célok eléréséhez a már meglévő és eddig is felhasznált két hálózati személyt tervezték tovább alkalmazni, ahol a szállodai tmb. feladata a nyugatnémet családdal meglévő kapcsolatának mélyítése és kihasználása, míg az ismerős tmb. dolga az elektromérnök és magyar ismerőseinek a szemmel tartása volt. A szovjet férfi lehetőségeinek ellenőrzésére tervbe került a laktanyában található lakásának a lehallgatása, valamint a müncheni család szállodai szobájának a betechnikázása is.

Hálózat foglalkoztatása

Az elhárító szolgálat kirendeltsége 1977 óta foglalkoztatta a szállodai tmb-t operatív ellenőrzési funkcióban, beutazó külföldiek ellenőrzésére a város központjában épült szállodában. Kapcsolattartója a szintén a szálloda alkalmazásában lévő SZT-tiszt volt. A szállodai tmb. az elvárásoknak megfelelően végezte munkáját, jól képzett, kvalifikált hálózattá vált, aki stabil konspirációs helyzettel rendelkezett. A szolgálat által meghatározott magatartási vonala szerint a nyugatnémet család felé segítőkészen és barátián viselkedett. Igyekezett kéréseiket teljesíteni, de nem követhetett el bűncselekményt még kérésükre sem. Bármilyen provokációra utaló kérést köteles volt visszautasítani, és ő sem kezdeményezhetett ilyen jellegű beszélgetéseket.

Figyelemmel arra, ha a müncheni katonatisztnak valóban ellenséges szándékai voltak, akkor feltételezhető a szállodai tmb-ről, mint szállodai alkalmazottról, hogy az állambiztonsági szolgálatok kapcsolata. Ennek következtében a tmb. magatartásának arra kellett irányulnia, hogy ezt a felvetést megcáfolja. Ennek érdekében úgy kellett kezelnie a müncheni családot a beutazásaik alkalmával, mint minden más vendéget. Ha meghívást kapott tőlük, akkor közölnie kellett, hogy erre csak szabadidejében van lehetősége. A nyugatnémetek következő beutazásakor meg kellett köszönnie a csomagot, és jelezni feléjük, hogy a szovjet pár nem jött el saját csomagjukért, és azt még nem tudta számukra átadni. A szovjet házaspárról a továbbiakban nem beszélhetett, ha arra a nyugatnémet férfi nem kérdezett rá. Nem kérdezhetett az elmaradt telefonhívások okairól sem.

A hálózatot tartó szolgálat meghatározta feladatként a szállodai tmb. számára, hogy biztosítani kell a nyugatnémet család kivonását a szállodai szobájuk titkos kutatásának idejére. Teendője az volt, hogy a csomagért cserébe meghívja őket egy vacsorára valamelyik városi szállodába, vagy egy helyi sörözőbe, ahol legalább 2 óra hosszát kellett eltölteniük. Mint később kiderült az elhárítás nem használta fel a hálózatát a titkos kutatás végrehajtásához szükséges megfelelő operatív helyzet kialakításához, hanem egy adódó lehetőséget ragadott meg.

A szállodában dolgozó tmb-nek lehetőleg folyamatosan a szállodában kellett tartózkodnia a müncheni család ott-tartózkodásának idején. Főleg a reggeli és esti

órákban kellett bent lennie, hogy figyelemmel tudja kísérni a szovjet házaspár megjelenését, a müncheni család távozását, és esetleges újabb kapcsolatait. Amennyiben ismét felmerült volna a lóvásárlás, segítséget kellett volna nyújtania a vásárláshoz és elhelyezéséhez, valamint nyomon kellett követnie a férfi viselkedését és az abban bekövetkező változásokat.

Az operatív helyzetben lényeges változás állt be január végén, a szállodai tmb. közreműködésének köszönhetően. Ekkor a szovjet férfi felkereste a szállodai mindentest a lakásán azzal, hogy március hónap közepén végleg hazatérnek feleségével a Szovjetunióba, ezért szeretne még előtte személyesen találkozni a müncheni családdal. A szovjet férfi megkérte a tmb-t, hogy ha február első hétfőjén a nyugatnémet férfi telefonhívása nem jönne létre, akkor hívja fel őket müncheni lakásukon. Mivel az előre tervezett hívás valóban nem jött össze, ezért a szállodai tmb. felhívta a müncheni családot a szovjet barátai társaságában 1983. február 14-én. Közölték velük a hírt, és jelezték, hogy nagyon szeretnének még egyszer találkozni Magyarországon a nyugatnémet családdal a hazautazásuk előtt. A nyugatnémetek nem adtak rögtön választ, két nap haladékot kértek, majd 16-án visszahívták a szállodát. Ekkor jelezték, hogy március 3-án érkeznek a városba és lefoglaltak egy háromágyas szobát.

A szovjet laktanya elhárító szolgálata foglalkoztatta „Kárpáti” fn. hálózatát a bizalmas nyomozásban, aki jó hírszerző lehetőségekkel rendelkezett a szovjet férfi felé. Jó barátok voltak, valamint a müncheni család beutazásakor ő is részt vett több közös programon. Ennek segítségével megállapították, hogy a szovjet elektromérnök 1983 január-februárjában munkahelyén olyan adatok után érdeklődött, amelyek nem tartoztak hatáskörébe. Több esetben bement olyan parancsnoki megbeszélésekre, ahol neki nem kellett volna jelen lenni. A szovjet férfi a barátjának félrevezető tájékoztatást adott a nyugatnémet családdal kapcsolatban. Először azt mondta, hogy keletnémetek, illetve megpróbálta a hálózatot a környezetükből eltávolítani. Azt is megállapították, hogy a szovjet férfi nagyarányú költsékezésbe kezdett a müncheni család augusztusi hazautazása után, mégpedig ismert anyagi lehetőségeit messze meghaladó mértékben. Mindezek alapján feltételezhető volt, hogy a szovjet férfi azért kezdeményezte nyugatnémet barátai márciusi beutazását, hogy a megszerzett információkat még át tudja adni, és ezért a pénzt megkapja.

Helyiségellenőrzés a bizalmas nyomozásban

A kémelhárítás elsőként a szovjet házaspár laktanyában lévő lakásának szobalehallgatóval történő beépítését szervezte meg. Az állambiztonsági szolgálat technikai alosztálya 1983. január 10-én elkészítette a telepíthetőségről szóló műszaki véleményét, amely alapján az illetékes megyei alosztály a lebonyolításhoz kidolgozta az operatív biztosítást, és 1983. január 28-án megtörtént az akció. A lakásba egy rádiófrekvenciás lehallgató berendezést telepítettek a szomszédos bázislakás felhasználásával. Azért kellett a szomszéd lakásból végrehajtani a beépítést, mert a céllakásba való bejutást nem lehetett biztosítani a céllakás bejárati részéből nyíló többi lakásban lakók miatt. A jel továbbításához a parancsnoki épület tetejére egy átjátszó antennát telepítettek. Az állambiztonsági szolgálat technikai szakterülete kiépítette a laktanyában a jelátvitelhez szükséges fizikai érpárat, amelyek végpontja az elhárító tiszt irodájába, a parancsnoki épület I. emeletére került. A munkálatok BM-vonal kiépítésének fedésével történtek, mert a laktanyából addig még nem volt BM-vonal

biztosítva a megyei kapitányságra. A beépülés ideje alatt a szovjet házaspár ellenőrzése hálózat útján történt. A feldolgozásra megadott operatív szempontok szerint az elhárítást a nyugatnémet barátaikról és a városi taxisról elhangzottak, valamint az esetlegesen lakásukban megforduló vendégekkel folytatott beszélgetéseik érdekelték.

A szovjet házaspár lakásán üzemelő lehallgató rendszeren keletkezett hanganyagokon két figyelemre méltó információ keletkezett. Az egyik szerint a nyugatnémet katona átadott szovjet barátjának egy levelet, hogy azt egy harmadik személynek juttassa el. A szovjet férfi a levelet elolvasta, amit felesége nehezményezett. A későbbiekben a magyar szolgálatoknak nem sikerült a küldemény nyomára bukkannia, így sem a címzettet nem sikerült beazonosítani sem a levél tartalmát megállapítani. A másik információ arra vonatkozott, hogy a szovjet férfi azt mondta feleségének március 5-én, hogy pénzt kapott. Az összeg eredetéről és nagyságáról viszont nem nyilatkozott, és az elhárításnak sem sikerült más vonalakon ennek utánajárni.

A szolgálatok februárra felkészültek a taxis lakásának betechnikázására is. A taxis ismerősi köréhez tartozó tmb. közreműködésével végrehajtott szemrevételezés alapján a technikai szolgálat elkészítette a műszaki véleményét, amely szerint ebbe a lakásába is egy rádiófrekvenciás lehallgató berendezés került 1983. február 15-én, jellegét tekintve az előzőhöz képest egészen másként kivitelezve. A taxis, a lakás tulajdonosa ugyanis a megyei rendőrkapitányság bünyügyi osztályának beszerzési jelöltje volt. Ezért a bünyügyi osztály egyik őrnagy rendfokozatú munkatársa olyannyira jó kapcsolatot ápolt a taxissal, hogy egy legendával több órára kölcsönkérte tőle a lakását. A legenda szerint a szomszédos áruház parkolójában veszélyes bűnözők találkoztak az orgazdájukkal, akiket a rendőrség a lakásból figyelgetett volna meg. A taxis odaadta a lakását a megfigyeléshez, a megbeszélten napon átadta a kulcsot reggel 8 órakor a rendőr ismerősének, és megígérte, hogy 11-ig nem tér haza. A biztonság kedvéért az elhárítás eltávolította a taxist a városból az akció idejére. Egy műveleti tiszt beült a taxijába és elvitette magát a szomszédos városban lévő sportiskolába, ahol egy órát várakoztatta. További két műveleti tiszt végezte a céllakás környezetének biztosítását a szomszédos klubház parkolójából. Feladatuk volt összeköttetést tartani a céllakással és a közeli szálloda egyik szobájában felállított bázishellyel, valamint biztosítani a céllakásba történő bemenetelt és kijövetelt. A rádiófrekvenciás lehallgató berendezés vételére alkalmas eszközök elhelyezése egy közeli hotelben történt meg a polgárvédelmi eszközök raktárhelyiségében.

Az elhárító szolgálat megszervezte a müncheni család szállodai szobájának technikai ellenőrzését is a március 3-tól 6-ig terjedő időszakra, mégpedig a szobalehallgatást vizuális megfigyeléssel kiegészítve. A technikai információgyűjtő eszközöktől a hálózati úton keletkezett adatok pontosítását, és kémgyanúra utaló anyagok dokumentálását remélték. Tekintettel arra, hogy vonalas helyiséglehallgató-rendszer már kiépítésre került a város központjában lévő szállodában 1982-ben (ennek dokumentációja a dossziében nem volt fellelhető), ezért aktuálisan csak a vizuális megfigyelőrendszer kiépítésére kellett intézkedni.

A technikai szakterület végrehajtotta a műszaki szemrevételezést a szálloda inkriminált szobájában 1983. február 23-án. Megállapította, hogy az eszköz a szoba

födém szerkezetébe építhető be, ezért a célhely felett lévő szoba lett bázishelyként kijelölve. A telepítés fűrésszel járt, ezért a szomszédos szobákban nem helyeztek el vendégeket arra az időre. A nagy zajjal járó fűrészt a szálloda személyzete felé is legalizálni kellett. A legenda szerint az épületben statikai vizsgálatokat végeztek annak megállapítására, hogy a szálloda mellett lévő üres telken egy esetleges magas épület felépítése milyen hatásokat váltana ki a szálloda földem- és falszerkezetében.

Az elhárítás rögzítette a család valamennyi tevékenységét a szállodai szobában itt tartózkodásuk során. A müncheniek ittlétük alatt egy meghitt és jól szórakozó család képét mutatták, egyetlen reggel kivételével. A férfi türelmetlennek látszott március 5-én reggel, még a gyerekekre is rákiabált. Ennek a reggelnek más volt a hangulata, mint az előzőnek, viszont hamar elhagyták a szállodai szobát, és csak este fél tízkor tértek vissza a szovjet házaspár társaságában. Beszélgetni kezdtek, de láthatóan és hallhatóan nyelvi nehézségeik voltak. Miután a kislányt lefektették, fél tizenegy tájékaiban ismét elhagyták a szobát, és már csak éjfél után tértek vissza. Néhány ital elfogyasztása közben a szolgálatokat egyáltalán nem érdeklő dolgokról beszélgettek. Végül ezen a napon sem került rögzítésre olyan esemény, amely az ügy érdekében változást eredményezhetett volna.

A magyar szolgálat illetékes területe levont néhány tanulságot a szállodában alkalmazott vizuális megfigyelő rendszerrel rögzített anyagok alapján, viszont közvetlen bizonyítékokat nem sikerült beszerezniük a kémgyanú igazolására. A levont következtetések inkább csak az alapgyanú alapján folytatott titkos nyomozás esetleges folytatását indokolhatták. Úgy ítélték meg ugyanis, hogy a dokumentált barátság intenzitása és hőfoka nem volt valami magas, meglehetősen felszínesnek tűnt. Az is kimondható volt, hogy a müncheni katona nem hajthatott végre semmilyen beszervezési műveletet, egész idő alatt családja társaságában tartózkodott. A négy nap ugyan alkalmas lehetett egy kód vagy technika átadására, viszont erre utaló konkrét esemény rögzítésére nem került sor. Szintén megállapítható volt, hogy amennyiben a két férfi között hírszerző kapcsolat állt fenn, akkor csak előre elkészített utasítások átadása történhetett meg, mert jelentős nyelvi nehézségeik voltak. Viszont a vizuális megfigyelés azon funkciója kiválóan működött, ami szerint egy másik titkos információgyűjtő eszköz dekonspirációjának felfedésére alkalmas. Egyértelműen látható volt a felvételeken, hogy a szobában tartott titkos kutatás után a családban semmilyen gyanú nem merült fel arra, hogy valaki illetéktelen járt volna a szobájukban.

Mindezek mellett a magyar elhárító szolgálat ellátta a szállodai tmb-t egy hangrögzítésre alkalmas Nagra típusú magnetofonnal is, melyet a ruházatában rejtettek el. A tmb. jó baráti kapcsolatokat ápol a célszemélyekkel, ezért várhatóan a márciusi látogatás során több közös programon is részt vehetett. Feladata az volt, hogy rögzítse a rendezvényeken a két férfi között elhangzó beszélgetéseket. Az eszköz megfelelően működött, végül a szálloda halljában és egyéb szórakozóhelyeken valóban rögzített beszélgetéseket.

Volt még egy helyszín, ahol az elhárítás szobahallgató rendszeren szerette volna ellenőrizni a baráti társaság beszélgetését. Ez a Halász Söröző volt, annak is az egyetlen nyolc személyes asztalánál történtek rögzítése volt a cél március 5-én este. A lehallgatás itt is rádiófrekvenciás eszköz segítségével volt megoldott, amelyet az asztal mellett lévő pad magas pereme mögé rejtettek el. Az elhárítás létesített egy

alkalmi kapcsolatot az étterem vezetőjével, aki biztosította az étterembe való bejutást az összejövetel reggelén. A vételt és a rögzítést a technikai csoport sörözővel szemben parkoló gépkocsijában oldották meg. A kiszérés az étteremvezető segítségével még aznap, a vendégek távozása után meg is történt. Azt azért a telepítést végző szakterület előre jelezte, hogy a célszemélyek beszélgetésének értékelhetőségét nagyban befolyásolja (lehetetlenné teszi) a rögzítés időtartama alatti szórakoztató zene hallgatása.

Konspirált (külső) figyelés

Az illetékes megyei kirendeltség elrendelte a müncheni férfi és felesége figyelését is 1983. március 3-tól 4 napra. A figyelés bevezetésére szolgáló szolgálati jegy tanúsága szerint az operatív tiszteknek egy nyugatnémet rendszámú VW Passat autót vezető, kb. 180-185 cm magas, normál testalkatú, oldalra fésült rövidre vágott barna hajú, egyenes orrú szemüveges férfit kellett figyelniük, aki dús, tömött, szájszélig érő bajusszal rendelkezett és általában sportos öltözetet viselt. A szolgálat nem rendelkezett a figyelés számára további releváns adatokról és a nyugatnémet férfi szokásairól, csupán általában nyugodt és kiegyensúlyozott emberként jellemezték. A külső figyelés céljaként a nyugatnémet katonatiszt és az elektromérnök találkozóinak dokumentálása, anyagátadások felderítése és kapcsolataik megállapítása szerepelt.

A figyelő szakterület felvette figyelésre a müncheni családot, miután Hegyeshalomnál beléptek Magyarország területére 1983. március 02-án 11 óra 43 perckor. A nyugatnémet család délután 3 órakor érkezett a vidéki városba, ahol elfoglalták szállásukat. Ezt követően a figyelőkkel a nyomukban különböző programokon vettek részt, elsősorban a szovjet házaspár, valamint a szállodai tmb. és annak felesége társaságában. A figyelést március 6-án 13 óra 45 perckor fejezték be, miután a nyugatnémet család kijelentkezett a szállodából, és a 4-es főúton haladva elhajtott Hegyeshalom felé.

A konspirált figyelés tárta fel, hogy a nyugatnémetek több ajándékcsomagot is átadtak a szovjet házaspárnak itt tartózkodásuk alatt. Átadtak egy számológépet, 2 db magnókazettát, 1 db ezüst nyakláncot, és a hölgynek egy sálát. Ezen kívül 4-én éjjel egy súlyosabb tárgyat tartalmazó sporttáskát is odaadtak, majd elutazásukkor egy újabb sporttáskát ajándékoztak a szovjet házaspárnak, amely már könnyebb dolgokat, feltehetően ruházati termékeket tartalmazott.

Titkos kutatás

A kémelhárítás megyei kirendeltségének munkatársai titkos kutatást hajtottak végre a nyugatnémet család szállodai szobájában március 5-én, mialatt Budapestre utaztak szovjet barátai társaságában. A figyelő szakterület folyamatos figyelés alatt tartotta a nyugatnémet katonatisztet az akció idején. A célszemély szobájába való bejutáshoz alkalmas szobakulcsot a szállodában dolgozó SZT-tiszt biztosította, akinek további feladata volt az illetéktelen szállodai alkalmazottak távoltartása is.

A nyugatnémet család szobájában nagy rendetlenség volt, az ágyakat bevetetlenül találták, ruhák és reklámszatyrok voltak szétdobálva. Rögzítették polaroid fényképezőgéppel a kutatásra kerülő tárgyak helyzetét, majd a talált anyagokat Szöcske típusú fényképezőgéppel dokumentálták. A kutatást végrehajtották

feljegyezték a szobában fellelt érdekesebb dolgokat és azok tartalmát, így megvizsgálták egy noteszt a benne található bejegyzésekkel, címekkel és elérhetőségekkel. Átkutatták a szobában található szekrényeket, megnézték a szekrényben lévő ruhaneműk zsebeit és a polcos részre pakolt csomagokat is. A szobát az akció végeztével rendben elhagyták, nem észleltek dekonspirációra utaló körülményt. A biztonság kedvéért a szállodai kapcsolat révén intézkedtek a szoba kitarítására is a célszemély megérkezése előtt. A kutatás során készített fényképeket a dokumentációhoz csatolták.

A kutatás során fellelt noteszban található neveket priorálták, gyanús személyek nem szerepeltek közöttük.

4. A bizalmas nyomozás első szakaszának eredménye

Nem sokkal a nyugatnémet család márciusi hazautazását követően a megyei kirendeltség illetékes szervezeti egysége megigényelte az autószerelő lakásába telepített helyiséglehallgató berendezés kikapcsolását és kiszerelesét. A kiszereléshez nem volt szükség külön akció szervezésére, hiszen a beszereléskor előkészített legenda felhasználásával, vagyis a telefonkészülék lecserélésével végre lehetett hajtani. Ugyanerre a sorsra jutott a taxishoz beépített lehallgató eszköz is. A feldolgozást végző szervezeti egység nem tartotta operatív szempontból indokoltnak a rendszabály további működtetését, mert azon nem keletkezett értékelhető hanganyag. Folyamatosan zene szólt a lakásban, ami a beszélgetések hangját elnyomta, és érthetlenné tette a felvételeken. Az 1983. március 16-án végrehajtott kiszereléshez ugyanazt a legendát használták fel, mint amit a beszerelésnél is alkalmaztak. Ismét kölcsönkérték a lakást, és 15 perc alatt kiszerelelték a lehallgató eszközt.

A bizalmas nyomozás első szakaszának lezárásaként a felderítést végző szolgálat összegezte addigi ismereteit, amelynek során a korábbi információkat összevetették a bizalmas nyomozás során beszerzett adatokkal. Ezek alapján továbbra is azt az álláspontot foglalták el, miszerint feltételezhető, hogy a nyugatnémet és a szovjet férfi ellenséges tevékenységet folytat, viszont kiemelték, hogy erre vonatkozó konkrét bizonyítékot nem sikerült beszerezniük. Azonban megítélésük szerint közvetett jelleggel erre utaltak az újabb történések, úgymint a müncheni család beutazása szovjet ismerősük hívására, a négynapos programjuk, illetve beszélgetéseik tartalma. A következtetésük levonásakor arra támaszkodtak, hogy rövid ismeretségük nem alapozhatta meg sem a nagy anyagi ráfordítással járó magyarországi utazást, sem pedig ajándékozásuk mértékét.

A laktanya elhárító szolgálata is azon a véleményen volt, hogy a szovjet férfi adatgyűjtésre utaló munkahelyi tevékenysége egyértelműen ellenséges tevékenységet feltételezett. Mindezek mellett fontos szempontként jelent meg az összegzésben, hogy a szovjet házaspár végleges hazaköltözésének ideje jött el a tavasz folyamán, így a további magyarországi találkozások lehetősége megszűnt. Vagyis a szovjet házaspár ellenséges tevékenységének formája, mélysége és tartalma további felderítésének már csak a Szovjetunióbeli körülmények tisztázásával volt lehetséges. Ezzel párhuzamosan úgy ítélték meg, hogy a két férfi a kapcsolatuk további fenntartásához azután is a szállodai mindenest fogják igénybe venni, aminek megalapozására hívták

meg őt és feleségét egy NSZK-beli látogatásra. Erre utalónak vélték azt is, mikor a nyugatnémet család jelezte, hogy augusztusban ismét visszajönnek a városba, amikor az NDK-ban élő rokonaikkal is szeretnének találkozni.

A fenti érvelésnek megfelelően a megyei kirendeltség alosztálya arra az eredményre jutott, hogy a bizalmas nyomozás folytatására már nem volt megfelelő indok, ezért javasolták annak megszüntetését. Elegendőnek tartották a hazai kapcsolatrendszer és egy esetleges újabb nyári beutazás figyelemmel kísérésére a Központi Kémelhárítási Adattár értesítő és ellenőrző rendszer keretében történő operatív ellenőrzést. A megyei kirendeltség értékelésével és megállapításaival a budapesti központ is egyetértett, és támogatta a bizalmas nyomozás megszüntetését.

Viszont a magyar elhárítás akkori parancsnokhelyettese nem osztotta az operatív szakterületek álláspontját, hanem utasította az illetékes alosztályt a további aktív operatív feldolgozó munka folytatására 1983. május 31-én.

5. A bizalmas nyomozás folytatása

Amikor a nyugatnémet katona megemlítette a szállodai barátjának márciusban, hogy 1983 nyarán ismét szeretne oda látogatni és találkozni keletnémet rokonaival, a tmb. felajánlotta a saját lakását a találkozó helyszínéül, mivel annak egy részét úgyszólván fizetővendéglátásban szándékozott kiadni. A lehetőség tetszett a nyugatnémet férfinak, viszont a nyár közeledtével a szállodai tmb. kiadta a lakást egy másik vendég számára. A fejlemény jó alkalmat teremtett arra, hogy ismét felvegyék a nyugatnémet családdal a kapcsolatot. A szállodai mindenes írt egy levelet ennek apropóján a müncheni családnak, hogy amennyiben augusztusban valóban jönnek, akkor azt előre közölgék vele, mert a jelzett okok miatt szállást kellett időben foglalniuk.

Tekintettel arra, hogy a szovjet házaspár március közepén hazaköltözött a Szovjetunióba, megváltoztak a bizalmas nyomozás további céljai. Ezen túl nem a két család kapcsolatát kellett dokumentálni, hanem csupán azt megállapítani, hogy fenn áll-e még közöttük a kapcsolat, valamint a magyar szolgálatnak ellenőriznie kellett a nyugatnémet család NDK állampolgárokkal való találkozásait. Szintén lényeges kérdésként merült fel, hogy a nyugatnémet férfi esetleg törekszik-e más szovjet állampolgárokkal való kapcsolat kiépítésre vagy sem. Ennek fényében várta a magyar elhárítás a müncheni család újabb nyári érkezését.

Mindezzel párhuzamosan a szovjet házaspár 2 db csomagot adott fel 1983. júniusában, egyet a szállodai tmb. és felesége számára, egyet pedig rajtuk keresztül a müncheni barátaiknak. A két csomag megérkezett szeptemberben Magyarországra. A csomagokban levél nem volt, csak gyerekjátékokat, csokoládét és apróbb ajándékokat tartalmazott.

A müncheni család augusztusi magyarországi nyaralása nem jött létre. A szállodai tmb. felhívta telefonon lakásukat még 1983 augusztusa első napjaiban, és beszélt a nyugatnémet katonatiszt feleségével. A nő közölte, hogy férjét iskolába küldték az ősz végéig, ezért esetleg csak ő és kislányuk utazik majd el Magyarországra, de végül ez sem történt meg. A nyugatnémet család később sem jelentkezett, még levélben való megkeresésre sem reagáltak. Gyakorlatilag

megszakadt velük a kapcsolat 1983 őszére, aminek következtében a magyar elhárítás hozott egy határozatot a bizalmas nyomozás felfüggesztéséről november 25-én.

A következő év nyarának elején megszüntették a bizalmas nyomozás felfüggesztését, mert hálózati úton információ érkezett arról, hogy a nyugatnémetek újból Magyarországra érkeznek. A szolgálatok a már szokott módon készültek a család fogadására, azonban június 9-én csupán a család három hölgy tagja foglalta el a központban lévő szállodában lefoglalt szobájukat. A nyugatnémet férfi nem tartott a többiekkel, de jelezték, hogy augusztusban megint terveznek egy magyarországi nyaralást, és ismét meghívták a szállodai barátjukat magukhoz Münchenbe. A család beutazása során operatív szempontból figyelmet érdemlő információ az elhárításnál nem keletkezett.

Az előre jelzett időpontban a müncheni katonatiszt lánytestvére utazott Magyarországra vőlegénye társaságában augusztus 3-án, majd a nyugatnémet férfi is megérkezett feleségével augusztus 8-án. A magyar szolgálatok hálózati személyekkel, a szállodai szobára elrendelt telefon- és szobahallgatással ellenőrizték itt tartózkodásukat.

Mind a négyen együtt töltötték a szabadságuk első napjait egy idősebb keletnémet férfival és annak feleségével. Strandra jártak, kirándultak a Hortobágyon, lovagoltak, és közben – a hálózatok jelentése szerint – közömbös témákról beszélgettek. A szolgálatok figyelmét nem igazán keltette fel a müncheniek nyaralásának ezen időszaka. A keletnémetek hazautazása után a nyugatnémet házaspár sok időt töltött a szállodai tmb. társaságában, akinek a müncheni katonatiszt eldicsekedett egyik alkalommal kissé ittas állapotában, hogy a katonaságnál egy páncélosról indítható Roland típusú légvédelmi rakéta kezelése a feladata, nemsokára Franciaországba mennek újabb lövészetre. A mindenes jelezte a nyugatnémet férfinak, hogy levelet kapott szovjet barátjától, amiben kérték, hogy küldjön nekik meghívólevelet, mivel szeretnének Magyarországra jönni. Megmutatta a levelet is nekik, amin a feleségnek feltűnt, hogy a levél keltezésének a dátuma és a boríték postabélyegzőjének dátuma között négy nap eltérés van. Ebből arra következtetett, hogy a szovjet hatóságok átvizsgálták a levelet. A müncheni férfi arra kérte a szállodai tmb-t, hogy a szovjet házaspár beutazását a következő év húsvétjára szervezze le, mert csak akkor tud szabadságra jönni. Felvetette számukra egy müncheni társasutazás lehetőségét is és megígérte, hogy az utazási költségeket majd ő fedezi. Viszont nem hozott meghívólevelet most sem a szállodai tmb. NSZK-beli kiutazásához a korábbi ígérete ellenére sem. Bár azt állította, hogy ez a hatóságokon múlt, nem az ő szándékán.

Az elhárítás számára egy figyelemre méltó kapcsolatot létesített a nyugatnémet férfi. Megismerkedett egy németül tökéletesen beszélő grúz férfival, aki egy grúz csoporttal tartózkodott a szállodában. A nyugatnémet férfi kaviárt vett a grúztól, és elbeszélgettek annak otthoni munkájáról. Lakcímet is cseréltek. A magyar szolgálatok véleménye szerint a két férfi megismerkedése és a müncheni katonatiszt viselkedése arra utalt, hogy továbbra is nagy figyelmet fordított szovjet kapcsolatok létesítésére. A szállodában folyamatosan figyelemmel kísérte a szovjet csoportokat, az étteremben mindig úgy helyezkedett, hogy közelükben legyen. Ennek ugyan ellentmondott, hogy elutasította annak a szovjet férfinak az ismeretségét, akit a hálózat segítségével próbáltak meg mellé bevezetni.

A történet ezen a ponton véget ért. A müncheni család nem utazott többet Magyarországra, így nem adott több gyakorlati feladatot a magyar elhárító szolgálat számára. Ezért az állambiztonsági szolgálatok illetékes alosztálya elkészítette az ügyben az összefoglaló jelentését több mint egy év elteltével és javaslatot tett a bizalmas nyomozás megszüntetésére.

6. A bizalmas nyomozásban felderített körülmények

Ahogy 1986-ra már kiderült, a bizalmas nyomozás elrendelése és folytatása nem csupán a megyei elhárító kirendeltség előzetes eljárásának volt az eredménye, hanem a Szovjetunió Állambiztonsági Bizottsága magyarországi képviselőjének vezetője is ezt kérte a magyar Belügyminiszter-helyettestől.

A feldolgozó munka eredményeként sikerült megállapítani a nyugatnémet katonatiszt foglalkozását, amely szerint a Bundeswehr müncheni alakulatánál, mint lokátor specialista teljesített szolgálatot és a Roland nevű önjáró föld-levegő léghárító rakétakilövővel foglalkozott. Hivatásos katonaként köteles volt jelenteni az alakulata elhárító tisztjének a szocialista országokban tett látogatásai során kialakított kapcsolatait, aminek eredményeképpen a szovjet barátja és felesége ellenséges speciális szervek látókörébe kerülhetett.

A két férfi találkozásai során beszélgetett politikai és katonai témákról, ráadásul szakképzettségük is nagyon hasonló volt, viszont nagyon korlátozta a megfelelő szintű kommunikációjukat a nyelvismeret hiánya. A nyugatnémet férfi érdeklődése és hírigénye nem haladta meg a szokványos mértéket, azonfelül kapcsolatukat egyáltalán nem leplezték, több kívülállót is bevontak társaságukba. Érdemben nem törekedtek a kapcsolat fenntartására a szovjet házaspár hazautazását követően, például a müncheni család lemondta azt az utazást is, amikor a szovjet házaspár beutazott Magyarországra még egy alkalommal 1985-ben.

A nyugatnémet katonatiszt tevékenységének ellenőrzése során kémkedésre utaló bizonyíték nem keletkezett, a hatóság nem talált konspirációra utaló jelet a két férfi kapcsolattartásában sem. A két család közötti kapcsolat baráti jellegű volt, programjaikat mindig a feleségeikkel és a gyerekekkel közösen szervezték. Az összeköttetésre megbeszélte telefonálási időpontokban a létrejött beszélgetések formálisak voltak, csak a magyar szervek hálózati személyének közvetítésével tudtak kapcsolatot teremteni.

Az elhárítás megállapította azt is, hogy nem keletkeztek kémkedésre utaló bizonyítékok a szovjet állampolgár esetében sem.

A bizalmas nyomozás további fenntartását az operatív helyzet és a megszerzett operatív adatok nem indokolták, ezért javaslat született a „Kaviár” fn. bizalmas nyomozás megszüntetésére. Az ügy büncselekmény hiányában történő megszüntetéséről szóló határozat 1986. január 28-án született meg.

7. Összegzés

A személyi dossziében megtalálható dokumentumok szerint a korabeli eljárásrendbe illeszkedő klasszikus felderítő munkát figyelhettünk meg. Az elhárítás a szűrő-kutató munkája során hozzájutott egy alapinformációhoz, amely alkalmas lehetett egy kémtevékenység gyanújának a megállapításához és megalapozta az előzetes eljárás megindítását. Az már az eljárás első szakaszában kiderült, hogy az érintettek között szovjet és nem magyar állampolgárok voltak, vagyis egy esetleges kémkedés nem a magyar, hanem a szovjet állam érdekeit sérthette, viszont az már pontosan nem állapítható meg az iratokból, hogy a magyar hatóságok milyen alapon végezték el a felderítést. Az ügy lezárásának idején keletkezett dokumentumokból az valószínűsíthető, hogy a szovjet társszolgálatok elvárása is benne volt a felderítés ilyen szintű és időtartamú lebonyolításában.

Az állambiztonsági szolgálatok ügyet gondozó szakterülete nagy lendülettel kezdte meg a nyugatnémet férfi feldolgozását, a kezdeti adatok ellenőrzését és az érintett személyek beazonosítását. Hamar kiderültek a szovjet házaspár adatai, bár az eljárás későbbi részében arra a kezdő információra, miszerint a szovjet házaspár a nyugatnémet családnak az egészségügyben dolgozókként mutatkozott be, nem fordított a magyar szolgálat figyelmet. A feldolgozó munka céljai között nem szerepelt, és így nem is derült ki pontosan, hogy a müncheni férfi tisztában volt-e már megismerkedésükkor a szovjet elektromérnök valódi munkakörével és beosztásával, vagy csak egy valóban véletlen kapcsolatfelvételtől került a hatóságok tudomására. E kérdés megfelelő tisztázása nélkül végül a magyar szolgálat végső teóriája szerint megismerkedésük a véletlen eredménye volt, viszont a kapcsolat elmélyítése és további bővítése már a nyugatnémet hírszerzés tudtával és akaratával történhetett.

A magyar szolgálatok a hálózati és technikai lehetőségeiket széles körben használták fel, igaz a kezdeti hálózati pozíciókhoz képest újabbakat nem tudtak létesíteni az évek során. Hiába próbálkoztak akár magyar vagy szovjet személyek bevezetésével a nyugatnémet férfi ismerősei közé, ezekkel nem jártak sikerrel. A meglévő hálózatokkal viszont fontos információkhoz jutottak az érintettek személyiségéről, magyarországi magatartásukról, napi tevékenységeikről, baráti és ismerősi körükről, kapcsolattartásaik módozatairól, és a közöttük lezajlott beszélgetések tartalmáról. Emellett a technikai rendszabályok alkalmazásában is segítségére volt a szolgálatoknak, valamint a szállodai tmb. segítségével még a két fél kapcsolatának alakulására is befolyással tudtak lenni, az operatív helyzet alakítására is pozícióval rendelkeztek és alakíthatták magyarországi beutazásaikat, valamint itthoni programjaikat.

A technikai úton szerzett adatok kiegészítették és megerősítették a hálózat által megszerzett információkat, az ügyben áttörést jelentő újdonságot nem hoztak. Pedig valamennyi lehallgatást bevetették, volt telefonlehallgatás a szállodában, a barátoknál és a szovjet házaspár lakásában, rögzítettek éttermi beszélgetéseket is, sőt még videóra is rögzítették a nyugatnémet család szállodai tartózkodását.

A szállodái szobában végrehajtott titkos kutatás sem hozott a kémgyanú igazolására szolgáló adatot, ahogy a több alkalommal elrendelt külső figyelés sem tárt fel gyanús körülményt. Az is igaz, hogy a magyar szolgálat a titkos kutatás lehetőségeit nem aknázza ki, hiszen végül csak a nyugatnémet család szállodai

szobáját és azt is csak egy alkalommal kutatták át, újabb helyszínek és a figyelésnél is előkerült tárgyak megkutatására már nem tettek intézkedést.

Az viszont valószínűsíthető, hogy a szovjet partnerszolgálatok sem tétlenkedtek a szovjet házaspár ügyében. A magyar fél számára a laktanyai elhárítók csak annyi információt biztosítottak, amennyi a Csoportfőnökség munkájához szükség volt, valószínűleg a szovjet elektromérnök laktanyán belüli tevékenységéről jóval több adattal rendelkeztek.

Felhasznált irodalom:

- Az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkáját meghatározó 0010/1973. számú belügyminiszteri parancs, -ÁBTL 4.2-10-21/10/1973
- A Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség Ügyrendje, 1972. (forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/ugyrend_2.pdf; letöltés: 2022. augusztus 15.)
- GERGELY Attila (Szerk.): Állambiztonsági értelmező kéziszótár; BM Könyvkiadó, Budapest, 1980.
- „Kaviár” fn. Személyi Dosszié I. rész, -ÁBTL – 3.1.5 – O – 19010
- „Kaviár” fn. Személyi Dosszié II. rész, -ÁBTL – 3.1.5 – O – 19010/1
- A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 26/1979. számú parancsa a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kiadásáról; https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/parancs_2.pdf (Letöltés ideje: 2022. 09. 10.)
- URBÁN Atilla: Változások a magyar kémelhárítás feladatrendszerében és szervezeti rendjében az 1970-es évek első felében; In: DRUSZA Tamás (Szerk.): A magyar elhárítás fejlődése, Tanulmányok a katonai és polgári nemzetbiztonsági elhárítás múltjáról, jelenéről, jövőjéről; Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019.

A DEZINFORMÁCIÓ ÉS AZ INFORMÁCIÓS MŰVELETEK JÖVŐJE A KIBERTÉBEN

Az internet elterjedésével és az infokommunikációs technológiák példátlan gyors fejlődésével és terjedésével a kibertér nélkülözhetetlen információs közeg lett az emberiség számára. Ez olyan társadalmi és szociális változásokat hozott, amelyek befolyással vannak az egyén, a kisközösség és a nemzet biztonságára egyaránt. Elmondható, hogy a világ népességének elsődleges információhoz való hozzájutása ezen a platformon működik napjainkban, és a jövőben minden kétséget kizárólag így is marad. Mindez azt jelenti, hogy jelenleg a Föld közel 8 milliárdos népességének 68%-a használja a világhálót valamilyen formában,¹ ez a 2013-ban mért felhasználói arány kétszerese. Ha ezt a tendenciát követjük, akkor a következő 10 évben a Föld teljes lakossága fog – eltérő mértékben ugyan, de – találkozni az internettel.

Az emberi történelem során a technikai fejlődés sok esetben a katonai igények kielégítését szolgálta. Nincs ez másképpen a kibertér esetében sem, hiszen jelenleg a katonai terminológiában a 5. hadszíntér néven szerepel, és tulajdonképpen teljes egészében műveleti területként funkcionál.² Számos találmány haditechnikai fejlesztésből szivárgott át a civil szférába, ahogy ezt az internet példája is igazolja. Az infokommunikációs technológiák innovációja azonban változást eredményezett ebben a trendben, és gyakran a civil élet fejlesztései kerülnek át éppen a védelmi szférába. Erre szolgál példaként a közösségi média, amely alapvetően az interperszonális interakciók ápolására jött létre, azonban megannyi területet meghódított, és számtalan felhasználási lehetőséget teremtett napjainkra. Az internet megkerülhetetlen kommunikációs platform, azonban ez a kezdetektől minimális jogi szabályozás és elvek mentén működik, szinte kontrollálatlanul.

Az információ és a dezinformáció társadalmi megközelítése

Napjainkra világviszonylatban felértékelődött az információ megszerzése, tárolása és hatékony felhasználása, amelynek védelme érdekében tett intézkedések az információbiztonság³ fogalmkörébe tartoznak. Ez az információ bizalmosságának, sértetlenségének és rendelkezésre állásának megőrzését jelenti, amely kiegészül olyan tulajdonságokkal, mint a hitelesség, a számonkérhetőség, a letagadhatatlanság és a megbízhatóság. A hétköznapi életben ritkán különítjük el az „adat” és az „információ” közötti értelmezési különbséget, azonban jelen esetben szükséges annak vizsgálata, hogy milyen jelentéstartalom áll mögöttük,⁴ hiszen ezek a fogalmak alkotják az ember kognitív megismerési folyamatát. A hétköznapiakban az

---

¹ <https://www.worldometers.info/> (Letöltés ideje: 2022. 08. 30.)

² 2016 júniusában a NATO varsói csúcstalálkozóján az elektronikus formában lévő információ létezési közegét jelentő kibertér hivatalosan is elismerik ötödik műveleti dimenzióként a korábbi négy fizikai (szárazföldi, légi, tengeri, kozmikus) hadszíntér mellett

³ KOLLÁR Csaba: A média mérőszámai és a digitális kommunikáció biztonságának mutatószámai; Biztonságtudományi Szemle, 2019/1-2. p. 36.

⁴ <https://mek.oszk.hu/03100/03145/html/km1.htm>. (Letöltés ideje: 2022. 08. 30.)

„információ” az egyik leggyakrabban használt szavunk lett, sok esetben ezzel utalunk a számítógép-hálózatokon elérhető feldolgozatlan adatok tömegére és az internetes híreket is hasonlóan jellemezzük. Ha a jelentéstartalmukat egy képzeletbeli piramishoz hasonlítjuk, akkor legalul található az adat, – ahogyan a Magyar Értelmező Kéziszótár definiálja – „*valakinek vagy valaminek a megismeréséhez, jellemzéséhez hozzásegítő tény, részlet*”. Az adatnak önmagában nincs önálló jelentése, sem bármilyen szövegösszefüggése. Tengernyi adat születik minden egyes intézményben, és az adatok nyilvántartása, feldolgozása, elemzése sokféle, és fölöttébb kifinomult eszközrendszert igényel. A piramis közepén helyezkedik el az információ, az „*értelmezett adat*”, amelynek legfontosabb tulajdonsága, hogy bizonytalanságot, határozatlanságot oszlat el.⁵ Egyesek az információt megkülönböztető jelnek tekintik, mások szerint egyszerűen a közlés tárgyának szól, de definiálható úgy is, hogy változást okoz az emberi tudatban. Az adatból akkor lesz információ, ha valamilyen jelentést kap, és annak alapján valamiféle ítélet alkotható.⁶ Az információáramlást jobban nyomon lehet követni, mint az adatokat, az adatkezelési rendszerekre milliokat lehet költeni anélkül, hogy javulna az emberek informáltsága.

Egyes szakemberek szerint a XXI. századi ember egészségére is hatással lehet az információéhség,⁷ és az információfüggőség, amelyek a hatvanas évek közepe óta számítanak tudományos közhelynek. Az emberi agy ráadásul válogat az információk között, és azokra csap le, amelyek még ismeretlenek számára. A szokatlan, az össze nem illő és a rejtélyes adathalmaz előnyt élvez – amíg azt meg nem szokjuk, össze nem rakjuk, és ki nem bogozzuk.⁸ Amikor az agy felfigyel egy lehetséges információra, éberségi szintje megnő, és amint sikerült megértenie az információt, szinte azonnal újabb és újabb információk után néz. A folytonos információéhséget csak a fizikai éhség és más, sürgető biológiai szükségletek képesek időszakosan felfüggeszteni. Erre a „*biofizikai*” jelentésrétegre épült rá másodlagosként a szociokulturális értelmezés: az éhség forrása már nem elemi, hanem tanult, felvett, kondicionált viselkedés, és az információ tartalma gyakorol olyan hatást, hogy az ember újra és újra birtokba kívánja venni.

A mobiltelefon- és az internetfüggők számát nem lehet egyértelműen meghatározni, hiszen nehezen húzható meg az a határ, hol is kezdődik a függőség, és mi tartozik még az egészséges mennyiséghez. A médiafüggőség is a káros szenvedélyek közé sorolható, és nem kevésbé ártalmas, mint a kábítószer-függőség vagy az alkoholizmus. A digitális térből érkező impulzusokat agyunk sok esetben már nem tudja kellően értelmezni, feldolgozni, amelynek a teljesítőképesség láthatja kárát, és akár emberi kapcsolatokat dönthet romba.⁹ Itt fontos megemlíteni az információs túlterheltség okozta zavarokat, amelyek szorongást, stresszt és önbizalomhiányt

---

⁵ HORVÁTH Tibor: Az információ fogalma. In: HORVÁTH Tibor – PAPP István (Szerk.): Könyvtárosok kézikönyve; 1. kötet, Budapest, Osiris Kiadó, 1999. p. 69.

⁶ <http://ki2.oszk.hu/3k/19972006/valcikkek/valcikkek0202/sandori.html> (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

⁷ <http://www.webbeteg.hu/cikkek/szenvedelybetegseg/3355/informacio-fuggoseg> (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

⁸ FOWLER, H.: Curiosity and Exploratory Behavior; New York, MacMillan, 1965.

⁹ <https://www.latimes.com/socal/daily-pilot/opinion/tn-dpt-xpm-2011-04-16-tn-dpt-0417-book-20110416-story.html> (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

okozhatnak azokban a személyekben, akik a világhálót részesítik előnyben az információk megszerzéséhez.¹⁰

A hír egyike a leginkább magától értetődő fogalmunknak. Természetesen beszélünk róla, és nem szorul különösebb magyarázatra, hogy pontosan mit értünk rajta társadalmi szinten.¹¹ Kutatók több megközelítést alkalmaztak a hír definiálására, azonban erre nem létezik egységes szakmai álláspont. Egy megközelítés szerint a hír szociális konstrukció, az emberi viszonyok hálózatában létrejött társadalmi termék, tehát tárgy, árucikk,¹² ahogy az adat is forgalomképes vagyonelemnek tekinthető. A hír megvehető, eladható, áruba bocsájtható. Ennek a társadalmi konstrukciónak az egyik legfontosabb jellemzője, ideológiája a realizitikusság és az objektivitás, amely a második világháború után globálisan is általános elvvé vált.¹³ A hír tehát nem a valóság egy darabja, hanem az ember által alkotott, társas viszonyokba ágyazott közlésforma. Ezzel szemben az álhír nem tekinthető tudományos szakszónak, terminus technicusnak. Jelenleg sokkal inkább politikai koncepció, a közéleti és médiadiskurzusok relativizálható fogalma, amely világfelfogásokba és nézetvilágokba, konceptuális keretekbe ágyazódik.¹⁴ Az álhírek fogalmának többszínűségét mi sem bizonyítja jobban, mint a nemzetközi kitekintések. A gondolatmenetet erősíti, hogy a reklámparban és vallásban előforduló „fikciókat” a társadalom nem álhírként kezeli, hanem hozzátartozik a szolgáltatás és termék iránti bizalomépítő eszközökhöz, illetve a különböző hiedelemrendszerek történelméhez. Itt fontos megemlíteni a társadalmi berendezkedést is, hiszen a demokratikus országokban a hírmédia célja nem az, hogy a világot, mint olyat tükrözze, hanem hogy rávilágítson és a közönség figyelmét felhívja olyan problémákra és helyzetekre, amelyek megoldást kívánnak. Az autoritárius rendszerekben a híreknek nem célja a valóság tükrözése, sokkal inkább az, hogy azt a világot mutassa be, amelyet a hatalmon lévők valóságosnak tartanak; tulajdonképpen az állam fegyvere, amely segít fenntartani a hatalmat és megkülönbözteti a jó és a rossz állampolgári cselekvéseket.¹⁵ Ennek ékes bizonyítéka Észak-Korea, de bizonyos tekintetben ide sorolható az Oroszországi Föderáció orosz–ukrán háborúval kapcsolatos narratívája a saját lakossága felé.¹⁶

Ha ráközelítünk a dezinformáció kifejezésre – ez csak egy a vizsgált területhez kapcsolódó kulcsszavak közül –, akkor folyamatosan emelkedő tendenciát láthatunk. A Google Scholar szerint a tudományos írások adatbázisában 2011-ben 27.400¹⁷

¹⁰ KOLTAY Tibor: Egy „örökzöld téma”: az információs túlterhelés, Információs Társadalom folyóirat, XVII. évfolyam, 3. szám

¹¹ ACZÉL Petra: Az álhír. Kommentár a jelenség értelmezéséhez. Századvég folyóirat, 84. kiadvány, 2017/2. szám. pp.6-8.

¹² ANDOK Mónika: A bűnügyi hírek története, Elköszönő konferencia, PTE, <https://adoc.pub/a-bngyi-hirek-trtenete.html> (Letöltés ideje: 2022. 08. 30.)

¹³ BOCZKOWSKI, Pablo J., MITCHELSTEIN, Eugenia: The News Gap: When the Information Preferences of the Media and the Public Diverge, The MIT Press, 2013., Cambridge

¹⁴ LAKOFF, George: Moral Politics, How Liberals and Conservatives Think, Second Edition. University of Chicago Press, 2002.

¹⁵ SHOEMAKER, Pamela J.: News and Newsworthiness: A Commentary. Communications; 2006/31. pp. 105-111.

¹⁶ ARO, Jessikka: Putyin trolljai - Igaz történetek az orosz infoháború frontvonalából; Corvina Kiadó Kft., 2022, ISBN: 9789631367232

¹⁷ https://scholar.google.com/scholar?q=disinformation&hl=en&as_sdt=0%2C5&as_ylo=&as_yhi=2011 (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

tudományos szövegben szerepelt a dezinformáció kifejezés, 2016-ra ez a szám 38.200-ra¹⁸ emelkedett, 2022-ben pedig új magasságokba ugrott, és elérte a 66.300-as számot.¹⁹ A különböző összeesküvés-elméletek (konteók) segítségével mindent el lehet adni, legyen szó árucikkről, vagy éppen külpolitikai álláspontról. Ezeknek az elméleteknek a társadalom oldaláról rendkívül széles befogadóközönsége van. Umberto Eco olasz filozófus találóan megfogalmazta ennek az ideológiájának a fő gondolatmenetét: „*Bármilyen adat fontossá válik, ha összefügg egy másik adattal. Az összefüggés új perspektívát teremt. Azt sejteti, hogy a világ egyetlen jelensége, egyetlen hang, egyetlen kimondott szó sem azt jelenti, amit jelenteni látszik, hanem valamiféle Titokról szól. Egyszerű a jelszó: gyanakodni, mindig csak gyanakodni*”.²⁰ A kibertérből érkező impulzusok feldolgozásának pszichológiai vonatkozásaival kapcsolatban rengeteg kutatás áll rendelkezésre napjainkban. Az emberi megismerés tökéletlen, mégis a bizonyosságra törekszik. Az információs megtévesztés egyidős az emberiséggel, ezt bizonyítja a latin „*fama volat*”²¹ kifejezés, amely a „*szóbeszéd szárnyal*” jelentéstartalommal párosulva bizonyítja az alaptalan információk terjedési sebességének múltbéli tapasztalatát. A második világháború alatt szociálpszichológiai kutatások tárták fel azt a tényt,²² hogy a szóbeszéd terjesztésének intenzitása egyenesen arányos az aktuális téma fontosságával, illetve az alapinformáció körüli bizonytalansági faktórral. Újabb megállapítások keletkeztek arra, hogy a szorongás és a hisztériás állapot erősítheti, míg a szorongás hiánya és a kritikus információfeldolgozás akár gátat is szabhat a terjedésnek.²³ Sokszor görcsösen kapaszkodunk olyan információkba, amelynek szinte semmi alapja nincs, de a rossz magyarázat is megnyugtatóbb, mint a megmagyarázhatatlan.²⁴ Az álhírek és a különböző összeesküvés-elméletek által megteremtett világ sok esetben egyszerűbb, érthetőbb magyarázatot tud adni egy eseményre, mint a valóság, tulajdonképpen kiszolgálják a kognitív információs szükségletünket. Ezek hosszú távú negatív hatásai által lesznek az emberek befolyásolhatóak és kiszolgáltatottabbak. Ennek háttérben semmi normalitástól való eltérés nem mérhető, azonban olyan hétköznapi pszichológiai mechanizmusok azonosíthatóak, mint például a felszínes információfeldolgozás, a magyarázatkeresés, a prekoncepciókat igazolni igyekvő gondolkodás, és a többség véleményéhez való igazodás. Az információk feldolgozhatóságát nehezítheti, hogy nem könnyű megtalálni a határvonalat a tények és a képzelet között. Az így létrejövő pszichológiai űrt hivatott betölteni az „*alternatív tények*” (alternative facts) fogalma.²⁵ Az ominózus kifejezést Donald Trump tanácsadója, Kellyanne Conway hozta be a politikai közéletbe arra az újságírói felvetésre reagálva, hogy előző nap Trump szövegírója, Sean Spicer nyilvánvalóan hazudott, amikor azt állította, hogy a

¹⁸ https://scholar.google.com/scholar?q=disinformation&hl=en&as_sdt=0%2C5&as_ylo=&as_yhi=2016 (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

¹⁹ https://scholar.google.com/scholar?q=disinformation&hl=en&as_sdt=0%2C5&as_ylo=&as_yhi=2022 (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

²⁰ ECO, Umberto: *A Foucault-inga*; Európa Könyvkiadó Kft., Budapest, 2008.

²¹ <https://idegen-szavak-szotara.hu/fama-volat.-jelent%C3%A9se> (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

²² ALLPORT, G. W. and Postman, L. *The psychology of rumor*. New York, Henry Holt, 1947

²³ ROSNOW, R.L: *Inside rumor: A personal journey*, *American Psychologist*, 46.(5), 484. <http://psychology.iresearchnet.com/social-psychology/group/rumors/> (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

²⁴ KREKÓ Péter: *Tömegparanoia 2.0.*; Athenaeum Kiadó, 2021. p. 12.

²⁵ KACSINECZ Krisztián: *Orwell és az alternatív tények*; Új Szó hírportál, Pozsony, 2017. március 19. <https://ujso.com/kozelet/orwell-es-az-alternativ-tenyek> (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

világtörténelem elnöki beiktatásai közül Donald Trumpén voltak a legtöbbben. A villámgyorsan elterjedt szókapcsolat azt sugallhatja az információt feldolgozó személynek, hogy nemcsak a vélemények vagy a magyarázatok lehetnek különbözőek, de párhuzamos valóságok is létezhetnek. Ez nyilván nem olyan kidolgozott, mint egy összeesküvés–elmélet, de alternatív – meghamisított – tények szolgálhatnak annak alapjául. Ha ezt az új megközelítést vesszük alapul, akkor az alternatív tények fogalmának felmerülésével, vagy erre való hivatkozással gyakorlatilag a valóság válhat eleve kérdésessé²⁶ az emberi agynak. A Homo sapiens az emelte ki az állatvilágból, hogy képes a valóságtól eltérő dolgokat is kitalálni.²⁷ Véleményem szerint fontos különbség van a mítoszok, a különböző hiedelemalapú elméletek, valamint a hazugságok között. Az előbbi nem hordozza a ténszerűség ígértét, míg a hazugság igen, ez tulajdonképpen az álhírek elkülönítésének egyik magyarázatoként is szolgálhat. Az ember információfeldolgozási folyamatának fontos eleme, hogy mennyire, milyen mélységben dolgozza fel azokat.²⁸ Itt elsősorban a hírek feldolgozásának tapasztalatait szeretném röviden összefoglalni, amely magyarázatot adhat arra, hogy miként jut el az információ az „alkotótól” egészen a „befogadóig”, tehát igyekszem bemutatni a kínálati és a keresleti oldal közötti információáramlás útját. Pszichológiai kutatások megállapították, hogy kognitív kapacitásunk nem végtelen. Agyunk egy takarékos szerv, nem tud minden bejövő ingert vagy információt mélyen, alaposan feldolgozni. Ez sok esetben függ a pillanatnyi lelkiállapotunktól, motiváltságunktól, aktuális energiaszintünktől is. Az agy az új információkat úgy szelektálja vagy rögzíti, hogy azok megerősítsék nézeteinket. Ez a folyamat az álhírek esetében is hasonlóan történik. Ha az álhír, amelyet olvasunk, megerősíti a korábban alkotott véleményünket, akkor hajlamosabbak vagyunk magyarázat nélkül is elfogadni azt. Ehhez kapcsolódik a kognitív disszonancia és a kognitív disszonancia redukció fogalma is.²⁹ A kognitív disszonancia Leon Festinger amerikai pszichológus által alkotott fogalom. A lényege, hogy amikor valamilyen új információt kapunk, vagy új tapasztalat ér minket, amely ellentmondásban van a korábbi véleményünkkel, akkor disszonanciát, egyfajta kellemetlen érzést élünk meg, és ezt akaratlanul is redukálni, csökkenteni próbáljuk. Ez a hírek értelmezésekor is működő mechanizmus. Megállapítást nyert, hogy hajlamosak vagyunk jobban megjegyezni és elhinni az olyan információkat, amelyek megerősítik vélekedésünket. Nincs ez másképp az álhírek feldolgozásával sem, ezek is megerősíthetik vélekedésünket, ez pedig növeli az esélyét annak, hogy higgyünk nekik, és megjegyezzük a tartalmukat. Az álhíreknek a fő célja, hogy befolyásolják az emberek véleményét, ennek érdekében igyekeznek az érzelmeinkre hatni. Ezen hatások nagy része negatívan hat a mentális állapotunkra, szorongást, dühöt, frusztrációt, bizonytalanságot okozhatnak az információt feldolgozni próbáló személyben. Az álhírek terjedésével kapcsolatban általában a közösségi oldalak kapnak főszerepet, de fontos megjegyezni, hogy nincs feltétlenül szükség ezekre a platformokra, ezek csak transzformálják és elősegítik az információ feldolgozását a befogadó számára. Ez azért fontos megállapítás, mert az álhírek „alkotói” ilyen módon jóval kevesebb befektetéssel és gyorsabb sebességgel juttathatják célba a

²⁶ POVEDÁK István – Hubbes László Attila: Tapasztalatból hallottam... SZTE Szeged, 2018. p. 15.

²⁷ HARARI, Yuval Noah: Sapiens, Animus kiadó, Budapest 2015. p. 11.

²⁸ KEDVES Balázs: Ezért hisszük el az álhíreket és ezért károsak lelki állapotunkra. <https://hszi.bme.hu/page/940/> (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

²⁹ FESTINGER, L.: A kognitív disszonancia elmélete, Budapest, Osiris Kiadó, 2000, p. 15. ISBN 9633796539

dezinformációkat a társadalom információfeldolgozó képességének hiányát kihasználva. Ugyan a szociológiához, illetve a szociálpszichológiához kapcsolódó a téma, de nem szabad elmenni a generációs elméletek és az információfeldolgozás kapcsolata mellett. Saját tapasztalatom szerint az idősebb generáció tagjai az online közeget szokatlan és kevésbé természetes módon használják, míg a fiatalabbak tulajdonképpen itt szocializálódnak és otthonosan mozognak ebben a világban. Alapvető emberi tulajdonság, hogy a közösségi médiában a személyes hitelesség prioritást élvez a tömegkommunikációból származó információval szemben. Ez sokszor még a szakértőkre is igaz, hitelesebbnek tartják az általuk elfogadott más szakértők véleményét. Ez azért lehet fontos az információk vonatkozásában, hiszen nem kell, hogy ez egy valós személyes kapcsolat legyen, elég, ha az interneten publikáló személy „*legendája*” hitelesnek tűnik. Ezekre a folyamatokra építve kirajzolódik, hogy milyen módszerekkel lehet egy nemzetet, népcsoportot, vagy egy régiót befolyás alá vonni. A recept tulajdonképpen egyszerűen megfogalmazható: jókor és jó helyen kell információt/dezinformációt elhelyezni, és a tömegelvű információáramlás megoldja a feladatot.

Az információ, még mindig fegyver

Szinte minden nemzet felismerte már a kibertérben elérhető, vagy éppen tudatosan elhelyezett (irányított) információk biztonságra gyakorolt hatását. A tárgyalt kognitív folyamatok és dezinformációs törekvések akkor válnak információs fegyverré, ha ezek egy jól felépített, célzott támadás kapcsán kerülnek alkalmazásra. A nemzetbiztonsági megközelítés módja jellemzően két részre oszlik. Az egyik a hírszerző szervezetek részéről vizsgálható, amelyek a nemzet érdekérvényesítése céljából alkalmaznak ilyen jellegű műveleteket, jellemzően egy külföldi célterületen. Ezeket a köznyelvben információs műveleteknek, tágabb értelemben hibrid hadviselésnek vagy hatásalapú műveleteknek nevezik. Egy szakmai megközelítés alapján „*Információs műveletek kifejezéssel írják le – alapvetően a nemzetközi média szóhasználatára támaszkodva – a főleg orosz kibertéri és médiaműveleteket. Ugyanakkor az információs műveletek az eredeti NATO³⁰–terminológia szerint olyan katonai tevékenységek összessége, amelyekben koordináltan jelennek meg a műveleti biztonság, a katonai megtévesztés, a pszichológiai műveletek, az elektronikai hadviselés, valamint a számítógép–hálózati műveletek során végzett különböző feladatok. Ennek megfelelően nem célszerű azonosítani az információs műveleteket a megtévesztésre és befolyásolásra irányuló, alapvetően politikai és nem elsősorban katonai célokkal rendelkező tevékenységekkel.*”³¹ Az információs műveletek tehát magukba foglalják a kibertámadásokat és a különböző média- vagy közösségi felületek segítségével történő befolyásolásokat is. A gondolatsort szakmai szempontok alapján tovább lehet osztani polgári és katonai szegmensekre, ahol nem a művelet tartalma, hanem annak végrehajtója, illetve hazai vagy külföldi hatásai alapján kerülnek vizsgálatra.

A másik megközelítésben az információs műveletek elleni védelem tekinthető a legnagyobb kihívásnak. Elsősorban a műveleti helyzet megismerése és a

---

³⁰ North Atlantic Treaty Organization – Észak-atlanti Szerződés Szervezete

³¹ KOVÁCS László – KRASZNAY Csaba: „Mert övök a hatalom”: Az internet politikát (is) befolyásoló hatása a 2016-os amerikai elnökválasztás során; Nemzet és Biztonság, 2017/3. p. 6.

kockázatelemzés jelöli ki az elhárító szerveknél jelentkező tevékenységi irányokat, a jogszabályi háttér pedig keretbe foglalja a konkrét feladatkörök meghatározását. Az információs műveletek elhárítása tehát nem lehet egy adott elhárító szolgálat feladatköre, ez mindenképpen nemzeti, illetve regionális együttműködést igényel.

Hazánkban a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény például a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálatnak (KNBSZ) és a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatnak (NBSZ) azon túl, hogy meghatároz információgyűjtési feladatkört a kiberműveletek felderítése kapcsán, egyéb, a kibertérrel kapcsolatos feladatkört is rögzít. Az előbbi szervezet azon túl, hogy információkat gyűjt a honvédelmi érdeket veszélyeztető kibertevékenységekről és szervezetekről, ellátja a honvédelmi ágazat elektronikus információbiztonsági feladatait, továbbá biztosítja a honvédelemért felelős miniszter által vezetett minisztérium, valamint a Magyar Honvédség Parancsnokságának információvédelmi tervező munkájához szükséges információkat. A KNBSZ ezeken felül a kibertérműveleti képességeivel ellátja a honvédelmi érdekek nemzetbiztonsági jellegű védelmét, és a Magyar Honvédség kibervédelmének és műveleteinek támogatását is. Az NBSZ feladatköre szintén lényegesen kiterjedtebb az információgyűjtésnél, többek között ellátja – a KNBSZ hatáskörét nem érintően – az állami és önkormányzati szervek kibertérből érkező fenyegetésekkel és támadásokkal szembeni védelmét.

A törvényi felhatalmazás azonban nem tér ki az idegen államok irányából történő befolyásolási tevékenységekre, amely az orosz–ukrán konfliktus 2014-es kezdetével új megvilágításba helyezi a nemzet biztonságát érintő hatásokat.

A titkosszolgálatok a nemzet biztonságának a garantálásán túl részt vesznek a globális kihívások és kockázatok kezelésében is.³² Jóllehet ezek a határokon átnyúló fenyegetések miatt nem szoríthatók egy adott állam területére, és nem minden régióra és országra hatnak egyformán, azonban hatásuk világviszonylatban érezhető. Ezek közé soroljuk a jogellenes fegyverkereskedelmet, a nemzetközi terrorizmust, a tömegpusztító fegyverek elterjedését, a környezeti változásokat, a gazdasági és pénzügyi instabilitást, amelyek az országokban nem csupán gazdasági, de politikai válságot is előidézhetnek.

Információs műveletek

A kibertérben folyó információs műveletek nemcsak a pénzügyi közvetítő funkciók révén okozhatnak váratlan nehézségeket, de rövid idő alatt működésképtelenné tehetik egy adott ország infokommunikációs rendszerét, polgári és katonai vezetését is, nem beszélve a társadalmi pánikkeltésről és a hadsereg moráljának állapotáról. A leleplezett, titkosszolgálatok által megszervezett információs műveletek számos esetben kerültek napvilágra, azonban kevés olyan bizonyíték került felderítésre, amely egyértelműen azonosította a támadót, hiszen ezek a szervezetek jellemzően a társadalom látenciájában működnek. A tevékenység kapcsán szinte minden szakértő és nemzetbiztonsági szakember az Egyesült Államok

---

³² Dr. BOTZ László: Magyarország biztonsági érdekei, azok érvényesítésének lehetőségei a hidegháború utáni nemzetközi biztonsági rendszerben multilaterális és bilaterális keretekben, tanulmány. <https://kisebbsegkutato.tk.hu/uploads/files/archive/902.pdf> (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

elnökválasztásai körül lezajló eseményekre asszociál.³³ Az eseménysorozat kapcsán nem találtak egyértelmű, közvetlen bizonyítékot az orosz szolgálatok befolyásolási kísérleteire, azonban a fent említett szervezetek világviszonylatban végzett tevékenységének elemzése alapján, és az FBI³⁴ nyomozásai alapján következtetni lehet az illegális információszerezésre, amelyet befolyásolásra használhattak fel a tengerentúlon. Elkövetőként az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erők Vezérkarának Fő Hírszerzési Igazgatósága (GRU³⁵) került megnevezésre. Nyugati elemzők szerint a szervezet egyre fontosabb szerepet játszik az információs hadviselés oroszországi fejlesztésében, és Vlagyimir Putyin orosz elnök közvetlen támogatását is élvezzi.³⁶

Magyarország hasonló módon geopolitikai helyzete és nyugati érdekközösségekben meglévő tagsága miatt jó táptalaja az orosz információs műveleteknek. A Globsec Trends 2017-es felmérése szerint³⁷ Vlagyimir Putyin népszerűbb volt a német kancellárnál Csehországban, Magyarországon, Szlovákiában és Bulgáriában. A 2014-es ukrán válság arra világított rá, hogy Magyarországon is létezik a Kreml kommunikációját elősegítő oroszbarát weboldalak hálózata. Ezek az oldalak nagy része már jóval az orosz–ukrán háború előtt létrejött, azonban több olyan esemény utalt arra, hogy hazánk az orosz dezinformációs törekvések és információs műveletek által érintett terület. Példaként említeném a megszűnt „Hídő.net” elnevezésű webportált, amely 2014 augusztusában azzal vádolta meg a magyar kormányt, hogy nemzetközi megállapodásokat felrúgva T-72-es harckocsikat ad el Ukrajnának³⁸ a friss orosz–ukrán katonai konfliktus alatt, az állításokat pedig egy magyar vasúti szállítmányt ábrázoló friss és valódi fényképpel igazolták. A cikkben bemutatták a honvédségi inkurrenciában korábban értékesített harcjárművek listáit is, így az olvasó egy teljesen felépített, egész történetet látott maga előtt. Az ismeretlen oldalon megjelent állításra rögtön reagált az orosz külügyminisztérium egy nyilatkozatban, és hivatalos magyarázatot követelt a magyar kormánytól. A hír hamisnak bizonyult, az orosz fél vélhetően figyelmeztetésnek szánta Magyarországról, hogy maradjon távol a konfliktustól.

A világ nemzetei az elmúlt években folyamatosan alakították a stratégiai koncepcióikat az információs műveletekkel kapcsolatban. **Hazánkban** 2020-ban került átdolgozásra a Nemzeti Biztonsági Stratégia (NBS), amely a biztonsági környezet átfogó szemléletű értékelése és az elvárt jövőbeni végállapot megvalósításához szükséges előíró szemléletmódon keresztül határozza meg a nemzet biztonságával kapcsolatos jövőbeni célokat. A dokumentum rögzíti, hogy „Magyarország és a magyar állampolgárok mindenoldalú – politikai, gazdasági,

---

³³ <https://g7.hu/vilag/20201027/befolyas-megtevesztes-trollok-az-amerikai-elnokvalasztas-sotet-oldala/> (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

³⁴ Federal Bureau of Investigation, Egyesült Államok Szövetségi Nyomozóirodája

³⁵ oroszul: Главное разведывательное управление, Glavnoje Razvedivatyelnoje Upravlenyje, 2010-2018-ig GU néven volt ismert

³⁶ <https://www.reuters.com/article/us-britain-russia-gru-factbox/what-is-russias-gru-military-intelligence-agency-idUSKCN1MF1VK> (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

³⁷ <https://www.globsec.org/publications/globsec-trends-2017-mixed-messages-signs-hope-central-eastern-europe-2/> (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

³⁸ <https://web.archive.org/web/20140813232103/http://www.hidfo.net/2014/08/12/hulladekvas-araert-eladott-honvedsegi-harckocsik-utban-az-ukrajnai-haboru-fele> (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

pénzügyi, társadalmi, technológiai, környezeti, egészségügyi, katonai, rendészeti, információs és kibertérbeli – biztonsága”, illetve az e dimenziókban megjelenő kihívások és fenyegetések elleni védekezés, az ezekkel szembeni felkészülés képezi a tárgyát, tehát egy új szemlélet mentén kezeli a kibertert, és az információs biztonságot. Részletesen kifejtésre kerülnek a jövőbeni információs műveletek, amelyek a katonai és nem katonai eszközök kombinációját alkalmazó hadviselés térnyerése következtében megkísérelhetik hazánk destabilizálását, kormányzati cselekvőképességének, politikai stabilitásának és társadalmi egységének gyengítését, továbbá nemzetközi érdekérvényesítő képességének korlátozását.³⁹ Az erre irányuló diplomáciai, információs és titkosszolgálati műveleteket, pénzügyi-gazdasági nyomásgyakorlást, pénzügyi spekulációs támadásokat vagy katonai fenyegetéseket a jelentős biztonsági kockázatok listájának harmadik helyére sorolja a stratégia.⁴⁰ A hibrid hadviselést, illetve az információs műveletekkel szembeni ellenálló képesség fokozását az új stratégia több szempontból is kulcsfontosságúnak tekinti. Kiemeli, hogy a hibrid eszközök és módszerek egy részét az állam mellett a nem állami szereplők is alkalmazhatják, így az információs műveletek hatékonyságát növelheti, hogy a dezinformációk terjedését a közösségi média hatékonyan elősegíti. A dokumentumból jól látszik, hogy hazánk sincs lemaradva nemzetközi viszonylatban a kibertér katonai és nemzetbiztonsági alkalmazásában, és Magyarország fontos elemként tekint az érdekközösségeket érintő illegális külföldi befolyás elleni védekezésre.

Az **Európai Unió** 2015 óta a tagállamokkal szoros együttműködésben küzd a dezinformáció ellen. Megalakult az Európai Külügyi Szolgálat keleti stratégiai kommunikációval foglalkozó munkacsoportja, amelynek kiváltó oka az orosz dezinformációs törekvések és a hibrid fenyegetések voltak.⁴¹ 2018-ban egy gyakorlati kódex került kiadásra, amely részletesen foglalkozik az online platformok átláthatóbbá és elszámoltathatóbbá tételével, a dezinformációk kiszűrése végett.⁴² 2019-ben létrehozták a dezinformáció elleni riasztási rendszert (RAS⁴³). 2020-ban létrejön a Digitális Média Európai Megfigyelőközpontja, amelynek célja, hogy közösségként támogassa a dezinformáció elleni küzdelmet. 2021-ben működésbe léptek a Digitális Média Európai Megfigyelőközpontjának nemzeti centrumai, amelyek a dezinformációs kampányok észlelésére, elemzésére és leleplezésére szolgálnak.

A világ nagyhatalmai az elmúlt években – alkalmazkodva a biztonsági helyzethez – szintén új irányok mentén szervezték a doktrináikat és új stratégiákat alkotva tervezik erősíteni dominanciájukat a kibertérben.

---

³⁹ 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat 46., 58., 68., 69., 100. pont.

⁴⁰ CSIKI VARGA Tamás – TÁLAS Péter: Magyarország új nemzeti biztonsági stratégiájáról, Nemzet és Biztonság 2020/3. szám pp. 89–112.

⁴¹ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/european-democracy-action-plan/strengthened-eu-code-practice-disinformation_hu#nvekv-fenyegets-az-eurpai-demokrcik-szmra (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

⁴² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_18_1746 (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

⁴³ RAS – Rapid Alert System

Az **Amerikai Egyesült Államok** (USA) doktrínáiban az információ lett a hetedik összhaderőnemi funkció.⁴⁴ Az információ katonai és nemzetbiztonsági felhasználása során újra kellett értelmezni annak szerepét, a feldolgozását, a hatásalapú, illetve információs műveletek során fegyverként való alkalmazását. Az USA szempontjából meghatározó elem volt az orosz beavatkozás a 2016-os amerikai választásokba, a kritikus infrastruktúrára irányuló támadások, valamint az amerikai szellemi tulajdon kizsákmányolása állami és nem állami szereplők által. A korábbi kiberstratégia a védekezés megerősítésére fókuszált, míg a 2018-ban kiadott új dokumentum arra utasítja az amerikai erőket, hogy az ország elleni információs műveleteket a forrásuknál megszakítsák vagy megállítsák, ideértve a fegyveres konfliktusok szintje alá eső tevékenységeket is.⁴⁵ Az új dokumentum kiemelt fontossággal kezeli Kínát és Oroszországot, amelyek stratégiai fenyegetést jelentenek az Egyesült Államok jólétére és biztonságára.

Kína kiberművelési erőiről és tevékenységükről leginkább csak a nyugati elemzések adnak egy felszínes képet, és mutatnak be olyan eseteket, amikor egyértelművé vált, hogy mely ország követhette el az adott kibertámadást, még ha ezt a legtöbb esetben nem is lehet egyértelműen bizonyítani.⁴⁶ Az elemzések alapján Kínában a hadsereg rendelkezik a legjobb kiberképességekkel, amely a katonai stratégiában meghatározza alkalmazási területeit. Ezek kiterjednek a világűrre, a kibertérre és a hagyományos hadviselés által érintett művelési területekre. Képesség szempontjából az elektronikai hadviselés, a pszichológiai hadviselés, az űrhadviselés és a kiberhadviselés elemeire korlátozottan szab meg elérendő képességeket a stratégia, célul tűzve ki, hogy 2049-re – a Kínai Népköztársaság centenáriuma, egyidejűleg az ország teljes újraegyesítésével – a kínai haderő a világ egyik legerősebb hadserege legyen. A koncepciókat illetően a japán NIDS biztonságpolitikai kutatóintézet a technológiai fejlettség és a hadviselés összefüggései kapcsán úgy értékeli, hogy Kína a jövőben egyre inkább támaszkodik majd a tömeges adatszerzésekre, hírszerzői elemzésekre és a mesterséges intelligenciára a modern hadviselésben. Kína tehát az információs dominancia, a rendszerépítés, a független innováció, a fenntartható fejlődés, az átfogó tervezés és a prioritások hangsúlyozása mellett tette le voksát, amely kapcsán hatékonyan reagálhat az információs hadviselés kihívásaira.⁴⁷ A haderő megújította a katonai állomány kiképzési és oktatási rendszerét, amelynek fő eleme olyan állományt képezni, amely aktívan részt vesz az információs hadviselés fejlesztésében és alkalmazásában.

Az **Oroszországi Föderációban** jellemzően a GRU és alárendelt szervezetei „szakosodtak” az információs műveletek külhoni végrehajtására,⁴⁸ azonban az ideológia és narratíva terjesztésében gyakorlatilag az egész nemzetbiztonsági rendszer

---

⁴⁴ Secretary of Defense Memorandum: Information as a Joint Function. https://www.rmda.army.mil/recordsmanagement/docs/SECDEF-Endorsement_Information_Joint%20Function_Clean.pdf (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

⁴⁵ <https://biztonsagpolitika.hu/egyeb/az-amerikai-egyesult-allamok-uj-nemzeti-kibervedelmi-strategijaja> (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

⁴⁶ KISVÁRI Tamás ezredes: A kínai kibertér és a kínai haderő kiberművelési erőinek és tevékenységének bemutatása, KNBSZ, Felderítő Szemle, XX. évfolyam 1. szám.

⁴⁷ <https://news.usni.org/2015/05/26/document-chinas-military-strategy> (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

⁴⁸ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-003669_EN.html (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

részt vesz.⁴⁹ Valerij Geraszimov orosz vezérkari főnök egy 2013-ban megjelent tanulmányban fejtette ki először, hogy *"a háború szabályai megváltoztak"*. A politikai és stratégiai célok elérésében megnőtt a nem katonai eszközök szerepe, és sok esetben hatékonyságukban meghaladták a konvencionális fegyverek erejét.⁵⁰ 2021-ben új Nemzetbiztonsági Stratégia került elfogadásra Oroszországban. A stratégia szerint a *"barátságtalan országok"* (köztük az Egyesült Államok) katonailag, technológiailag, gazdaságilag és *"morálisan"* Oroszország meggyengítésére törekednek és az orosz politikai rendszer belső stabilizálását célozzák. A fő támadási vonalak között szerepelnek a közösségi oldalak, a nyugati technológától való független, valamint a nyugati civil szervezetek befolyása. A stratégia szerint ezek önmagukban is az orosz társadalmat célozzák, amelynek tétje Oroszország *"nyugatosítása"*. A dokumentum szövege kimondja, hogy az új információs technológiákat egyre gyakrabban használják az orosz belügyekbe való beavatkozásra a dezinformációk terjesztésével. A 2021-es stratégia intézkedések egész sorát irányozza elő, amelyek magukban foglalják az internet szuverén szegmensének létrehozását, a kibertámadások elleni intézkedések megerősítését, a nemzeti technológiák szisztematikus fejlesztését és általánosságban az információs műveletek elleni erők és eszközrendszer létrehozását.⁵¹

A különböző hosszútávú elgondolásokból jól látszik, hogy a kibertér és a társadalom kiemelt lehetőségként és kockázatként jelenik meg világviszonylatban. A stratégiák jól tükrözik a bevezetőmben említett műveleti terület kiterjesztését, és ez adja a védekezés elleni nehézségek fő problémáját, amely az, hogy nem lehet meghatározni egyértelműen a támadót, az áldozatot és a műveletek során alkalmazott terelési technika eredményeként elkövetőként *"azonosított"* harmadik felet.

Jövőkép

Katonai és nemzetbiztonsági szakértők szerint az információs és kommunikációs technológiai fejlődése továbbra is nagy iramban folytatódik, amelynek a jövőben is meghatározó eleme lesz az internetes tér és a mesterséges intelligencia előretörése⁵². Az információs környezet és a kibertér összekapcsolódása még szorosabbá, és a hibrid hadviselés fejlődése okán fokozatosan katonai és nemzetbiztonsági műveleti területté válik. Egyre több embert köt össze a közösségi média, amelyen belül még több emberi interakció és információ fog keletkezni, amelyek az egyén és a tömeg számára is nagyobb befolyásoló hatást fognak kifejteni a tudati térben.⁵³ Az ember–ember kapcsolatoknál nagyobb mértékű fejlődést mutathat az ember–gép és a gép–gép egymással való kapcsolata. A hagyományos katonai erő alkalmazása továbbra is a

---

⁴⁹ Operation infektion: how russia perfected art of war, <https://documentaryheaven.com/operation-infektion-how-russia-perfected-art-of-war/> (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

⁵⁰ HOLECZ József: A Geraszimov-doktrína – egy másik megvilágításban; Felderítő Szemle, 2017/3- 4.

⁵¹ <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/russias-2021-national-security-strategy-cool-change-forecasted-polar-regions> (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

⁵² HAIG Zsolt: Információs műveletek a kibertérben; Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018. p. 228.

⁵³ RÓZSA Tibor ezredes: Az információs műveletek elmélete, gyakorlata és tendenciái; HSZ, 2019/5.

tűzcsapások és a manőverek megfelelő kombinációjára épül, azonban az információ szerepének felértékelődése miatt paradigmaváltást tesz szükségessé az információs környezetben történő hatékony alkalmazás érdekében, hiszen ezek sok esetben el sem jutnak a katonai műveletek szintjéig. A kutatásaim során arra a következtetésre jutottam, hogy a jövőben az emberi erővel folytatott titkos információgyűjtés és az információs műveletek egymással való kapcsolata, valamint a mesterséges intelligencia nemzetbiztonsági jellegű fejlesztése és ezek összehangolása meghatározó lesz egy nemzetbiztonsági szolgálat jövőbeni képességeire. A civil szférában az elemzők ennél is nagyobb innovációt jósolnak,⁵⁴ ez ismét egyfajta társadalmi átrendeződést produkálhat, amely kapcsán feladatot generálhat a nemzet biztonságát garantáló szervezetek számára.

Véleményem szerint a korábban bemutatott információk terjedésének sajátosságai és a dezinformációs törekvések kapcsán azonban nem várható nemzetbiztonsági szempontból nagyobb változás a közeljövőben. Ezt arra alapozom, hogy az orosz információs műveletek kapcsán szinte minden modus operandi felderítésre került nemzetközi és érdekközösségi viszonylatban, így ebből fakadóan inkább a „Big Data”⁵⁵ és a „troll”, vagy robothadseregek megjelenése hozhat nagyobb változást a kibertérben.

Kína szerepe a kibertérben – az előző fejezetben említett doktrinák megvalósulásával – megerősödni látszik, amellyel kapcsolatban elsősorban passzív totális adatgyűjtési mechanizmusok kerültek felderítésre, azonban a kibertérben folyó információs műveletekben, ha nem is agresszív módon, de részt fog vállalni a világhatalom. Ez már megmutatkozott Kína tajvani dezinformációs kampányában,⁵⁶ amely kísértetiesen hasonlít az Oroszországi Föderáció információs műveleteire. Több platformon került megemlítésre, hogy Kína a kibertér, az emberiség közös fejlődését, biztonságát és érdekeit fogja szolgálni a jövőben.⁵⁷ Paradox módon azonban a nemzetközi közösség rendszeresen bírálja Kínát amiatt, hogy a pekingi vezetés által veszélyesnek minősített tartalmakhoz – köztük a Google, a Facebook (Meta), a YouTube, a Twitter, vagy a Wikipédia oldalaihoz – nem lehet hozzáférni az országban, ezáltal bizonyos emberi jogok sérülhetnek. Az országban jelentősen korlátozzák a hozzáférést a külföldi sajtóorgánumok oldalaihoz is, a hatóságok az utóbbi időben a belföldi internetes tartalmak „megtisztítására” helyezték át a hangsúlyt. Kínának az internet jövőjében játszott szerepét ráadásul az Egyesült Államokkal több mint egy éve húzódó kereskedelmi viszályok is nagy mértékben befolyásolják, Washington ugyanis korábban tiltólistára helyezte a Huawei kínai telekommunikációs óriást, és nemzetbiztonsági okokra hivatkozva kizárta a céget az ötödik generációs (5G) hálózat kiépítéséből.

---

⁵⁴ <https://connect.comptia.org/content/research/it-industry-trends-analysis> (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

⁵⁵ A „Big Data” vagy „Nagyadat” olyan információforrások, amelyek túl nagyok vagy összetettek ahhoz, hogy hagyományos adatfeldolgozási alkalmazási szoftverrel kezelni lehetne.

⁵⁶ <https://thediplomat.com/2018/10/taiwan-the-frontline-of-the-disinformation-wars> (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

⁵⁷ <https://24.hu/tech/2019/10/20/kina-kiberter-internet-pekings-kommunista-part/> (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

A nemzetbiztonsági tevékenység fontos eleme a várható események bekövetkezésének előrejelzése és a tájékoztatás. Ezt nagyban nehezítik a célzott dezinformációs törekvések és a nyílt információk megerősítésére irányuló folyamatok, hiszen annak ellenőrzés nélküli felhasználása, illetve más forrásból történő megerősítésének hiánya szakmai hibának minősül. Az is bizonyítást nyert, hogy ha meg akarjuk érteni, vagy ha reagálni kívánunk erre a tényezőre, folyamatosan felül kell vizsgálni a nemzetbiztonsági tevékenység humán és technikai jellegű képességeit, hiszen a kibertérből, külföldi irányból érkező befolyásolás felismeréséhez nemcsak információszerző képesség, hanem nemzetbiztonsági célú elemző-értékelő képesség fejlesztésére is szükség van adaptív módon, amely kapcsán ismét előtérbe kerül a mesterséges intelligencia meghatározó szerepe a jövőben. A kibertér, mint határok nélküli művelési terület továbbra is az információáramlás első számú platformja, de még inkább a tudás és az információs előny felértékelődése szempontjából fontos, tehát meghatározó szerepe van az emberiség jövőjében. Az információs műveleteket jellemző aszimmetria további erősödése várható, melyben a lakosság továbbra is „*puha célpont*” lesz egy katonai, vagy titkosszolgálati támadásnál. Ezekre való reagálás fontos eleme a nemzetbiztonsági szolgálatok együttműködése, valamint a társadalom felkészítése, hogy felismerje a dezinformációs törekvések mögött rejlő, elsősorban külföldi érdekeket, illetve állampolgárként részt vegyen a nemzet értékeinek védelmében, ezáltal támogassa a nemzet biztonságának védelme és érdekeinek érvényesítése céljából létrehozott nemzetbiztonsági szolgálatokat. Ennek kapcsán jó megoldás, hogy emelkedik az iskolai oktatás keretében a biztonságtudatosságra és az „*értő olvasásra*” felkészítő foglalkozások száma, amelynek eredménye már rövid távon hasznos lehet. Szintén előremutató kezdeményezés az Európai Unió által létrehozott dezinformáció elleni központ, valamint a balti országokban alapított közösségi „*troll-vadász*” hálózatok, amelyek azonosítják azokat a felhasználókat és médiát, amelyek jelen esetben az orosz narratívát képviselik.⁵⁸ Ezeknek a kezdeményezéseknek fontos eleme a társadalom pozitív szemlélete és tenni akarása idegen állam befolyásolási kísérletei ellen, ellensúlyozva ezzel a „*puha célpont*” fogalmából adódó hátrányokat.

Felhasznált irodalom:

- ACZÉL Petra: Az álhír. Kommentár a jelenség értelmezéséhez. Századvég 84. kiadvány, 2017/2. szám. pp.6-8.
- AIKEN, Mary : Cybercsapda, Harmat Kiadó, 2020
- ALLPORT, G. W. and Postman, L. The psychology of rumor. New York, Henry Holt, 1947
- ANDOK Mónika: A bűnügyi hírek története, Elköszönő konferencia, PTE, <https://adoc.pub/a-bngyi-hirek-trtenete.html> (Letöltés ideje: 2022.08.30.)
- ARO, Jessikka: Putyin trolljai - Igaz történetek az orosz infóháború frontvonalából, Corvina Kiadó Kft., 2022, ISBN: 9789631367232

---

⁵⁸ <https://cmds.ceu.edu/sotet-varazslatok-kivedese-harc-dezinformacio-ellen-az-europai-unioban> (Letöltés ideje: 2022. 09. 01.)

- BOCZKOWSKI, Pablo J. – MITCHELSTEIN, Eugenia: The News Gap: When the Information Preferences of the Media and the Public Diverge, The MIT Press, 2013., Cambridge
- BÖGEL György: Tudásmenedzsment: a láthatatlan hatalom. Magyar Távközlés, (1999)
- CHEKINOV, Sergey– BOGDANOV, Sergey: Asymmetrical Actions to Maintain Russia's Military Security. Military Thought, No. 1., 2010, 4. szám
- CSIKI Tamás – MOLNÁR Ferenc – VARGA Gergely: Az Egyesült Államok védelmi stratégiai irányváltásának háttere, elemei, valamint hatásai Európára és Magyarországra. Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai Szemle, 5. évf., 2012/4, pp. 96-110.
- CSIKI VARGA Tamás – TÁLAS Péter: Magyarország új nemzeti biztonsági stratégiájáról, Nemzet és Biztonság 2020/3. szám
- CSIZNER Zoltán: A tömeges adatgyűjtés kérdései. Nemzetbiztonsági Szemle, 7. évfolyam (2019) 1. szám.
- DIAMANDIS, Peter H. – KOTLER, Steven: A jövő gyorsabban itt lesz, mint gondolnánk, HVG Kiadó, 2020, ISBN:9789633049747
- DR. BOTZ László: Magyarország biztonsági érdekei, azok érvényesítésének lehetőségei a hidegháború utáni nemzetközi biztonsági rendszerben multilaterális és bilaterális keretekben, tanulmány, <https://kisebbssegkutato.tk.hu/uploads/files/archive/902.pdf> (Letöltés ideje: 2022.09.01.)
- ECO, Umberto: A Foucault-inga, Európa Könyvkiadó Kft., Budapest, 2008. ISBN:9789630784702
- ERDÉSZ Viktor: A mesterséges intelligencia biztonságpolitikai és nemzetbiztonsági vonatkozásai, tanulmány
- FESTINGER, L.: A kognitív disszonancia elmélete, Budapest, Osiris Kiadó, 2000, ISBN: 9633796539
- FOWLER, H.: Curiosity and Exploratory Behavior. New York, MacMillan, 1965
- HAIG Zsolt: Információs műveletek a kibertérben. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018
- HARARI, Yuval Noah: Sapiens, Animus kiadó, Budapest, 2015
- HOLECZ József: A Geraszimov-doktrína – egy másik megvilágításban. Felderítő Szemle, XVI. évfolyam, 2017/3– 4. szám
- HORVÁTH Csaba: A kínai–oros viszony alakulása Kína felemelkedése és a kínai–amerikai versengés tükrében. Társadalomkutatás, 32. szám (2014)
- HORVÁTH Tibor: Az információ fogalma. In: Könyvtárosok kézikönyve. 1. kötet /szerk. Horváth Tibor, Papp István. Bp.:Osiris Kiadó,1999. 69.p.
- JOBBÁGY Z.: A háború antropológiája: primitív hadviselés, gerilla hadviselés és a szövetséges összhaderőnemi műveletek sikere. Hadtudomány 2015/E

- KACSINECZ Krisztián (2017) Orwell és az alternatív tények, Új Szó hírportál, Pozsony, 2017. március 19. <https://ujso.com/kozelet/orwell-es-az-alternativ-tenyek> (Letöltés ideje: 2022.09.01.)
- KEDVES Balázs: Ezért hisszük el az álhíreket és ezért károsak lelki állapotunkra <https://hszi.bme.hu/page/940/> (Letöltés ideje: 2022.09.01.)
- KISVÁRI Tamás ezredes: A kínai kibertér és a kínai haderő kiberműveleti erőinek és tevékenységének bemutatása, KNBSZ, Felderítő Szemle, XX. évfolyam 1. szám.
- KOLLÁR Csaba: A média mérőszámai és a digitális kommunikáció biztonságának mutatószámai, Biztonságtudományi Szemle, 2019, I. évf. 1-2. szám, p. 36.
- KOLTAY Tibor: Egy „örökzöld téma”: az információs túlterhelés, Információs Társadalom folyóirat, XVII. évfolyam, 3. szám
- KOLTAY Tibor: Egy „örökzöld téma”: az információs túlterhelés, Információs Társadalom folyóirat, XVII. évfolyam, 3. szám
- KOVÁCS László – KRASZNAY Csaba: „Mert övök a hatalom”: Az internet politikát (is) befolyásoló hatása a 2016-os amerikai elnökválasztás során, Nemzet és Biztonság 2017/3. szám
- KOVÁCS László: Kiberbiztonság és –stratégia, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018 ISBN: 9786155920929
- KREKÓ Péter: Tömegparanoia 2.0, Összeesküvés-elméletek, álhírek és dezinformáció. Athenaeum Kiadó, 2021
- LAKOFF, George: Moral Politics, How Liberals and Conservatives Think, Second Edition. University of Chicago Press, 2002.
- MAJOR Daniel E. Hogan: Sleepwalking Into a Brave New World: The Implications of Lethal Autonomous Weapon Systems
- NÉGYESI Imre: A mesterséges intelligencia és a hadseregek, Hadtudomány, 2019 /3. szám.
- PORKOLÁB Imre: Hibrid hadviselés: Új hadviselési forma, vagy régi ismerős? Hadtudomány, XXV. évf. 2015/3-4.
- POVEDÁK István, Hubbes László Attila: Tapasztalatból hallottam... SZTE Szeged, 2018. p.15.
- RÓZSA Tibor ezredes: Az információs műveletek elmélete, gyakorlata és tendenciái, HSZ, 2019/5.
- SATTER, Raphael – DONN, Jeff – DAY, Chad: Inside story: how russians hacked the democrats' emails
- SHOEMAKER, Pamela J. 2006: News and Newsworthiness: A Commentary Communications 31
- SZ. BÍRÓ Zoltán: Putyin Oroszországa, Kossuth Kiadó, 2020, ISBN 9786155900822

- SZABÓ Károly ezredes: a katonai kémelhárítás feladatrendszerének új vonásai Európa és Magyarország megváltozott biztonsági környezetében, KNBSZ Felderítő Szemle, 2018, 2 sz.
- TAKÁCS Gergely: Big data (adatvezérelt) elemzési módszerek alkalmazása a nemzetbiztonsági szférában. Terror & Elhárítás, 2018/1. szám
- TONIN, Matej: Artificial Intelligence: Implications for NATO's Armed Forces. A NATO Parlamenti Közgyűlése Technológiai és Biztonsági albizottsága által 2019. október 13-án elfogadott jelentése
- TUROVSZKIJ, Danyii: Orosz hekkerek – Így lettek lázadókból Putyin katonái, Athenaeum Kiadó, 2020
- VAN HERPEN, Marcel H.: Putin's Propaganda Machine, Soft Power and Russian Foreign Policy, Rowman & Littlefield Publishers, 2015
- VIDA Csaba: A nemzetbiztonsági tevékenység szerepe a társadalomban, Hadtudomány folyóirat, XXV. évfolyam, 2015, elektronikus szám.
- WALLACE, Patricia: Az Internet pszichológiája, Osiris Kiadó, 2002, ISBN: 9789633895924

KÁPLÁR ATTILA

SUNZI STRATÉGIAALKOTÁSÁNAK ÉRTELMEZÉSE

Bevezető

A korai hadviselési ismeretek elbeszélések, illetve ismertetések az adott társadalmak kulturális sajátosságait figyelembe véve három részre bonthatók. Elsőként megemlíthetjük a homéroszi Iliászt és Odüsszeiát, esetleg a Gilgames-eposzt, amelyek történeti elbeszélések voltak.¹ Istenek és félistenek hőstetteinek, szerelemföltételeinek, katartikus győzelmeinek, valamint gyarló tetteinek és bukásainak közkíncként forgó elbeszélései voltak. Egy másik fajta hadviselési ismertetés sajátos formáját találhatjuk meg az egyiptomi, asszír, vagy esetleges babiloni kőtáblákon, obeliszkeken, amelyeken, egyének és/vagy hadseregek összecsapását ábrázolták. Azonban van egy harmadik változat is, amely Ázsiára volt jellemző. Az ősi Kínában a főbűbűvel egy teljesen más irányvonal honosodott meg. Az i.e. 8. sz.–i.e. 2. sz. a tavaszok és őszyk korától a hadakozó fejedelemségekig tartó időszakot takarja, amikor az akkori Kína területét több kisebb-nagyobb fejedelemség, állam alkotta, amelyek folyamatosan háborúztak egymással, amelynek ideje alatt ezen művek első példányai keletkeztek. Egy ilyen háborúkkal terhes korszak a rengeteg szenvedés és pusztítás ellenére rendkívül áldásos hatással járt a hadászati irodalomra nézve.² Ebben az időben a világ nyugatabbra fekvő részével ellentétben, nem kőtáblákra vésve, vagy papiruszra írva, hanem bambuszcsíkokra feljegyezve született meg a kínai hadviseléssel foglalkozó hét klasszikus könyv máig sokat forgatott és legismertebb darabja „*A hadviselés törvényei*”.

Azonban, ami igazán megkülönbözteti a kínai, illetve a korábban említett példákat, az a nyílt hozzáférés kérdése. Az tényszerű, hogy a lakosság, ha nem is tudott olvasni ebben az időben, de Homérosz történeteit minden görög ismerte, és Egyiptomban is bárki megcsodálhatta a kőtáblákra épületek/emlékművek oldalaira kifaragott hieroglifák mesteri szépségét. A bambuszcsíkokat viszont csak a kiválasztott elit tanulmányozhatta. A nemesi rétegek évszázadokig őrizték a tiltott tanokat, amelyek ismertették a professzionális hadseregek és tábornokok tapasztalatait és módszereit.³

Ki volt Sunzi

„*A hadviselés törvényei*” szerzőjének Sunzit tartják. Munkássága a tavaszok és őszyk, valamint a hadakozó fejedelemségek időszakokra datálható. Könyvének

---

¹ Ezek természetesen túlnyúltak a pusztá hadászati ismeretek bemutatásán és elbeszélésén. Olyan általános ismereteket örökítettek tovább és szabályoztak, mint a temetkezési szertartások, vagy az emberi moralitás és normák szabályrendszere.

² CREVELD, Martin Van: A history of strategy; Castalia House, Kouvola, 2015.

³ Uo.

sokrétúságát, szemléletének komplexitását, szövegezésének tömörségét azonban nem egyszerű értelmezni. Jelen írásom pontosan ezen okból készült. Az olvasó számára Sunzi tanításának mélyebb megértését kívánom biztosítani.

Ennek a célnak az első sarokköve magának a könyv szerzőjének a megismerése. A szakirodalmakat áttekintve nem található egységes álláspont annak meghatározásában, hogy mikor és hogyan jelent meg a mű, illetve, hogy ki volt a szerzője, valamint ennek értelmében keletkezési idejét is viták és kérdések övezik.

A történelem első írott hadtudományi művének⁴ szerzőjének magyar megnevezése „*Szun Ce*”⁵, vagy „*Szun-ce*”⁶, de lehet „*Szun-Ce*”⁷, vagy „*Sunzi*”⁸ függően attól, hogy melyik fordítást olvassuk. Ezzel szemben az angol szakirodalomban találkozhatunk Sun Tzu, Sun Wu, Sunzi, Sun Zi, illetve egészen egyszerűen Sun Master, avagy Master Wu, megnevezésekkel.⁹

Jelen írásomban a fentebb felsorolt megnevezések közül az egyértelműség és a folytonosság végett – követve a legújabb magyar nyelvű fordítást – a „*Sunzi*”¹⁰ megnevezést fogom használni.

Az általam fellelt legtöbb kutatás megegyezik abban, hogy amennyiben valóban egy létező történelmi személyről beszélünk – a könnyebb követhetőség kedvéért ezt a szemléletmódot fogom alkalmazni –, akkor Wu állam területén élhetett, Kelet-Kínában a Jangce folyó környéki hegyekben.¹¹ Azonban a legújabb ezzel foglalkozó kutatások, a meglévő ismeretek értelmében azt feltételezik, hogy Sunzi nem élt mindig Wu állam területén. Feltételezhetőleg azt megelőzően az Észak-Kína keleti részén található Qi állambeli nemesi családból származott, ahonnan átvándorolt Wu államba.^{12,13} Az egészen biztos, hogy rangos családból származott, tekintettel arra,

---

⁴ TAN, Ching Siow: Contemporary Relevance of Sun Tzu; King's College London, https://www.researchgate.net/publication/348160571_Contemporary_Relevance_of_Sun_Tzu (Letöltés ideje: 2021. 07. 10.)

⁵ SZUN Ce: A hadviselés művészete; Göncöl Kiadó, Budapest, 2012.

⁶ MÉSZÁROS Gergely: Szun-ce elvei a digitális világban; Hadmérnök, 2013/2. http://hadmernok.hu/132_32_meszarosg.pdf (Letöltés ideje: 2021. 11. 06.)

⁷ PADÁNYI József: Egy kínai hadtudós gondolatai (Szun-Ce: A hadviselés törvényei); In: GÖCZE István (Szerk.): Állam és katona; Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2015. https://fejlesztisprogramok.uni-nke.hu/document/fejlesztisprogramok-uni-nke-hu/Allam_es_katona_web.pdf (Letöltés ideje: 2021. 08. 12.)

⁸ TOKAJI Zsolt – P. SZABÓ Sándor: A kínai hadtudomány klasszikusai; Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2021. pp. 23-67.

⁹ TORRES, Manuel Poejo: Sun Tzu – The Art of War; The Three Sword Magazine, 33/2018. pp. 47-51. https://www.jwc.nato.int/images/stories/threeswords/SUNTZU_2018.pdf (Letöltés ideje: 2021. 08. 10.)

¹⁰ TOKAJI – P. SZABÓ i. m. pp. 23-67.

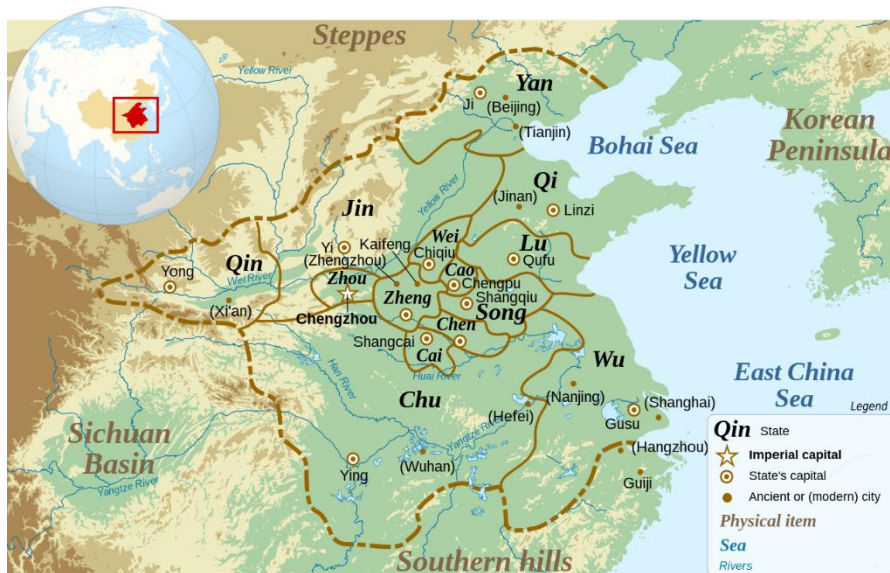
¹¹ U.o.

¹² LI, Ren – HONG, Wei – RUNHAO, Gao: Masters on Sun Tzu's The Art of War, A Classic Chinese Reader; China Intercontinental Press, 2017. pp. 1-12.

¹³ Ezt támasztja alá M.R. McNeilly is, aki könyvében Ssu-ma Ch'ien hivatkozva, a „tavaszok és ősök” korára datálja Sunzi életét, valamint Qi államra hivatkozik, mint szülőhelye. MCNEILLY, Mark R.: Sun Tzu and The Art of Modern Warfare; Oxford University Press, 2015.

hogy fel tudta jegyezni, amit írt, továbbá számottevő katonai tapasztalattal is rendelkeznie kellett, aminek tapasztalatait ismertette művében.¹⁴

Qi állam nem elhanyagolható Sunzi megértése kapcsán, hiszen nemcsak hogy az akkori Kína fejlett iparral, kereskedelemmel és gazdasággal rendelkező része volt, de kimondottan mély katonai tradíciókkal, valamint stratégiai és kulturális hagyományokkal rendelkezett. Qi állam (i.e. 1046–i.e. 221) a tavaszok és őszi korának (i. e. 8. sz.–i. e. 5. sz.), valamint a hadakozó fejedelemségek korának (i. e. 5. sz.–i. e. 3. sz.) egyik legerősebb államaként tartható számon. Az egyedi katonai és stratégiai tradíciókat nagymértékben az állam első uralkodójának Tai Gongnak lehet tulajdonítani, aki egyben a kínai katonai és stratégiai gondolkodás első, és egyben az egyik legmeghatározóbb alakjaként ismerünk.¹⁵ Sunzit követően élt és alkotott Sima Rangju – legismertebb műve a hét kínai klasszikusok egyike: „*A tábornagy metódusa*”¹⁶ –, aki szintén Qi állam elismerésre méltó katonai tehetsége volt. Ennek értelmében elmondható, hogy a Sunzit szülőhelyének történelmi hagyatéka révén is rendkívül erőteljes behatások érthették már fiatal korától kezdve. A kutatások arra nem térnek ki, hogy pontosan miért is hagyta el Qi-t, de kézenfekvő válasz lehet az államot jellemző korabeli társadalmi forrongások. Feltételezhetően ebből a polgárháborús helyzetből való kimaradási szándék készítette arra, hogy elhagyja szülőhelyét és elvándoroljon Wu államba.¹⁷

1. ábra: Chinese plain in the late Spring and Autumn period (5th century BC)¹⁸

¹⁴ TOKAJI – P. SZABÓ i. m. pp. 25-27.

¹⁵ YUEN, Derek M.C.: Deciphering Sun Tzu - How to read The Art of War; Oxford University Press, 2014.

¹⁶ TOKAJI – P. SZABÓ i. m. pp. 97-122.

¹⁷ LI – HONG – RUNHAO i. m. pp. 1-12.

¹⁸ Forrás: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Chinese_plain_5c_BC-en.svg#mw-jump-to-license (Letöltés ideje: 2022. 04. 15.)

Sunzi Wu államba való megérkezésekor írta meg a „*A hadviselés törvényei*” című mesterművét, amely felkeltette az akkori uralkodó (He-lü) figyelmét, és magához rendelte az akkor még teljesen ismeretlen szerzőt, annak érdekében, hogy személyesen is meggyőződhessen képességeiről. Ezen találkozó részleteit elmesélő történet az, amelyben Sunzit Wu állam tábornokává¹⁹ teszik meg, habár nem része az alapműnek, több kiadás előszavában is megtalálható.²⁰

Természetesen a fentebb elmondottak nem állnak vitán felül a tudományos közösségben. Mint azt korábban is említettem, a kutatók között abban sincs egyetértés, hogy a szerző mikor és hol alkotott. Azonban az általam feldolgozott források túlnyomó többsége ezt az irányvonalat tekintette mérvadónak. Ezen túlmenően, akárcsak magának a szerzőnek a létezésére sincs meggyőző bizonyíték, úgy a művének egységes eredetisége sem bizonyított. Ezt mi sem illusztrálja jobban, mint hogy a könyvet többször is átdolgozták. Első dokumentált átirója Cao Cao (155-220), aki fel is jegyezte, hogy bizonyos részeket átirított benne, vagy kihagyott belőle.²¹ A Han-dinasztia korában élt hadúr részletesen tanulmányozta a könyvet, amelyből származó ismereteket élete során valószínűsíthetően alkalmazott is.²² Egyes kutatók azt is állítják, hogy Cao Cao volt az első komoly tanulmányozója a műnek, és megteremtette ezzel a „Sunziológiát” (*Sunziology*).²³

Sunzi tábornoki kinevezésének tanulságai

Sunzi újító gondolkodásának megértéséhez vezető egyik első lépés a több kiadás esetén „*A hadviselés törvényei*” bevezetőjeként szolgáló történet tanulságainak értelmezése.²⁴ A szóban forgó rész egy történetet mesél el, amelyben a mester első találkozását mutatja be Wu állam urával, He-lü-vel.

A történet szerint a Qi-ből való elvándorlása után, Wu államba érkezésekor az ottani uralkodó magához hívatta, hogy bizonyítsa hadvezéri rátermettségét. Az uralkodó azt a feladatot adta neki, hogy amennyiben tényleg ért a hadviselés mesterségéhez, nem okozhat számára nehézséget fegyelmezett katonákká szerveznie a háremhölgyeit. A mester el is fogadta a megbízást, azonban a feladatot nehezítette, hogy az általa két csoportra osztott „had” nem vette komolyan a feladatot. A hölgyek fegyelmezetlensége többszöri nekifutásra sem tette lehetővé, hogy a számos alkalommal elismételt parancsokat rendesen végrehajtsák. Ekkor Sunzi nem látott más megoldást, mint az ágyasok kettéosztott serege két vezetőjének kinevezett nőket – akik az uralkodó legkedvesebbei voltak – kivégeztesse. Habár He-lü hevesen

¹⁹ LI – HONG – RUNHAO i. m. pp. 1-12.

²⁰ Többek között lásd magyarul: SZUN Ce: *A hadviselés művészete*; Göncöl Kiadó, Budapest, 2012. pp. 7-13., Angolul: SUN Tzu: *The Art of War Collection*; Arcturus, 2020. pp. 6-12.

²¹ LI – HONG – RUNHAO i. m.

²² MACDONALD, Christopher: *The science of war*; Earnshaw Books, 2018. pp. 50-56.

²³ ABRACA, Drayl Lorence: *The Flames over Chi Bi: Cao Cao and the Art of War of Sun Zi*; University of Santo Tomas, https://www.academia.edu/18055467/The_Flames_over_Chi_Bi_Cao_Cao_and_the_Art_of_War_of_Sun_Zi (Letöltés ideje: 2022. 04. 15.)

²⁴ Attól függően, hogy melyik kiadást, olvassuk, annak függvényében találkozhatunk ilyen előszóval. A már korábban említett SZUN Ce: i. m. pp. 7-13. tartalmazza ezt a történetet, míg a legfrissebb kiadás, már nem. Lásd: TOKAJI – P. SZABÓ i. m. pp. 25-27.

tiltakozott a brutális fegyelmezés ellen, mondván, az eddigi eredményei kellően elegendőek voltak arra, hogy meggyőzzék a mester hadvezéri rátermettségéről, Sunzi mégis hajthatatlan volt. A kivégzett nők helyére a soron következő kettőt állíttatta, és a kiképzést újból elkezdtek az elejétől. Ahogy az várható is volt, innentől a háremhölgyek hozzáállása teljesen megváltozott, és tökéletesen végrehajtottak minden utasítást. Ezt követően nevezte ki He-lü Sunzit Wu állam tábornokává.^{25,26}

Habár első ránézésre a történet tanulságaként levonható lenne, hogy bármilyen hadsereg kohéziója és fegyelme a megkérdőjelezhetetlen tekintélyből fakad, amely szükség esetén a kérlelhetetlen – ámde elkerülhetetlen – brutalitással társulva bármikor képes egy ütőképes és fegyelmezett sereg létrehozására, a főttebbi történet tanulsága némiképp árnyaltabb. Az elbeszélés egyik fontos tanulsága az uralkodó és Sunzi közötti ellentétből fakad. Ez némiképp össze is kellene, hogy zavarja az olvasót, hiszen egy olyan korban íródott, amikor az uralkodó abszolút hatalma, valamint szavának a szentsége megkérdőjelezhetetlenek voltak. Ennek értelmében a tanmese konklúziójának más jelentése is kell, hogy legyen.

Az első és egyben az egyik legfontosabb, hogy az uralkodó nem szólhat bele a hadvezér döntéseibe. Az előbbi tejhatalma az utóbbi kinevezéséig, valamint a stratégiai célok megjelöléséig tart. Ez volt az oka, hogy a feladatszabás kijelölése – vagyis a „sereg” kiképzése – után annak mikéntjével a mester következmények nélkül dacolhatott. Ennek tudatában érthető, hogy miért gondolta úgy a mester, hogy a hadvezér rátermettségén és kompetenciáján múlik az állam sorsa. Maga Sunzi írja könyvében: „*A hadvezér az ország pillére. Amennyiben ez a pillér hibátlan az ország megingathatatlanul erős marad. Ha viszont a pillér repedt, az ország menthetetlenül meggyengül.*”²⁷ A másik igen lényeges aspektus a fegyelem fenntartásának szükségszerűsége, amely egyértelműen kirajzolódik a szövegből. A harmadik és egyben az egyik legfontosabb szempont pedig, hogy a háborúnak mindenki számára – legyen az király, nemes, közkatoná, vagy az uralkodó ágyasa – végzetes következményei lehetnek.²⁸ A főttebbi állításoknak a súlyát maga a tábornok is kihangsúlyozza könyvének a legelején, amikor is a hadviselés törvényeinek első két mondatát a következőképp fogalmazza meg: „*A háború az ország legfontosabb ügye, az élet és halál alapja, a túlélés, illetve a pusztulás útja, amelynek tanulmányozása el nem hanyagolható.*”²⁹

A Sunzi könyvét 13 fejezetre osztotta. Megítélésem szerint ezt három nagyobb fejezetre lehet felosztani, amelyekből az első hat az alapvető stratégiai szemléletmódot mutatja be. A hetedikről a tizenkettedik fejezetig a gyakorlati tapasztalatokat és módszereket beszéli el a szerző, amely magába foglal olyan ismereteket, mint a seregek elrendezése, vagy azok elhelyezése. Végül az utolsó,

---

²⁵ Innentől beszélhetünk Wu állambéli Sunziról, vagy angolul Sun Tzu of Wu-ról, aki nem összekeverendő a későbbi korban élt – egyes feltételezések szerinti Sunzi leszármazottjával – a Qi állambéli Szun Tzu-val, akire az angol szakirodalomban Sun Tzu of Qi néven hivatkoznak. Utóbbira szokás Szun Binként hivatkozni, vagy angolul Sun Pin néven lehet még vele találkozni.

²⁶ TOKAJI – P. SZABÓ i. m. pp. 25-27.

²⁷ Uo. p. 36.

²⁸ LI – HONG – RUNHAO i. m. pp. 1-12.

²⁹ TOKAJI – P. SZABÓ i. m. p. 29.

tizenharmadik fejezet a kémekkel foglalkozik.³⁰ Meglátásom szerint a könyv mai relevanciáját az első és a harmadik szekció biztosítják, amelyek alapvetései – ha némiképp szabadabb értelmezést is igényelnek –, mind a mai napig megőrizték aktualitásukat.

Jelen írásomban az első szekcióval kívánok foglalkozni, ezen belül is a stratégiaalkotás Sunzi által alkalmazott szemléletével. Habár az első szekció olyan megkerülhetetlen fogalmakkal is dolgozik, mint a megtévesztés és félrevezetés, a gyengepontok támadása, a kedvező helyzetek kialakítása, amelyek megértése alapvető fontosságú a mester hagyatékát tekintve, írásom terjedelembeli megkötései okán ezekkel nem kívánok foglalkozni. Ez az oka annak is, hogy a kémek alkalmazásának módszereit és a hírszerzés fontosságát tárgyaló fejezetet ismertetésére sem kerül sor.

A stratégiaalkotás alapjai

Sunzi művének kortalanságát, valamint mind a mai napig meglévő aktualitását meglátásom szerint a stratégiai tervezésben lehet alkalmazni a leghatékonyabban. Az első fejezete olyan tervezési váz meglétét ismerteti, amely megelőzte a korát. Ezt már a korábban ismertetett történettel is érzékeltetni kívántam. Sunzi nézőpontja szerint az uralkodó hatalma a hadvezér kinevezéséig és az elérendő stratégiai célok meghatározásáig kellene, hogy tartson. Azonban annak a mikéntjére már nem szabad, hogy kiterjedjen az uralkodó befolyása. Vagyis elmondható, hogy a királyi palota felhatalmazása a döntések mérlegeléséig és a célok meghatározásáig tartanak. A mester a mérlegelés módszerére is szolgál tanácsokkal. Könyvében a következőt írja: „Mert hiszen (a háborút) öt állandó tényező befolyásolja, melyeket, ha viszonyítással mérlegelünk, megmutatkozik annak igazi természete.”³¹ Ennek a módszereként Sunzi biztosít öt támpontot. Az első és a legfontosabb a tao, majd a menny, a föld, a parancsnoklás, végül pedig a szabályozás.

A tao³² jelenti a politikai, valamint a társadalmi támogatottságát a szuverénnek, amely lényegében a háború politikai támogatottságát jelenti. Az öt szempontot tekintve ennek az elsődleges fontossága megkerülhetetlen, hiszen amennyiben ez a tényező hiányzik, úgy bármilyen katonai vállalkozás lehetetlenné válik, továbbá az állam összeomlásával is fenyeget. A menny olyan objektív meghatározó tényezőket foglal magába, mint az időjárás, a napszak, illetve a meteorológiai jelenségek. A föld a csapatok pillanatnyi helyzetét, továbbá a földrajzi adottságokat jelenti. A parancsnoklás a tábornok személyiségjegyeinek a meghatározását járja körül, míg a szabályozás a csapatok felosztását, elosztását, elrendezését, szervezését, a katonák mennyiségét, valamint minőségét jelenti. Sunzi, ezen tényezők figyelembevételéhez

---

³⁰ Természetesen más szemléleteket is találni ennek kapcsán. Példának meg lehet említeni, hogy a „Masters on Sun Tzu's The Art of War, A Classic Chinese Reader” című könyv az első hat fejezetet további két részre osztja, amelynek értelmében négy részben vizsgálja a könyvet.

³¹ TOKAJI – P. SZABÓ i. m. p. 29.

³² Ezt a pontot az általunk használt irodalom függvényeként többféleképpen lehet ismerni. Jellemzően magyarul Út, vagy Tao néven hivatkoznak rá. Az angol szakirodalom way, dao, moral of law jelzőkkel ismerteti. A kifejezés egyértelmű utalás Lao Ce: Tao Te King című munkájára.

köti a győzelmet és a vereséget. A fentebbi szempontok kapcsán fejt ki, hogy nem hadvezér az, aki ezen mérlegelési elveket nem ismeri. Sunzi a következőképp fogalmazza meg ezt könyvében: „*Azt a hadvezért, aki követi mérlegelésem (módszerét), fogadják fel, és ő mindenképpen győzedelmeskedni fog, s így tartsák meg (tiszttségében); ám azt a hadvezért, aki nem tartja magát mérlegelésem (módszeréhez), és még is felfogadnak, bizonyosan vereséget szenved, s így el kell bocsájtani (tiszttségéből).*”³³ Vagyis a könyv az aktuális erőviszonyok számításba vételének fontosságát hirdeti, amelyek a győzelemhez szükséges objektív és szubjektív szempontokat foglalják magukba.

Így kijelenthető, hogy minden háború legfontosabb lépése a harcoló felek erőviszonyainak a megfelelő felmérése. Ez az a lépés, amely döntően befolyásolhatja a háború költségeit, hosszát, áldozatait, illetve végkimenetelét. Ezen szempontok mentén már sokkal világosabban érthető, hogy a könyv harmadik fejezetének – amely a támadások tervezésével foglalkozik – zárómondata mire is utal: „*Ezért mondják, hogy aki ismeri az ellenséget és ismeri önmagát, száz csatában sem kerül veszélybe. Aki nem ismeri az ellenséget, ám ismeri önmagát, egyszer győz, máskor kudarcot vall. Aki sem az ellenséget, sem önmagát nem ismeri, minden csatában vereséget szenved.*”³⁴ Vagyis a háborút megelőző, mindenre kiterjedő általános információgyűjtés és ezen információk feldolgozása a legfontosabb lépés.³⁵ Ennek a teljes kivitelezése a győzelem biztos záloga, részleges megléte egy lehetséges diadal velejárója, azonban ennek elmulasztása az elkerülhetetlen kudarcc garanciája.³⁶ A háborúkat megelőző stratégiai gondolkodás ezirányú szemléletének megközelítése nagy hatással volt a 2500 évvel ezelőtti kínai gondolkodásra.³⁷ A gondolatmenet újszerűségének kiváló ellenpéldája a Song-dinasztia (960-1279) idején uralkodó Taizong császár, aki a császári palota kényelméből egyértelmű parancsokat adott hadvezéreinek, hogy hova vonuljanak seregükkel, ott ki ellen vegyék fel a harcot, de ezen túlmenően még azt is meghatározta, hogy milyen formációban és hogyan harcoljanak.³⁸ Ez a fajta túlzott kontroll, komoly hátrányt jelentett, hiszen a seregek vezetői képtelenek voltak hatékonyan reagálni ad hoc helyzetekre. Ennek az újfajta gondolatiságnak egy másik forradalmi manifesztációja, hogy Sunzi elvetette azokat az irreális nézeteket, miszerint egy háború kimenetelét olyan elavult babonák keretei között határozzák meg, mint az asztrológia, vagy a jóvendölés. Az efféle babonák és jóslások rendkívül erős befolyásoló hatást jelentettek az ősi Kínában. Csontokat, teknőspáncélt, bizonyos füveket, csillagképeket használtak arra, hogy megjósolják az egyes ütközetek kimenetelét. A jóvendölés és a jóslás társadalmilag elfogadott képe a korabeli világra nagyon is jellemző volt.³⁹

---

³³ TOKAJI – P. SZABÓ i. m. p. 30.

³⁴ U.o. p. 37.

³⁵ Ezen ismeretek megszerzésében az utolsó fejezetben tárgyalt kémek szerepe, illetve a hírszerzés fontossága kardinális szerepet tölt be. Így nem is véletlen, hogy ez külön fejezetet érdemelt a könyvben.

³⁶ Itt azonban érdemes kifejteni, hogy a szöveg túlzott fetisizálása félrevezető lehet. Természetesen nincsen tökéletes tervezés, és teljes erőviszony felmérés. A tökéletes tájékozottság elve, inkább egy elméleti irányvonal, amelynek meglétére törekedni érdemes, beteljesíteni azonban nem lehetséges.

³⁷ LI – HONG – RUNHAO i. m. pp. 13-45.

³⁸ Ez kiválóan érzékelteti azt a gondolkodásmódbeli hibát, amelyet a fentebb ismertetett Sunzi és He-lü kapcsán felvázolt elbeszélésben lévő tanulságul szolgál.

³⁹ LI – HONG – RUNHAO i. m. pp. 13-45.

Meglátásom szerint, amikor a könyvet – valamint a Sunzi kinevezéséről szóló történetet – olvassuk, akkor a szerző egyrészt ezekkel a babonákkal és hiedelmekkel helyezkedik szembe, továbbá a hegemón, korlátlan hatalmának elutasítása mellett érvel azokban a komplex kérdéskörökben, amelyeket a hadvezéri ismeretek megléte tenné őt kompetenssé.⁴⁰ Ennek hiányában ezt kérelhetetlenül a hozzáértő hadvezér feladatkörébe delegálja. A korszellem adta kereteken belül ez egy realista, gyakorlati módszertan annak érdekében, hogy a lehető legfelkészültebben, a győzelemre való esély legnagyobb valószínűségével vágjunk bele egy háborúba. Vagyis Sunzi értelmezésében a szembenálló felek katonai erejének vizsgálata, valamint analizálása a legjobb módszer arra, hogy biztosítsuk a győzelmünket. Ez annak kapcsán is formabontó újításnak számított, mivel „*A tábornagy metódusa*” című könyvben – amely szintén a hét kínai klasszikus egyike, a szintén Qi államban élt Sima Rangjunek a munkája – részletesen kifejti a szerző olyan alapvető szabályozásokat, amelyeket Sunzi korábban felülbírált.

Sunzi a fentebb felvázolt realista szempontrendszerre alapozva az olyan elavult ceremonális szokásokat utasította el – amelyeket „*A tábornagy metódusában*” olvashatunk –, minthogy a másik felet természeti csapás utáni időszakban nem lehet megtámadni, vagy a gyászidőszak alatt nem érheti semmifajta atrocitás. „*A tábornagy metódusa*” olyan leírásokat is tartalmaz, mint a régiek szabályai arra vonatkozóan, hogy meddig és miként kellett az ellenséget üldözni, vagy, hogy a sebesültekkel hogyan kell bánni.⁴¹ Ezekhez hasonló állításokat „*A hadviselés törvényeiben*” is találunk, amelyben kimondottan újszerű irányvonalat üt meg ezen a téren a szerző – amely a direkt nagy áldozatokkal és anyagi ráfordításokkal szembehelyezkedő álláspont volt. Ennek oka, hogy mind a két könyv szerzőjét komolyan befolyásolták az akkor már széles körben elterjedt taoista nézetek. A kínai kultúrára rendkívüli hatást gyakorló Lao Ce fő műve a „*Tao Te King*”.⁴² Hatása „*A hadviselés törvényei*” filozófiai alapjaiként/keretrendszereként is értelmezhető, amely remekül tetten érhető a dialektikus nyelvezetben, valamint a körforgás és ciklikusság említésében, továbbá a féktelen erőszak és véres hadakozásokkal szemben való fellépésben. A „*Tao Te King*” tartalmazza, hogy az emberi természet emelkedett részének nem eszköze a háború. Sunzi igyekezett is ezt a taoista világnézetet összhangba hozni a saját elképzeléseivel, azáltal, hogy olyan gondolatíságot határoz meg, miszerint: „*Ezért aki száz csatában száz győzelmet arat, még nem a jók legjobbika. A jók legjobbika küzdelem nélkül hódoltatja meg az ellenséges sereget.*” [...] „*Ezért a legjobb*

⁴⁰ Ezt az állítást értelmezésem szerint a hozzáértés szempontjából kell érteni. A katonai vezetői feladatok ellátása komplex tudásanyagának elsajátítása egy hivatás, amelynek a megszerzése tehetséget és hosszú évek kitaró munkáját igényli, amelyet nem elég csak könyvek olvasása szintjén ismerni. A „*Masters on Sun Tzu's The Art of War*”, *A Classic Chinese Reader*” tartalmaz is erre vonatkozóan egy kiváló példát, amiben Zhao Kuo – Zhao állam tábornoka a hadakozó fejedelemségek korában – tragikus vereségét meséli el Qi állammal vívott harcában. A szerzők meglátása szerint a tábornok vereségének a kulcsa a hadviseléssel kapcsolatos felszínes ismerete volt. LI – HONG – RUNHAO i. m. pp. 129-130.

⁴¹ TOKAJI – P. SZABÓ i. m. pp. 97-122. Habár „*A tábornagy metódusa*” feltételezhetően később keletkezett mint a „*A hadviselés törvényei*” tekintettel arra, hogy annak – feltételezhető – szerzője Sima Rangju hasonlóan Sunzihez Qi államban élt, - meglátásom szerint – kiválóan érzékeltethető utóbbi újító szemlélete.

⁴² Magyarul még ismert az „*Út és erény könyve*” címmel, azonban az általam fellelt szakirodalmak egy része nem tanácsolja a „*Tao*” fordításban lévő jelentését használni: „*Út*”. Ennek okán használom jelen írásomban a „*Tao Te King*” címet. Erre példa: HAMVAS Béla: *A tao virágai*; Kossuth Kiadó, Budapest, 2021.

*hadsereg (az ellenség) terveire mér csapást; ezt követi, amelyik a(z ellenség) szövetségeit szakítja szét; ezt követi az, amelyik magát a(z ellenséges) sereget támadja meg; s a legkevésbé jó, amelyik a(z ellenség) városfalainak ostromába kezd.*⁴³ Ennek tudatában egyértelműen kiérződik a szövegből, hogy az efféle gondolkodásnak a magyarázata kettős. Egyrészt ott a taoista világszemlélet béke és harmónia iránti szemlélete, amelyben az erőszak egy elkerülendő cselekedet, valamint ott a már említett realista felfogás. Sunzi tökéletesen tisztában volt vele, hogy a háború egy rendkívül költséges dolog, amelynek a megvívása komoly következményekkel is járhat, ugyanis abban a korban, amikor fejedelemségek és államok folyamatosan egymással háborúznak, ha az egyikük feléli minden erejét, hogy legyőzze a másikat, akkor egy harmadik kihasználja a lehetőséget és le fogja győzni.⁴⁴ Így a közvetlen államok közötti háborút, mint utolsó lehetőséget látta maga előtt. Ezek közül is a legrosszabbként a hosszan elhúzódó, felőrlő háborút látta.

Összefoglalás

Írásomban Sunzi gondolkodásának korabeli újtó szellemiségének bemutatására törekedtem, amely esetleges ellentmondásosságának feloldására is igyekeztem magyarázattal szolgálni. A történelem egyik legelső hadviseléssel kapcsolatos kézikönyve a taoista világból táplálkozva kellő tiszteletet mutatott a társadalmi egyensúly egészséges megőrzésének irányába, amelyet dialektikus gondolatiságával és nyelvezetével ötvözött. Viszont, amennyiben ez a fajta szemlélet nem elégséges, abban az esetben a realista szempontok földhözragadt és átgondolt tervezésével szakított mindenfajta korabeli boszorkánysággal és babonával. A rideg tények felismerése, a komperatív szemlélet alkalmazása, valamint a gazdasági szempontok figyelembevétele mellett érvel. A könyvben ismertetett szempontrendszereket ez teszi mind a mai napig közkedvelté és alkalmazhatóvá, amelyet a modern hadviselés gondolatiságán túl a civil világ is előszeretettel alkalmaz.

Felhasznált irodalom:

- ABRACA, Drayl Lorence: The Flames over Chi Bi: Cao Cao and the Art of War of Sun Zi; University of Santo Tomas, https://www.academia.edu/18055467/The_Flames_over_Chi_Bi_Cao_Cao_and_the_Art_of_War_of_Sun_Zi (Letöltés ideje: 2022. 04. 15.)
- CANTRELL, Robert L.: Understanding Sun Tzu on the Art of War; Center for Advantage, Arlington, 2003.
- CREVELD, Martin Van: A history of strategy; Castalia House, Kouvola, 2015.
- GAGLIARDI, Gray J.: The Art of War Plus The Art of Politics: Strategy for Campaigns; Clearbridge Publishing, 2014.
- HAMVAS Béla: A tao virágai; Kossuth Kiadó, Budapest, 2021.

---

⁴³ TOKAJI – P. SZABÓ i. m. p. 35.

⁴⁴ CANTRELL, Robert L.: Understanding Sun Tzu on the Art of War; Center for Advantage, Arlington, 2003.

- LI, Ren – HONG, Wei – RUNHAO, Gao: Masters on Sun Tzu`s The Art of War, A Classic Chinese Reader; China Intercontinental Press, 2017.
- MACDONALD, Christopher: The science of war; Earnshaw Books, 2018.
- MCNEILLY, Mark R.: Sun Tzu and The Art of Modern Warfare; Oxford University Press, 2015.
- MÉSZÁROS Gergely: Szun-ce elvei a digitális világban; Hadmérnök. 2013/2. http://hadmernok.hu/132_32_meszarosg.pdf (Letöltés ideje: 2021. 11. 06.)
- PADÁNYI József: Egy kínai hadtudós gondolatai (Szun-Ce: A hadviselés törvényei); In: GÓCZE István (Szerk.): Állam és katona; Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2015. https://fejlesztprogramok.uni-nke.hu/document/fejlesztprogramok-uni-nke-hu/Allam_es_katona_web.pdf (Letöltés ideje: 2021. 08. 12.)
- SIENKIEWICZ, Henry J.: The Art of Cyber Conflict; Dog Ear Publishing, 2017.
- SZUN Ce: A hadviselés művészete; Göncöl Kiadó, Budapest, 2012.
- TAN, Ching Siow: Contemporary Relevance of Sun Tzu; King`s College London, https://www.researchgate.net/publication/348160571_Contemporary_Relevance_of_Sun_Tzu (Letöltés ideje: 2021. 07. 10.)
- TOKAJI Zsolt – P. SZABÓ Sándor: A kínai hadtudomány klasszikusai; Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2021.
- TORRES, Manuel Poejo: Sun Tzu – The Art of War; The Three Sword Magazine, 33/2018. https://www.jwc.nato.int/images/stories/threeswords/SUNTZU_2018.pdf (Letöltés ideje: 2021. 08. 10.)
- YUEN, Derek M.C.: Deciphering Sun Tzu - How to read The Art fo War; Oxford University Press, 2014.

**MAGYARORSZÁG NEMZETI BIZTONSÁGI STRATÉGIÁJÁNAK
NEMZETBIZTONSÁGI ASPEKTUSÚ ELEMZÉSE**

Bevezetés

Magyarország hatályos Nemzeti Biztonsági Stratégiájának¹ (a továbbiakban: Stratégia) 126. pontja alapján „Magyarország stratégiai célkitűzése, hogy 2030-ra kialakítsa azokat a nemzeti ellenálló, elrettentési, védelmi, válságkezelési és koordinációs képességeket, amelyek a változékony nemzetközi környezetben előfeltételei a nemzet fejlődéséhez szükséges stabilitásnak és biztonságának. Magyarország nemzetközi összehasonlításban is magas szintű közbiztonsági helyzetét meg kell őrizni és tovább kell javítani.” Ezen célkitűzés megvalósítása során elengedhetetlen a nemzetbiztonsági ágazat szerepének, és az irányába megfogalmazott kormányzati elvárásoknak az azonosítása. A vizsgálat aktualitását a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok kormányzati irányításának 2022. májusi átalakítása, valamint a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Vbö.) vonatkozó rendelkezéseinek jogalkalmazásba történő ütemezett átültetése is indokolja. A Vbö. 1. § szerint „Magyarország védelme és biztonsága nemzeti ügy, amelyen a nemzet fennmaradása és fejlődése, a közösségi és az egyéni jogok érvényesülése alapszik, ezért a magyar nemzet védelmével és biztonságának fenntartásával és fejlesztésével összefüggő jogszabályi rendelkezéseket e törvényre figyelemmel kell meghatározni.” Ezen rendelkezés érvényre juttatása érdekében a hon- és rendvédelmi szervek mellett harmadik pilléreként a nemzetbiztonsági szolgálatokat jelöli ki a jogszabály 3. §-a.² Jelen tanulmány „Magyarország nemzeti biztonsági stratégiai evolúciója, annak aktualitásai és főbb nemzetbiztonsági vetületei”³ című publikáció kutatási eredményeire építve kívánja elemezni és feldolgozni a hatályos Stratégia és a nemzetbiztonság összefüggéseit. Az elemzési módszer a relevancia megállapítása érdekében a kulcsszavas keresés, amely által láthatóvá válik, hogy a Stratégia milyen összefüggésekben azonosítja a hazai nemzetbiztonsági ágazat szereplőit, számukra milyen feladatokat determinál, és milyen retorikát alkalmaz velük kapcsolatban. A stratégiai célok megvalósítása szempontjából egyre jelentősebb szerep hárul az általánosan értelmezett biztonság garantálásához és a nemzeti érdekek érvényesítéséhez szükséges releváns, aktuális és hiteles információk megszerzése és biztosítása érdekében a hazai nemzetbiztonsági ágazatra, amely tézist a Stratégia vonatkozó elmeinek vizsgálata során kívánom bizonyítani.

---

¹ 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról, 1. sz. melléklet

² Tóth Tamás: Magyarország nemzeti biztonsági stratégiai evolúciója, annak aktualitásai és főbb nemzetbiztonsági vetületei; Szakmai Szemle, 2022/2. p. 68. ISSN 2064-3756

³ Uo. pp. 58-73.

Magyarország biztonsági környezete

*„57. Magyarország biztonságára meghatározó hatást gyakorol a **tömeges bevándorlás okozta válság**. A krízis nyilvánvalóvá tette, hogy a váratlan, ellenőrizetlen, tömeges és illegális migráció olyan új típusú kihívás, amely akár az európai kontinens biztonságát és stabilitását is veszélyeztetheti, miközben **nemzetbiztonsági, közbiztonsági és közegészségügyi kockázatok sorát rejti magában**. A globális folyamatok figyelembevételével a kihívással hosszútávon is számolni kell”*

A Stratégia, mind Magyarország, mind Európa biztonsági környezetének új típusú kihívásaként kiemeli a tömeges illegális migráció okozta válsághelyzetet, amelyet többek között nemzetbiztonsági kockázatként is azonosít. Azonban a kihívás nem újkeletű, látható benne a 21. századi történelmi evolúciós folyamat. Laufer Balázs egy 2011 évi publikációja szerint: „Az évezred első évtizedére a bevándorlás megoldandó politikai problémává vált. Ezen „légkörbe, korszellembe” érkezett meg Afrikából először csak néhány ezer gazdasági menekült, majd további tízezrek. [...] A bevándorló-ellenes hangulat eközben felerősítette a szélsőséges politikai formációkat. Ezen politikai erők pedig láthatóan ráépülnek a lakosság félelmeire és előítéleteire.”⁴ Gubicza József és Laufer Balázs 2014-es kutatási eredményei további közvetlen nemzetbiztonsági kockázatokkal azonosítottak a tömeges illegális bevándorlás kapcsán, például a bűnügyi helyzet negatív irányú megváltozását, az embercsempész szervezetek megerősödését. Továbbá szintén e körben azonosítják a Szíriában, Irakban, Afganisztánban és Észak-Afrika egyes országaiban zajló konfliktusokból Európába visszatérő harcosok terrorcockázatát. Ebben az időben a Brit Titkosszolgálat (MI5) mintegy 400-500 brit háttérű, az Iszlám Állam szíriai és iraki szárnyához köthető fundamentalista harcost tartott nyilván.⁵ A szerzők közvetett kockázatként azonosították a válságövezetekből érkező migránsok között potenciálisan megbúvó visszatérő harcosok és logisztikai támogatóik élményeinek, tapasztalatainak közvetítését a nyugati fiatal, radikalizációra hajlamos iszlamisták részére. Álláspontjuk szerint ez Magyarországon például a menekülttáborok belső biztonságának alkalmankénti megrendülésében, a lakosság demokratikus tiltakozásának radikalizálódásában, illetve akár a szélsőséges bevándorláspárti nézetek politikai „leigitimizációjában” volt tetten érhető.⁶ A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Nbtv.) 2016. július 17-ei módosítását követően az 5. § bekezdés p) ponttal történő kiegészítése alapján az illegális migráció elleni fellépés az Alkotmányvédelmi Hivatal feladatkörébe is bekerült. Laufer Balázs 2017-es tanulmánya szerint az utóbbi időben az illegális migrációban rejlő kockázatok kapcsán már a mennyiség és a minőség dilemmája kerül felszínre: „*míg főszabály szerint közrendi, közbiztonsági kihívásról beszélünk,*

⁴ LAUFER Balázs: Az észak-afrikai migráció és politikai kétélyek Európában; In: TARRÓSY István – GLIED Viktor – KESERŰ Dávid (Szerk.): Új népvándorlás. Migráció a 21. században Afrika és Európa között; IDRResearch Kft./Publikon, Pécs, 2012. pp. 155-167. ISBN: 978-615-5001-52-9

⁵ <https://www.bbc.com/news/uk-27947343> (Letöltés ideje: 2022. 09 11.).

⁶ GUBICZA József – LAUFER Balázs: Az illegális migráció aktuális trendjei nemzetbiztonsági szemszögből; Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 2014. pp. 293-294. ISSN 1589-1674

súlyosabb esetei már nemzetbiztonsági kockázati szintet érnek el.”⁷ Ugyanakkor a szerző egy 2020 évi publikációjában megállapítja, hogy a „jogszabályok alapján a nemzetbiztonság veszélyeztetésének megjelenése a migrációs joganyagban nem egységes.”⁸

„80. Biztonsági kihívást jelentenek a társadalmi feszültségeket kihasználó politikai, vallási, ideológiai vagy más alapú szélsőséges csoportok, amelyek az alkotmányos intézmények működésének megzavarására és antidemokratikus politikai céljaik népszerűsítésére törekedhetnek. Az erőszakos fellépésre kész szélsőséges körök társadalmi hatása a nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenységének köszönhetően csekély.”

A jogalkotó jelentős biztonsági kihívásként azonosítja a szélsőséges csoportok alkotmányos rend megdöntésére irányuló antidemokratikus, extrémista, erőszakos tevékenységét, azonban retorikájában egyfajta pozitív hangvételű értékelést is tesz, amely alapja, hogy ezen kihívás csekély társadalmi hatásait a nemzetbiztonsági szolgálatok Alaptörvényben foglalt feladatai eredményes végrehajtásának tudja be. Szabó Csaba kutatási eredményei nyomán látható, hogy „egyre nagyobb teret nyernek azok a szervezetek, akik a gyanútlan polgárok hiszékenységét kihasználva mentálisan és gazdaságilag függővé próbálják tenni őket olyan megfontolásból, hogy minél nagyobb befolyásra tegyenek szert a társadalomban. Ezeknek a vallási szervezeteknek és mozgalmaknak elsődleges célja erejük és társadalmi befolyásuk szüntelen növelése. Ezek a szervezetek tudatosan törekszenek arra, hogy az állam érdekszférájába tartozó irányítási és döntéshozatali rendszerben fontos beosztást betöltő személyeket nyerjenek meg, vagy társadalmilag kiemelkedő döntési potenciállal rendelkező tisztségeket töltsenek be.”⁹ Kis-Benedek József már 2004-es kutatásiban is megállapítja, hogy megnőtt a valószínűsége annak, hogy a politikailag és/vagy vallásilag fanatizált csoportok merényleteket hajtsanak végre a nyugati országokban.¹⁰ A szerző egy későbbi cikke szerint a globális terrorizmus megjelenése stratégiai fenyegetést jelent mind az Európai Unió, mind a NATO¹¹ számára, amelynek egyik legveszélyesebb formája elsődlegesen a vallási fundamentalista csoportok, az etnikai és lokális szervezetek elterjedése.¹² Szijártó Lívia 2019-es doktori disszertációjában megállapította, hogy „mára a terrorizmus globális fenyegetéssé vált, mivel a szervezeteknek számos országban és kontinensen vannak követőik. A radikális mozgalmak jelentette veszély nemzetbiztonsági jelentősége nem kérdéses [...]”¹³ A globalizálódáshoz szorosan köthető internetes tartalmak türkében

⁷ DR. LAUFER Balázs nb. alezredes: Migrációs státuszkérelmezők esetében felmerülő lehetséges nemzetbiztonsági és terror kockázatok; Terror & Elhárítás, 2017/3. p. 98. ISSN 2064-0374

⁸ LAUFER Balázs: A nemzetbiztonság veszélyeztetésének előfordulása a magyar migrációs jogszabályokban; Nemzetbiztonsági Szemle, 2020/4. p. 19. ISSN 2064-3756

⁹ SZABÓ Csaba: A szélsőséges vallási csoportok térnyerésének kockázatai; Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 2012. pp. 171. ISSN 1589-1674

¹⁰ KIS-BENEDEK József: A terrorizmus ellen folytatott hírszerzés; Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, 2004/8. p. 106.

¹¹ North Atlantic Treaty Organisation – Észak-atlanti Szerződés Szervezete

¹² KIS-BENEDEK József: Az európai biztonság és stratégia. Az EU és a NATO az új kihívások előtt, közép-európai kitekintéssel; Magyar Minőség, 2006/7. p. 3. ISSN 1789-5510

¹³ SZIJÁRTÓ Lívia: Alkalmazott pszichológiai módszerek a szélsőséges csoportok és a terrorizmus elleni harcban; Doktori (PhD) értekezés, NKE HHK, Budapest, 2019. p. 75.

a NATO Stratégiai Kommunikációs Kiválósági Központja¹⁴ – amelyhez Magyarország 2021-ben csatlakozott – számos elemzést készített a közösségi és az online média radikalizációt érintő kiterjedéséről, illetve az ehhez kapcsolódó jövőbeli stratégiai feladatokról.¹⁵ A nemzetbiztonsági ágazaton belül az Alkotmányvédelmi Hivatal kiemelt figyelmet fordít a társadalomra veszélyes vallási mozgalmak és egyházi szervezetek azonosítására, azok káros tevékenységének elhárítására.¹⁶ Az egyes hazai nemzetbiztonsági szolgálatok a témakörben megjelenő komplex, együttes fellépésének eredményességét a Stratégia is kiemeli, amely mind állampolgári szinten, mind a lakosság szubjektív biztonságérzetében egyaránt a biztonsághoz fűződő érdekek érvényesülését tükrözi.

Alapvető érdekeink

*„105. A hazai védelmi ipar, azon belül is a **kutatás-fejlesztés és az innováció támogatása nemzetbiztonsági érdek**, mivel ezek által csökkenthető az import függőség, növelhető az ellátásbiztonság és hazai gyártmányokkal korszerűsíthetőek a védelmi eszközök.*

*106. A forradalmi technológiák fejlesztése stratégiai fontosságú kérdés. Hazánk biztonsága megkívánja, hogy a kulcsfontosságú területeken – mint például a **kibervédelem, a mesterséges intelligencia, az autonóm rendszerek, a biotechnológia** – kiemelt figyelmet fordítsunk a kutatás-fejlesztésre és annak védelmi összetevőjére.*

*107. Versenyképességünk növelése érdekében, a **nemzetbiztonsági aspektusok** figyelembevételével, a lehető leghamarabb hozzáférést kell biztosítanunk a **legfejlettebb technológiákhoz** a hazai piaci szereplők, többek között a kis- és középvállalkozások részére.”*

A nemzetbiztonsági szolgálatokkal szembeni általános elvárás, hogy az intenzíven változó külső környezethez (technológiai, normatív, társadalmi, biztonsági stb.) igazodva hatékonyan és harmonizáltan lássák el alapfeladataikat, amely azonban kizárólag a változások egyedi jellemzőinek figyelembevételével, közép- és hosszú távú stratégiai célkitűzések mentén valósítható meg. Korábbi kutatási eredményeim alapján megállapítható, hogy míg a nemzetbiztonsági tevékenységgel érintett személyek, csoportok és szervezetek eszközparkjában rövid idő alatt jelennek meg a legmodernebb technológiák, infokommunikációs eszközök és szolgáltatások, addig a nemzetbiztonsági tevékenység normatív és metodikai kidolgozása, a titkos információgyűjtő képességek fejlesztése egy megfelelő prognosztizációs képességgel bír, hosszú távú folyamat eredménye.¹⁷ Boda József és Dobák Imre állásfoglalása alapján „a nemzetközi szintre kitekintve mindehhez a technikai környezet változásaira, új technológiák megjelenésére reagálni képes hatékony [...] technikai szervezetrendszer, megfelelő anyagi források és kapcsolatrendszer, hatékony

¹⁴ Strategic Communications Centre of Excellence, StratCom COE

¹⁵ KARADELI, Andreea Stoian: Extremist communication capabilities in North Africa and the Sahel; NATO StratCom COE. Riga 2021.

¹⁶ A társadalomra veszélyes „vallási” mozgalmak.

¹⁷ TÓTH Tamás: Az információgyűjtő szervezetek technikai képességeire ható külső közvetett tényezők; Felderítő Szemle, 2020/2. pp. 44-45. ISSN 1588-242X

*jogszabályi környezet, valamint képzett humánerőforrás szükséges.*¹⁸ Az információgyűjtő szervezetek az állandóan fejlődő technológiai környezetnek, az új tudományos eredményeknek, valamint a változó társadalmi és gazdasági viszonyoknak megfelelően folyamatosan optimalizálják képességeiket. Ehhez szükséges a nemzetbiztonsági ágazat belső kutatás-fejlesztése mellett a külső piaci/tudományos környezet eredményeinek implementálása az eszközparkjukba, valamint a társszervekkel történő nemzetközi szintű együttműködés kialakítása. A teljes védelmi ágazatot tekintve ezt az álláspontot támasztja alá Csiki Tamás és Tálás Péter alábbi állásfoglalása, miszerint, míg korábban a védelmi ágazat igényeinek biztosítása kifejezetten belső, katonai kutatás-fejlesztésként valósult meg, mára *„Az innováció fő hajtóereje ma a civil szféra, amely döntően magántőke befektetésével, kereskedelmi célból folytatja a legújabb technológiák fejlesztését, és az így született eredményeket veszi át a haderő.”*¹⁹

A vizsgált szakirodalom alapján megállapítható, hogy más szerzők is a belső szervezeti és a külső tudományos szféra együttműködését azonosítják a nemzetbiztonsági ágazatban is. Hazai Lászlóné és Dobák Imre megállapítása szerint, *„a kutatás alapértelmezésben a kutatóintézetek és az egyetemek feladata”*,²⁰ ezen gondolatmenet alapján *„napjainkban a /Nemzetbiztonsági/ Szakszolgálat életében ismét felértékelődnek az egyetemekkel megvalósuló tudományos és képzési kapcsolatok, amelyet számos projekt, nyíltan közzétett partnerségi megállapodások, ösztöndíjak, pályázati formák is jeleznek.”*²¹ A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat egyik kiemelt projektje a Mesterséges Intelligencia Nemzeti Laboratórium keretein belül a Kiberbiztonsági Kutató Központ létrehozása és működtetése, mivel a kibertérrel érintő incidensek kezelése a legkorszerűbb technológiák és módszerek alkalmazását követeli meg. Ennek okán 2019-től a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat keretein belül olyan kutatás-fejlesztési képesség került kialakításra, amely a számára deklarált nemzeti tevékenységeket, illetve nemzetközi (EU-s) kötelezettségeket optimálisan képes támogatni.²² A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat (a továbbiakban: KNBSZ) az egyetemi szférában kézzel fogható együttműködést alakított ki. A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Nemzetbiztonsági Intézet Katonai Nemzetbiztonsági Tanszékének bázisán, Kassai Károly ezredes vezetésével 2021-ben megalakításra került a Katonai Nemzetbiztonsági Kibertér Műveleti Szakcsoport *„azzal a céllal, hogy a nemzetbiztonsági és a kibertér műveleti témakörök kutatásának szintetizálásához biztosítson szervezett kereteket. [...] A Szakcsoport elnevezése, portfóliója és személyi állománya, valamint kari elhelyezkedése révén a kibertér és*

---

¹⁸ BODA József – DOBÁK Imre: Titkosszolgálatok fejlődése – technikai szemmel; Nemzetbiztonsági Szemle, 2016/4. p. 21. ISSN 2064-3756

¹⁹ CSIKI Tamás – TÁLÁS Péter: A védelmi beszerzés és kutatás-fejlesztés kapcsolata a védelmi tervezés rendszerében – nemzetközi tapasztalatok; Nemzet és Biztonság, 2013/3-4 p. 112. ISSN 2559-8651

²⁰ HAZAI Lászlóné: Gondolatok, Tudományos tevékenység 2010–2014; In: DOBÁK Imre – HAUTZINGER Zoltán (Szerk.): Szakmaiság, szerénység, szorgalom; Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018. p. 282. ISBN 978-315-5889-51-6

²¹ HAZAI Lászlóné – DOBÁK Imre: A tudományos munka szerepe a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat életében; Nemzetbiztonsági Szemle, 2020/8. p. 153. ISSN 2064-3756

²² <https://mi.nemzetilabor.hu/hu/partnerek/nemzetbiztonsagi-szakszolgalat> (Letöltés ideje: 2022. 09. 11.)

kiberbiztonság komplex témakörén belül a katonai és a katonai nemzetbiztonsági vonatkozásokra koncentrál.”²³

A kibertér, valamint a mesterséges intelligencia kapcsán a Stratégia, valamint a vonatkozó szakirodalom is kiter számos témakörre. A nem katonai jellegű állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságával kapcsolatos egyes feladatok a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Nemzeti Kibervédelmi Intézet hatáskörébe utalt tevékenységek. A honvédelmi célú információs rendszerek kibervédelmi támogatása a KNBSZ Kibervédelmi Központ bázisán továbbfejlesztett KNBSZ Kibertér Műveleti Központ hatásköre.²⁴ A Központ vezetője, Kassai Károly a kibervédelem területén kiemeli a védelmi célú „gondolkodás” komplexitásának és a széleskörű együttműködés szükségességét. Álláspontja alapján „a honvédelmi célú elektronikus információs rendszerek szükséges mértékű védelme érdekében az elektronikus információbiztonsági/információvédelmi, az üzemeltetői és a kibervédelmi szakterület szoros együttműködési kényszere mellett az egyéb szakmai területek felé irányuló fokozottabb szakterületi támogatási igény is jól tapintható (a teljesség igénye nélkül említve pl. a védelemigazgatási, jogi, védelempolitikai, művelettervezési, haderőfejlesztési és humán területeket)”.²⁵ Kovács László kapcsolódó kutatásában megállapítja, hogy „az elmúlt évek során egyre inkább felértékelődött azoknak az infokommunikációs rendszereknek a szerepe, amelyek a társadalom egésze működésének az alapját is jelentik. Ebből következően ezeknek a rendszereknek a védelme és a biztonsága ma már nemzetbiztonsági érdek, és így stratégiai cél is egyben.”²⁶ A kibertér biztonsági és egyben katonai jelentőségét az is jelzi, hogy a NATO a kibertérrel 2016-ban a műveleti területté nyilvánította.²⁷ A Magyar Honvédség Parancsnoksága és a Magyar Honvédség harcképessége, reagálóképessége, vezetési rendjének egyszerűsítése, valamint a bürokrácia csökkentésével összefüggő egyes feladatokról szóló 32/2022. (VIII. 11.) HM utasítás 3. § (4) bekezdése alapján a Magyar Honvédség „kiber- és információs műveleti feladatainak stratégiai és műveleti szintű irányítási feladatainak” ellátását Kovács László dandártábornok vezetésével a 2022. október 01-jén újonnan létrejött Magyar Honvédség Kiberműveleti Parancsnoksága végzi.

A mesterséges intelligencia polgári és biztonsági célú alkalmazásának hangsúlyosságát mi sem jelzi jobban, minthogy 2020 májusában elfogadásra került Magyarország Mesterséges Intelligencia Stratégiája²⁸, a 2020-2030 célidőszakra kivetítve. A stratégia alapján az államigazgatás tekintetében kiemelt cél az „Adatvezérelt szolgáltató állam” megteremtése, amely keretében megjelenik mind a rend- és honvédelmi, mind a katonai nemzetbiztonsági célú mesterséges

²³ <https://nbi.uni-nke.hu/oktatasi-egysegek/katonai-nemzetbiztonsagi-tanszek/katonai-nemzetbiztonsagi-kiberter-muveleti-szakcsoport/bemutakozas> (Letöltés ideje: 2022. 09. 16.)

²⁴ KOVÁCS László: Offenzív kiberműveletek II.: Kibererők és képességeik; Hadmérnök, 2021/3. p. 129. ISSN 1788-1929

²⁵ KASSAI Károly: A honvédelmi célú elektronikus információs rendszerek szükséges mértékű védelmének biztosítása – gondolatok egy zöld könyv számára; Szakmai Szemle, 2022/2. p. 131. ISSN 1785-1181

²⁶ KOVÁCS László: A kiberbiztonság és a kiberműveletek megjelenése Magyarország új Nemzeti Biztonsági Stratégiájában; Honvédségi Szemle, 2020/5. p. 17. ISSN 2060-1506

²⁷ Warsaw Summit Communiqué, NATO. Varsó, 2016. július, 70-71. pont

²⁸ Magyarország Mesterséges Intelligencia Stratégiája 2020-2030.

intelligenciaalapú képességek fejlesztése. A honvédelmi alkalmazások és fejlesztések témakörében kiemelendő terület például a tömegadat-feldolgozás és információvá szintetizálás, az információs műveletek, döntéselőkészítő és -támogató rendszerek automatizálása, valamint az autonóm rendszerek fejlesztése, és a mesterséges intelligenciával támogatott ellenérdekelt rendszerek elleni védelem az összes releváns műveleti térben (légtér, földfelszín, világűr, kibertér). A katonai nemzetbiztonsági célú mesterségesintelligencia-képességek fejlesztése témakörében elsődleges cél például a mesterséges intelligenciaalapú adatgyűjtő és -feldolgozó rendszerek fejlesztése és bevezetése a döntés-előkészítési folyamatok gyorsítása érdekében, valamint a katonai felhasználású kibertér védelmének mesterséges intelligenciaalapú támogatása.²⁹ A mesterséges intelligencia és a nemzetbiztonsági ágazat közös metszéspontját az a tény is mutatja, hogy a 2020. szeptember 30-án megalakult Mesterséges Intelligencia Nemzeti Laboratórium partnerszervezetévé vált a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat is. A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat vonatkozó állásfoglalás szerint „az M.I. különösen szakértői és kibervédelmi tevékenységeink során, nem csak szolgáltatásaink minőségi javulását eredményezheti, de szükségszerűen alapja lesz egy hatékonyabb, Magyarország (és az Unió) biztonságát új szintre emelő védelmi-ökoszisztémának.”³⁰

Átfogó feladatok és eszközök

*„151. [...] A szervezett bűnözés elleni küzdelem érdekében elengedhetetlen a rendvédelmi szervek (rendőrség és **nemzetbiztonsági szakszolgálatok**) és az igazságszolgáltatás nemzeti és nemzetközi szintű – kiemelten **európai uniós** – **együttműködésének szorosabbá tétele**, valamint a meglévő erőforrások hatékony felhasználása.”*

A Stratégia 151. pontja a célok megvalósítása kapcsán az átfogó feladatok között kiemeli a szervezett bűnözés elleni fellépést, valamint e tevékenység végrehajtása során a rendvédelmi és igazságügyi szervek összehangolt, kölcsönös együttműködésen alapuló, komplex fellépését, amely körben a nemzetbiztonsági ágazatot is nevesíti. Nyeste Péter kapcsolódó kutatási eredményeiben a hatályos Stratégiát megelőzően azonban annak szellemiségével összhangban prognosztikusan megállapította, hogy „a stratégiai hírszerzés alkalmazása alapvetően meghatározhatja a szervezett bűnözés elleni harc hatékonyságát, az ellene való fellépés közép- és hosszú távú terveit. Mind a nemzetbiztonsági hírszerzési és elhárítási, mind a bünyügyi hírszerzési tevékenység egyik kiemelkedő célterülete a szervezett bűnözés, ezt a tevékenységüket szabályozó alapjogszabályok és a Nemzeti Biztonsági Stratégia is alátámasztja. Ebből következően szoros együttműködés szükséges a rendőrség és a nemzetbiztonsági szakszolgálatok között.”³¹ Fábrián Péter aktuális kutatási eredményeinek összefoglalása

---

²⁹ Uo. p. 38.

³⁰ <https://mi.nemzetilabor.hu/hu/partnerek/nemzetbiztonsagi-szakszolgalat> (Letöltés ideje: 2022. 09. 11.)

³¹ DR. NYESTE Péter r. őrnagy: A nemzetbiztonsági célú stratégiai felderítés/elhárítás és a bünyügyi célú stratégiai hírszerzés összehasonlítása, kiemelten a szervezett bűnözés elleni fellépés területén; Felderítő Szemle, 2013/1. p. 111. ISSN 1588-242

alapján ilyen téren az együttműködés meg is valósul a rendőrség, az igazságügyi szervek és a nemzetbiztonsági szolgálatok között.³²

A bűnügyi társszervi együttműködés lényegi tartalma a rendelkezésre álló információk megosztásában és egymás kölcsönös műveleti támogatásban érhető tetten elsősorban. Például, amennyiben büntetőeljárás során a rendőrségnek, ügyészségnek szükséges az eljárással érintettre vonatkozó információk konspirált megszerzése, akkor a végrehajtása érdekében igénybe vehetik a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Nbtv. 8. § (1) bekezdés a) pontja szerinti tevékenységét, amely keretében írásbeli megkeresésre szolgáltatást végez a titkos információgyűjtés, illetve a büntetőeljárásról szóló törvény szerinti leplezett eszközök alkalmazásának végrehajtásához az alkalmazására feljogosított szervek részére. A nemzetbiztonsági szolgálatok és a rendőrség műveleti együttműködése normatív oldalról is harmonizálásra került a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény keretében. E szerint a jogalkotó „kompatibilissé” tette a titkos információgyűjtés során alkalmazható eszközök körét (nemzetbiztonsági jelleg) a büntetőeljárás során alkalmazható leplezett eszközökkel (bűnügyi jelleg). Szendrei Ferenc vonatkozó álláspontja alapján „*ez megkönnyíti az átmenetet az ágazati vagy nemzetbiztonsági titkos információgyűjtésből a büntetőeljárásba abban az esetben, ha a titkos információgyűjtés büntetőeljárás alapjául szolgáló eredményt hoz.*”³³ További nemzeti példa a rendvédelmi vertikumot érintő együttműködésre a nemzetbiztonsági jellegű, a terrorizmussal összefüggő és a bűnügyi felderítés során keletkezett kiemelt információk fúziós megosztása, integrált elemzése-értékelése, amelyet a Terrorelhárítási és Bűnügyi Információs Központ jogutódjaként 2022. május 25-én létrehozott Nemzeti Információs Központ – mint az Nbtv. hatálya alá tartozó polgári nemzetbiztonsági szolgálat – hajt végre az Nbtv. 30/A. § bekezdése szerinti együttműködő szervezetek vonatkozásában.

A Stratégia 151. pontja alapján szintén fontos kiemelni a nemzetbiztonsági szolgálatok és az igazságügyi szervek együttműködésének jelentőségét is, mely például a nemzetbiztonsági érdeken alapuló „megállapodás” megkötésekor kiemelt jelentőséget ölt. Az Nbtv. 55. § (1) bekezdése szerint nemzetbiztonsági alku lehetősége akkor állhat fenn, ha az érintett személlyel történő együttműködéshez fűződő nemzetbiztonsági érdek jelentősebb, mint az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez fűződő érdek. Továbbá az igazságügyi szervek összehangolt nemzetközi együttműködését teszi lehetővé például a nemzetközi bűnügyi jogsegély intézménye is, amely formáit részletesen a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló 1996. évi XXXVIII. törvény 4. § (1) bekezdése nevesíti, például úgy, mint a kiadatás, a büntetőeljárás átadása-átvétele a partnerországok között. A törvény 2. § szintén kapcsolódást mutat a nemzetbiztonság tárgykörével, mivel „*a jogsegély iránti megkeresés nem teljesíthető és nem terjeszthető elő, ha az sértené Magyarország közrendjét, illetve alapvető nemzetbiztonsági érdekét.*” Európai Unió szinten kiemelendő még a 2017-től működő európai nyomozási határozat intézménye is, amelyet a

---

³² DR. FÁBIÁN Péter: Az állambiztonságtól a nemzetbiztonságig II. - A nemzetbiztonsági intézményrendszer jogfejlődése 2010-től napjainkig; Büntetőjogi Szemle, 2021/2. p. 16. ISSN 2063-8183

³³ SZENDREI Ferenc: A rendészeti célú titkos információgyűjtés; In: NYESTE Péter – SZENDREI Ferenc (Szerk.): A bűnügyi hírszerzés kézikönyve; Budapest. Dialóg Campus Kiadó. 2019. p. 57. ISBN 978-615-5945-84-7

büntetőügyekben kibocsátott európai nyomozási határozatról szóló a 2014/41/EU irányelv szabályoz. A határozat lehetővé teszi a részes államok számára uniós szinten a fogvatartott személyek ideiglenes átadását bizonyítékok gyűjtése érdekében, a gyanúsítottak vagy vádlottak bankszámláinak és pénzügyi műveleteinek ellenőrzését, valamint fedett nyomozás és telekommunikáció-lehallgatás, törvényes kommunikációellenőrzés végrehajtását.

Az Európai Unió vonatkozásában a rendvédelmi együttműködésnek számos platformja, formája és tartalma megtalálható, hiszen Szendrei Ferenc idézete nyomán „*az Unió egyik célja, hogy a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségben polgárainak magas szintű biztonságot nyújtson.*”³⁴ Benedek Márta megállapítása alapján „*a közös bel- és igazságügyi területén a tagállamok bűnüldöző szerveinek hírszerzési együttműködése önálló EU-s intézményen, az Europolon*³⁵ belül valósul meg, és nem EU-, hanem tagállami szintű erőfeszítéseket támogat.”³⁶ Az Europol alapfeladatkörét tekintve egyrészt operatív támogatást nyújt bűnüldöző jellegű műveletekhez, másrészt bűnügyi jellegű információk megosztásának uniós platformjaként szolgál, továbbá betölti a bűnüldözési szakismeretek EU-s integrátori szerepét. Az Europol hatáskörébe tartozó adatok és információk átfogó, strukturált kezelését az Europol Információs Rendszere (EIS³⁷) biztosítja. Anna Fiodorova publikációja alapján a rendszer „*2005-ben jött létre és mára egy olyan nyilvántartássá fejlődött, amelyben valamennyi információs objektum/entitás megtalálható, amelyeket az Europolal való együttműködés érint.*”³⁸ Kis-Benedek József – Kenedli Tamás írása alapján „*Az EIS részét képezi egy biztonságos információcsere-hálózati alkalmazás is (SIENA³⁹), amely segíti az adatkommunikációt a tagállamok, az együttműködő partnerek és az Europol között. Célja, hogy gyors, biztonságos, felhasználóbarát kommunikációt és információcserét tegyen lehetővé operatív és stratégiai bűnözéssel kapcsolatos információk és hírszerzési adatok cseréje tekintetében.*”⁴⁰ Csaba Zágón publikációja alapján „*A SIENA rendszeren keresztül történő adattovábbítás mennyisége 2010 és 2017 között több mint 4-szeresére nőtt. [...] az értékek azt mutatják, hogy a SIENA alkalmazás jól használható eszköz a nemzetközi bűnügyi adatcserében, másrészt pedig az emelkedő számadatok utalnak arra, hogy ezen a területen az Europol egyre fontosabb szerepet tölt be.*”⁴¹ Az Europol elemző tevékenységének körében komplex, prognosztikus elemzéseket-értékeléseket készít. Ilyen értékelő jelentés többek között a

---

³⁴ Uo. p. 221.

³⁵ Europol – Bűnüldözési Együttműködés Európai Uniós Ügynöksége

³⁶ BENEDEK Márta: A hírszerzési együttműködés európai lehetőségei; Nemzetbiztonsági Szemle, 2014/3. p. 95. ISSN 2064-3756

³⁷ Europol Information System – Europol Információs Rendszer

³⁸ FIODOROVA, Anna: Information Exchange among EU Law Enforcement Institutions; Routledge, Oxon, UK, 2020. p. 130. ISBN 978-036-7590-39-0

³⁹ Secure Information Exchange Network Application – Biztonságos Információcsere Hálózati Alkalmazás

⁴⁰ DR. CSABA ZÁGON: A bűnelemzés aktuális kihívásai a nemzetközi súlyos és szervezett bűnözés elleni európai fellépés terén; Szakmai Szemle, 2018/4. p. 123. ISSN 1785-1181

⁴¹ DR. HABIL KISS-BENEDEK József – DR. KENEDLI Tamás: Nemzetközi szervezetek; In: DR. BÉRES János (Szerk.): Külföldi nemzetbiztonsági szolgálatok. Zrínyi Kiadó, Budapest. 2018. p. 288. ISBN 978 963 12 9548

SOCTA⁴², amely azonosítja és értékeli az újonnan megjelenő fenyegetéseket, valamint részletezi a szervezett bűnözői csoportok felépítését és működését ismérveit. A terrorizmus vonatkozásában az Europol TE-SAT⁴³ jelentést ad ki, amely részletesen beszámol a terrorizmus EU-n belüli helyzetéről.⁴⁴ A Biztonsági Unióra Vonatkozó Uniós Stratégia értékelése szerint a tagállamok bűnüldöző hatóságai egyre inkább igénybe veszik az uniós szintű támogatást és szaktudást, valamint az Európai Unió Helyzetelemző Központja (EU INTCEN⁴⁵) információmegosztó képességét, amely vonatkozásában nem csak bűnügyi, hanem egyfajta integrált módon nemzetbiztonsági jellegű információk is csoportosulnak.⁴⁶

Globális szinten az Európával hasonló szerepet ölt be az 1923. szeptember 07-én alapított Nemzetközi Bűnügyi Rendőrség Szervezete, azaz az Interpol⁴⁷. A szervezetnek szintén az információmegosztás az egyik elsődleges profilja egyfajta nemzetközi fúziós központként. Az Interpol tevékenységének fő szköpja a terrorizmus, a kiberbűnözés, valamint a szervezett bűnözés területeire összpontosul⁴⁸ az emberkereskedelem, csempészet, hamisítás és korrupciós bűncselekmények mellett. A Kis-Benedek – Kenedli szerzőpáros gondolatai alapján „A szervezeten belüli hatékony együttműködés érdekében az egyes tagországok nemzeti irodákat tartanak fenn. [...] Együttműködnek egymással a határokon átnyúló bűncselekmények felderítésében, a letartóztatásokban, a fontos rendőrségi információk napi cseréjében. [...] Fontos megjegyezni, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok a nemzeti jog alapján nem jogosultak bűncselekmények felderítésére és megelőzésére. Ugyanakkor a magyar bűnüldöző szervezetek a határon átnyúló megfigyeléseik során jogosultak igénybe venni a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat szolgáltatásait.”⁴⁹

Magyarország vonatkozásában a nemzetközi bűnügyi együttműködés (információmegosztás, műveleti végrehajtás, szaktechnikai támogatás stb.) lebonyolítását és koordinálását a 2015. július 01-jén létrehozott Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ (a továbbiakban: NEBEK) hajtja végre. E tevékenység keretében a NEBEK látja el a kapcsolattartói szerepet többek között például az Interpol, a Schengeni Információs Rendszer és az Europol irányába is. „A NEBEK Magyarország valamennyi bűnüldöző hatósága számára alkalmazható

---

⁴² Serious And Organised Crime Threat Assessment - Súlyos és szervezett bűnözésre vonatkozó európai uniós fenyegetésértékelés

⁴³ A terrorizmus helyzetéről és tendenciáiról szóló uniós jelentés

⁴⁴ <https://www.europol.europa.eu/about-europol> (Letöltés ideje: 2022. 09. 11.)

⁴⁵ European Union Intelligence and Situation Centre - Az EU INTCEN az egyetlen olyan kapu a tagállamok hírszerzési és biztonsági szolgálatai számára, amelyen keresztül hírszerzési helyzetismeretet biztosíthatnak az EU számára.

⁴⁶ A Biztonsági Unióra Vonatkozó Uniós Stratégia című Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Brüsszel, 2020.7.24. COM(2020) 605 final. Brüsszel 2020. pp. 25-26.

⁴⁷ International Criminal Police Organization

⁴⁸ https://www.interpol.int/content/download/624/file/GI-01_2020-01_EN_LR.pdf (Letöltés ideje: 2022. 09. 11.)

⁴⁹ DR. HABIL. KIS-BENEDEK – DR. KENEDLI (2018) i. m. p. 280.

*együttműködési formáit (beleértve a műveletit) is támogatja.*⁵⁰ Az Európai Unió bűnüldözési információs rendszere és a Nemzetközi Bűnügyi Rendőrség Szervezete keretében megvalósuló együttműködésről és információcseréről szóló 1999. évi LIV. törvény lehetővé teszi az EU bűnüldözési, határellenőrzési, a külföldiek beutazásának és tartózkodásának ellenőrzését szolgáló információs rendszereivel megvalósuló adat- és információcserét, az Europol, az Interpol és számos további nemzetközi bűnügyi együttműködési formát.⁵¹

„165. Hazánk biztonsági környezetének romlása miatt szükséges a nemzetbiztonsági szolgálatok képességeinek továbbfejlesztése, különös tekintettel a titkos információgyűjtés koncentrált eszközrendszerére. A Magyarországot érintő biztonsági veszélytényezőknek megfelelően szorosabb együttműködést kell kialakítani a szövetséges és az európai uniós államok hírszerző és elhárító szervezeteivel.”

A Stratégia 165. pontja rendkívül lényeges elemeket határoz meg hazánk biztonsága számára. Determinálja a romló biztonsági környezetet, amelyre válaszul egyrészt a koncentrált nemzetbiztonsági képességek fejlesztését irányozza elő,⁵² másrészt pedig – a 151. ponttal összhangban – a nemzetközi szintű nemzetbiztonsági partnerszolgálati együttműködést emeli ki. Benedek Márta kutatási eredményei alapján a biztonsági fenyegetések jellege drasztikus változásokon ment keresztül a közelmúltban. Ezek egyre inkább nemzetközi, heterogén és aszimmetrikus jellegűvé váltak, amely jelenségek felértékeltek a nemzetközi hírszerzési/elhárítási együttműködés igényét.⁵³ Ezen együttműködések ugyan csak a bi- és multilaterális talaján helyezkedhetnek el. Kis-Benedek József kutatásai szerint a nemzetközi multilaterális nemzetbiztonsági együttműködési formára jó példa lehet a Berni Klub⁵⁴ vagy az UKUSA⁵⁵ típusú együttműködés.⁵⁶ A Berni Klub analógiájára hozták létre a Közép-európai Konferenciát, mely a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok együttműködésének biztosít szervezett keretet.

Szövetségesi szinten a NATO-t vizsgálva megállapítható, hogy békeidőben nem rendelkezik saját hírszerző képességgel, azonban hadműveleti téren egységes, összehangolt hírszerző rendszert működtet. Kiss-Benedek József és Kenedli Tamás gondolatai alapján *„a Szövetség hírszerző és felderítő képessége a tagállamok önkéntes hozzájárulásán, információmegosztásán alapul. Ezek az egyes országok által megosztott hírszerzői információk biztosítják a NATO-ban a politikai*

⁵⁰ DEÁK József – NAGY Ivett – CSABA Zágon: Együttműködés nemzetközi bűnüldözési szervezetekkel: orosz és magyar rendőrségi példák; Belügyi Szemle, 2021/5. p. 863. ISSN 2677-1632

⁵¹ ÉBERHARDT Gábor: Migráció és terrorizmus; Hadtudományi Szemle, 2019/3. pp. 53. ISSN 2060-0437

⁵² A nemzetbiztonsági képességfejlesztéssel kapcsolatos gondolatok korábban már kifejtésre kerültek a Stratégia által meghatározott alapvető érdekek kapcsán.

⁵³ BENEDEK i. m. p. 95.

⁵⁴ Egyes Nyugat-európai országok titkosszolgálati vezetőinek éves szinten rendezett nem hivatalos találkozója.

⁵⁵ United Kingdom, United States of America – A második világháború alatt az Egyesült Királyság és az Amerikai Egyesült Államok között létrejött hírszerzési együttműködés, melynek napjainkban már Ausztrália, Kanada és Új-Zéland is tagja.

⁵⁶ KIS-BENEDEK József: A nemzetbiztonsági szolgálatok együttműködése; Hadtudomány, 2013/1-2. pp. 107–111. ISSN 1215-4121

*döntéshozatal és katonai tervezés alapját.*⁵⁷ Tehát a külső műveleti környezet tervezésén túl a kollektív védelmi szövetség tagállamainak biztonságával kapcsolatos döntéseket az egyes tagországok nemzeti információgyűjtő szervezetrendszerei, így a nemzetbiztonsági ágazat által beszerzett és megosztott információk befolyásolják. Boda József kutatási eredményei alapján „a Szövetség az elmúlt tíz évben folyamatosan korszerűsítette és bővítette a hírszerzési szervezeteit, és intenzív koordinációs rendszer hozott létre a tagállamok hírszerző és elhárító szerveivel.”⁵⁸ A NATO egyetlen saját bázisú adatszerző képessége a Repülőgépfedélzeti Riasztó és Irányító Rendszere (AWACS), amely harcászati szintű valós adatokat biztosít a Szövetség erői számára. A NATO hírszerzési komponensei szerves részét képezik az integrált szervezeti struktúrának, amely stratégiai szervei az Észak-atlanti Tanács, valamint a Katonai Bizottság alárendeltségében működő Katonai Hírszerző Bizottság és a Polgári Hírszerző Bizottság, mivel 2010-től egyre hangsúlyosabban vonták be a Szövetség tevékenységébe a tagállamok polgári nemzetbiztonsági szolgálatait is. A Főtitkárság Nemzetközi Törzse és Katonai Törzse is rendelkezik hírszerző oszttal. Ezen hírszerző osztályok szoros együttműködést alakítottak ki az Interpol és az Europol irányába. A stratégiai, őszhaderőnemi, haderőnemi és hadszíntéri parancsnokságok is rendelkeznek hírszerző képességgel.⁵⁹ A NATO-n belül a tagállamok közötti információmegosztással, hírszerzési és elhárítási tevékenységgel, valamint katonai jellegű kiberbiztonsági feladatokkal a magyar nemzetbiztonsági szférát érintően első sorban a KNBSZ, valamint a Magyar Honvédség Kiberműveleti Parancsnoksága érintett, amely szervezet többek között „tervezi, szervezi és vezeti az MH kiber- és információs szakterületi erők feladatainak végrehajtását.”⁶⁰

Az Európai Unió 2020-as Biztonsági Unióra vonatkozó Unió Stratégiája szerint a tagállamok között az információcsere és hírszerzési együttműködés javítása, valamint a terroristák és bűnözők mozgásterének megszüntetése terén már korábban is jelentős előrelépés történt, a szétaprózódás azonban még nem szűnt meg.⁶¹ Ezen megállapítás többek között azért is fontos, mert már a 2020. évi uniós biztonsági stratégiát megelőzően közel 10 évvel Hankiss Ágnes európai parlamenti képviselő 2011. március 30-án közmeghallgatást szervezett Brüsszelben „A hírszerzés belbiztonsági jövője” címmel, amely során leszögezte, hogy „Bár a nemzetbiztonsági szolgálatok a Lisszaboni Szerződés értelmében nemzeti hatáskörbe tartoznak, egyre sürgetőbb, hogy kialakítsuk az integráltabb együttműködés és a közös politika új formáit uniós ernyő alatt. Ez sokáig fog tartani, a munkát azonban el kell kezdenünk.”⁶² Ezen stratégiai jellegű állásfoglalás is előrevetítette az egyes tagállamok nemzetbiztonsági szolgálatainak uniós szintű együttműködését, mind az információmegosztás, mind a műveleti végrehajtás területén, a kor új, hibrid és aszimmetrikus kihívásaira adandó megfelelő, egységes uniós szintű válaszai érdekében. A 2020-ban kiadott hatályos uniós biztonsági stratégia szerint „az Európai

⁵⁷ DR. HABIL KISS-BENEDEK – DR. KENEDLI (2018) i. m. p. 251.

⁵⁸ BODA József: „Szigorúan titkos!?” – Nemzetbiztonsági almanach; Zrínyi Kiadó, Budapest, 2016. p. 164. ISBN: 978-963-3276-7-09

⁵⁹ BODA József: Fejezetek a titkos információgyűjtés változó világából; Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 2013. p. 101. ISSN 1589-1674

⁶⁰ 32/2022. (VIII. 11.) HM utasítás 3. § (4) bek.

⁶¹ Biztonsági Unióra vonatkozó Unió Stratégia 2020. p. 2.

⁶² https://fidesz-eu.hu/hu/a_hirszerzes_es_a_belbiztonsag_jovoje_az_europai_unioban/ (Letöltés ideje: 2022. 09. 11.)

Unió Helyzetelemző Központja⁶³ (EU INTCEN) döntő módon mozdította elő a stratégiai hírszerzési információk cseréjét a tagállamok hírszerzési és biztonsági szolgálatai között, hírszerzési helyzetismeretet biztosítva ezáltal az uniós intézmények számára.⁶⁴ A dokumentum a hibrid fenyegetések kezelésével kapcsolatos döntéshozói folyamat kapcsán meghatározza azon stratégiai célt, hogy az a „rendszeres, átfogó, hírszerzési információkon alapuló jelentésekre támaszkodjon. Ez a munka nagymértékben a tagállamok hírszerzési információira, valamint a tagállamok illetékes szolgálataival az EU INTCEN-en keresztül folytatott hírszerzési együttműködés tovább erősítésére fog támaszkodni.”⁶⁵ Az EU intézményi struktúrájában legmagasabb szinten az Európai Külügyi Szolgálatban a kül- és biztonságpolitikát támogató hírszerzési együttműködés integrálódik, amely elsődlegesen az uniós döntések előkészítéséhez nyújt támogatást. Az Európai Unió hírszerző közösségét az EU Műhold Központ (EU Satellite Centre – SatCen), az EU Katonai Törzs Hírszerző Igazgatóság (EU Military Staff Intelligence Directorate – EUMS INT DIR), valamint az EU Hírszerző Elemző Központ (EU INTCEN) alkotja.⁶⁶ Az írásban nem kívánok külön kitérni egy közös európai „hírszerző szolgálat” felállításának elméleti kérdéseire, mivel állásfoglalásom szerint a tagállami szuverenitás keretei erre nem biztosítanak reális normatív, alapjogi alapot.

Abban az esetben, ha Magyarország regionális együttműködési kereteit vizsgáljuk, megállapítható, hogy az Európai Uniót érő menekültválság az Euroatlanti csatlakozás óta nem tapasztalt érték- és érdekazonosságot eredményezett a Visegrádi Csoport országai (Csehország, Lengyelország, Magyarország, Szlovákia) között. A Visegrádi Csoport védelmi miniszterei által 2018. március 27-én elfogadott nyilatkozat kiemeli a biztonság- és védelempolitika fejlesztésének fontosságát, a globálisan jelentkező biztonsági kihívásokra való hatékony reakciót a térség stabilitásának elérése érdekében. Ebből a célból 2024-re az érintett nemzeti GDP hozzájárulást 2%-ra tervezik növelni a szövetség államai, amelyet többek közt harcképességük fejlesztésére kívánnak fordítani a NATO célkitűzéseivel összhangban.⁶⁷ A 2018. június 21-én, Budapesten elfogadott „Együtt erősebbek vagyunk – V4 közös nyilatkozat” is tartalmaz a regionális szövetségi együttműködést erősítő elemeket, például a tömeges illegális migráció kezelése, a Nyugat-Balkán kihívásai, valamint a biztonságpolitika közös alakítása területén.⁶⁸ Süli Szabina Mercédesz kutatási eredményei alapján megállapítható, ahogyan arra a két nyilatkozat is rávilágított, „a Visegrádi Csoport országai egyre markánsabban fogalmazzák meg közös nézeteiket, és növekvő számú Uniós szakpolitika kapcsán mutatnak hajlandóságot a közreműködésre. Ez a tendencia, a V4, mint fokozódó politikai súlyú, érték- és érdekazonos közösség jellegének erősödésére utal, ami teret adhat a

---

⁶³ European Union Intelligence and Situation Center - Az EU INTCEN az egyetlen olyan kapu a tagállamok hírszerzési és biztonsági szolgálatai számára, amelyen keresztül hírszerzési helyzetismeretet biztosíthatnak az EU számára.

⁶⁴ Biztonsági Unióra vonatkozó Uniós Stratégia 2020. pp. 25-26.

⁶⁵ Uo. p. 18

⁶⁶ DR. HABIL KISS-BENEDEK – DR. KENEDLI (2018) i. m. p. 259.

⁶⁷ <https://www.visegradgroup.eu/calendar/2018/joint-communique-of-the-180329> (Letöltés ideje: 2022. 09. 11.)

⁶⁸ <https://eu-brusszel.mfa.gov.hu/assets/78/25/21/6e2e4661c2d358d29c9622bde5aac8f7addb5ea3.pdf> (Letöltés ideje: 2022. 09. 11.)

hírszerzési együttműködéssel kapcsolatos elmélkedésnek, szakmai vitának.”⁶⁹ A 2006-os magyar elnökség óta a tagállamok katonai hírszerző szolgálatai vezetőinek rendszeres a találkozója, amely a kölcsönös bizalmon alapuló együttműködést is hivatott biztosítani.

„166. A **nemzetbiztonsági szolgálatok** tevékenysége **Magyarország szuverenitása, alkotmányos rendje védelmének, biztonságpolitikai céljai elérésének és nemzeti érdekei érvényesítésének meghatározó eleme. A politikai, katonai és gazdasági információk megvédése szükségessé teszik a korszerű és hatékonyan összehangolt hírszerző és elhárító képességek alkalmazását.**

A nemzetbiztonsági szolgálatok alapvető feladata, hogy különleges műveleti eszközeik és módszereik hatékony felhasználásával derítsék fel és akadályozzák meg a Magyarország nemzeti érdekeit leplezett formában veszélyeztető törekvéseket, illetve azonosítsák a törekvések háttérében álló állami, illetve nem kormányzati szereplőket. Napjaink biztonsági kihívásainak jelentős része globális és regionális jellegű, ezért a magyar nemzetbiztonsági szolgálatoknak – a nemzeti érdekek érvényesítésével, elsősorban a szövetséges államok irányában – hatékony nemzetközi partnerszolgálati együttműködést kell kialakítaniuk.”

A Stratégia 166. pontja az Alaptörvény, valamint az Nbtv. vonatkozó rendelkezései alapján az átfogó feladatok között kiemeli a nemzetbiztonsági szolgálatok szerepét. Solti István gondolatai alapján „Magyarország nemzetbiztonsági szférájának alapvető rendeltetése és feladata, hogy a kellő időben észlelje, jelezze, befolyásolja vagy megelőzze az ország biztonságát veszélyeztető folyamatokat és jelenségeket, illetve részt vegyen az ország szuverenitását és a demokratikus jogrendet támadó magatartások tevőleges felszámolásában.”⁷⁰ Az Alkotmányvédelmi Hivatal feladatkörében eljárva „felderíti és elhárítja az ellenérdekelte titkosszolgálati törekvéseket, azokat a törekvéseket, melyek valamilyen szempontból (politikai, ideológiai, vallási) szélsőségesnek minősülnek. Felderíti és elhárítja az ország gazdasági biztonságát veszélyeztető törekvéseket, és azokat is, melyek törvénytelen eszközökkel igyekeznek az ország törvényes rendjét megváltoztatni.”⁷¹ A KNBSZ az Nbtv. 6. § a) és b) pontja alapján felfedi a Magyarország ellen irányuló támadó, befolyásoló szándékra utaló törekvéseket, valamint felderíti és elhárítja a külföldi titkosszolgálatoknak Magyarország szuverenitását, honvédelmi érdekeit sértő vagy veszélyeztető törekvéseit és tevékenységét. Az Információs Hivatal az Nbtv. 4. § b) pontja alapján felderíti a Magyarország függetlenségét, politikai, gazdasági vagy más fontos érdekét sértő vagy veszélyeztető külföldi titkosszolgálati törekvéseket és tevékenységet, valamint az 4. § d) pontja alapján felderíti az ország gazdasága biztonságának és pénzügyi helyzetének veszélyeztetésére irányuló külföldi szándékokat és cselekményeket. Összességében megállapítható, hogy az egyes hazai

⁶⁹ SÜLI Szabina Mercédesz: Az európai hírszerzési együttműködés lehetőségei, különös tekintettel az Európai Unió, és a V4 egységes hírszerzési potenciáljának vizsgálatára; In: Móra Akadémia szakkollégiumi tanulmánykötet, 6 kötet. Szegedi Tudományegyetem Móra Ferenc Szakkollégium, Szeged, 2019. p. 305.

⁷⁰ SOLT I István: A nemzetbiztonsági stratégia a Nemzeti Biztonsági Stratégia tükrében; Nemzetbiztonsági Szemle, 2014/3. p. 59. ISSN 2064-3756

⁷¹ DR. FÁBIÁN I. M. P. 13.

nemzetbiztonsági szolgálatok Nbtv. szerinti fenti feladatkörei tekintetében átfedés tapasztalható, amely okán a hatáskörök hazai és nemzetközi összehangolása indokoltá válhat.

A fentiekben már kellő hangsúlyossággal és mélységben ismertetésre került a nemzeti és nemzetközi szintű biztonsági együttműködés szerepe és jelentősége. Az előzőekben a hangsúly a multilaterális együttműködésekre helyeződött, azonban lényeges a bilaterális, azaz a kétoldalú partnerszolgálati együttműködések szerepe is a nemzetbiztonsági tevékenység eredményessége szempontjából. Nyílt forrásból elérhető információk alapján például a technikai jellegű nemzetbiztonsági tevékenység körében számszerűen 36 szervezet irányába azonosítható partnerszolgálati együttműködés a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat vonatkozásában. E tevékenysége során kiemelt figyelmet fordít a NATO és az EU tagállamai, valamint a tagjelölt országok különböző partnerszolgálatainak. Együttműködése realizálódhat vezetői, szakértői, műveleti kapcsolattartásban, információmegosztásban, valamint közös képzésben és kutatás-fejlesztésben egyaránt.⁷² A katonai nemzetbiztonsági szolgálatokkal történő bilaterális együttműködés vonatkozásában a funkcionalitás okán az elsődleges hazai szerepet a KNBSZ tölti be. Az Információs Hivatal az információmegosztás és képzés területén túl műveleti tevékenysége során is együttműködik a külföldi titkosszolgálatokkal,⁷³ akárcsak az Alkotmányvédelmi Hivatal és a KNBSZ.

*„167. A magas hozzáadott értékű, magas technológiai know-how-t biztosító, innováción alapuló **űrszektorban való megjelenés rendkívül fontos**, ami feltétele a világűr gazdasági, **nemzetbiztonsági és védelmi területeihez történő hozzáférésnek**. Célunk egy teljes mértékben XXI. századi, a világ élvonalbeli technológiáit – ráadásul jelentős magyar ipari hozzájárulással – felvonultató rendszer felállítása, amely akár a NATO-n belül, akár világviszonylatban is rendkívüli súlyt ad hazánknak.”*

A Stratégia az emberi uralom alá hajtható dimenziók (pld. szárazföld, víz, levegő, kibertér) és a technológiai fejlettség, valamint annak perspektivikus lehetőségei tükrében központi célként határozza meg Magyarország számára a világűr adta lehetőségek kiaknázását, mégpedig a Stratégia tárgykörének megfelelően egyfajta biztonsági, nemzetbiztonsági és védelmi szemléletben – az elsődlegesen gazdasági célú hasznosítás mellett. Ennek előfeltétele az űrszektorra épülő hitech iparban történő hazai megjelenés és fokozott jelenlét. A nemzetbiztonsági aspektusok azonosításához, komplex értelmezéséhez indokolt a világűr *katonai és nem katonai* célú hasznosíthatóságának elmélyültebb vizsgálata. A világűrt katonai értelemben a multi-domain hadviselés, és az ennek megfelelő modern összhaderőnemi doktrínák⁷⁴ korában a dimenzió, hadszíntér

⁷² <https://nbsz.gov.hu/tevekenyseg-mukodes/az-nbsz-nemzetkozi-kapcsolatai> (Letöltés ideje: 2022. 09 11.)

⁷³ DEZSŐ Lajos: A nemzetbiztonsági szolgálatok; In: RESPERGER István (Szerk.): A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban; Dialóg Campus, Budapest, 2018. pp. 214-215. ISBN:9786155845659

⁷⁴ A 2001-es kiadású JP 3-0 összhaderőnemi műveleti doktrínában – a Joint Vision 2020 anyaggal összhangban – a tartomány fogalma az űr, a tenger, a szárazföld, a légi és az információs tartományok jelölésére volt használatos. (JP 3-0 Doctrine for Joint Operations 2001.)

címkezés helyett indokolt űr, vagy kozmikus domain-ként (tartományként) azonosítani. Fazekas Ferenc publikációja alapján: „A „domain” fogalom az amerikai katonai szakirodalomban a maihoz hasonlójelentésben 2000-ben jelent meg és a „dimension” szót váltotta fel. A harc hagyományos színterei, a szárazföld, a tenger, a levegő és az űr térségei, amelyeket addig dimenzióknak hívtak, mind „domain-ek” lettek.⁷⁵ Ez a felosztás a haderőnemek kialakulásának történetével analóg, hiszen először a szárazföldi, majd a tengeri erők jelentek meg, aztán a légi erők megjelenése és az űr meghódítása következett.”⁷⁶

A világűr katonai célú hasznosíthatósága, meghódítása nyomatékosan a hidegháború során vette kezdetét mind a NATO, elsősorban az Amerikai Egyesült Államok (a továbbiakban: USA⁷⁷), mind a Varsói Szerződés tagállamai, első sorban a Szovjetunió részéről. A fegyverkezési verseny során a II. világháborút követő 12. évben, azaz 1957. október 4-én a Szovjetunió az interkontinentális rakéták ballisztikus próbájaként műholdat állított Föld körüli pályára. Várdai Mihail Istvanovics megállapítása szerint: „Az 1980-as években megkezdődött az interkontinentális ballisztikus rakéták elleni, világűrben telepíthető űreszközök fejlesztése, ami elindította az ellenük alkalmazható fegyverrendszerek kifejlesztését is.”⁷⁸ A nemzetközi jog szereplői azonosították, hogy a világűrbe telepített tömegpusztító fegyverek alkalmazása beláthatatlan következményekkel járhat globális szinten, amely érdekében 1967. január 27-én Moszkvában, Londonban és Washingtonban a nagyhatalmak aláírták a tömegpusztító fegyverek világűrbe történő telepítését tiltó Világűrszerződést.⁷⁹ Ettől függetlenül az űrhadviselés, a világűr katonai célú hasznosítása, és az ehhez szükséges katonai apparátus folyamatosan fejlődik. A NATO a világűrt 2019-ben a művelési területté nyilvánította – a szárazföld, a tengerek, a légtér, valamint a kibertér mellett. A NATO ellenpólusán elhelyezkedő Orosz Föderáció elnökének kapcsolódó reakciója, nyilatkozata szerint: „Aggasztó, hogy a NATO a világűrt is művelési hadszínterré nyilvánította. Ilyen körülmények között nekünk fontos, a nemzetközi téren történő eseményeket elemezve fejleszteni, és növelni a katonai potenciált.”⁸⁰

Az USA Védelmi Minisztériumának közleménye⁸¹ szerint 2019. december 20-án a légi erőből kiválva létrehozásra került az USA önálló űrhaderőneve, így űrhadereje, azaz a U. S. Space Force.⁸² Természetesen a világűr katonai célú

⁷⁵ Joint Vision 2020.

⁷⁶ FAZEKAS Ferenc: A multitér (multi-domain) műveletek kialakulása és szükségessége; Hadtudomány, 2022/2. p. 61. ISSN 1588-0605

⁷⁷ United States of America

⁷⁸ VÁRDAI Mihail Istvanovics százados: A világűr militarizálásának kérdéseiről; Honvédségi Szemle, 2021/1. pp. 34-35. ISSN 2060-0437

⁷⁹ 1967. évi 41. törvényerejű rendelet a „Szerződés az államok tevékenységét szabályozó elvekről a világűr kutatása és felhasználása terén, beleértve a Holdat és más égitesteket” című, Moszkvában, Londonban és Washingtonban 1967. január 27-én aláírt szerződés kihirdetéséről.

⁸⁰ <https://www.trt.net.tr/magyar/nagyvilag/2019/11/22/a-vilagur-muveleti-hadszinterre-nyilvanitasat-aggaszto-nak-tartja-putyin-1310951> (Letöltés ideje: 2022. 09. 27.)

⁸¹ <https://www.defense.gov/News/News-Stories/article/article/2046035/trump-signs-law-establishing-us-space-force/> (Letöltés ideje: 2022. 09. 27.)

⁸² Lásd: <https://media.defense.gov/2019/Dec/20/2002228281/-1/-1/1/ESTABLISHMENT-OF-THE-UNITED-STATES-SPACE-FORCE.PDF> (Letöltés ideje: 2022. 09. 27.)

alkalmazása során az USA vetélytársaként az Orosz Föderáció mellett megjelenik a Kínai Népköztársaság és India. „Az orosz űrhadviselési csapatok deklaráltan kommunikációs, felderítő- és navigációs műholdakat felügyelnek, valamint kísérleti űreszközök kipróbálása is szerepel a feladataik között. [...] A kínai Stratégiai Támogatóerő (SSF2) egy olyan katonai szervezet, amely a magas technológiájú hadviselési képességeket egyesíti, azaz a kiberműveleteket és a világűr katonai felhasználását.”⁸³

A világűr katonai célú alkalmazásának tekintetében megállapítható, hogy a támadófégyverek telepítése helyett annak információgyűjtő, hírszerzési potenciáljának kiaknázásába mozdultak el a szükséges pénzügyi, technológiai és tudományos „hátszaggal” rendelkező szereplők. A NATO, azon belül is az USA az 1950-es években az űrfelderítő képesség kialakítását tűzte ki, amelynek célja az volt, hogy a Szovjetunió légtérének direkt megsértése, azaz *casus belli* nélkül kerüljön végrehajtásra a felderítő tevékenység, tekintettel a fegyveres összeütközések nemzetközi jogának, a *ius ad bellum* és a *ius in bello* kereteire. A légi megfigyeléssel kapcsolatban az USA már az 1861-65-ös amerikai polgárháború során is szerzett pozitív tapasztalatokat légi felderítési célú léggömbök bevetésével, amely eljárás, képesség a technológiai fejlődés hatására, a normatív szabályozás mentén vált egyre kifinomultabbá. A U. S. Space Force szervezetébe például hírszerzési kontingens is integrálásra került Space Force Intelligence, Surveillance and Reconnaissance Enterprise néven, ami az USA Hírszerző Közösségének egyben 18. tagjává vált. Ennek keretében az Űrhaderő 2022 januárjára felállította a Nemzeti Űrhírszerző Központot, azaz az NSIC-t⁸⁴. A szervezet vezetője, Leah Lauderback tábornok szerint az NSIC az USA-ban a legkiemeltebb szereplőjévé fog válni az ellenérdekelt törekvések világűrből történő leplezett felfedésének. Hírszerző tevékenységet fog végrehajtani mind a harcászati szintű katonai műveletek, mind a hadműveleti szintű döntéshozatal támogatása érdekében. Abban az esetben, ha Magyarország szövetségi rendszerét vizsgáljuk, megállapítható, hogy a NATO elsősorban az USA és Nagy-Britannia nemzeti képességei bázisán rendelkezik fejlett műholdas felderítő képességgel. Az Európai Unió – a tagállami képességek mellett – 2002-ben Spanyolországban létrehozta műholdközpontját, azaz az EU SatCen⁸⁵-t, amely „műholdas és légi felvételekkel látja el a közös uniós külügyi, biztonsági és védelmi szakpolitika döntéshozóit.”⁸⁶

Az angolszász, NATO hírszerzési terminológiát vizsgálva megállapítható – a technológia és a szabályozás fejlődésének köszönhetően – az IMINT, a GEOINT, és végül a SATINT képi, geoinformációs, műholdas hírszerzési ágak evolúciója, amelyek például a célmegjelölések, felderítés kapcsán az ukrán–orosz konfliktusban felértékelődtek. A katonai és nemzetbiztonsági célú űrfelderítési, -hírszerzési képesség kapcsán az USA a kereskedelmi műholdfelvételek értékelésére is támaszkodik, például a Maxar Technologies Inc. által felbocsájtott Worldview-3 műhold tekintetében. Sajtóforrások alapján a Maxar 2 fő USA-beli kormányzati partnere – egyben az USA Hírszerző Közösség két tagja – a Nemzeti

⁸³ VÁRDAI (2021) i. m. pp. 38-39.

⁸⁴ National Space Intelligence Center – Nemzeti Űrhírszerző Központ

⁸⁵ EU SatCen – European Union Satellite Centre.

⁸⁶ https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/satcen_hu (Letöltés ideje: 2022. 09. 27.)

Felderítő Hivatal (NRO⁸⁷) és a Nemzeti Térinformatikai Ügynökség (NGA⁸⁸). A cikk szerint: „Az Ügynökség több mint kétszeresére növelte az ukrán területet lefedő, nagy felbontású műholdképek felvásárlását a konfliktus kezdete óta /a Maxar irányába/. [...] Emellett az USA európai szövetségesei, akik Ukrajnát segítik, valamint egyéb médiacégek is vásárolnak felvételeket.”⁸⁹

1. ábra: „A február 22-én nyilvánosságra hozott kereskedelmi műholdfelvételen az orosz erők gyülekezője látható a fehéroroszországi Mazir város közelében kevesebb, mint 40 kilométerre az ukrán határtól.” ©2022 Maxar Technologies⁹⁰

Magyarország katonai, biztonsági tevékenységének vonatkozásában a hatályos Mesterséges Intelligencia Stratégia is célmeghatározást fogalmaz meg a világűr, a mesterséges intelligencia, az autonóm rendszerek összefüggésében. Visszaulva a dokumentumra, az „Adatvezérelt szolgáltató állam” keretében megjelenik a honvédelmi alkalmazások és fejlesztések tárgykörében az „Autonóm rendszerek fejlesztése az összes releváns műveleti térben (légtér, földfelszín, világűr, kibertér).”⁹¹ Tehát Magyarország hatályos Nemzeti Biztonsági Stratégiája és Mesterséges Intelligencia Stratégiája szinergiát mutat a világűr biztonsági, védelmi célú hozzáféréseinek tekintetében.

A világűr hasznosításának hazai átfogó stratégiai törekvéseivel kapcsolatban a Nemzeti Biztonsági Stratégia 167. pontja egyértelmű jövőképet jelöl ki. Az összevetés érdekében indokolt visszaulni arra, hogy a 2012-es Nemzeti Biztonsági Stratégiában még nem szerepelt a világűr stratégiai szerepe. A korábbi, 2012-es Nemzeti Katonai Stratégia „A biztonság és stabilitás ellen ható folyamatok” című fejezetében azonban a világűr hozzáférhetősége, használata potenciális veszélyforrásként jelenik meg, akár csak a tengereké, légtéréé és a

⁸⁷ National Reconnaissance Office

⁸⁸ National Geospatial-Intelligence Agency

⁸⁹ <https://seekingalpha.com/article/4502602-maxar-satellite-imagery-power-russia-ukraine-conflict> (Letöltés ideje: 2022. 10. 02.)

⁹⁰ <https://spacenews.com/u-s-and-europe-say-space-cooperation-with-russia-not-affected-by-ukraine-crisis/> (Letöltés ideje: 2022. 10. 02.)

⁹¹ Magyarország Mesterséges Intelligencia Stratégiája, p. 38

kibertéré.⁹² A hatályos, 2021-es Nemzeti Katonai Stratégia⁹³ már a világűr központi szerepét azonosítja a 21. század műveleti környezete szempontjából, mind a katonai és nemzetbiztonsági helyzeti előny, mind a fegyverrendszerek működtetése, a felderítés és a csapásmérés területén. A megújuló Magyar Honvédség kapcsán kimondja, hogy a műveleti tér kiterjedése „megköveteli a klasszikus haderőnemhez tartozó képességek mellett az új műveleti terek, mint az elektromágneses, a kibertér és a világűrbe telepíthető eszközrendszerek koordinált fejlesztését.” Hiszen „... a világűr is egyre nagyobb szerepet kap a műveleti fölény megszerzésében és fenntartásában, mind az elrettentés, mind pedig válság vagy fegyveres konfrontáció időszakába.” A dokumentum a harc- és harctámogató képességek kapcsán deklarálja, hogy a korszerű védelmi képességek elérése érdekében a világűr defenzív célú felhasználására irányuló fejlesztések megkezdődtek. Ennek keretében „Biztosítani kell a vezetési és kommunikációs, a felderítő és a fegyverek rávezetését szolgáló, valamint a dedikált védelmi célú navigációs rendszerek védelmét. A világűrbe telepített eszközök Magyarországgal szembeni alkalmazása elleni védelem feltételeit is meg kell teremteni.” Tehát a Nemzeti Katonai Stratégia a világűr katonai célú alkalmazása kapcsán offenzív támadóképesség helyett védelmi célzatot határoz meg, amely egyben magában foglalja az űrinfrastruktúrán működő infokommunikációs, felderítő és navigációs rendszerek létét, hiszen egyrészt ezen entitások védelmét deklarálja, másrészt pedig az ellenérdekelt támadó potenciál elleni védelmi képesség kialakítását határozza meg.

Böröndi Gábor altábornagy nyilatkozata alapján „maga a műholdas távközlés, a távérzékelés, az adatok továbbítása a közeli jövőben már nem a földön fog történni, 2030–2040 táján a nagyhatalmak a vezetési pontjaikat kitelepítik a világűrbe. [...] Magyarországnak és a Magyar Honvédségnek elemi érdeke, hogy tudja, mi folyik az űrben, enélkül a haderőfejlesztés több eleme is óriási csorbát szenved.”⁹⁴ Az idézet jól szemlélteti, hogy Magyarország nemzeti érdeke az űrfelderítő képesség kialakítása a haderőreform keretében, amelynek a technológiai fejlesztéseken túl humánerőforrás-vonzata is speciális. Ennek biztosítása érdekében a Magyar Honvédség egyetemi és civil partnerségi együttműködés keretében megkezdte az űrhadviselésre dedikált katonai állomány kiképzését, amely első kontingense 2021-ben végzett a Debreceni Egyetem „Bevezetés az űreszközök üzemeltetésébe” tanfolyamon.⁹⁵ A Honvédelmi Minisztérium egy közleménye szerint az itt végzett katonák „végzésük után az MH Modernizációs Intézet kötelékében műholdtechnológiával, művelettámogató rendszerek szimulációjával és katonai űrműveletekkel kapcsolatos további tanulmányokat folytattak.”⁹⁶ Civil oldalról meg kell említeni a külgazdasági és külügyminiszter úrkutatásért felelős miniszteri biztosát, amely tisztség szintén mutatja az űrszektor és az abban rejlő lehetőség kiaknázására irányuló

---

⁹² 1656/2012. (XII. 20.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról, p. 10.

⁹³ 1393/2021. (VI. 24.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról

⁹⁴ <https://kormany.hu/hirek/elsonek-lenni-dicsoseg-elsonek-lenni-felelosseg> (Letöltés ideje: 2022. 08. 21.)

⁹⁵ <https://magyarnemzet.hu/belfold/2021/05/uj-elitfegyvernem-szuletett> (Letöltés ideje: 2022. 10. 08.)

⁹⁶ <https://www.napi.hu/magyar-gazdasag/mit-csinalnak-az-urhadviseles-magyar-katonatiszthetj.753885.html> (Letöltés ideje: 2022. 10. 08.)

kormányzati törekvések hangsúlyosságát. Az egyetemi szférában pedig kiemelendő a Nemzeti Közszerződési Egyetem Világűrjog és -Politika Kutatóintézete létrejötte, valamint a Külgazdasági és Külügyminisztérium és az Ipari és Technológiai Minisztérium által kezdeményezett interdiszciplináris űrképzés beindítása 17 hazai egyetem együttműködésében, amely keretében 4 egyetemen indul szakirányú továbbképzés.⁹⁷

A világűr katonai célú alkalmazhatósága mellett természetesen a polgári jellegű felhasználás, gazdasági tevékenység végzése is nemzetgazdasági érdek. Várdai Mihail Istvanovics gondolatai alapján „*A magánszektor elég korán felismerte a világűr jelentőségét, és ennek különösen az Amerikai Egyesült Államokban vannak látható formái. A polgári cégek már a kezdetektől teljes mértékben felügyelhetik a műholdjaikat – ebben az időszakban kommunikációs műholdakról lehet beszélni – a távközlési műholdakról szóló 1962. évi törvény értelmében. Az űreszközök fellövése abban az időszakban még állami monopólium volt. Az 1980-as évekre mind az Európai Űrügynökség által létrehozott Arianespace cég, mind pedig az amerikai 1984. évi kereskedelmi felbocsátási törvény lehetővé tette a nem állami felbocsátást.*”⁹⁸ A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság 2020-ban kiadott „*Ég és Föld közötti kapcsolatok – Az űrtávközlés története, elmélete és gyakorlata*” című kötetének bevezetője alapján: „*A műholdas technológia fejlődése olyan szolgáltatási ágazatot hozott létre, amely különféle szolgáltatásokat kínál a műsorszolgáltatók, internetszolgáltatók (ISP), kormányok, katonaság és egyéb szektorok számára. A műholdak háromféle kommunikációs szolgáltatást nyújtanak: telekommunikáció, műsorszórás és adat kommunikáció. A telekommunikációs szolgáltatások magukban foglalják a telefonhívásokat és a telefonszolgáltatóknak, valamint a vezeték nélküli, mobil- és mobiltelefon-szolgáltatóknak nyújtott szolgáltatásokat.*”⁹⁹ Az űripárban rejlő lehetőségek kiaknázása és a magyar nemzeti érdekek ágazati érvényesítése érdekében a magyar Kormány a 1606/2021. (VIII. 18.) határozatával elfogadta Magyarország első Űrstratégiáját, amelynek időbeli hatálya 2030-ig szól. A stratégia célrendszere meghatározza az innovációt és fenntartható gazdasági növekedést ösztönző lehetőségek kiaknázását, Magyarország nemzetközi szerepének erősítését, valamint az űrszektor prosperálásához elengedhetetlen tudásalapú társadalmi és gazdasági feltételek, és a szükséges infrastruktúra fejlesztését. Az Űrstratégia „Zászlóshajó” projektek között értelmezi például a *Magyar kutatóűrhajós missziót*, amelynek célja, hogy magyar kutatóűrhajósok léphessenek a világűrbe. Kiemelt jelentőségű az *Önálló műholdprogram*, amely célja, hogy piaci szektor szereplőjeként a CharpathiaSat Zrt. 2024-ra geostacionárius pályára állítsa és üzemeltesse Magyarország első kereskedelmi műholdját. Ezen projektek mellett kiemelendő a földi vevőállomások kapacitásbővítése, és korszerű antennarendszer kiépítése, valamint Sugárzás Tesztlaboratórium fejlesztése.¹⁰⁰ Az Űrstratégia helyzet értékelése szerint – összhangban Nemzeti Biztonsági Stratégia rendelkezéseivel – „*a nemzetvédelmi és nemzetbiztonsági szféra működésében is egyre nagyobb szerepe van az*

⁹⁷ <https://vtkm.uni-nke.hu/hirek/2021/12/19/interdiszciplinaris-urkepzes-indul-17-hazai-egyetem-egyuttmukodeseben> (Letöltés ideje: 2022. 10. 15.)

⁹⁸ VÁRDAI (2021) i. m. p. 38.

⁹⁹ Sz.n.: Bevezetés. In: VÁRI Péter (Szerk.): *Ég és Föld közötti kapcsolatok – Az űrtávközlés története, elmélete és gyakorlata*; Wolter Kluwer, Budapest, 2020. p. 12.

¹⁰⁰ Magyarország Űrstratégiája; pp. 78-80.

űrszektorak, az űrtechnológiáknak és az azokra alapozott szolgáltatásoknak.”. Ezen dokumentum alapján is megállapítható – igazodva a Nemzeti Katonai Stratégia céljaihoz –, hogy a védelmi és biztonsági célú űrtevékenység alapvetően két aspektust foglal magába, mégpedig az *Űrtevékenység a nemzetvédelemért* komponenst (hírszerzés; megfigyelés; felderítés; műholdas kommunikáció), valamint az *Űrtevékenység védelme* komponenst (műveleti helyzetkép kialakítása; űrkörnyezet védelme és megőrzése; űrinfrastruktúra biztonsága). Az Űrstratégia a védelmi és biztonsági tárgykörön belül kiemelt területként azonosítja a szakértői tudás fejlesztését, a képzést, oktatást és karrierút–életpálya megteremtését.¹⁰¹

A fentiek alapján megállapítható, hogy mind a katonai, mind a nem katonai célú nemzeti törekvések a világűrhez való hozzáférés kapcsán Magyarország számára külön ágazati stratégiában kerültek definiálásra. Jelen tanulmány szempontjából elsődleges a védelmi, biztonsági, nemzetbiztonsági érdekek azonosítása és vizsgálata, amely elsősorban a világűr felhasználó felderítő és megfigyelő rendszerek tekintetében bír relevanciával, az űrinfrastruktúrán megvalósuló kommunikáció törvényes ellenőrzése mellett, amelyre indokolt felkészülnie az érintett információgyűjtő szervezeteknek, nemzetbiztonsági szolgáltatóknak. A világűr érintő nemzeti és szövetségi, elsősorban NATO védelmi képességek kialakítása és fenntartása nélkülözhetetlen a nemzeti szuverenitás biztosítása érdekében, így az önvédelem jogának hatékony garantálása érdekében is. Jelen fejezet zárógondolataként a szabályozási kérdések kiemelkedő szerepének hangsúlyozása érdekében idézem Sulyok Gábor témakört érintő összefoglaló gondolatát, mely szerint „*Noha a világűrben eddig nem került sor fegyveres támadásra, és ez a helyzet remélhetőleg a jövőben sem változik meg, az új űrverseny fokozódása és az űrobjektumok biztonságának megóvása miatt az önvédelem jogát érintő, egyelőre korlátozott mélységben és terjedelemben vizsgált kérdések egyre nagyobb súllyal fognak jelentkezni. Különös hangsúlyt kölcsönöz a kérdéseknek, hogy a kiterjedt űrhadviselés következményeit az egész emberiség szenvedné el. A válaszok keresésében kiemelkedő és kezdeményező szerep hárul a nemzetközi jog tudományára.*”¹⁰²

Záró rendelkezések

„178. A biztonság egyes részterületeiért felelős állami szervezeteknek a Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiában megfogalmazott iránymutatásokkal összhangban kell megalkotniuk és felülvizsgálniuk a tevékenységükre vonatkozó **szakági szabályzókat**, különös tekintettel a nemzeti katonai, a rendészeti, a **nemzetbiztonsági**, a terrorelhárítási, a katasztrófavédelmi, a kiberbiztonsági és a migrációs területekre.”

A Stratégia 2. pontja értelmében 2021. december 31-ig annak ágazati leképeződése, végrehajtására érdekében elkészült például az aktualizált 2021-es Nemzeti Katonai Stratégia, azonban többek között a nemzetbiztonsági ágazati

¹⁰¹ Magyarország Űrstratégiája; pp. 21-26

¹⁰² Sulyok Gábor: Világűr és önvédelem; In: KAJTÁR Gábor – SONNEVEND Pál (Szerk.): A nemzetközi jog, az uniós jog és a nemzetközi kapcsolatok szerepe a 21. században: Tanulmányok Valki László tiszteletére; ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2021. p. 467. ISSN 2060-9361

stratégia továbbra sem került kidolgozásra, amely feladat egyre aktuálisabbá válik. Tekintettel arra is, hogy a nemzetbiztonsági ágazat egyre kiemeltebb jelentőségét jelzi a kormányzati irányítási struktúrában közelmúltban beállt változás. „Megállapítható, hogy 2022-re az aktuális és nem várt biztonsági kihívások a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok kormányzati irányításának újragondolásához, optimalizálásához vezettek, melyet jellemez a 2022. május 24-én újonnan megalakult kormány tárgykört érintő szinte azonnali normaalkotási tevékenysége is. A folyamat eredményeként kiemelendő, hogy 2022. május 25-ei hatállyal a Miniszterelnöki Kabinetiroda szervezetébe tagozódó polgári nemzetbiztonsági szolgálatok irányítását a kormány integráltan látja el az azt vezető miniszter útján, a korábbi elkülönült struktúrát felválta.”¹⁰³ A nemzetbiztonsági tevékenység főbb irányainak, céljainak és víziójának formális ágazati stratégiai szintű deklarálása, annak szakmai jellegű pozitív hatásai mellett, álláspontom alapján, egyben fokozná a tevékenység célorientált jellegét a kormányzati elvárások mentén. Ennek alapján egyetértek Solti István már 2014-ben megjelent „A nemzetbiztonsági stratégia a Nemzeti Biztonsági Stratégia tükrében” című publikációjának azon összefoglaló gondolatával, miszerint: „[...] a teljes nemzetbiztonsági szektor a rendelkezésére álló humán, tárgyi és anyagi erőforrásokat a jelenleginél összehangoltabban és hatékonyabban használja fel, az elért eredmények hasznosulása az elérhető legmagasabb legyen és a nemzetbiztonság területén tevékenykedő valamennyi szereplő azonos úton egy irányba haladjon, igenis szükségeltetik a nemzetbiztonsági ágazati stratégia.”¹⁰⁴

Konklúziók

Jelen tanulmányban végrehajtásra került a hatályos Nemzeti Biztonsági Stratégia nemzetbiztonsági ágazattal, tevékenységgel kapcsolatos rendelkezéseinek elemzése. Láthatóvá vált, hogy az átfogó nemzeti biztonsági stratégiai célok megvalósítása érdekében az milyen összefüggésekben azonosítja a hazai nemzetbiztonsági ágazat szereplőit, számukra milyen feladatokat határoz meg, és milyen retorikát alkalmaz velük kapcsolatban.

A Stratégia Magyarország biztonsági környezete vonatkozásában elsősorban a tömeges illegális bevándorlással kapcsolatos válság tekintetében azonosít nemzetbiztonsági kockázatot, továbbá kihívást az alkotmányos rend megdöntésére irányuló politikai, vallási, ideológiai vagy más alapú szélsőséges csoportok tekintetében. A Stratégia ténymegállapításként kimondja, hogy a szélsőségesen erőszakos, extrémista entitások hazai társadalmi hatása a nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenységének köszönhetően csekély. A tömeges illegális migráció okozta válság közbiztonsági vetületein túl súlyosabb esetekben nemzetbiztonsági kockázatokat is magában foglal, amely intenzitása új feladatokat ró a nemzetbiztonsági ágazatra. Szintén kiemelendő a globális terrorizmus európai térnyerése, amelynek időbeli párhuzamossága összefüggést mutat az Európát érő tömeges illegális bevándorlási hullámmal. A hazai nemzetbiztonsági ágazat kiemelt figyelmet fordít a társadalomra veszélyes vallási mozgalmak és egyházi szervezetek azonosítására, azok káros tevékenységének elhárítására. Az egyes hazai

---

¹⁰³ TÓTH (2022) i. m. p. 70.

¹⁰⁴ SOLTI (2014) i. m. p. 59.

nemzetbiztonsági szolgálatok témakörben megjelenő komplex, együttes fellépésének eredményességét és hatékonyságát a Stratégia is megállapítja, kiemeli.

A Stratégia Magyarország alapvető érdekeként azonosítja a nemzetbiztonsági ágazat vonatkozásában a hazai védelmi ipar, azon belül is a kutatás-fejlesztés és innováció támogatását elsősorban a kibervédelem, a mesterséges intelligencia és az autonóm rendszerek fejlesztése és implementálása tekintetében. A kibervédelem témakörében egyértelmű a hazai nemzetbiztonsági ágazat kiemelt szerepe, akár polgári, akár katonai nemzetbiztonsági vonatkozásban. A polgári és honvédelmi célú információs rendszerek védelme, valamint az aktív, offenzív kiberműveletek kapcsán szükséges kiemelni a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Nemzeti Kibervédelmi Intézet, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Kibertér Műveleti Központ, valamint a Magyar Honvédség Kiberműveleti Parancsnokság szerepét. Az egyetemi, tudományos szféra válasza az új kiberkihívásokra például a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Nemzetbiztonsági Intézet Katonai Nemzetbiztonsági Kibertér Műveleti Szakcsoport létrehozása, és az ott folyó kutatások. A nemzetbiztonsági ágazat minősített képességeit érintő, szervezetten belüli kutatás-fejlesztés szintén fokozódik a Stratégia alapján. A tudományos és szervezeti együttműködések szintén felfutó tendenciát mutatnak, amelyre példa a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat egyik kiemelt projektje, a Mesterséges Intelligencia Nemzeti Laboratórium keretein belül a Kiberbiztonsági Kutató Központ létrehozása. A mesterséges intelligencia társadalmi implementálása érdekében Magyarország Kormánya kiadta Magyarország Mesterséges Intelligencia Stratégiáját, amely védelmi, biztonsági komponensei elsősorban a katonai nemzetbiztonsági célú hasznosítás kapcsán rendelkeznek. Katonai nemzetbiztonsági célú mesterséges intelligenciaalapú képességek fejlesztése tárgykörben elsődleges cél például az adatgyűjtő és -feldolgozó rendszerek fejlesztése és bevezetése a döntés-előkészítési folyamatok gyorsítása érdekében, valamint a katonai felhasználású kibertér védelmének mesterséges intelligenciaalapú támogatása. A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat kapcsolódó álláspontja szerint *„az M.I. különösen szakértői és kibervédelmi tevékenységeink során, nem csak szolgáltatásaink minőségi javulását eredményezheti, de szükségszerűen alapja lesz egy hatékonyabb, Magyarország (és az Unió) biztonságát új szintre emelő védelmi-ökoszisztémának.”*¹⁰⁵

A Stratégia Magyarország biztonsággal összefüggő stratégiai céljainak megvalósítása érdekében az átfogó feladatok és eszközök tárgykörén belül kiemelt szerepet határoz meg a nemzetbiztonsági ágazat számára például a szervezett bűnözés elleni küzdelem területén, amely érdekében szoros együttműködést irányoz elő a rendőrség és az igazságügyi szervek tekintetében, kiemelten a nemzetközi, európai uniós együttműködések erősítésével. A rendvédelmi szervek közötti együttműködés lényege a rendelkezésre álló információk megosztásában és egymás kölcsönös műveleti támogatásban érhető tetten elsősorban, akár nemzetbiztonsági célú titkos információgyűjtő tevékenység, akár bűnügyi célú felderítés, nyomozás, akár bűntetőeljárás lefolytatása kapcsán. A szervezett bűnözés transznacionális jellege okán a hazai társszervi együttműködésekön kívül kiemelt az európai, nemzetközi együttműködés szerepe. A rendvédelmi, igazságügyi bilaterális együttműködés mellett a multilaterális szervezeti kooperáció talán még hangsúlyosabb, nemzetközi vetületen az Interpol, európai szinten az Europol keretei, tevékenysége és

---

¹⁰⁵ <https://mi.nemzetilabor.hu/hu/partnerek/nemzetbiztonsagi-szakszolgalat> (Letöltés ideje: 2022. 09. 11.)

információmegosztó potenciáljai mentén. A nemzetközi rendvédelmi, igazságügyi együttműködések kereteit két- és többoldalú megállapodások, jogsegélyegyezmények szabályozzák, azonban a nemzetbiztonsági jellegű együttműködés normatív keretei – a NATO katonai jellegű kooperációs kötelezettségei kivételével – csak korlátozottan biztosítottak, ezért azok szabályozásának rendezése, a formális együttműködés elmélyítése szükséges, tekintettel például az új típusú infokommunikációs szolgáltatások törvényes ellenőrzésére. Az Európai Unióban információmegosztás valósul meg továbbá az Európai Unió Helyzetelemző Központja, EU Katonai Törzs Hírszerző Igazgatóság és EU Hírszerző Elemző Központ szintjén.

A Stratégia azonosítja hazánk biztonsági környezetének romlását, amelyet aktuálisan elsődlegesen a tömeges illegális migráció és az ukrán–orosz fegyveres konfliktus hatásai veszélyeztetnek. A Stratégia a biztonság garantálása érdekében elrendeli a nemzetbiztonsági szolgálatok képességeinek továbbfejlesztését, különös tekintettel a titkos információgyűjtés koncentrált eszközrendszerére, valamint a biztonsági kihívások globális és regionális jellege okán a nemzetközi partnerszolgálati együttműködések erősítését. A regionális multilaterális partnerszolgálati együttműködésre példa a Visegrádi Csoport együttműködése. Az együttműködés a V4 országainak „*fokozódó politikai súlyú, érték- és érdekazonos közösség jellegének erősödésére utal, ami teret adhat a hírszerzési együttműködéssel kapcsolatos elmélkedésnek, szakmai vitának.*”¹⁰⁶ A 2006-os magyar elnökség óta a tagállamok katonai hírszerző szolgálatai vezetőinek rendszeres a találkozója, amely a kölcsönös bizalmon alapuló együttműködést is hivatott biztosítani. A Berni Klub analógiájára hozták létre a Közép-európai Konferenciát, amely a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok együttműködésének biztosít szervezett keretet. A titkos információgyűjtés koncentrált eszközrendszerének fejlesztését is meghatározza a Stratégia, amely belső szervezeti kutatás-fejlesztés, valamint külső kutatóhelyekkel, piaci szereplőkkel történő együttműködés keretében valósulhat meg. A képességfejlesztés mind az új típusú biztonsági kockázatok, kihívások, mind az új hitech, diszruptív technológiákban rejlő lehetőség kiaknázása érdekében szükséges.

A Stratégia a nemzetbiztonsági szolgálatok elsődleges feladataként határozza meg Magyarország szuverenitásának, alkotmányos rendjének védelmét, a Magyarország nemzeti érdekeit leplezett formában veszélyeztető törekvések felderítését, illetve a törekvések háttérében álló állami, illetve nem kormányzati szereplők azonosítását. Ezen tevékenységet az Nbtv. is részletesen szabályozza a hatáskör- és illetékesség-megosztás definiálásával, amely azonban az egyes nemzetbiztonsági szolgálatok vonatkozásban bizonyos esetekben mutat átfedést. Látható, hogy a Stratégia az ellenérdekelt állami hírszerző tevékenység felderítése, elhárítása mellett kiemeli a nem kormányzati szervek nemzeti érdekekkel ellentétes, leplezett befolyásoló tevékenységének nemzetbiztonsági szolgálatok általi felfedését, megelőzését, elhárítását. A globalizmus térnyerése lehetővé tette a nemzetközi ideológiai-politikai, transznacionális piacgazdasági érdekek agresszív előretörését, amelyek bizonyos esetekben veszélyeztetik a nemzetállamok demokratikus alapokon nyugvó szuverenitását, autonómiáját, további nemzeti érdekeinek érvényesülését.

A Stratégia kiemelt témakörként azonosítja a magas technológiai know-how-t biztosító, innovációalapú űrszektorban való megjelenést, amely előfeltétele a világ

---

¹⁰⁶ SÜLI (2019) i. m. p.305.

élvonalbeli technológiáit integráló nemzetbiztonsági és védelmi célú hasznosításnak, a nemzetgazdasági érdekek érvényesítése mellett. Ennek érdekében a jogalkotó ágazati stratégiát alkotott Magyarország Világűrstratégiájával, amely biztonsági, védelmi tárgykörű rendelkezései illeszkednek a Stratégia, valamint a Nemzeti Katonai Stratégia, a Mesterséges Intelligencia Stratégia kapcsolódó rendelkezéseivel. Fontos kihangsúlyozni, hogy a világűr nemzetbiztonsági vetületei kapcsán a jogalkotó elsősorban katonai nemzetbiztonsági szerepkört azonosít védelmi attitűddel, azonban például az űrinfrastruktúrán megjelenő kommunikáció törvényes ellenőrzése nem jelenik meg a stratégiai dokumentumokban, amely tevékenység végzése Magyarországon a hatályos jogszabályok alapján a polgári nemzetbiztonsági ágazathoz kapcsolódik. Az világűr autonóm és biztonságos hasznosításának hazai potenciálját a tudományos, egyetemi szféra tevékenysége is jelzi. A Nemzeti Közszerológati Egyetem Világűrjog és -Politika Kutatóintézete 2022. október 13-án megrendezte az „Európai űrpolitika – Ambíciók, autonómia és biztonság” című nemzetközi tudományos konferenciát. Az eseményről Sarnyai Tibor publikált, amely cikk alábbi bekezdése hangsúlyosan összefoglalja a világűr hazai és Európa szintű hasznosításának kiemelt szerepét: „A világűr meghódításából Európa, így hazánk sem maradhat ki, éppen ezért különösen fontos, hogy kivegyük részünket az ezzel kapcsolatos szabályozási, gazdasági, biztonsági és társadalmi feladatokból. Magyarország ambiciózus tagállamként nemcsak a kötelező, hanem a szabadon választott területeken is kiemelkedik az európai űrtevékenységekben.”¹⁰⁷

Álláspontom alapján – mint ahogy azt a Stratégia záró rendelkezése is meghatározza – a nemzeti biztonsági stratégiai célok megvalósítása érdekében a nemzetbiztonsági ágazat kijelölt feladatainak azonosan értelmezett értékrendszer szerinti végrehajtása, az erőforrások optimális felhasználása, valamint a koncentrált képességfejlesztés érdekében indokolt az alacsonyabb szintű ágazati nemzetbiztonsági stratégia megalkotása, összhangban a tárgykört érintő egyéb ágazati, például katonai, világűr vagy mesterséges intelligencia stratégiák, illetve jogszabályok rendelkezéseivel. A nemzetbiztonsági ágazat fokozódó, kiemelt szerepét jelzi, hogy a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok kormányzati irányítása integrált modellben 2022. május 25-ei hatállyal a Miniszterelnöki Kabinetiroda hatáskörében valósul meg. A nemzetbiztonsági ágazat egyre hangsúlyosabb szerepét jelzi a Vb. 3. § is, amely szerint a hon- és rendvédelmi szervek mellett harmadik pilléreként a nemzetbiztonsági szolgálatokat jelöli ki a jogszabály.

A fentiek alapján igazolást nyert azon, a bevezetőben megfogalmazott tézis, miszerint: „A stratégiai célok megvalósítása szempontjából egyre jelentősebb szerep hárul az általánosan értelmezett biztonság garantálásához és a nemzeti érdekek érvényesítéséhez szükséges releváns, aktuális és hiteles információk megszerzése és biztosítása érdekében a hazai nemzetbiztonsági ágazatra.”. Továbbá a Stratégia elemzése során megállapítást nyert, hogy a tézisben szereplő hagyományos nemzetbiztonsági célú információgyűjtő tevékenységen túl egyértelmű a nemzetbiztonsági ágazat fokozódó, kiemelt szerepe mind a polgári, mind a katonai irányultságú állami elektronikus információs rendszerek biztonsága területén, egészen az offenzív képességek kialakításáig.

---

¹⁰⁷ SARNYAI Tibor: Űrpolitika: ambíciók, autonómia és biztonság; Ludovika.hu, 2022

Felhasznált irodalom:

- A társadalomra veszélyes „vallási” mozgalmak; Nemzetbiztonsági Hivatal, 1999. évkönyv, 7.3 fejezet
- BENEDEK Márta: A hírszerzési együttműködés európai lehetőségei; Nemzetbiztonsági Szemle, 2014/3. pp. 88-101. ISSN 2064-3756
- BODA József – DOBÁK Imre: Titkosszolgálatok fejlődése – technikai szemmel; Nemzetbiztonsági Szemle, 2016/4. pp. 17-25. ISSN 2064-3756
- BODA József: „Szigorúan titkos!?” – Nemzetbiztonsági almanach; Zrínyi Kiadó. Budapest. 2016. ISBN: 978-963-3276-7-09
- BODA József: Fejezetek a titkos információgyűjtés változó világából; Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 2013. pp. 93-106. ISSN 1589-1674
- CSIKI Tamás – TÁLAS Péter: A védelmi beszerzés és kutatás-fejlesztés kapcsolata a védelmi tervezés rendszerében – nemzetközi tapasztalatok; Nemzet és Biztonság, 2013/3-4. pp. 107-142. ISSN 2559-8651
- DEÁK József – NAGY Ivett – CSABA Zágon: Együttműködés nemzetközi bűnüldöző szervezetekkel: orosz és magyar rendőrségi példák; Belügyi Szemle, 2021/5. pp. 851-867. ISSN 2677-1632
- DEZSŐ Lajos: A nemzetbiztonsági szolgálatok; In: RESPERGER István (Szerk.): A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban; Dialóg Campus, Budapest, 2018. pp. 209-223. ISBN: 9786155845659
- DR. CSABA Zágon: A bűnelemzés aktuális kihívásai a nemzetközi súlyos és szervezett bűnözés elleni európai fellépés terén; Szakmai Szemle, 2018/4. pp. 118-132. ISSN 1785-1181
- DR. FÁBIÁN Péter: Az állambiztonságtól a nemzetbiztonságig II. - A nemzetbiztonsági intézményrendszer jogfejlődése 2010-től napjainkig; Büntetőjogi Szemle, 2021/2. pp. 11-18. ISSN 2063-8183
- DR. HABIL KISS-BENEDEK József – DR. KENEDLI Tamás: Nemzetközi szervezetek; In: DR. BÉRES János (Szerk.): Külföldi nemzetbiztonsági szolgálatok. Zrínyi Kiadó, Budapest. 2018. pp. 251-290. ISBN 978 963 12 9548
- DR. LAUFER Balázs nb. alezredes: Migrációs státuszkérelmezők esetében felmerülő lehetséges nemzetbiztonsági és terror kockázatok; Terror & Elhárítás, 2017/3. pp.67-107. ISSN 2064-0374
- DR. NYESTE Péter r. őrnagy: A nemzetbiztonsági célú stratégiai felderítés/elhárítás és a bűnügyi célú stratégiai hírszerzés összehasonlítása, kiemelten a szervezett bűnözés elleni fellépés területén; Felderítő Szemle, 2013/1. pp. 100-119. ISSN 1588-242

- ÉBERHARDT Gábor: Migráció és terrorizmus; Hadtudományi Szemle, 2019/3. pp. 37-59. ISSN 2060-0437
- European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA) 2021 – A corrupting influence: the infiltration and undermining of Europe's economy and society by organised crime. European Union Agency for Law Enforcement Cooperation. Publications Office of the European Union. Luxemburg. 2021.
- FAZEKAS Ferenc: A multitér (multi-domain) műveletek kialakulása és szükségessége; Hadtudomány, 2022/2. ISSN 1588-0605
- FIODOROVA, Anna: Information Exchange among EU Law Enforcement Institutions; Routledge, Oxon, UK, 2020. ISBN 978-036-7590-39-0
- GUBICZA József – LAUFER Balázs: Az illegális migráció aktuális trendjei nemzetbiztonsági szemszögből; Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 2014. pp. 287-295. ISSN 1589-1674
- HAZAI Lászlóné – DOBÁK Imre: A tudományos munka szerepe a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat életében; Nemzetbiztonsági Szemle, 2020/8. pp. 148-159. ISSN 2064-3756
- HAZAI Lászlóné: Gondolatok, Tudományos tevékenység 2010–2014; In: DOBÁK Imre – HAUTZINGER Zoltán (Szerk.): Szakmaiság, szerénység, szorgalom; Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018. pp. 281-288. ISBN 978-315-5889-51-6
- JP 3-0 Doctrine for Joint Operations 2001
- Joint Vision 2020
- KASSAI Károly: A honvédelmi célú elektronikus információs rendszerek szükséges mértékű védelmének biztosítása – gondolatok egy zöld könyv számára; Szakmai Szemle, 2022/2. pp. 115-137. ISSN 1785-1181
- KARADELI, Andreea Stoian: Extremist communication capabilities in North Africa and the Sahel; NATO StartCom COE. Riga 2021.
- KIS-BENEDEK József: A nemzetbiztonsági szolgálatok együttműködése; Hadtudomány, 2013/1-2. pp. 100-114. ISSN 1215-4121
- KIS-BENEDEK József: A nemzetbiztonsági szolgálatok nemzetközi együttműködése; In: RESPERGER István (Szerk.): A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban; Dialóg Campus, Budapest, 2018. pp. 257-280. ISSN 2560-0222
- KIS-BENEDEK József: A terrorizmus ellen folytatott hírszerzés; Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, 2004/8. pp. 105-110.

- KIS-BENEDEK József: Az európai biztonság és stratégia. Az EU és a NATO az új kihívások előtt, közép-európai kitekintéssel; Magyar Minőség, 2006/7. pp. 2-6. ISSN 1789-5510
- KOVÁCS László: A kiberbiztonság és a kiberműveletek megjelenése Magyarország új Nemzeti Biztonsági Stratégiájában; Honvédségi Szemle, 2020/5. pp. 3-18. ISSN 2060-1506
- KOVÁCS László: Offenzív kiberműveletek II.: Kibererők és képességeik; Hadmérnök, 2021/3. pp.119-137. ISSN 1788-1929
- LAUFER Balázs: A nemzetbiztonság veszélyeztetésének előfordulása a magyar migrációs jogszabályokban; Nemzetbiztonsági Szemle, 2020/4. pp. 3-20. ISSN 2064-3756
- LAUFER Balázs: Az észak-afrikai migráció és politikai kételyek Európában; In: TARRÓSY István – GLIED Viktor – KESERŰ Dávid (Szerk.): Új népvándorlás. Migráció a 21. században Afrika és Európa között; IDRResearch Kft./Publikon, Pécs, 2012. pp. 155-167. ISBN: 978-615-5001-52-9
- Magyarország Mesterséges Intelligencia Stratégiája 2020-2030.
- SARNYAI Tibor: Úrpolitika: ambíciók, autonómia és biztonság; Ludovika.hu, 2022
- SOLTÍ István: A nemzetbiztonsági stratégia a Nemzeti Biztonsági Stratégia tükrében; Nemzetbiztonsági Szemle, 2014/3. pp. 47-60. ISSN 2064-3756
- SÜLYÖK Gábor: Világűr és önvédelem; In: KAJTÁR Gábor – SONNEVEND Pál (Szerk.): A nemzetközi jog, az uniós jog és a nemzetközi kapcsolatok szerepe a 21. században: Tanulmányok Valki László tiszteletére; ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2021. pp. 451–467. ISSN 2060-9361
- SÜLI Szabina Mercédesz: Az európai hírszerzési együttműködés lehetőségei, különös tekintettel az Európai Unió, és a V4 egységes hírszerzési potenciáljának vizsgálatára; In: Móra Akadémia szakkollégiumi tanulmánykötet, 6 kötet. Szegedi Tudományegyetem Móra Ferenc Szakkollégium, Szeged, 2019. pp. 292-311.
- SZABÓ Csaba: A szélsőséges vallási csoportok térnyerésének kockázatai; Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 2012. pp. 169-176. ISSN 1589-1674
- SZENDREI Ferenc: A rendészeti célú titkos információgyűjtés; In: NYESTE Péter – SZENDREI Ferenc (Szerk.): A bűnügyi hírszerzés kézikönyve; Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019. pp. 57-87. ISBN 978-615-5945-84-7
- Sz.n.: Bevezetés. In: VÁRI Péter (Szerk.): Ég és Föld közötti kapcsolatok – Az űrtávközlés története, elmélete és gyakorlata; Wolter Kluwer, Budapest, 2020. ISBN 978-963-295-959-7

- SZIJÁRTÓ Livia: Alkalmazott pszichológiai módszerek a szélsőséges csoportok és a terrorizmus elleni harcban; Doktori (PhD) értekezés, NKE HHK, Budapest, 2019.
- TÓTH Tamás: Az információgyűjtő szervezetek technikai képességeire ható külső közvetett tényezők; Felderítő Szemle, 2020/2. pp. 43-57. ISSN 1588-242X
- TÓTH Tamás: Magyarország nemzeti biztonsági stratégiai evolúciója, annak aktualitásai és főbb nemzetbiztonsági vetületei; Szakmai Szemle, 2022/2. pp. 58-73. ISSN 2064-3756
- VÁRDAI Mihail Istvanovics százados: A világúr militarizálásának kérdéseiről; Honvédségi Szemle, 2021/1. pp. 34-50. ISSN 2060-0437
- Warsaw Summit Communiqué. NATO. Varsó, 2016. július

Internetes hivatkozások:

- https://fidesz.eu.hu/hu/a_hirszerzes_es_a_belbiztonsag_jovoje_az_europai_unioban/ (Letöltés ideje: 2022. 09. 11.)
- <https://www.europol.europa.eu/about-europol> (Letöltés ideje: 2022. 09. 11.)
- <https://nbsz.gov.hu/tevekenyseg-mukodes/az-nbsz-nemzetkozi-kapcsolatai> (Letöltés ideje: 2022. 09. 11.)
- <https://eu-brusszel.mfa.gov.hu/assets/78/25/21/6e2e4661c2d358d29c9622bde5aac8f7addb5ea3.pdf> (Letöltés ideje: 2022. 09. 11.)
- https://www.interpol.int/content/download/15456/file/INTERPOL_Annual%20Report%202019_EN.pdf (Letöltés ideje: 2022. 09. 11.)
- <https://www.visegradgroup.eu/calendar/2018/joint-communicue-of-the-180329> (Letöltés ideje: 2022. 09. 11.)
- <https://mi.nemzetilabor.hu/hu/partnerek/nemzetbiztonsagi-szakszolgalat> (Letöltés ideje: 2022. 09. 11.)
- <https://www.bbc.com/news/uk-27947343> (Letöltés ideje: 2022. 09.11.)
- <https://nbi.uni-nke.hu/oktatasi-egysegek/katonai-nemzetbiztonsagi-tanszek/katonai-nemzetbiztonsagi-kiberter-muveleti-szakcsoport/bemutakozas> (Letöltés ideje: 2022. 09.16.)
- <https://www.trt.net.tr/magyar/nagyvilag/2019/11/22/a-vilagur-muveleti-hadszinterre-nyilvanitasat-aggasztonak-tartja-putyin-1310951> (Letöltés ideje: 2022. 09.27.)
- <https://www.trt.net.tr/magyar/nagyvilag/2019/11/22/a-vilagur-muveleti-hadszinterre-nyilvanitasat-aggasztonak-tartja-putyin-1310951> (Letöltés ideje: 2022. 09.27.)

- <https://media.defense.gov/2019/Dec/20/2002228281/-1/-1/1/ESTABLISHMENT-OF-THE-UNITED-STATES-SPACE-FORCE.PDF> (Letöltés ideje: 2022. 09.27.)
- <https://www.defense.gov/News/News-Stories/article/article/2046035/trump-signs-law-establishing-us-space-force/> (Letöltés ideje: 2022. 09.27.)
- https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/satcen_hu (Letöltés ideje: 2022. 09.27.)
- <https://seekingalpha.com/article/4502602-maxar-satellite-imagery-power-russia-ukraine-conflict> (Letöltés ideje: 2022. 10. 02.)
- <https://spacenews.com/u-s-and-europe-say-space-cooperation-with-russia-not-affected-yet-by-ukraine-crisis/> (Letöltés ideje: 2022. 10. 02.)
- <https://www.napi.hu/magyar-gazdasag/mit-csinalnak-az-urhadviseles-magyar-katonatisztoi.753885.html> (Letöltés ideje: 2022. 10. 08.)
- <https://magyarnemzet.hu/belfold/2021/05/uj-elitfegyvernem-szuletett> (Letöltés ideje: 2022. 10. 08.)
- <https://vtkm.uni-nke.hu/hirek/2021/12/19/interdiszciplinaris-urkepzes-indul-17-hazai-egyetem-egyuttmukodeseben> (Letöltés ideje: 2022. 10. 15.)

Jogforrások:

- 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról
- 1393/2021 (VI. 24) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról
- 1606/2021. (VIII. 18.) Korm. határozat Magyarország Űrstratégiájáról
- 1656/2012. (XII. 20.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról
- 1967. évi 41. törvényerejű rendelet a „Szerződés az államok tevékenységét szabályozó elvekről a világűr kutatása és felhasználása terén, beleértve a Holdat és más égitesteket” című, Moszkvában, Londonban és Washingtonban 1967. január 27-én aláírt szerződés kihirdetéséről
- 1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról
- 1996. évi XXXVIII. törvény a nemzetközi bűnügyi jogsegély intézménye is, mely formáit részletesen a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről
- 1999. évi LIV. törvény az Európai Unió bűnüldözési információs rendszere és a Nemzetközi Bűnügyi Rendőrség Szervezete keretében megvalósuló együttműködésről és információcseréről
- 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról
- 2021. évi XCIII. törvény a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról

- 32/2022. (VIII. 11.) HM utasítás a Magyar Honvédség Parancsnoksága és a Magyar Honvédség harcképessége, reagálóképessége, vezetési rendjének egyszerűsítése, valamint a bürokrácia csökkentésével összefüggő egyes feladatokról
- 32/2022. (VIII. 11.) HM utasítása a Magyar Honvédség Parancsnoksága és a Magyar Honvédség harcképessége, reagálóképessége, vezetési rendjének egyszerűsítése, valamint a bürokrácia csökkentésével összefüggő egyes feladatokról
- A biztonsági unióra vonatkozó uniós stratégia című Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Brüsszel, 2020.7.24. COM(2020) 605 final. Brüsszel 2020.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/794 rendelete (2016. május 11.) a Bűnüldözési Együttműködés Európai Uniós Ügynökségéről (Europol), valamint a 2009/371/IB, a 2009/934/IB, a 2009/935/IB, a 2009/936/IB és a 2009/968/IB tanácsi határozat felváltásáról és hatályon kívül helyezéséről

TÓTH REBEKA

KIBERBIZTONSÁGI VERSENYEK A VALÓS ÉLETTEL SZEMBEN A 2022. ÉVI BOSTONI WHITE HAT KONFERENCIA TAPASZTALATAI ALAPJÁN¹

Bevezetés

Az internet elterjedésével számos nagyszerű találmány született, amelyek megkönnyítik mindennapi életünket. Könnyedén, akár pillanatok alatt megtervezhetünk egy nyaralást, vagy valós időben kommunikálhatunk anélkül, hogy fizikailag jelen lennénk. A napjainkban használt technológiákból azonban számos kockázat és veszély is adódik. Az új típusú koronavírus által okozott, jelenleg is zajló világjárvány a digitalizáció fellendüléséhez vezetett. Ez a fellendülés pedig növelte a távmunka számát, az online tranzakciókat és az online kommunikáció mennyiségét, ami a kibertámadások számának növekedéséhez is vezetett. Ez a növekedés azt jelenti, hogy a kiberbiztonsági kihívások sürgetőbbé és összetettebbé válnak, mivel a kiberbiztonsági tudatosság és oktatás nem bír lépést tartani a világjárvány során megnövekedett, digitalizáció okozta kihívásokkal. A jelenlegi helyzetben még fontosabb, hogy készen álljunk a kibervédelmi feladatok ellátására, a kiberbiztonság megfelelő szintjének garantálására, valamint a megfelelő infrastruktúra kialakítására és annak védelmére.

Napjainkban komoly szakemberhiány tapasztalható globálisan az informatika minden szakterületén, amely a biztonsági tesztelést végző és sérülékenységvizsgáló szakemberek esetében is jelentős problémát jelent. Az elmúlt néhány évben a kiberbiztonsággal kapcsolatos munkahelyek számának növekedését tapasztaltuk. Az IBM kutatásai szerint a kiberbiztonsági munkahelyek száma mintegy 94%-kal nőtt 2013-ról 2019-re.² 2025-re a betöltetlen kiberbiztonsági pozíciók száma elérheti akár a 3,5 milliót is.³ Bár az új nemzeti stratégiák meghatározzák azokat az elvárásokat, amelyek szerint növelni kell Magyarország kiberbiztonsági képességeit – ideértve az offenzív képességek kialakítását is – azonban az állami szférában folyamatban lévő fejlesztéseknek komoly kihívással kell számolni a piaci szféra munkaerőelszívó ereje miatt. Emellett a jelenlegi felsőoktatási rendszer még nincs felkészülve a sérülékenységvizsgáló szakemberek kitermelésére. Az infokommunikációs technológiai fejlődés, a digitalizáció rohamos térnyerése vélhetően még a mostaninál is jobban felértékeli azoknak a szakembereknek a képességeit és szaktudását, akik

---

¹ A publikáció a National Security Review 2022/2. számában megjelent *Cybersecurity competitions in contrast of real life* című írás kiegészített magyar nyelvű változata.

² LEASER David: The demand for cybersecurity professionals is outstripping the supply of skilled workers; Retrieved from International Business Machines, <https://ibm.co/2Sd3K3h> (Letöltés ideje: 2022. 01. 10.)

³ MORGAN Steve: Cybersecurity Talent Crunch To Create 3.5 Million Unfilled Jobs Globally By 2021. <https://cybersecurityventures.com/jobs/> (Letöltés ideje: 2022. 01. 10.)

megfelelő kompetenciával rendelkeznek a szakspecifikus feladatok (például etikus hackelés, kiberbiztonsági elemzés, digitális kriminalisztika stb.) ellátására.

A behatolásvizsgálat az egyik legrégebbi módszer a számítógépes rendszerek biztonságának értékelésére. Az 1970-es évek elején az Amerikai Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma használta ezt a módszert a számítógépes rendszerek biztonsági hiányosságainak kimutatására, és a biztonságosabb rendszerek létrehozását célzó programok kidolgozásának megkezdésére. A behatolásvizsgálatot egyre gyakrabban használják az információs rendszerek és szolgáltatások biztonságának megállapítására azért, hogy a biztonsági hiányosságokat még azelőtt kijavíthassák, mielőtt azokat egy külső személy fedezné fel. Ha azonban a behatolásvizsgálatot jól megtervezett és professzionális megközelítés nélkül végzik, azt eredményezheti, amit meg kellene előznie.⁴ A sérülékenységvizsgálat módszere szerint egy kiberbiztonsági rendszer elleni támadási kísérletet szimulálnak a biztonsági intézkedések, sérülékenységek, gyengeségek feltárására és a hatékonyság értékelésére.

Az etikus hackelés a fekete kalapos, azaz black-hat hackelés ellentéte, amely az a fajta hackelés, amely illegális tevékenység során kerül a hírek címlapjára. A fekete kalapos hackelés bűncselekmény. Bár az etikus hackelés hasonló technikákat alkalmazhat, azt jellemzően egy professzionális cég végzi, a legmagasabb szintű szabványoknak megfelelően, szerződés keretein belül.

A kiberbiztonság területe gyorsan változik, következésképpen a képzés és a tanulás folyamatos és állandó folyamat a biztonsági szakemberek számára. Bár a kiberbiztonsági versenyek egyre népszerűbbek, sok munkáltató komolytalan játéknak tekinti őket, amelyek nincsenek párhuzamban a mindennapi életben szükséges képességekkel, ezzel szemben azonban inkább kifinomult logikát és olyan elemeket tartalmaznak, amelyek nem fordulnak elő a mindennapokban. Ezen versenyek számos feladatai közül az egyik típus a kibernetika, amely a jelen kutatás középpontjában áll. Ebben a kutatásban a hétköznapi életben alkalmazott kibernetikai vizsgálatot és nyomozást állítom szembe a versenyen elvárt formai és technikai követelményekkel. Ez a kutatás rávilágít a kiberbiztonsági versenyeken való részvétel előnyeire azáltal, hogy bemutatja a megszerzett tudás értékét és hasznosságát, továbbá segít a munkáltatóknak abban, hogy helyesen értékeljék a kibernetikai versenyeken elért eredményeket az önéletrajzokban és a szakmai közösségi portálokon.

Kiberbiztonsági versenyek

Az informatikában – a formális oktatás ellenére – a kiberbiztonsági versenyek rendkívül népszerűek, és hatékony tanulási módszereket jelentenek. A kiberbiztonsági versenyeknek három fő típusa van: technikai, nem technikai és vegyes versenyek. A technikai versenyek az úgynevezett Capture the Flags (a továbbiakban: CTF) versenyek, amelyek nagyon alapos technikai ismereteket igényelnek. A nem technikai jellegű versenyeket gyakran stratégiai kihívásoknak nevezzük, azonban erre a versenytípusra nincs olyan közös elnevezés, mint a technikai jellegű versenyeknek a

---

⁴ ALISHEROV, A. Farkhod – SATTAROVA, Y. Feruza: Methodology for Penetration Testing; International Journal of Grid and Distributed Computing, 2009/2.
http://article.nadiapub.com/IJGDC/vol2_no2/5.pdf (Letöltés ideje: 2022. 02. 10.)

CTF gyűjtőnév. Ezek a versenyek általában magas stratégiai, jogi, média- és kommunikációs képességeket igényelnek. A egyes versenyeken általában műszaki és nem műszaki ismeretekre egyaránt szükség van.

Capture the Flags

A Capture the Flag egyre népszerűbb módszer a kiberbiztonsági képességek játékosított versenyen keresztül történő próbára tételére.⁵ A CTF-versenyek olyan számítógépes versenyek, amelyeken a résztvevők – egyénileg vagy csapatban – biztonsági témájú kihívásokban versenyeznek a legmagasabb pontszám elérése érdekében. A versenyzőknek zászlókat kell elfogniuk annak érdekében, hogy növeljék pontszámukat, innen ered az esemény neve. A zászlók általában véletlenszerű karakterláncok, vagy a kihívásokba beágyazott karakterláncok.⁶ A kihívások formátuma nagyon változó, lehet lineáris rejtvénytípusú kihívás, támadó és védekező hackelés, törvényszéki vizsgálat vagy webalkalmazás-hackelés.⁷ A legtöbb CTF-et online szervezik, hogy a szakemberek a világ minden tájáról csatlakozhassanak. A CTF-eknek három gyakori típusa van: Jeopardy, támadás-védelem és vegyes típus.

A **Jeopardy** típusú CTF-eknél néhány feladatot vagy kihívást kell teljesíteni kategorizált kérdések formájában. A kategóriák lehetnek például webes alkalmazások sebezhetőségei, törvényszéki vizsgálat, kriptográfiai, reverse engineering vagy bármi olyan más, ami a kiberbiztonsággal kapcsolatos. A csapatok pontokat kapnak a megoldásokért a megfelelő zászlók beküldése után. Minél nehezebb a kihívás, annál több pontot szerezhetnek a résztvevők a megoldással. A játékidő lejártával a pontok összege véglegesítésre kerül, és az eredményjelzőn megjelenik a győztes. Híres példa az ilyen CTF-re a minden év augusztusában Las Vegas-ban megrendezésre kerülő DefCon konferencia versenye.

A **támadás-védelem** a biztonsági versenyek egy másik érdekes fajtája. Ebben a típusú CTF-ben minden csapat saját hálózattal, hosztokkal vagy infrastruktúrával rendelkezik, amely tartalmaz néhány sebezhető szolgáltatást. Minden csapat időt kap arra, hogy javítsa és foltozza a rendszerét, támadási felületeket fedezzen fel a többi csapat rendszerében, és támadásokat fejlesszen ki azok kihasználására. A felkészülési idő letelte után a szervezők összekapcsolják a verseny résztvevőit, majd megkezdődik a hadijáték. A csapatoknak meg kell védeniük saját szolgáltatásaikat a védelmi pontokért, és meg kell próbálniuk feltörni ellenfeleik rendszerét a támadási pontokért. Történelmileg ez volt a CTF-ek első létező típusa.

---

⁵ ŠVÁBENSKÝ Valdemar – ČELEDA, Pavel – VYKOPAL, Jan – BRIŠAKOVÁ, Silvia: Cybersecurity knowledge and skills taught in capture the flag challenges; Computers&Security, 2021 March

⁶ European Union Agency for Cybersecurity: Capture-The-Flag Competitions: all you ever wanted to know! 2021. <https://www.enisa.europa.eu/news/enisa-news/capture-the-flag-competitions-all-you-ever-wanted-to-know>. (Letöltés ideje: 2022. 01. 10.)

⁷ WERTHER, J. – ZHIVICH, M. – LEEK, T – ZELDOVICH, N.: Experiences In Cybersecurity Education: The MIT Lincoln Laboratory Capture-the-Flag Exercise; Computer Science, 2011. <https://www.semanticscholar.org/paper/Experiences-in-Cyber-Security-Education%3A-The-MIT-Werther-Zhivich/f567b380dfbf1c72d373bba72593239ccd3b068> (Letöltés ideje: 2022. 02. 15.)

A **vegyes** CTF-ek tartalmazzak Jeopardy és támadás-védelem elemeket is, de a vegyes versenyek formája széles körben változhat. Lehet olyan, mint egy hadijáték, külön idővel a feladatalapú elemekre, mint például a törvényszéki kihívásokra.

A CTF-versenyek és játékok gyakran érintik az információbiztonság számos más aspektusát, például a szteganográfiát, a rosszindulatú programok elemzését, a mobilbiztonságot vagy akár az informatikai auditálást. Következésképpen a csapatoknak erős készségekkel, széleskörű ismeretekkel és tapasztalattal kell rendelkezniük minden területen.⁸

Ez a versenytípus az elmúlt évek során egyre népszerűbbé vált. Nemcsak a magánszektorbeli szervezetek és vállalatok szerveznek CTF-versenyeket, hanem a kormányzati szektor is egyre aktívabbá válik. Az amerikai úrkutatási erők 2020-ban rendezték meg az első Hack-A-Sat versenyt, ahol a csapatoknak egymás műholdjait kellett feltörniük.⁹ Nemcsak vállalatok, hanem kormányzati intézmények is szerveznek CTF-eket, mind képzés, mind toborzás céljából.¹⁰

Magyarországon a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Nemzeti Kibervédelmi Intézete Hungarian Cyber security Challenge (a továbbiakban: HCSC) néven informatikai biztonsági csapatversenyt szervez minden évben, amelyre legfeljebb 3 fős csapatok vagy egyének jelentkezését várják a szervezők. A versenysorozat 2019-ben indult és azóta minden évben megrendezésre kerül. A versenyen minden 16 év feletti magyar állampolgár részt vehet. Akinek nincs csapata, annak a szervezők segítenek toborozni, vagy egyénileg is indulhat. A verseny alapjául szolgáló, a nyílt interneten elérhető technikai platformot az Avatao.com Innovatív Oktató Kft. fejleszti és üzemelteti. A verseny során a szervezők a portálon keresztül CTF-típusú feladatokkal látják el a verseny résztvevőit. A korábbi HCSC-versenyeken alkalmazott technikai feladatok mellett a verseny kommunikációs feladatokat is tartalmazhat, amely két fordulóból áll (online elődöntő és személyes döntő). Az elődöntőkből a legjobb 10 csapat jut be a döntőbe. A döntőt eddig a CyberSec Nemzeti Kiberbiztonsági Konferencia kísérőrendezvényeként rendezték meg.¹¹

A verseny fő célkitűzései a technikai tudás gyakorlása, szakmai tájékozódás az elektronikus információbiztonság jelenével kapcsolatban, a szakma népszerűsítése, új tehetségek felkutatása, és a kiberbiztonsági tudatosság növelése. A verseny szervezőjének célja továbbá, hogy a résztvevők számára olyan versenyszellemet és környezetet biztosítson, amelyben magas szintű technikai problémákat oldhatnak meg, és amelyek hozzájárulnak szakmai fejlődésükhöz. További cél egy olyan szakmai közösség kialakítása, ahol a résztvevőknek lehetőségük van megismerni

---

⁸ CTF time: What is CTF time? <https://ctftime.org/ctf-wtf/> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)

⁹ WATERMAN, Shaun: Space Force's Hack-A-Sat Dips a Toe in Digital Waters; <https://www.airforcemag.com/hack-a-sat-space-force-digital-waters/> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)

¹⁰ CHUNG, Kevin: Recruiting and Teaching with Capture the Flags; <https://blog.ctfd.io/recruiting-and-teaching-with-capture-the-flags/> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)

¹¹ Nemzeti Kibervédelmi Intézet: Hungarian Cyber Security Challenge; <https://nki.gov.hu/rendezvenyek/hcsc/> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)

versenyzőtársaikat.¹² A Nemzeti Kiberbiztonsági Intézet még heti tippeket és egy listát is ad azokról a platformokról, amelyek segíthetnek a résztvevőknek a versenyre való felkészülésben, valamint szakmai képességeik továbbfejlesztésében, illetve másokat is ösztönözhetnek a jelentkezésre.¹³

Kiberversenyek

A CTF-versenyek elsősorban technikai jellegűek és nem igényelnek prezentációs, kommunikációs, jogi vagy politikai készségeket, pedig a kiberbiztonság területén ezen területek ismeretére is nagy szükség van. A nem technikai jellegű kiberbiztonsági versenyek általában magas szintű jogi, politikai és kommunikációs tudást igényelnek. A jogi készségek azért fontosak, hogy a versenyzők megértsék az incidens és a bűncselekmény jogi vonatkozásait. A Norwich Egyetem szerint a kiberbiztonsági jog a technológia – beleértve a számítógépes hardvert, a szoftvert, az internetet és a hálózatokat – elfogadható viselkedések használatára összpontosító jogszabályok összessége. A kiberbűnözési jog nemzetközi fogalomban használt jelentése szerint a vállalkozásokat, kormányzati szervezeteket és magánszemélyeket védi a bűnözőkkel szemben, akik jogtalanul jutnak hozzá érzékeny adatokhoz, információkhoz, és rosszindulatú tevékenységekre használják fel azokat.¹⁴ A prezentációs és kommunikációs készségek akkor fontosak, amikor a versenyző a fiktív bizottság vagy szervezeti elem előtt magyarázza el a helyzetet és az incidenst. Az ilyen típusú versenyek általában fejlett stratégiai döntéshozatali eljárásrendet szimulálnak, amely magában foglalja a geopolitikát és a diplomáciát is, és gyakran stratégiai kihívásoknak nevezik őket, ahol a résztvevőknek egy jelentős kiberincidensre kell reagálniuk. Az incidens érinthet csak egy fiktív vállalatot, de kiterjedhet nemzeti, nemzetközi szintre is, valamint érinthet egy egész régiót is.

A kiberverseny során a résztvevők hírszerzői jelentést kapnak, amely tartalmazza a forgatókönyv szereplőit (országok, régiók, szövetségek, vállalatok, intézmények), az esemény idővonalát, egy kulcsfontosságú eseményekről szóló tájékoztatót, valamint a vonatkozó mellékleteket, például újságcikkeket, jelentéseket, internetes bejegyzéseket és kommentárokat, bizalmas hírszerzési ügynökségi feljegyzéseket, vagy az eseményről készült eseménynaplókat. Az első hírszerzői jelentés általában rengeteg információt tartalmaz, amelyek közül néhány releváns, néhány pedig nem, ezt a versenyzők kezdetekor nehéz eldönteni. A versenyzőknek rövid összefoglalót kell készíteniük az incidensről, és össze kell állítaniuk egy döntéshozatali dokumentumot, egy írásbeli politikai tájékoztatót és egy szóbeli előadást. Az írásbeli politikai összefoglaló általában csak 500 szóra korlátozódik, és tartalmaznia kell a kulcsfontosságú elemeket és a biztonsági aggályokat. A politikai összefoglaló nem csak azt teszteli, hogy a csapat mennyire képes összefoglalni a forgatókönyvet, hanem, ami még fontosabb, hogy megmagyarázza az elemzésük

---

¹² Nemzeti Kibervédelmi Intézet: Versenyszabályzat; <https://nki.gov.hu/rendezvenyek/hcsc/versenyszabalyzat/> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)

¹³ Nemzeti Kibervédelmi Intézet: Tanulj meg hackelni! – felkészülés a HCSC-re; <https://nki.gov.hu/it-biztonsag/tanacsok/tanulj-meg-hackelni-felkeszules-a-hcsc-re/> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)

¹⁴ SYNYTSKA, Mariia: Who Is a Cybersecurity Lawyer? <https://lawrina.com/blog/becoming-a-cybersecurity-lawyer/> (Letöltés ideje: 2022. 04. 25.)

mögötti bizalmi szinteket és indokokat.¹⁵ A döntési dokumentum legfeljebb egy oldalas lehet, amely felvázolja a csapat szakpolitikai válaszlehetőségeit, körülbelül 2-4 lehetőséget kell tartalmaznia, és ki kell emelnie a legjobb döntést. A döntési dokumentum csak egy rövid összefoglaló a lehetőségekről, és nem célja, hogy tartalmazza az incidens minden részletét, valamint a javasolt intézkedéseket, csak azért készül, hogy a bírák jobban megértsék és kövessék a csapat szóbeli előadását. A szóbeli előadások általában 10-15 percesek és a lehetséges szakpolitikai válaszlehetőségeket és ajánlásokat kell felvázolniuk. Az előadások után a csapatok megkapják a pontszámokat és a visszajelzéseket, majd kihirdetik a továbbjutó csapatokat. A továbbjutó csapatok egy eskalált forgatókönyvet kapnak további hírszerzési jelentésekkel, információkkal, cikkekkel és részletekkel. Az újonnan kapott információk alapján a résztvevőknek az újonnan felfedezett információkat be kell építeniük a döntési dokumentumaikba, és ismét be kell mutatniuk megoldásaikat. Ezt követően a vezető csapatokat bejelentik, és megkapják a forgatókönyv végső eskalációját, hogy megadják a végső szakpolitikai válaszukat, ajánlásukat, és az incidensre vonatkozó megoldásukat. Általában az eredeti forgatókönyv két vagy esetleg három alkalommal eskalálódik e stratégiai kihívások során, és a versenyző csapatok száma minden alkalommal a felére csökken.

Ilyen verseny például a Cyber 9/12 Strategy Challenge Geneva, amelyet a Genfi Biztonságpolitikai Központ szervez. Ezen a versenyen a résztvevők egy olyan súlyos incidens-forgatókönyvre válaszolnak, amely a világ kritikus infrastruktúrájának és szolgáltatásainak egy kulcsfontosságú elemét érinti. A forgatókönyvek az egészségügyi rendszer, a légi közlekedés, a légiforgalmi irányítás, a tengeri és óceáni navigációs ágazat kiberbiztonságára és a nemzetközi energiaipart fenyegető veszélyekre összpontosítanak. A versenyzőknek olyan ajánlásokat tartalmazó jelentést kell készíteniük, amely a nemzeti stratégiákból és kollektív válságkezelési válaszokból áll. A jelentésnek figyelembe kell vennie az ENSZ (Egyesült Nemzetek Szervezete), a kormányközi szervezetek, az egyes nemzetek és más érdekelt szervezetek közötti egyezményeket is. Ennek eredményeképpen a verseny elősegíti az együttműködés kultúráját, és jobb megértést biztosít a kibernetikai incidensek geopolitikai és diplomáciai aspektusainak megértéséhez.¹⁶ Bár a Cyber 9/12 Strategic Challenge nem igényel műszaki ismereteket, vannak más kiberbiztonsági versenyek is, amelyek aranyat érnek a műszaki és a nem műszaki terület között. Az ilyen típusú versenyek részletes leírását a 2022. évi bostoni White Hat Konferencia kiberbűnözési nyomozóversenyének bemutatásán keresztül a következő fejezetek tartalmazzák.

Boston White Hat Konferencia Kiberbűnözési Nyomozóverseny

A verseny egyszerre igényel technikai (különösen törvényszéki vizsgálati), jogi és előadói készségeket is, akárcsak egy valódi kibernyomozás. Az Egyesült Államok Igazságügyi Minisztériumának Igazságügyi Támogatási Hivatala¹⁷ szövetségi támogatást adott a Boston University Metropolitan College kiberbűnözés elleni és kiberbiztonsági programjának a Hallgatói számítógépes törvényszéki és digitális

---

¹⁵ Geneva Centre for Security Policy: Cyber 9/12 Strategy Challenge 2022. <https://www.gcsp.ch/events/cyber-912-strategy-challenge-2022>. (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)

¹⁶ Ibid.

¹⁷ The U.S. Department of Justice's Bureau of Justice Assistance (BJA)

bizonyítékok oktatási lehetőségeinek programja¹⁸ elnevezésű projekt támogatására. A projekt célja a bűnüldöző szervek jelenlegi kapacitásainak bővítése, egy hatékony kiberyomozói képzés kidolgozása, a bűnüldözés minden szintjének igényeit tükröző legjobb gyakorlatok implementálásával, valamint a számítógépes törvényszéki szakértői és digitális bizonyítékokkal kapcsolatos képzési irányelvek kidolgozása.¹⁹

A versenyen minden csapatnak három tagja (két technikai szakértő, egy jogi szakértő), valamint egy felkészítő tanára van. A verseny egyedisége az összetettségben rejlik, mivel egyaránt szükség van technikai és jogi képességekre is. A verseny három fő részből áll, amelyre összesen közel 48 óra állt rendelkezésre. Az első 24 óra során a versenyzőknek a verseny két fő részét – egy klasszikus CTF-et és egy törvényszéki jelentést – is meg kellett oldani. Az első 24 órában egy teljes törvényszéki jelentést kellett készíteni az 1934. évi értékpapírtörvény 21(a) szakasza szerinti vizsgálat alapján, amely a vállalatok ellen elkövetett, egyes kibertérrel kapcsolatos csalásokról és a kapcsolódó belső számítási ellenőrzési követelményekről szólt.²⁰ A résztvevők ötven pontot kaptak a CTF-ért és harminc pontot a jelentésért. Az első két rész eredményei alapján az első három helyezett kapott esélyt a folytatásra. A verseny harmadik részében a versenyzőknek tizenhat óra állt rendelkezésére, hogy felkészüljenek a Mock Trial-ra (próbaperre) és bemutassák ügyüket a bírák előtt. A Mock Trial egy olyan prezentáció, amelyben a diákok egy valódi tárgyalást szimulálnak.

A verseny történeti vonala

2022. március 7-én egy Cury Pie nevű bostoni egyetemi hallgató feltöltötte digitális műalkotását az online non-fungible token (NFT) piacra cury_pie azonosítóval. Az NFT a nem megmagyarázható tokeneket jelenti, amelyeket általában a kriptovalutákhoz használt programozással hoznak létre. Egyszerűbben fogalmazva, ezek a kriptográfiai eszközök a blokklánc technológián alapulnak. Nem lehet őket más kriptográfiai eszközökkel egyenértékűen cserélni vagy velük kereskedni, ellentétben más kriptográfiai eszközökkel, mint például a Bitcoin vagy az Ethereum. Az NFT kifejezés egyértelműen jelzi, hogy nem cserélhető, mert egyedi tulajdonságokkal rendelkezik. A fizikai valuta és a kriptopénz helyettesíthető, ami azt jelenti, hogy egymással kereskedhetnek vagy cserélhetők.²¹ Cury Pie fiókjára számos NFT-vásárló figyelt fel és a műalkotások darabonként több mint 0,24 Bitcoin értékű azaz – akkori árfolyamon – 10.000 dollárt érő darabok voltak. Egy nap azonban Cury Pie arra lett figyelmes, hogy valaki a plagizált digitális műalkotásait árulja a curie_pie felhasználói azonosítóval. A csaló fiókja azonosnak tűnt Cury fiókjával, sőt, még hasonló felhasználónevet is használt. Kérte a piacteret, hogy nyomozzák le a csaló eladókat, azonban az anonim kriptotárca-címek nehézséget okoztak a nyomozásban, hogy megtalálják a csaló eladó tényleges azonosítóját. A csaló áldozatai negatív véleményt

---

¹⁸ Student Computer Forensics and Digital Evidence Educational Opportunities Program

¹⁹ White Hat Conference (2021): Cybercrime Investigation Competition.
<https://live.bu.edu/whitehat/competitions/cybercrime-investigation/> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27)

²⁰ SECURITIES EXCHANGE ACT OF 1934 Release No. 84429; October 16, 2018.
<https://www.sec.gov/litigation/investreport/34-84429.pdf> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)

²¹ Simplilearn: What is NFT and How Does NFT Work? The Ultimate Guide; 2022.
<https://www.simplilearn.com/tutorials/blockchain-tutorial/what-is-nft.> (Letöltés ideje 2022. 06. 01.)

írtak Curyról, ennek köszönhetően Cury elvesztette hírnevét, követőit, és műalkotásainak értéke darabonként 8 dollárra esett. A bűnüldöző szervek megszerezték egy gyanús telefon biztonsági másolatát, és arra utaló jeleket találtak, hogy a telefon Mr. Evilé volt, aki az összes ilyen csaló műalkotás mögött áll. A mobiltelefon biztonsági mentését Mr. Evil számítógépes fiókjában találták meg.

A nyomozás során az Igazságügyi Minisztérium lefoglalt egy számítógépet, amelyről készítettek egy törvényszéki felhőmásolatot. Minden versenyző csapat megkapta az amerikai büntető törvénykönyv azon pontjait, amelyek a versenyhez relevánsak.

A résztvevők megkapták a hitelesítő adatokat is a gyanús géphez való hozzáféréshez annak érdekében, hogy élő elemzést végezzenek annak megállapítása céljából, hogy elegendő bizonyíték áll-e rendelkezésre Mr. Evil Noodle vádemelése ellen a fent említett bűncselekmények bármelyike, vagy mindegyike miatt.

Digitális bizonyítékok

A verseny első része egy 24 órás hagyományos CTF-játék volt, amelynek során a résztvevőknek meg kellett találniuk, és be kellett nyújtaniuk az összes létező bizonyítékot. A kihívás egy Windows 10-es gépen indult „élőben” a felhőben, amihez a vendégfelhasználónevet és jelszót biztosították, azonban a versenyzőknek rendszergazdai szintű hozzáférésre volt szükségük az élő elemzéshez. A jogosultságok kiterjesztése olyan támadás, amelynek célja, hogy egy sebezhetőség, tervezési folyamat, vagy hibás konfiguráció kihasználásával illegálisan megnövelt hozzáférést szerezzenek az állomás további erőforrásaihoz.²²

Miután a résztvevők rendszergazdai szintű hozzáférést szereztek, megkezdődött a bizonyítékvadászat. A csapat az Autopsy-t használta, hogy strukturáltan megvizsgálja a számítógépet és annak tartalmát. Az Autopsy egy végponttól végpontig használható nyílt forráskódú szoftver a digitális törvényszéki szakértői vizsgálatokhoz, amelyet a Basis Technology készített. Az Autopsy tartalmazza az alapvető kereskedelmi törvényszéki eszközöket, és hatékony merevlemez-vizsgálatot kínál, amely gyors és alapos.²³ Az Autopsy vizsgálat hosszú időt vesz igénybe, mivel a teljes számítógépet átvizsgálja a rejtett, törölt és meglévő fájlok után. A szoftver által felfedezett fájlok kategóriákba vannak osztva, mint például videók, képek, szövegek, vagy olyan kategóriákba, mint az érdekes fájlok, törölt fájlok vagy rejtett mappák. Ez a kategorizálás megkönnyíti a nyomozást és segít a nyomozónak a releváns információkra összpontosítani.

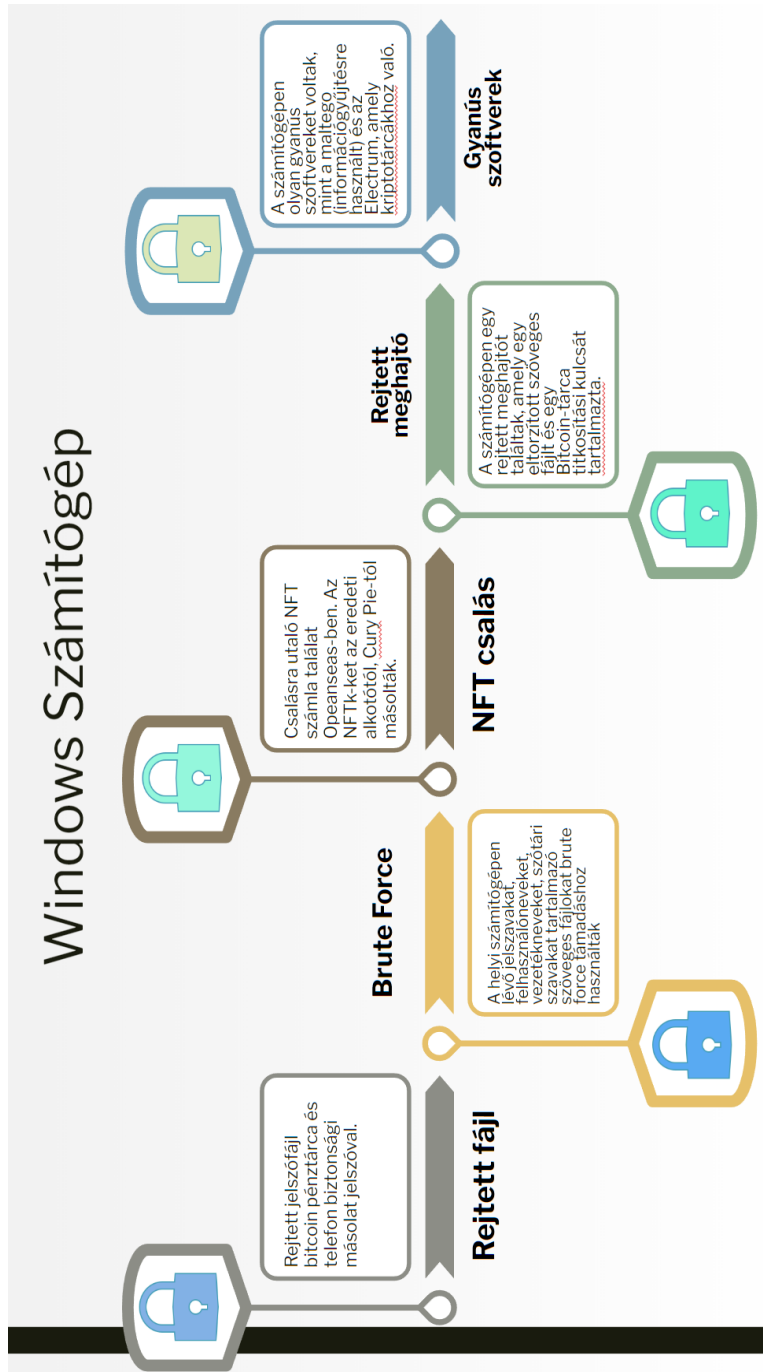
A Windows számítógépen a csapat számos terhelő és elfogadható bizonyítékot fedezett fel, mint például a brute-force nyomai, rejtett merevlemez, egy kép, amelyben

---

²² YAMAUCHI, Toshihiro – AKAO, Yohei – YOSHITANI, Ryota – NAKAMURA, Yuichi: Additional kernel observer: privilege escalation attack prevention mechanism focusing on system call privilege changes; International Journal of Information Security, 2021/20. pp. 461-473.

²³ Autopsy Digital Forensics: Basis Technology; <https://www.autopsy.com/> (Letöltés ideje: 2022. 02. 15.)

adatokat rejtettek el szteganográfiával. A feltárt bizonyítékok idővonala az alábbiakban látható:

1. ábra Az első vizsgált számítógépen talált bizonyítékok

A számítógépen több szteganográfiával ellátott fájlt találtunk elrejtve. A szteganográfia más fájlok, üzenetek vagy adatok elrejtésének művészete egy másik fájlban. A szteganográfia segítségével lehetséges titkos információkat elrejtteni egy képben, videóban, pdf-ben vagy akár egy hangfájlban anélkül, hogy az valaha is látható lenne.²⁴ Számos jól ismert eszköz létezik, amelyekkel könnyedén kinyerhetők a rejtett adatok, amelyek segítettek nekünk egy rejtett jelszólista felfedésében, azonban a leggyakrabban használt eszközök nem hozták ki a képekbe rejtett titkos üzeneteket. Következésképpen saját Python szkriptet kellett készítenünk a rejtett üzenetek feltáráshoz.²⁵ A Python egy olyan programozási nyelv, amelyet a biztonsági szakemberek széles körben használnak és az egyik legjobb és legegyszerűbb programozási nyelv a szteganálízishez, azaz szteganográfia elemzéséhez. Találtunk egy gyanús programot Cygwin64 Terminal néven. A terminált megnyitva megvizsgáltuk a számítógépet. A számítógép egyik könyvtárában volt egy passwords (jelszavak) nevű rejtett fájl, amely tartalmazta Mr Evil Noodle Bitcoin pénztárcájának jelszavát és egy telefonos biztonsági mentés jelszavát.

Cury Pie NFT fiókját is megvizsgáltuk OSINT (nyílt forrású hírszerzés) segítségével. Az OSINT minden olyan információra vonatkozik, amely egy személyről vagy szervezetről jogszerűen gyűjthető szabad, nyilvános forrásokból. A gyakorlatban ez általában az interneten található információkat jelenti, de technikailag bármilyen nyilvános információ az OSINT kategóriájába tartozik, legyen az egy nyilvános könyvtárban található könyv vagy jelentés, egy újságcikk vagy egy sajtóközleményben szereplő nyilatkozat.²⁶ Összehasonlítottuk a valódi fiókot Mr Evil Noodle hamisítványával. Jól látható volt, hogy a hamis fiókot egy hónappal később – 2022 márciusában – hozták létre, mint a valódi fiókot, amelyet 2022 februárjában hozták létre. A két fiók szinte teljesen megegyezik, még a felhasználónevet is úgy hozták létre, hogy szinte pontosan úgy nézzen ki, mint Cury Pie fiókja.

A nyomozás harmadik lépéseként pedig a mobiltelefon biztonsági mentését vizsgáltuk meg. A feltárt bizonyítékok idővonalát a 2. ábrán látható.

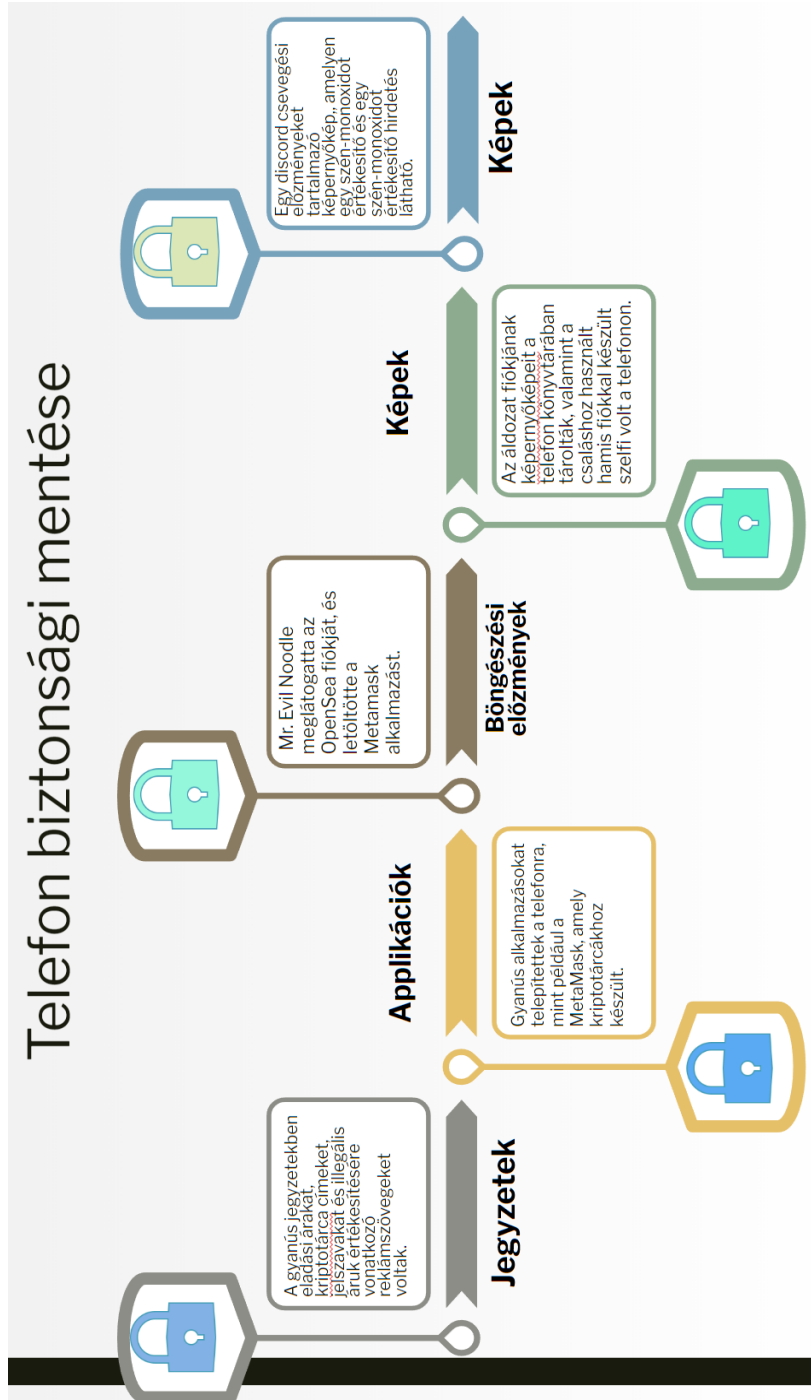
---

²⁴ STANGER, James: The Ancient Practice of Steganography: What Is It, How Is It Used and Why Do Cybersecurity Pros Need to Understand It; <https://www.comptia.org/blog/what-is-steganography> (Letöltés ideje: 2022. 02. 15.)

²⁵ KORDOV, Krasimir – VALCHEV, Georgi: Video steganography with steganalysis; p. 15. https://www.researchgate.net/publication/338527853_Video_steganography_with_steganalysis (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)

²⁶ SentinelOne: What Is Open Source Intelligence (OSINT); 2022. <https://www.sentinelone.com/cybersecurity-101/open-source-intelligence-osint/> (Letöltés ideje: 2022. 06. 01.)

Telefon biztonsági mentése

2. ábra Telefon biztonsági mentésében talált bizonyítékok

Annak érdekében, hogy jobban és átláthatóbban átnézhessük a biztonsági mentést, letöltöttük az iBackup viewert, hogy felhasználóbarátabb és könnyebben hozzáférhető módon böngészhessük a bizonyítékokat.²⁷ Az első lehetőség, amit megvizsgáltunk, a jegyzetek voltak. Ez a menü négy jegyzetet tartalmazott, és mindegyik a vádakhoz kapcsolódó bizonyítékokat foglalt magában. Az első jegyzet az eladási tételek árait tartalmazta, mint például személyes adatok, zsarolóprogram-eszközök, tisztára mosott kriptotárcák és kriptopénzmosó eszközök. A második és a harmadik jegyzet a kriptopénzmosó eszköz és Mr Evil Noodle bitcoin-tárca marketing- vagy reklámszövegét tartalmazta. Az utolsó jegyzet tartalmazta Mr Evil Noodle számlaazonosítóját, jelszavát és pénztárcájának számát. A korábban megtalált MetaMask alkalmazás is telepítve volt a telefonra. (A MetaMask egy blokklánc-tárca alkalmazás.²⁸) Ezt követően megvizsgáltuk a telefonon tárolt fényképeket. Megállapítottuk, hogy Mr Evil Noodle a Discordot használta kommunikációra. A Discord egy ingyenes kommunikációs alkalmazás, amellyel hang-, videó- és szöveges csevegést folytathatsz barátaiddal, játékközösségekkel és fejlesztőkkel. Több százmillió felhasználója van, így az egyik legnépszerűbb módja az online kapcsolattartásnak.²⁹

Felfedeztünk egy képernyőmentést is a csevegési előzményekről és találtunk egy közös képet a hamis fiókkal, valamint két öntapadós jegyzet képernyőfotót is, amelyek titkos pénztárca fiókokra vonatkozó részleteket tartalmaztak.

Utolsó lépésként pedig megvizsgáltuk a talált Bitcoin pénztárca-tranzakcióit, amely a 3. ábrán láthatóak.

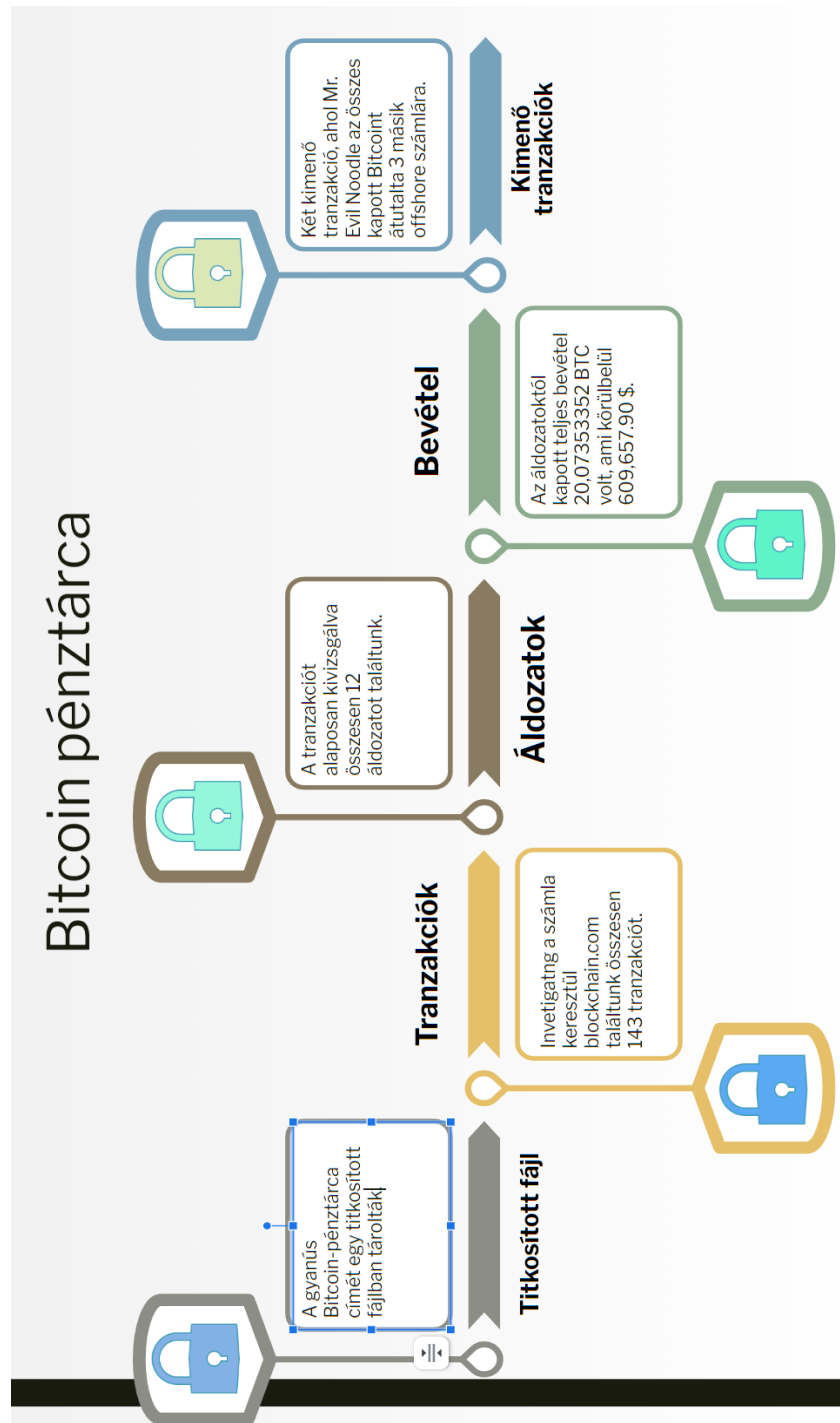
²⁷ iMac tools: iPhone Backup Extractor and Viewer; 2022.

<https://www.imactools.com/iphonebackupviewer/>. (Letöltés ideje: 2022. 06. 01.)

²⁸ Metamask: A crypto wallet & gateway to blockchain apps; 2022. <https://metamask.io>. (Letöltés ideje: 2022. 06. 01.)

²⁹ Epic Games: What is Discord And What is it Used For? 2022.

<https://store.epicgames.com/en-US/news/what-is-discord-and-what-is-it-used-fo> (Letöltés ideje: 2022. 10. 26.)

3. ábra: A Bitcoin pénztárcában talált bizonyítékok

Különböző online források segítségével megállapíthattuk, hogy ezt a Bitcoin címet olyan zsarolóvírus-támadások során használták, mint a WannaCry. A WannaCry egy példa a kriptó ransomware-re, a kiberbűnözők által pénzzsarolásra használt rosszindulatú szoftverek (malware) egyik típusára. A zsarolóvírus ezt úgy éri el, hogy vagy titkosítja az értékes fájlokat, így a felhasználó nem tudja elolvasni azokat, vagy kizárja a felhasználót a számítógépéből, így nem tudja használni azt. A titkosítást használó zsarolóprogramokat kriptó zsarolóprogramoknak nevezik. Az olyan típust, amely kizárja a felhasználót a számítógépéből, lockerből származó zsarolószoftvereknek nevezik. A kriptó-zsarolóprogramok más típusaihoz hasonlóan a WannaCry is túszul ejti az adatokat, és azt ígéri, hogy visszaadja azokat, ha a célszemély váltságdíjat fizet.³⁰ A Bitcoin fiók segítségével meg tudtuk határozni az ellopott pénz mennyiségét és a tranzakciók, avagy áldozatok számát.

A WannaCry a Microsoft Windows operációs rendszert használó számítógépeket veszi célba. Az adatokat titkosítja, és Bitcoin kriptopénzben fizetett váltságdíjat követel azok visszaszolgáltatásáért.

A digitális bizonyítékok elfogadhatósága a bíróságon

A digitális korszakban a kiberbiztonság személyes és közösségi életünk minden területét érinti. Ilyen lehet az irodai vagy otthoni munkavégzésünk, az online vásárlás vagy a banki ügyintézés. Mindezek a területek ma már elektromikus formában zajlanak, és adatként mozognak a globális digitális rendszerben. Mi több, az új típusú koronavírus által okozott, jelenleg is zajló világméretű digitalizáció ugrásszerű növekedéséhez vezetett, ezzel növelve a távmunka, az online tranzakciók és az online kommunikáció mennyiségét. A digitalizáció e fellendülése a kiberbűnözés, például az adathalászat, a vishing (telefonos adathalászat), a rosszindulatú programok és az álhírek számának növekedéséhez is vezetett. A digitális kriminalisztika ezért elsődleges szerepet játszik a kiberbűnözés elleni küzdelemben, következképpen a bűnüldöző szervek, a titkosszolgálatok és a bíróságok számára is kritikus fontosságú, hogy az ilyen jellegű nyomozásokra jól kidolgozott stratégia álljon rendelkezésre.³¹ Az amerikai Legfelsőbb Bíróság a Penderhill, BC, Egyesült Államok ügyben már foglalkozott azzal, hogy a bíróságoknak lépést kell tartaniuk a technikai változásokkal, és megfelelően reagálniuk kell rájuk.³²

A digitális kriminalisztikában a bizonyítékgyűjtés nem sokban különbözik a hagyományos bűncselekmények bizonyítékgyűjtésétől. A folyamat magában foglalja a bizonyítékok összegyűjtését, elemzését és jegyzőkönyvezését, amelyek kulcsfontosságúak a kiberbűncselekmények felderítésénél. A digitális bizonyítékok összegyűjtését úgy kell végezni, hogy a bírósági eljárások során biztosított legyen az elfogadhatóság. A bizonyítékok gyűjtésének legfontosabb kritériumai a következők:

---

³⁰ Kaspersky: What is WannaCry ransomware? 2022. <https://www.kaspersky.com/resource-center/threats/ransomware-wannacry> (Letöltés ideje: 2022. 06. 01.)

³¹ Elias Neocleous&Co LLC: Admissibility of digital evidence in court; Lexology, 2019. <https://www.lexology.com/Commentary/litigation/cyprus/elias-neocleous-co-llc/admissibility-of-digital-evidence-in-court> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)

³² Penderhill Holding Limited ao v Ioannis Kloukinas, Civil Appeals 319/11 and 320/11, 13 January 2014.

- soha nem szabad megváltoztatni azokat, és minden összegyűjtött bizonyítékot hash-el, azaz egyedi kulccsal kell ellátni;
- az elvégzett lépéseket úgy kell rögzíteni, hogy egy harmadik fél könnyen megismételhesse azokat;
- csak hozzáértő szakértők vizsgálhatják meg az eredeti adatokat, és férhetnek hozzá azokhoz;
- a technikai szakértők mellett, jogi szakértőnek is jelen kell lennie, aki biztosítja és felügyeli a jogszabályok betartását.³³

A digitális bizonyíték csak akkor fogadható el, ha az az ügy tényállásának bizonyítására szolgál, és nem sérti az Alkotmányt vagy más jogszabályt.³⁴ A nyomozás során szem előtt tartandó legfontosabb szabály, hogy csak a releváns bizonyítékok fogadhatók el és a lényegtelen bizonyítékok semmilyen körülmények között nem fogadhatók el.³⁵ Emiatt a bíróság feladata eldönteni, hogy a bemutatott bizonyíték releváns, biztonságos és alkalmas-e a befogadásra vagy sem. A bíró jogi tesztek során értékeli a bemutatott bizonyítékok relevanciáját és alkalmasságát, amelynek szempontjai a következők:

- **Megbízhatóság:** A bizonyítékokat mindig meg kell vizsgálni a manipuláció nyomai, például a beillesztés, törlés, módosítás vagy bármilyen más változtatás szempontjából.³⁶
- **Jogellenesen szerzett bizonyítékok:** Minden olyan bizonyíték, amelyet az Alkotmány megsértésével szereztek meg, megengedhetetlen. Például az IP-címek elfogadhatóságát meg lehet tagadni, mivel azok a magánélethez kapcsolódnak, amely az Alkotmány által védett emberi jogok.³⁷
- **Integritás:** A bizonyítékoknak változatlanok kell maradniuk, és a hitelességüket bizonyítani kell. Emiatt minden bizonyítékot hash-elni, azaz egyedi azonosító kulccsal kell ellátni, és a hash-eket össze kell hasonlítani annak bizonyítására, hogy a bizonyítékokat nem manipulálták. Azt a folyamatot, amelynek során egy adott egyedi kulcsot kóddá alakítunk, hashelésnek nevezzük.³⁸
- **A legjobb bizonyíték szabálya:** A bíróságon csak a legmegfelelőbb bizonyítékot szabad bemutatni. Általában a bíróságok elfogadják a másolatokat, ha bizonyított, hogy az eredeti bizonyíték megsemmisült vagy elveszett.³⁹
- **Házkutatási parancs:** A házkutatási parancs nélkül szerzett bizonyítékok a bíróságon nem fogadhatók el.
- **Tudományos bizonyítékok és eljárás:** Az alkalmazott eszközök, módszerek, technológiák, technikák és a bizonyítékok relevanciája a bíróságon vitatható.

³³ Elias Neocleous&Co LLC: Admissibility of digital evidence in court; Lexology i. m.

³⁴ ILIADIS, Takis – SANTIS, Nicolas: Evidence Law; Hippasus Publishing, 2016. p. 66.

³⁵ POWLES, Steven – WAINE, Lydia – MAY, Radmila: May on Criminal Evidence; Sweet&Maxwell, 2015. ISBN: 9780414056572

³⁶ Metaquotes Software Ltd. ao v Dababou, Civil Appeal E324//2016, 14 November 2018.

³⁷ Demetris Shiamishis v The Police; 2011/2. CLR 308.

³⁸ BUTTICE, Claudio: Hashing; <https://www.techopedia.com/definition/14316/hashng-cybersecurity> (Letöltés ideje: 2022. 03. 17.)

³⁹ Gold Seal Shipping Company Ltd v Standard Fruit Company (Bermuda) Limited, 2000/1. CLR 1552.

A digitális törvényszéki szakértőknek segíteniük kell a nyomozókat abban, hogy megállapítsák, leírják és előre vetítsék a következtéseik alapjául szolgáló bizonyosság szintjét annak érdekében, hogy a tényfeltárók könnyebben meghatározhassák, milyen súlyt tulajdonítsanak a bizonyítékoknak. Sajnos a digitális törvényszéki szakértői terület jelenleg nem rendelkezik hivatalos matematikai algoritmusokkal vagy statisztikai egyenletekkel a digitális bizonyítékokkal kapcsolatos bizonyossági szintek értékelésére.⁴⁰

Kiberversenyek tanulságai a mindennapi életben

Az előző fejezetekben leírt CTF-versenyekkel ellentétben, a való életben a kiberbiztonsági szakemberekkel szembeni elvárások mások. A CTF-versenyek olyan készségeket követelnek meg, mint a szteganográfia, vagy a kriptográfia. A valós életben pedig a munkahelyek olyan készségeket részesítenek előnyben, mint az operációs rendszerek átfogó ismerete, hálózati biztonság, incidensek kezelése, alacsony szintű protokoll- és csomagelemzés, szkriptírás és/vagy a programozási nyelvek ismerete, vagy akár felsőfokú végzettséget is megkövetelnek az informatika területén.⁴¹ Az online CTF-platformokon szerzett tapasztalat azonban mindig előnyt jelent, de nem követelmény.⁴² A különbség oka az, hogy egy professzionális behatolásvizsgálat másképp zajlik, mint a versenyeken. A behatolásvizsgálat fő célja a lehető legtöbb sebezhetőség és hiányosság feltárása, hogy segítsen megérteni a fenyegetettség és a kockázat szintjét, hogy meg lehessen határozni a szükséges javítási lépéseket.

Emiatt sok olyan sebezhetőség és hiányosság van, amely nem valószínű, hogy közvetlenül a rendszer kompromitálódáshoz vezet. Egy CTF-versenyen ezeket a veszélyeket sokszor figyelmen kívül hagyják, mivel gyakran a versenyek fő célja, hogy rendszerszintű hozzáférést szerezzenek egy adott állomáshoz vagy hálózathoz. Egy professzionális behatolásvizsgálat során egyetlen sebezhetőséget sem szabad figyelmen kívül hagyni, legyen az alacsony, magas vagy informatív találat. Ha például egy CTF során felfedeznének egy olyan alacsony szintű sebezhetőséget, mint például cookie-k nem megfelelő beállítása, azt valószínűleg figyelmen kívül hagynák, ugyanis nem segítené a versenyt abban, hogy elérjék elsődleges céljukat, a zászló megszerzését.⁴³

A bostoni kiberyomozói verseny rövid ideje ellenére meglehetősen életszerű tapasztalatokat adott. A verseny egy valódi kiberbűnözés elleni nyomozás lépéseit

---

⁴⁰ CASEY, Eoghan: Digital Evidence in the Courtroom; Chapter 3 p. 20.
<https://www.oreilly.com/library/view/digital-evidence-and/9780123742681/xhtml/CHP003.html> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)

⁴¹ National Security Agency: Cyber Network Professional: Offensive/Defensive Operations. Entry to Experienced Level; <https://apply.intelligencecareers.gov/job-description/1178093> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)

⁴² Nemzeti Kibervédelmi Intézet: Sérülékenységvizsgáló. Ethical hacker karrier; <https://nki.gov.hu/intezet/tartalom/karrier-lehetosegek/#whitehat> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)

⁴³ CALDEIRA, Steve: CTF Vs Real Penetration Testing; <https://www.triaxiomsecurity.com/ctf-vs-real-penetration-testing/> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)

követte, és minden digitális bizonyítéknak meg kellett felelnie az elfogadhatóság követelményeinek. A versenyzőknek házkutatási parancsot kellett kiadniuk az újonnan felfedezett elektronikus eszközök megtalálása után, és minden vizsgált bizonyítékot hash-elni kellett. A résztvevőknek továbbá egy, a bíróságon felhasználható nyomozati jelentést kellett készíteniük, amelynek tartalmaznia kellett az ügy részleteit, a megtett lépéseket, a bizonyítékokat, és azok részleteit, például a bizonyíték típusát, a hash-t, a jelentőséget, és az amerikai büntető törvénykönyv megfelelő pontjára való hivatkozásokat.

Összefoglaló

A kiberbiztonsági versenyek egyre népszerűbbek, azonban egyes munkáltatók komolytalan játéknak tekinthetik őket, amelynek nincs kapcsolódása a mindennapi élethez. Ez a kutatás a való életben alkalmazott törvényszéki vizsgálatot és nyomozást állította szembe a kiberbiztonsági versenyeken elvárt formai és technikai követelményekkel. A tanulmány rávilágít a kiberbiztonsági versenyeken való részvétel előnyeire azáltal, hogy bemutatja a megszerzett tudás értékeit és hasznosságát, és segít a munkáltatóknak abban, hogy helyesen értékeljék a kiberversenyek eredményeit az önéletrajzokban és a szakmai közösségi portálokon. Számos kutatás foglalkozik a kiberbűnözés felderítésével és a CTF-versenyekkel, azonban nagyon kevés olyan kutatás van, amely kiemeli ezek előnyeit a mindennapi munkában. A kiberbiztonsági szerepkörben való eredményes munkavégzéshez olyan szükséges és feltételezett készségek szükségesek, mint a kreativitás és a dobozon kívüli (out of the box) gondolkodás az új sebezhetőségi felületek felkutatásához, valamint a vizsgált alkalmazás és a mögöttes infrastruktúra mély és alapos megértése. A kiberbiztonsági versenyek nagyszerű lehetőséget nyújtanak a kreativitás és az out of the box gondolkodás fejlesztésére, és arra kényszerítik a versenyzőket, hogy jobban megértsék a rendszert, amelyen dolgoznak. E kutatás célja, hogy bemutassa a kiberbiztonsági versenyeken való részvétel révén a mindennapi életben alkalmazható értékeket és megszerzett tudást, hogy segítsen a munkáltatóknak és a munkavállalóknak megérteni e versenyek hasznosságát.

Felhasznált irodalom:

- ALISHEROV, A. Farkhod – SATTAROVA, Y. Feruza: Methodology for Penetration Testing; International Journal of Grid and Distributed Computing, 2009/2. http://article.nadiapub.com/IJGDC/vol2_no2/5.pdf (Letöltés ideje: 2022. 02. 10.)
- Autopsy Digital Forensics: Basis Technology; <https://www.autopsy.com/> (Letöltés ideje: 2022. 02. 15.)
- BUTTICE, Claudio: Hashing; <https://www.techopedia.com/definition/14316/hashing-cybersecurity> (Letöltés ideje: 2022. 03. 17.)
- CALDEIRA, Steve: CTF Vs Real Penetration Testing; <https://www.triaxiomsecurity.com/ctf-vs-real-penetration-testing/> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)

- CASEY, Eoghan: Digital Evidence in the Courtroom; Chapter 3. <https://www.oreilly.com/library/view/digital-evidence-and/9780123742681/xhtml/CHP003.html> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)
- CHUNG, Kevin: Recruiting and Teaching with Capture the Flags; <https://blog.ctfd.io/recruiting-and-teaching-with-capture-the-flags/> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)
- CTF time: What is CTF time? <https://ctftime.org/ctf-wtf/> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)
- Demetris Shiamishis v The Police; 2011/2. CLR 308.
- Elias Neocleous&Co LLC: Admissibility of digital evidence in court; Lexology, 2019. <https://www.lexology.com/Commentary/litigation/cyprus/elias-neocleous-co-llc/admissibility-of-digital-evidence-in-court> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)
- Epic Games: What is Discord And What is it Used For? 2022. <https://store.epicgames.com/en-US/news/what-is-discord-and-what-is-it-used-fo> (Letöltés ideje: 2022. 10. 26.)
- European Union Agency for Cybersecurity: Capture-The-Flag Competitions: all you ever wanted to know! 2021. <https://www.enisa.europa.eu/news/enisa-news/capture-the-flag-competitions-all-you-ever-wanted-to-know>. (Letöltés ideje: 2022. 01. 10.)
- Geneva Centre for Security Policy: Cyber 9/12 Strategy Challenge 2022. <https://www.gcsp.ch/events/cyber-912-strategy-challenge-2022>. (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)
- Gold Seal Shipping Company Ltd v Standard Fruit Company (Bermuda) Limited, 2000/1. CLR 1552.
- ILIADIS, Takis – SANTIS, Nicolas: Evidence Law; Hippasus Publishing, 2016. p 66.
- iMac tools: iPhone Backup Extractor and Viewer; 2022. <https://www.imactools.com/iphonebackupviewer/>. (Letöltés ideje: 2022. 06. 01.)
- Kaspersky: What is WannaCry ransomware? 2022. <https://www.kaspersky.com/resource-center/threats/ransomware-wannacry> (Letöltés ideje: 2022. 06. 01.)
- KORDOV, Krasimir – VALCHEV, Georgi: Video steganography with steganalysis; https://www.researchgate.net/publication/338527853_Video_steganography_with_steganalysis (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)
- LEASER David: The demand for cybersecurity professionals is outstripping the supply of skilled workers; Retrieved from International Business Machines, <https://ibm.co/2Sd3K3h> (Letöltés ideje: 2022. 01. 10.)
- Metamask: A crypto wallet & gateway to blockchain apps; 2022. <https://metamask.io>. (Letöltés ideje: 2022. 06. 01.)

- Metaquotes Software Ltd. ao v Dababou, Civil Appeal E324//2016, 14 November 2018.
- MORGAN Steve: Cybersecurity Talent Crunch To Create 3.5 Million Unfilled Jobs Globally By 2021. <https://cybersecurityventures.com/jobs/> (Letöltés ideje: 2022. 01. 10.)
- National Security Agency: Cyber Network Professional: Offensive/Defensive Operations. Entry to Experienced Level; <https://apply.intelligencecareers.gov/job-description/1178093> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)
- Nemzeti Kibervédelmi Intézet: Hungarian Cyber Security Challenge; <https://nki.gov.hu/rendezvenyek/hcsc/> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)
- Nemzeti Kibervédelmi Intézet: Sérülékenységvizsgáló. Ethical hacker karrier; <https://nki.gov.hu/intezet/tartalom/karrier-lehetosegek/#whitehat> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)
- Nemzeti Kibervédelmi Intézet: Tanulj meg hackelni! – felkészülés a HCSC-re; <https://nki.gov.hu/it-biztonsag/tanacsok/tanulj-meg-hackelni-felkeszules-a-hcsc-re/> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)
- Nemzeti Kibervédelmi Intézet: Versenyszabályzat; <https://nki.gov.hu/rendezvenyek/hcsc/versenyszabalyzat/> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)
- Penderhill Holding Limited ao v Ioannis Kloukinas, Civil Appeals 319/11 and 320/11, 13 January 2014.
- POWLES, Steven – WAINE, Lydia – MAY, Radmila: May on Criminal Evidence; Sweet&Maxwell, 2015. ISBN: 9780414056572
- SECURITIES EXCHANGE ACT OF 1934 Release No. 84429; October 16, 2018. <https://www.sec.gov/litigation/investreport/34-84429.pdf> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)
- SentinelOne: What Is Open Source Intelligence (OSINT); 2022. <https://www.sentinelone.com/cybersecurity-101/open-source-intelligence-osint/> (Letöltés ideje: 2022. 06. 01.)
- Simplilearn: What is NFT and How Does NFT Work? The Ultimate Guide; 2022. <https://www.simplilearn.com/tutorials/blockchain-tutorial/what-is-nft>. (Letöltés ideje 2022. 06. 01.)
- STANGER, James: The Ancient Practice of Steganography: What Is It, How Is It Used and Why Do Cybersecurity Pros Need to Understand It; <https://www.comptia.org/blog/what-is-steganography> (Letöltés ideje: 2022. 02. 15.)
- ŠVÁBENSKÝ Valdemar – ČELEDA, Pavel – VYKOPAL, Jan – BRIŠAKOVÁ, Silvia: Cybersecurity knowledge and skills taught in capture the flag challenges; Computers&Security, 2021 March

- SYNYTSKA, Mariia: Who Is a Cybersecurity Lawyer?
<https://lawrina.com/blog/becoming-a-cybersecurity-lawyer/> (Letöltés ideje: 2022. 04. 25.)
- WATERMAN, Shaun: Space Force's Hack-A-Sat Dips a Toe in Digital Waters;
<https://www.airforcemag.com/hack-a-sat-space-force-digital-waters/> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27.)
- WERTHER, J. – ZHIVICH, M. – LEEK, T – ZELDOVICH, N.: Experiences In Cybersecurity Education: The MIT Lincoln Laboratory Capture-the-Flag Exercise; Computer Science, 2011.
<https://www.semanticscholar.org/paper/Experiences-in-Cyber-Security-Education%3A-The-MIT-Werther-Zhivich/f567b380dfbff1c72d373bba72593239ccd3b068> (Letöltés ideje: 2022. 02. 15.)
- White Hat Conference (2021): Cybercrime Investigation Competition.
<https://live.bu.edu/whitehat/competitions/cybercrime-investigation/> (Letöltés ideje: 2022. 03. 27)
- YAMAUCHI, Toshihiro – AKAO, Yohei – YOSHITANI, Ryota – NAKAMURA, Yuichi: Additional kernel observer: privilege escalation attack prevention mechanism focusing on system call privilege changes; International Journal of Information Security, 2021/20. pp. 461-473.

**AZ OKOSKÖRNYEZET ÉS A BENNE REJLŐ BIZTONSÁGI
KIHÍVÁSOK I. – AZ OKOS ÖKOSZISZTÉMA**

---

*„A legfejlettebb technológiák azok, amelyek eltűnnek.
Addig szövődnek mindennapi életünkbe, míg nem
elválaszthatatlanok lesznek attól.”*
(Mark Weiser)

Bevezetés

A 21. században bekövetkezett robbanásszerű technológiai fejlődéssel beköszöntött az “információ aranykora”. Az emberiség fejlődése során az információ megszerzésének, megőrzésének és átvitelének mindig hatalmas szerepe volt mind egyéni, mind kollektív (állami) szinten, az evolúció során pedig általában véve is nagy igény mutatkozott az egy platformon több különböző típusú és formátumú (hang, kép, írott) adat gyűjtésére és kezelésére. Mindez olyan digitalizációs technológiákhoz (felhőalapú szolgáltatások, Big Data, mesterséges intelligencia stb.) vezetett, amelyek a fizikai korlátok lebontásával a kiterjedt és gyors adatgyűjtést, illetve továbbítást, az automatizációt, vagy az egy adott hálózaton belül egymással kommunikáló, esetenként döntésképes, ún. okos- vagy smart eszközök megszületését tették lehetővé.

Az okos technológián alapuló eszközök mára igen népszerűvé váltak, mivel kényelmesen, gyorsan és nagy távolságokat leküzdve vagyunk képesek menedzselni mindennapi életünk akár legapróbb folyamatait, a munkavégzéstől kezdve a szabadidős tevékenységeinkig. A technológia már említett rohamos fejlődése, valamint a társadalmi igény miatt az okos eszközök gyakorlatilag minden területen jelen vannak. Az okostelefon személyi asszisztensként kezeli a napirendünket, az okosóra figyelmeztet szívprobléma esetén, az okostermosztát igényeinknek és szokásainknak megfelelően szabályozza a lakás hőmérsékletét. Az okoseszközök végeláthatatlan sora egy egyéni központú integrált környezetet alkotva az életünk egyszerűbbé, kényelmesebbé (esetenként takarékosabbá) tételéhez járul hozzá, ám ennek alapvető feltétele az egyént/felhasználót célzó konzisztens és (majdnem) mindenre kiterjedő adatgyűjtés.

Írásomat a fent említett környezet és annak biztonsági kockázatai inspirálták, mivel a társadalom is már egyre nagyobb érdeklődéssel fordul a technikai vívmányok, és különösképp az intelligens megoldások irányába, amelyeket jelenleg is alkalmaznak a mindennapi rutin során. Nemzetbiztonsági szakemberként viszont rendszeresen szembesülnünk kell a kettősséggel, ami az okos eszközök használata során megjelenik. Szakmai tevékenységünknek köszönhetően – úgy gondolom – az átlagembernél biztonság tudatosabb életet élünk, ezért minden egyes új eszköz, minden egyes kényelmi funkció alkalmával óhatatlanul is felötlik bennünk a kérdés: mit kell ezért feláldozni, és vajon megéri-e az áldozatot?

Az okostechnológia evolúciója

Az okos- vagy “smart” eszközök az elektronikai cikkek piacán mára gyakorlatilag megkerülhetetlenné váltak. Habár maga a fogalom nem mindenkinek ugyanazt jelenti, általánosságban elmondható, hogy ezek a termékek valamilyen módon megkönnyítik a felhasználó életét, ennek okán nagy irántuk a kereslet. Másik jellemzőjük, hogy hálózatba kapcsolhatók, egymással adatot képesek megosztani, utasításokat adni és fogadni, mindezt akár az interneten keresztül is. Az okoseszközök felhasználási területei széles spektrumot lefednek, így számtalan üzleti lehetőséget is rejtenek magukban. A mai generáció életét immáron nagyban meghatározza az okoseszközök, kiváltképp az okostelefonok használata. Habár a smart termékek kapcsán az emberek nagy részének a telefon ugrik be először, az okos technológia fejlődése során sok más, az élet különböző szegmenseiben megjelenő innováció is inspirálta a feltalálókat.

Az automatizálás, az intelligens és reaktív eszközök megalkotása már a 20. század eleje óta foglalkoztatta a tudósokat. 1950-ben a Popular Mechanics nevű magazinban jelent meg Emil Mathias amerikai feltaláló egy házának (Push-Button Manor) a tervrajza, ami gyakorlatilag az első okosotthont hivatott megvalósítani. A házban számos kapcsoló, időzítő, relé, motor és egyéb elektromos alkatrész mellett hozzávetőlegesen 2100 méternyi kábel alkotta az automatizált rendszert.¹

A következő ugrásszerű fejlődés 1990-hez köthető, amikor Tim Berners Lee brit tudós megalkotta a mai internet technológiai alappilléreit, és elindította az első weboldalt. John Romkey amerikai fejlesztő nem sokkal később pedig megépítette a világ első IoT²-eszközét, egy interneten keresztül is ki-bekapcsolható kenyérpírtót.

1991-ben elindították az első 2G-alapú mobilhálózatot Finnországban, amellyel megszületett az első nagyszabású platform, ahol elektronikai eszközök (mobiltelefonok) digitális adatokat tudtak szolgáltatni egymás között. A 2G megjelenésével lehetőség nyílt a hívások titkosítására, nagy létszámú felhasználóbázis kiszolgálására, valamint különböző adatszolgáltatások alkalmazására (SMS, MMS³).

1997-ben megszületett a WIFI⁴, amely a 802.11-es szabványnak köszönhetően 2Mbps sebességhatárral volt képes biztosítani a kommunikációt, így hatalmas löketet adva az automatizált eszközök további fejlődésének, valamint a mobiltelefonok innovációjának.

A legelső igazi okosotthon-koncepciót a Microsoft alkotta meg 1998-ban. A Microsoft Smart Home című kisfilmjében felvázolta vízióját egy komplex, számos, egymással kommunikáló automatizált eszközt működtető rendszerről. A film gyakorlatilag túpontosággal felvázolta napjaink okosotthon-technológiáját, a kényelmi funkcióktól (napi bevásárlás, előre beállított események stb.) a biztonsági

---

¹ Forrás: <https://www.hotfootdesign.co.uk/white-space/push-button-manor-original-smart-home/> (Letöltés ideje: 2022.08.28.)

² Internet of Things – A Dolgok Internete

³ SMS (Short Message Service) – rövid szöveges üzenetszolgáltatás, MMS (Multimedia Messaging Service) - multimédiás üzenetküldési szolgáltatás

⁴ WIFI – vezeték nélküli helyi hálózat

alkalmazásokig (riasztó, beléptető rendszer), mindezt a Microsoft szoftvereinek felhasználásával.

1999-ben a Zensys dán vállalat megalkotta a Z-Wave kommunikációs protokollt, amit először egy általuk piacra dobott villanyvezérlő rendszer keretében alkalmaztak.

Két évvel később érkezett meg az első Bluetooth-képes⁵ mobiltelefon és fülhallgató, mindkettő az Ericsson vállalat fejlesztésében. A Bluetooth megalkotásakor a fejlesztők célja egy olyan egységes hálózat létrehozása volt, amely telefonok, számítógépek és különféle eszközök alapvető kommunikációs módja lesz.

Még 2001-et írunk, amikor elindult az első 3G-alapú mobilhálózat, amely korszakalkotó módon létrehozta a mobil internetet is, valamint kellő táptalajt adott a mobilalkalmazások első generációjának, és nem utolsósorban az okostelefonok térhódításának.

2004-ben megszületett – a WIFI és a Bluetooth alternatívájaként – a Zigbee kommunikációs protokoll, amely költséghatékonyabb és alacsonyabb energiafogyasztású kapcsolati alternatívát biztosított az IoT-eszközök között.

2007-ben az Apple piacra dobta az első iPhone-t, amellyel gyakorlatilag teljesen forradalmasította az okostelefon piacot, hiszen letisztultságával és egyszerű kezelhetőségével felhasználóbaráttá tette a korábban szinte csak informatikusok és hozzáértők számára készült okostelefonokat.

A 4G technológia 2009-es megszületésével a felhasználók mobiltelefonjára is eljutott az azelőtt csak otthoni használat során ismert – a 3G-nél 20-szor gyorsabb – 60 Mbps sávszélességű internet, egyben megnyitva a kaput az okosrendszerek fejlesztői előtt: immár lehetőség nyílt olyan mobilalkalmazások fejlesztésére, amelyek mobilhálózaton keresztül képesek okoseszközöket vezérelni.

2010-ben megalakult Kaliforniában a Nest Labs, és elkezdték fejleszteni az egyedülálló “Tanuló Termosztát” eszközeiket. Ugyanebben az időben megalkották a Bluetooth Smart (Bluetooth Low Energy) sztenderdet, hogy egy alacsony energiafogyasztású kommunikációs lehetőséget biztosítsanak az otthoni okoseszközök között, a mobiltelefont is beleértve. Elterjedését nagyban akadályozta, hogy addigra már a WIFI sokkal népszerűbb kommunikációs lehetőség volt az okoseszközök terén.

Az okoseszközök történetében az egyik legnagyobb áttörést viszont az Amazon Alexa, valamint a hangvezérlésű központi eszköz, az Echo megjelenése jelentette 2014-ben. Az Alexa megszületése egyben az “okosasszisztens” fogalmát is megalkotta, amely immár a felhasználó hangvezérlése alapján képes volt a hozzá csatlakoztatott eszközöket működtetni, mindez egyben nagy lépést jelentett az okostechnológia fejlődésében.

2019-ben Dél-Korea a világon elsőként elérhetővé tette az átlagfelhasználók számára is az 5G hálózatot. A technológia elődjéhez képest nagyobb lefedettséget,

---

⁵ Bluetooth – rövid hatótávú, vezeték nélküli adatátviteli protokoll

alacsonyabb (10 ms alatti) késleltetést biztosít, valamint kiterjedt gépi és eszközök közötti kommunikációt is támogat.

Az okostechnológia üzleti értéke

Az okoseszközök piaca jelenleg hihetetlen ütemben növekszik. A technológiai innovációk egyre nagyobb népszerűsége miatt a gyártók is elsősorban az intelligens eszközök fejlesztésére helyezik a hangsúlyt. A digitális és fizikai világ konvergenciája az üzleti és gazdasági életben is jelentős változásokat indukált.

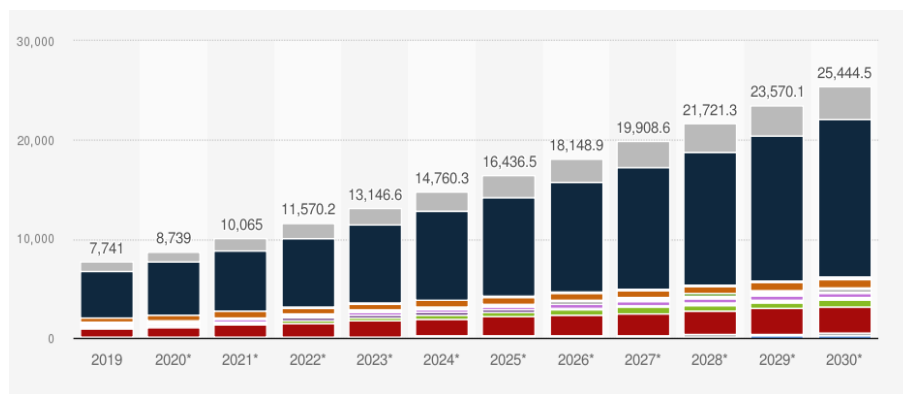
A koronavírus megjelenése és terjedése az emberek életére és megélhetésére is veszéllyel volt, ugyanakkor egyben piacformáló erőként is szolgált, mivel a vállalkozások rákényszerültek a digitális platformokra való áttérésre. A járvány következtében meghozott korlátozó intézkedések eddig nem tapasztalt helyzetbe hozták mind a munkaadókat, mind a munkavállalókat, ám ez az új helyzet jól láthatóan egyfajta katalizátorként is működött az okos technológia fejlődésének és megvalósításának terén. Ennek számos példáját megtapasztalhatták az egészségügyben dolgozók. 2021 januárjában a Nuance Communication Inc.⁶ egy olyan, Dragon Medical névre hallgató, mesterséges intelligencia által vezérelt asszisztens platformot fejlesztett ki, amely segítségével folyamatosan nyomon követhető a páciens hogyléte. A Shanghai Közegészségügyi Központi Klinika hét másik kórház mellett okos szenzorokat telepített a koronavírusos betegek testhőmérsékletének figyelésére, ezzel is csökkentve a beteggel létesített interakciót, valamint az egészségügyi személyzet terhelését.

Az otthoni munkára való áttérés következtében megnőtt az igény a vezeték nélküli, valamint felhőalapú szolgáltatások iránt. Az Economic Times⁷ amerikai állampolgárok körében végzett felmérése alapján 2020-ban még átlagosan 10 okos eszköz volt egy háztartásban, 2021-re pedig a számuk 50-re növekedett. Világviszonylatban nézve nagyjából 10 milliárd okos eszközt csatlakoztattak 2021-ben, 2030-ra pedig már hozzávetőleg 25 milliárd okos eszköz fog egymással adatot cserélni a világhálón a Statista alábbi elemzése alapján:

---

⁶ 1992-ben alapított, amerikai székhelyű multinacionális szoftvertechnológiai (elsősorban MI fejlesztés egészségügyi, vállalati és autógyártás téren) vállalat, melyet 2022 márciusában a Microsoft felvásárolt.

⁷ 1961 óta kiadott, indiai, angol nyelvű gazdasági napilap. A Wall Street Journal után a második legolvasottabb angol nyelvű üzleti újság.

1. ábra: A csatlakoztatott okos eszközök száma a világban 2019-2030-ig⁸

Am több gazdasági elemzéssel foglalkozó oldal szerint ez a szám még nagyobb lehet, hála az 5G elterjedésének.

Jelenleg a világban zajló digitális átalakulások és fenntarthatósági törekvések egyik alapvető eszközeként tekintenek az intelligens eszközökre, amit jól tükröz, hogy az okos megoldásokból 2020-ban generált gazdasági érték 1,6 trillió USD-t tett ki⁹. Az elmúlt években végbement robbanásszerű fejlődésnek köszönhetően a technológia immár elérhető és megfizethető lett a társadalom számára, a telepíthető eszközök és érzékelők pedig gyakorlatilag a teljes spektrumot lefedik a vizuálistól az akusztikusig. Az 5G megjelenésével és gyors terjedésével a felhasználók sokkal könnyebben csatlakoznak, több eszközt tudnak kezelni, mindezt nagy sebesség és minimális késleltetés mellett.

Az okospiac jelentős gazdasági értéke ellenére viszont legtöbbször a kormányoknak és vállalatoknak is megoldandó problémát jelent az intelligens folyamatok és eszközök munkafolyamatokba való integrálása, mivel általában technológiai projektként kezelik, nem pedig működésimodell-átalakításként. További nagy kihívást jelent az eszközök telepítése során az interoperabilitás kialakítása, az új és régi eszközök közötti átjárhatóság megteremtése legtöbbször gondos tervezést, esetenként egyedi kialakítást is igényel¹⁰. Az okoseszközök által generált megnövekedett adatmennyiség kezelése, az ehhez szükséges infrastruktúra kiépítése, valamint a megfelelő adatvédelem, és rendszerbiztonság implementálása is általában számos feladatot generál a cégek részére. A GDPR¹¹-nak és az adatvédelmi törvényeknek való megfelelés is plusz költségeket teremt, így választás elé állítja a felhasználót, hogy miről hajlandó lemondani az alacsonyabb ár érdekében.

⁸ <https://www.statista.com/statistics/1194682/iot-connected-devices-vertically/> (Letöltés ideje: 2022. 08. 26.)

⁹ <https://www.mckinsey.com/business-functions/mckinsey-digital/our-insights/iot-value-set-to-accelerate-through-2030-where-and-how-to-capture-it> (Letöltés ideje 2022. 08. 26.)

¹⁰ <https://www.mckinsey.com/business-functions/mckinsey-digital/our-insights/iot-value-set-to-accelerate-through-2030-where-and-how-to-capture-it> (Letöltés ideje 2022. 08. 26.)

¹¹ GDPR (General Data Protection Regulation) – az Európai Unió általános adatvédelmi rendelete

Az okoskörnyezet

Jelenleg az okoskörnyezetnek nem létezik egy általánosan elfogadott definíciója, az okos technológiával foglalkozó szakirodalmak pedig elsősorban az okosváros-konceptió egyik szegmenseként említik az okoskörnyezetet (Smart Environment). Írásom fő témáját nyújtó fogalmat kissé más megközelítésből szeretném értelmezni, ezért magára az okoskörnyezetre egyfajta felhasználóközpontú rendszerként tekintek. Itt a felhasználót (legyen az személy, csoport, város vagy akár gyár) egy hálózaton belül egymással kommunikáló eszközök/számítógépek és szenzorok halmaza veszi körül.

Diane J. Cook és Sajal K. Das - Smart Environments: Technology, Protocols and Applications című könyvében az okoskörnyezetet egy olyan kis világgént határozzák meg, ahol az okoseszközök minden fajtája folyamatosan azért működik, hogy a felhasználó mindennapi életét kényelmesebbé tegye. Jelen esetben az okos vagy intelligens szó leginkább a tudás autonóm megszerzésének és alkalmazásának a képességére utal, a környezet pedig a minket körülvevő tárgyak összességét, az életterületünket jelenti.

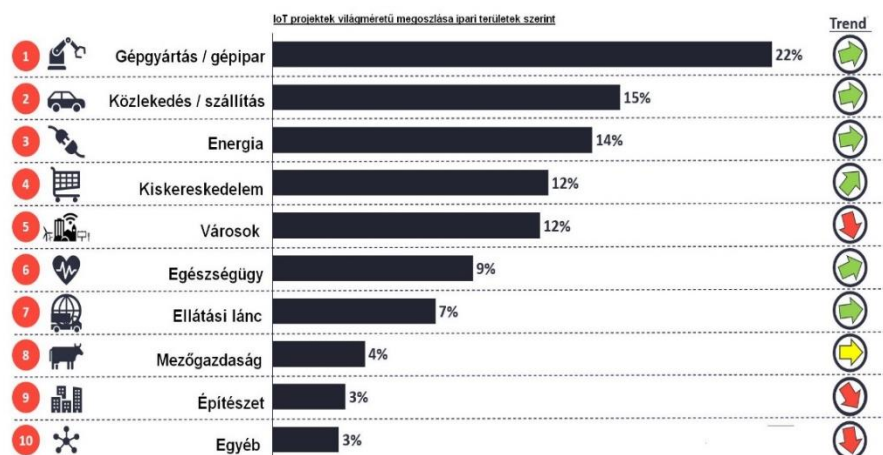
Cook és Das szerint a klasszikus okoskörnyezeti-modell képes a kapcsolt eszközök távvezérlésére, és a közöttük lévő kommunikáció és szinergia biztosítására, valamint az egyes szenzoroktól származó adatok begyűjtésére és továbbítására, amelyek alapján elemzéseket és előrejelzéseket végez.

Ezek alapján mondhatjuk, hogy az okoskörnyezet a felhasználói igények szerint adatokat gyűjt, utasításokat hajt végre, majd az ezáltal megszerzett tudást alkalmazva segít, hogy jobban érezzük magunkat a környezetünkben. Mindez természetesen nagyban függ a felhasználó igényétől és a környezet típusától. Az okoskörnyezet segítségével biztonságosabban szeretnénk élni? Csökkenteni szeretnénk a környezetünk fenntartási költségeit? Automatizálni szeretnénk egyes napi rutinfeladatokat, hogy ezzel időt takarítsunk meg és növeljük a komfortérzetünket? Napjainkban ez akár egyszerre is lehetséges.

A Dolgok Internete (IoT – Internet of Things)

Az Internet of Things az utóbbi években pedig egyre inkább beépülni látszik a köztudatba, az IoT-eszközök mondhatni a mindennapok részévé válnak. A Dolgok Internete felforgatta az ipart, az új innovatív megoldásoknak köszönhetően évről évre növekszik azoknak a vállalatoknak a száma, amelyek az IoT-eszközök munkafolyamataikba való beépítése mellett döntöttek.

Hazánkban egy 2015-ben az eNET Internetkutató és Tanácsadó Kft. által az internetet aktívan használó felnőtt lakosság körében végzett felmérés szerint a válaszadók 80%-ának fogalma sem volt, hogy a Dolgok Internete, IoT vagy Internet of Things szavak mit is jelentenek. Pedig ezen eszközök egy része már akkoriban is ott volt az emberek mindennapjaiban, pld. okostelefon vagy okostelevízió formájában, csak épp nem tudták, hogy IoT-eszközt használnak, nem ismerték a fogalmát.

2. ábra: Top 10 IoT applikáció terület 2020-ban¹²

Habár hivatalos magyar terminológia nem található, a Gartner¹³ vállalat megfogalmazása szerint az Internet of Things olyan fizikai tárgyak hálózata, amelyek a belső állapotuk vagy a külső környezetük érzékelésére, azokkal való kommunikációra és interakcióra alkalmas beágyazott technológiával rendelkeznek¹⁴.

Mindezt összevetve megállapíthatjuk, hogy az okoskörnyezet az egyén és az általa használt okoseszközök alkotta digitális ökoszisztémaként értelmezhető.

A vezeték nélküli technológiák

Az eszközök közötti kapcsolat minősége, a hálózati vagy átviteli réteg kritikus pontja az IoT-ökoszisztémának, a vezeték nélküli kommunikáció gyors elterjedése és evolúciója pedig hatalmas löketet adott az IoT-technológia fejlődésének is. A WIFI 6 szabvány megjelenésével orvosolták az olyan hiányosságokat (spektrális hatékonyság, több eszköz esetén nagyobb válaszüidő), amelyek az IoT elterjedését akadályozták. Habár jelenleg a WIFI 6 is relatíve újdonságnak számít a fogyasztói piacon, már készülöben van a következő szabvány WIFI 7 néven, amely várhatóan 2024-ben fogja elérni a végső fázist. Az új szabvány segítségével 30 Gbps elméleti sávzélességet érhetnek el a kliens eszközök (ez a WIFI 6 kétszerese), továbbá a konstans alacsony késleltetés mellett lehetővé teszi a kapcsolódó eszköz számára több párhuzamos frekvenciasávban történő kapcsolódást, így kihasználva az összes sáv átviteli kapacitását.

A mobilhálózat vonatkozásában is szükség volt szintet lépni, mivel az újonnan megjelenő okoseszközök magas szintű kommunikációs igényeit a mai 4. generációs (4G) adatátviteli technológiák már nem tudták kielégíteni, ez megágyazott a már említett 5. generációs hálózat megszületésének is. Az új technológia két legfontosabb

¹² <https://iot-analytics.com/top-10-iot-applications-in-2020/> (Letöltés ideje: 2022. 08. 26.)

¹³ A Gartner, Inc. - amerikai technológiai kutató és tanácsadó cég.

¹⁴ <https://www.gartner.com/en/information-technology/glossary/internet-of-things> (Letöltés ideje: 2022.09.04.)

műszaki jellemzője az adatátviteli sebességben, valamint a késleltetési (adatátviteli) időben nyilvánul meg.

Az 5G segítségével új dimenziók nyílnak a közlekedésszervezésben, ugyanis a felgyorsult adatcsere folytán a közlekedési adatokat hatékonyabban tudjuk felhasználni, így mérsékelhetők a balesetek, a dugók, ezáltal pedig a károsanyag-kibocsátás. Az egészségügyben használt viselhető eszközök hálózatra kapcsolásával távolról is folyamatosan nyomon követhető a páciens állapota. A vezeték nélküli (vagy akár köztéri) kamerák gyorsan és nagy felbontásban tudnak közel valós idejű képet adni bármilyen baleset, vagy természeti katasztrófa esetén, ezáltal segítve a gyors reagálást.

Hazánkban elsőként a Telekom mutatott be működő 5G állomást 2018 júniusában Budapesten, a 2020-as év végére viszont már 23 településen volt elérhető a hálózat. Jelenleg pedig gyakorlatilag a Balaton egész területe is 5G lefedettséggel rendelkezik a Telekom jóvoltából.

A WIFI és a mobilhálózat után nem szabad elszaladnunk a Bluetooth mellett sem, mivel az 5. generáció gyakorlatilag az okoseszközök hatékony kommunikációjának támogatása céljából került fejlesztésre. A Bluetooth legnagyobb előnye az alacsony energiafogyasztás mellett, hogy az eszközök közötti kapcsolat gyakorlatilag milliszekundumok alatt létrejön, hátránya viszont, hogy az erős WIFI-jel (az interferencia miatt), valamint a kapcsolat útjában álló tárgyak jelentősen csökkenthetik a hatótávot.

Habár az okoseszközök piacán kétségkívül a WIFI-kapcsolattal működő eszközök a legnépszerűbbek, számos okosothonba integrálható termék működik Zigbee és Z-Wave kommunikációs protokollal. Ezeknek a nagy előnye, hogy míg a WIFI hálózatban minden eszköz közvetlenül a központi elosztóval (router) kommunikál, a Zigbee és Z-Wave alatt az egyes eszközök egymásnak is tudnak közvetlenül jelet küldeni. Ez egyrészt sokoldalúbb hálózatot tesz lehetővé (nagyobb távolság, akadályok kikerülése), másrészt alacsonyabb energiafelhasználással jár. Hátrányuk, hogy okoskörnyezetben való használatukhoz átjáró eszköz (gateway) is szükségeltetik, így biztosítva a kommunikációt, a más protokollok közötti átjárhatóságot.

Az okoskörnyezet felépítése

Ahhoz, hogy megértsük magának az okoskörnyezetnek a működését (és ezáltal képet kapjunk az esetleges behatolási pontokról), ismernünk kell a rendszer architektúráját, annak összetevőivel és rétegeivel, illetve a mindezeket alkotó eszközökkel együtt.

Maga az architektúra alapesetben szenzorokból, működtető egységekből (aktuátor), protokollokból, felhőalapú szolgáltatásokból és hálózati rendszerekből áll. Ezek általában elkülönített rétegeket alkotnak, így az üzembentartónak (vagy rendszeradminisztrátor) lehetősége van megfigyelni, kiértékelni, valamint fenntartani a rendszer működését.

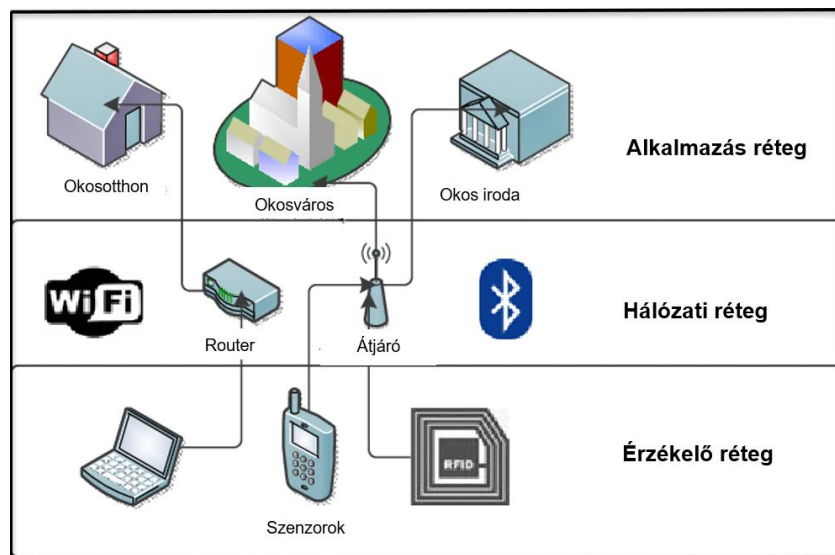
Az okoskörnyezeti architektúrát alkotó eszközök 4 csoportra bonthatók:

- alkalmazás- és elemző komponens (az eszközök által gyűjtött adatok elemzése, továbbítása és megjelenítése adatvizualizációs, MI vagy ML¹⁵ módszerekkel);
- integrációs komponens (az alkalmazások, eszközök, biztonság és infrastruktúra otthoni és vállalati környezetbe való beépítése);
- biztonsági komponens (a komponensek biztonságáért felel a fizikai- és kibertérben egyaránt);
- infrastruktúra komponens (fizikai eszközök, szenzorok, aktuátorok összessége, fizikai hálózat – WIFI, 4G, 5G stb.).

Ezek a komponensek az architektúra különböző rétegeiben helyezkednek el. Jelenleg nincs egyöntetű konszenzus a rétegek számát illetően, számos különféle elképzelés született már kutatók, valamint vezető technológiai vállalatok részéről, a leggyakoribbak a 3, 4 és 5 réteget tartalmazó elképzelések.

Háromrétegű architektúra:

- érzékelő réteg (egyben fizikai réteg, itt található a szenzorok, amelyek a környezeti változást észlelik, arról információt gyűjtenek);
- hálózati réteg (okos- és hálózati eszközökhöz, szerverekhez való csatlakozásáért, valamint a begyűjtött adatok továbbításáért felel, továbbá itt található a router, az átjáró eszköz (gateway), ami az eszközök internetre, illetve a felhőhöz való csatlakozását biztosítja);
- alkalmazás réteg (az érzékelő réteg eszközeinek használatához szükséges alkalmazások, valamint a felhőalapú szolgáltatások).

3. ábra: A háromrétegű IoT architektúra¹⁶

¹⁵ A gépi tanulás (Machine Learning, ML) a mesterséges intelligencia (MI) egy részterülete.

¹⁶ https://www.researchgate.net/figure/Three-layer-IoT-architecture_fig2_307945826 alapján szerkesztette a szerző (Letöltés ideje: 2022. 03. 12.)

Négyrétegű architektúra:

- alkalmazás réteg;
- adatfeldolgozó réteg (a szenzorokból származó adat (jogosult) felhasználónak való továbbítása, titkosítása);
- hálózati réteg;
- érzékelő réteg.

Ötrétegű architektúra:

- érzékelő réteg;
- alkalmazás réteg;
- átviteli/hálózati réteg (az érzékelő és adatfeldolgozó réteg közötti adatáramlás biztosítása, 4G, vezeték nélküli hálózat, Bluetooth stb. útján);
- adatfeldolgozó réteg (az átviteli rétegből érkező adatok tárolása, elemzése és feldolgozása, adatbázisok, felhőalapú szolgáltatások segítségével);
- üzleti réteg (a komplett IoT-rendszer felügyelete, beleértve az alkalmazásokat, üzleti modelleket, és az adatvédelmet).

Az AIoT, avagy a mesterséges intelligencia és a Dolgok Internetének szinergikus ötvözet

Az ezidáig felvázolt technológiai fejlődés egy következő lépcsőfoka a MI és az IoT ötvözet, amely során a passzív szenzorokból tanuló gépek lesznek. Habár jelenleg kevés megoldás épül a koncepcióra (és azok is leginkább vállalati fejlesztések), számos elemzés és kutatás bizonyítja, hogy az IoT teljes potenciálját csak a mesterséges intelligencia bevetésével lehet kihasználni. Tökéletes példa erre a kínai Huangzhou városába telepített “ET City Brain” rendszer, amely a közlekedési lámpákba épített kamerarendszer által gyűjtött adatok felhasználásával valós időben tud beavatkozni a lámpák programozásába. Ezáltal gyorsítani tudja a forgalmat, automatikusan észleli a baleseteket, valamint zöld utat tud biztosítani a kék villogó használó járművek számára.¹⁷ Másik eklatáns példa erre a 2021 végén részlegesen üzembe helyezett kínai társadalmi kreditrendszer, amely az országszerte telepített több százmillió okos térfigyelő kamera révén figyelmezteti az állampolgárokat, majd viselkedésük alapján pontozza őket. Az így megszerzett pontok alapján pedig az illető plusz szolgáltatásokhoz és kedvezményekhez juthat, vagy éppen korlátozásokkal kell szembenéznie.¹⁸

Magyarország Mesterséges Intelligencia Stratégiájában is kiemelt szerepet kapott az AIoT-technológia. Az energetikai szektorban okosmérők integrálásával több zónaidős és rugalmas árszabási szolgáltatások jöhetnek létre. A Smart City (okosváros) koncepció keretében – a kínai mintára – MI-alapú forgalomszabályozás, valamint okos parkolási rendszerek kerülnek kifejlesztésre.¹⁹

---

¹⁷ https://www.alibabacloud.com/blog/how-et-city-brain-is-transforming-the-way-we-live-one-city-at-a-time_593745 (Letöltés ideje: 2022.09.08.)

¹⁸ <https://www.portfolio.hu/global/20211024/az-internet-nepe-sikitva-rohog-kina-horrorisztikus-megfigyelorendszeren-506276> (Letöltés ideje: 2022.09.08.)

¹⁹ Magyarország Mesterséges Intelligencia Stratégiája 2020-2030

De képzeljük csak el, hogy a lakásunkba telepített szenzorok segítségével a MI-vezérelt okosasszisztens érzékeli reggeli ébredésünket, felhúzza a redőnyöket, bekapcsolja a televíziót a híreket, valamint lefőz nekünk egy adag kávé, majd emlékeztet minket a napi teendőinkre, diktálás alapján pedig megírja az e-mailünket. Mindez már a jelen és a közeljövő kérdése.

Az okoskörnyezet előnyei

Az okoseszközök használatának bizonyítottan komoly hatása van az emberek magán- és szakmai életére egyaránt. Használatukkal fokozatosan a mindennapjaink részévé válnak, ami megteremti a lehetőséget, hogy egy idő után már nélkülözhetetlenek legyenek. Gondoljunk csak bele, mennyit változna mindennapi életünk, ha egyik napról a másikra egy 20 évvel ezelőtti mobiltelefonot kellene használnunk. Megszűnne a lehetőség a videotelefonálásra, vagy az internetalapú üzenetküldésre. Munkába menet minden reggel sorba kellene állni az újságosnál, hogy a legfrissebb hírekről értesüljünk. Családi összejövetelekre fényképezőgépet kellene vinni. Ez mind csak pár apró példa arról, hogy milyen észrevétlenül szötte be magát az okos technológia az emberek életébe, időt, energiát és pénzt megspórolva nekünk.

Okoskörnyezetünk legfontosabb, központi eleme az okostelefon, mivel minden eszközünket azon keresztül menedzseljük, valamint az eszközök által begyűjtött információkat a telefon kijelzőjén jelenítjük meg. A telefonon, vagy az okosotthonunk központi egységén található okosasszisztenshez olyan kérdésekkel fordulhatunk, amiért más esetben egy könyvet lapoznánk fel, vagy bekapcsolnánk a számítógépet. Egy reggeli paranasszóval automatikusan tájékoztat minket az érdeklődési körünknek megfelelően kiválasztott hírportálok és topikok legújabb híreiről. Munkába indulás előtt útvonalat tervez nekünk, és figyelmeztet, ha valahol forgalmi fennakadás várható. Egy 2017-ben megjelent tanulmány²⁰ szerint az okosasszisztensek akár a vállalatok rendszeres megbeszéléseinek csökkenéséhez vezethetnek, mivel a csatlakoztatott okoseszközök révén az asszisztens azonnal tud friss információt szolgáltatni az egyes részlegektől a vezetőség felé, így jelentősen meggyorsítva a vállalati folyamatokba való beavatkozást.

Az egészségünk megőrzése céljából számos okoskarkötő vagy okosóra közül választhatunk, amelyek folyamatosan monitorozzák a pulzusunkat és a véroxigénszintünket, rendellenesség esetén figyelmeztetnek is minket, ami akár életmentő is lehet.²¹ A hozzájuk kapcsolt okosmérleg megméri a testtömegünket, testösszetételünket, akár azt is megmondja, hogy – valós korunktól függetlenül – hány éves a testünk. Az egészségestől való eltérés esetén diétát javasol, valamint kiszámítja nekünk, hogy mennyi napi kalóriát (és hogyan) kell elégetnünk az egészséges állapot eléréséhez.

---

²⁰ <https://fortune.com/2017/06/11/amazon-alexa-echo-personal-assistant-skills-meetings/> (Letöltés ideje 2022. 08. 27.)

²¹ https://hvg.hu/tudomany/20200120_apple_watch_series_5_ekg_meres_okosora_pitvarfibrillacio (Letöltés ideje 2022. 08. 28.)

Az okoskörnyezet segít az életünk energia- és költséghatékonyabbá tételében (pld. a termosztát automatikusan lekapcsolja a fűtést, ha elmegyünk otthonról), továbbá számottevő előnyökkel rendelkezik a saját, valamint otthonunk biztonsága terén is. A csatlakoztatott kamerák segítségével telefonunkon bárholnan megfigyelhetjük, ellenőrizhetjük a lakásunkat. Az ajtókra és ablakokra szerelt szenzorok, valamint a szobákba épített mozgásérzékelők betörő esetén azonnal jeleznek nekünk, adott esetben akár a leszerződött vagyondőr cégnek is.

Az okoskörnyezet dilemmái

Az eddig említettekből levonhatjuk azt a következtetést, hogy a digitalizálódással arányosan növekszik az integráció szintje is. Ez természetesen kifinomultabb működést, valamint jobb felhasználói élményt is biztosít. Mindehhez viszont elengedhetetlen az ember–gép közötti interakciók számának, valamint a felhasználóról begyűjtött adatok mennyiségének és szenzitivitásának növekedése is. Ugyanis az okoseszközök életünkbe történő optimális integrációja csak akkor valósulhat meg, ha teljes betekintést adunk mindennapi rutinunkba, szokásainkba. Az egyszerű felhasználók számára az ezzel járó háttér folyamatok – a technikai bonyolultságuk miatt – teljesen átláthatatlanok, így nehezebben is ítélik meg az okoskörnyezetben rejlő biztonsági kockázatokat, ez pedig elbizonytalaníthatja a technológia iránt érdeklődőket.

A kommunikációs protokollok széles palettája szintén kezdeti zavart – majd akár csalódottságot – okozhat az okoseszközökbe beruházni kívánó emberekben. A technológiát érintő egyik legfontosabb innováció, a – rövidesen érkező – Matter elnevezésű nyílt forrású sztenderd célja a különböző platformon kommunikáló okoseszközök egy rendszerbe való integrálása²² lesz, amellyel megvalósulhat az ideális okoskörnyezet víziója. Jelenleg viszont az átlagfelhasználók leginkább egy adott gyártó termékcsomagjának megvétele esetén tudnak egyszerűen telepíthető és kezelhető rendszereket vásárolni. A különböző forrású termékek interoperabilitásának megteremtése többnyire csak átjárók és plusz (esetenként 3. gyártótól származó) szoftverek használatával oldható meg, ami néhol a kezelés bonyolultságával, valamint az eszközök funkcióinak korlátozásával is járhat, mindez pedig jelentősen rontja a felhasználói élményt.²³

A Samsung például az okos megoldásokban látja a választ a hazánkat is sújtó energiaválságra²⁴, ami feltételezhetően egy megnövekedett keresletet generál az okosotthon-rendszerek piacán. Valójában viszont amellet, hogy az átlagvásárlók számára ezen eszközök első látásra túl költségesnek és bonyolultnak tűnhetnek, nem látnak benne akkora kényelmi és szórakoztató potenciált, ami kellőképp felcsigázná a technológia iránti érdeklődésüket.

---

²² <https://www.wired.com/story/what-is-matter/> (Letöltés ideje: 2022.09.08.)

²³ <https://okos-otthon-labor.simplecast.com/episodes/ugyfeligenyek-szolgáltatoi-szemmel> (Letöltés ideje: 2022. 09. 07.)

²⁴ <https://24.hu/tech/2022/09/02/samsung-ifa-2022-smarththings-okosotthon-energiatakatekossag/> (Letöltés ideje: 2022. 09. 08.)

Befejezés

Az okoseszközök által biztosított szolgáltatások minőségének folyamatos javítása, valamint az egyén igényeinek megfelelően való testreszabása és fejlesztése érdekében az alkalmazások megállás nélkül adatot gyűjtenek, amelyeket esetenként – az MI segítségével – elemeznek is. Az eszközök információval rendelkezhetnek a napi rutinunkról, hogy merre járunk futni, hogy mit eszünk, hol dolgozunk. Ez a fajta profilalkotás elengedhetetlen a normális működés érdekében, ugyanakkor komoly adatvédelmi és információbiztonsági kérdéseket vet fel, mivel az okoseszközök mélyen beépülnek a felhasználók magánszférájába, és ennyire szenzitív adatokat kezelnek. Informatikai eszközök lévén az okos platformok is ugyanúgy kitéttek a hagyományos számítógépeket érintő fenyegetéseknek, amelyek elleni védekezésben a felhasználó, a gyártó és az állam együttes szerepvállalása elengedhetetlen. A virtuális és a fizikai valóság sajátos kombinációját magában foglaló okos ökoszisztéma térhódítása megállíthatatlan, de továbbra is kétélű fegyver. Egyik oldalról lehetőség saját képességeink kiterjesztésére, másik oldalról a felhasználó kitettségének arányos növekedésével az okos környezet biztonságának garantálása megoldásra váró feladatként is jelentkezik.

Felhasznált irodalom:

- HASSANIEN, Aboul Ella – ELHOSENY, Mohamed: *Cybersecurity and Secure Information Systems – Challenges and Solutions in Smart Environments*; Springer Nature, 2019. ISBN 978-3-030-1683
- ÁRPÁD Zoltán: *Intelligens biztonság, hétköznapi problémák – intelligens megoldások*; Szakmai Szemle, 2018.
- BÁNYÁSZ Péter – SZABÓ András – ORBÓK Ákos: *Okoseszközök*; NKE, 2019. ISBN 978-963-498-092-6
- CSEPELI György: *Ember 2.0 A mesterséges intelligencia gazdasági és társadalmi hatásai*; Kossuth Kiadó Zrt. 2020. ISBN: 9789635440726
- COOK, Diane J. – DAS, Sajal K.: *Smart Environments: Technologies, Protocols, and Applications*; John Wiley & Sons, Inc. 2005. ISBN 9780471686590
- KRASZNAY Csaba: *Okoseszközök a kritikus információs infrastruktúrákban*; https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/16195/TKP_Kiberbiztonsag_01_25.pdf (Letöltés ideje: 2022. 08. 25.)
- Magyarország Mesterséges Intelligencia Stratégiája 2020-2030, Innovációs és Technológiai Minisztérium, 2020.
- KIM, Mi Jeong – CHO, Myung Eun – JUN, Han Jong: *Developing Design Solutions for Smart Homes Through User-Centered Scenarios*; <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2020.00335/full> (Letöltés ideje: 2021. 08. 26.)
- Nemzeti Intelligens Szakosodási Stratégia (S3) 2021-2027, Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal, 2020.

- GHOSH, Uttam – RAWAT, Danda B. – DATTA, Raja – PATHAN, Al-Sakib Khan: Internet of Things and secure smart environment; Chapman & Hall/CRC, 2020. ISBN: 978-0-367-26639-4.

Internetes hivatkozások:

- <https://www.electronicdesign.com/technologies/communications/article/21796052/whats-the-difference-between-zigbee-and-zwave> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://www.hotfootdesign.co.uk/white-space/push-button-manor-original-smart-home/> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://www.smarthomepoint.com/history/> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1389128621001651> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://www.techopedia.com/definition/31463/smart-device> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://webfoundation.org/about/vision/history-of-the-web/> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://techjury.net/blog/how-many-iot-devices-are-there/> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://www.fortunebusinessinsights.com/industry-reports/internet-of-things-iot-market-100307> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://www.marketsandmarkets.com/Market-Reports/internet-of-things-market-573.html> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://www.mckinsey.com/business-functions/mckinsey-digital/our-insights/iot-value-set-to-accelerate-through-2030-where-and-how-to-capture-it> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://www.alliedmarketresearch.com/internet-of-things-iot-market> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://tferi.hu/a-dolgok-internete> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://internetofthingsagenda.techtarget.com/definition/Internet-of-Things-IoT> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://www.electronicdesign.com/technologies/iot/article/21182189/nordic-semiconductor-why-wifi-6-will-be-a-key-component-of-tomorrows-iot> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://computerworld.hu/tech/ezert-erdemes-wi-fi-6-routert-vasarolni-268479.html> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://iotzona.hu/meg-tobb-iot/az-5g-lehet-az-innovacio-mozgatorugja> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://www.mokoblue.com/why-bluetooth-iot/> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)

- <https://www.bluetooth.com/learn-about-bluetooth/tech-overview/> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://www.forbes.com/sites/bobodonnell/2021/06/17/iot-for-5g-could-be-next-opportunity/?sh=38114be758e6> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://lexunit.hu/blog/iot/> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://lexunit.hu/blog/ipari-adatelemezes-mesterseges-intelligenciaval/> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://www.okosotthon.me/okosotthon-zigbee-z-wave-bluetooth-vagy-wifi/> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://www.juniperresearch.com/press/iot-security-spend-to-reach-6-billion-by-2023> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- https://www.netscout.com/sites/default/files/2019-02/SECR_001_EN-1901%20-%20NETSCOUT%20Threat%20Intelligence%20Report%20H%202018.pdf (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://eletokosan.hu/okos-huto> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- https://hvg.hu/tudomany/20200120_apple_watch_series_5_ekg_meres_okosora_pitvarfibrillacio (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://bluespeedav.com/blog/item/7-greatest-advantages-of-smart-home-automation> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://innovationatwork.ieee.org/6-iot-benefits/> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://www.forbes.com/sites/zakdoffman/2019/09/14/dangerous-cyberattacks-on-iot-devices-up-300-in-2019-now-rampant-report-claims/?sh=72a035ad5892> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://eletokosan.hu/mi-az-a-hub> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://www.rackhost.hu/tudasbazis/online/tcpip-protokoll/> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://www.t-mobile.com/resources/what-is-an-SMS> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- https://kovacsattila.info/wifi_jelentese_mukodese.htm (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://www.hsw.hu/hirek/62510/wifi-alliance-intel-savszelesseg-csatorna-modulacio-aggregacio-adatsebesseg-keszeltetes.html> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://www.alza.hu/5g-halozat-magyarorszagon#szituacio-magyarorszagon> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://www.gartner.com/en/information-technology/glossary/internet-of-things> (Letöltés ideje: 2022. 09. 04.)

- <https://www.portfolio.hu/global/20211024/az-internet-nepe-sikitva-rohog-kina-horrorisztikus-megfigyelorendszeren-506276> (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- https://www.alibabacloud.com/blog/how-et-city-brain-is-transforming-the-way-we-live-one-city-at-a-time_593745 (Letöltés ideje: 2022. 09. 05.)
- <https://www.wired.com/story/what-is-matter/> (Letöltés ideje: 2022. 09. 08.)
- <https://okos-otthon-labor.simplecast.com/episodes/ugyfeligenyek-szolgaltoi-szemmel> (Letöltés ideje: 2022.09.07.)
- <https://24.hu/tech/2022/09/02/samsung-ifa-2022-smarthings-okosotthon-energiatakatekossag/> (Letöltés ideje: 2022.09.08.)

KÓRÉ ANDRÁS

**A TAGÁLLAMI NEMZETKÖZI FEJLESZTÉSI ÉS HUMANITÁRIUS
SEGÍTSÉGNYÚJTÁSI STRATÉGIÁKBAN BEKÖVETKEZŐ
VÁLTOZÁSOK ÖSSZEHASONLÍTÁSA A HUNGARY HELPS
PROGRAMMAL, MINT AZ ILLEGÁLIS MIGRÁCIÓRA ADOTT
VÁLASZOK¹**

Bevezetés

Tanulmányomban arra keresem a választ, hogy a 2015-ös menekülthullám után az Európai Unió három tagállama nemzetközi fejlesztési és humanitárius tevékenységének változásai mely régiókat és országokat jelölt ki, mint az Unió lehetséges érdekszféráit, vagy a biztonságuk szempontjából releváns országokat. Bemutatom Németország, Olaszország és Magyarország ilyen irányú támogatási és segélyezési tevékenységeit a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (Organisation for Economic Co-operation and Development, a továbbiakban: OECD) által nyilvántartott hivatalos fejlesztési hozzájárulás (Official Development Assistance, a továbbiakban: ODA) adatai alapján, amelyeket összehasonlítok a magyar kormány által indított Hungary Helps Programmal (a továbbiakban: Program) is. Az államok, amelyek támogatási tevékenységei elemzésre kerülnek a jelentős érintettség okán szerepelnek a tanulmányban. Németország az érkezőket legnagyobb számban befogadó országgá vált Európában, illetve a migrációs folyamatok kezelésének és a menekültek ellátásának legnagyobb költségviselője. Olaszország mediterrán fekvése okán az Európába irányuló illegális migrációs kihívás egyik frontországja, az afrikai illegális migráció elsődleges célpontja, továbbá déli fekvése eltérő érdekövezetet rajzol ki a kontinens középső és északi területein elhelyezkedő államokéval szemben, egyben reprezentálja az összes Földközi-tenger mentén fekvő Unió ország legjellemzőbb kihívásait. Magyarország a balkáni migrációs útvonalon fekszik, így jelentős illegális migrációs nyomás hárul rá, másrészt a külön utas, az illegális migrációt (más EU-s államoktól eltérő módon) feltartóztatni célzó politikája miatt, illetve a Hungary Helps Program elindítása okán tart számot érdeklődésre. A részletes elemzést követően a három ország „migrációs” érdekszférájának meghatározására törekszem. A keretekre tekintettel nem mutatom be a már Európába érkezett bevándorlókkal kapcsolatos tagállami politikákat, azokra csak utalok, elsősorban a kibocsátó országoknak adott fejlesztési támogatásokat bemutatva. Mivel írásom elsődleges célja az illegális migrációra adott tagállami válaszok elemzése, nem vizsgálom a kelet-európai államoknak adott segélyeket sem, így nem érintem az orosz-ukrán háborút, és annak vonatkozásait sem. Továbbá, adatelemzésem bázisévei 2019 és 2020, mivel ezekből az évekből állnak rendelkezésre megfelelően közreadott statisztikák és elemzések, másrészt a 2015-ös menekülthullámhoz képest kellőképpen távol vannak, így annak hatásai a stratégiákban már jól kutathatók.

---

¹ Az OTKA 138160 azonosítószámú, „Egy lehetséges európai nagystratégia határai - az illegális migráció, mint indikátor” című pályázat keretében megírt tanulmány.

A nemzetközi segélyezés és fejlesztés jelenlegi rendszerét 1969-ben hozták létre, amikor megalakult az OECD Fejlesztéstámogatási Bizottsága (Development Assistance Committee, a továbbiakban: DAC). Célja elsősorban a szegénység felszámolása, és ezáltal a stabilitás és a béke előmozdítása a világ fejlődő országaiban. Németország, Olaszország és Magyarország gazdasági helyzete eltérőek egymástól, így nem azok volumene az elemzésem fő tárgyai, hanem azon irányok kutatása, amelyek a migrációra (elsősorban az illegális migrációra) adott válaszként értelmezhetőek és azok a recipiens országok, amelyek a migrációt kibocsátó státuszuk miatt kaptak nagyobb és célzottabb támogatásokat mind a fejlesztés, mind a segélyezés terén. Elemzem még azokat az újonnan megjelenő stratégiai alapelveket is, amelyek az OECD ODA irányok meghatározásánál tervekben, hivatalos állami dokumentumokban megjelennek. Mindezek keretében bemutatam a német Szövetségi Gazdasági Együtműködési és Fejlesztési Minisztérium (Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung, a továbbiakban: BMZ) és a Német Fejlesztési Ügynökség (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH, a továbbiakban: GIZ), Olaszország esetében a Külügyi és Nemzetközi Együtműködési Minisztérium (Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale, a továbbiakban: MAECI) és az Olasz Fejlesztési Ügynökség (Agenzia Italiana per lo Sviluppo a továbbiakban: AICS) segélyezési, fejlesztési irányait, stratégiáit, és a támogatások főbb számadatait. A fentieket bemutatam Magyarország vonatkozásában is, összehasonlítva a három ország támogatási politikáját és eredményeit. Tekintve, hogy Magyarország a mediterrán és a közép-európai államtól eltérő politikát képvisel az illegális migráció kezelését illetően, amelynek értelmében nem engedi be területére az illegálisan érkező migránsok tömegeit és az Európai Unió kvótarendszerében sem vesz részt, szükségét érzem a Hungary Helps Programot is bemutatni. A Programot a helyben segítségnyújtásként, az illegális migrációs hullámok kiindulási országban való kezelésének modelljeként hozta létre az ország. Németország továbbra is őrzi az Unió országok közötti első helyet a donor országok között, egyben a világ második legnagyobb segélykifizetője. Célterületei között, azonban hangsúlyos különbségeket tesz mind a juttatott összegek, mind azoknak célmeghatározásai tekintetében. Olaszország a világ 20. legnagyobb segélyezője, amely ugyanakkor jelentősen elmarad a gazdasági lehetőségeitől. Eltérő a kül- és támogatási politikája is a közép-európai térség országaitól, amennyiben kifejezetten afrikai országokat támogat. A Magyarország kezdeményezte Program több mint a katasztrófák után nyújtott humanitárius gyorssegélyek sora, mivel alapelvei, a négy humanitárius alapelven (pártatlanság, semlegesség, emberiség, függetlenség) túl kiegészülnek a helyben és a közvetlenül történő segítségnyújtás elveivel, amelyet „okos segítségként” is jellemezhetünk, mivel a helyben felmerülő valódi szükségletekre reagál. A katasztrófákat követő gyorssegélyek mellett a háború, az erőszakos konfliktusok és a terrortámadások utáni rehabilitációs támogatások, adományok a Program szerves részét képezik.

Németország nemzetközi fejlesztési politikájának változásai a menekültválságot követően

Ahhoz, hogy megértsük Németország nemzetközi fejlesztési politikáját, illetve általában véve a külpolitikáját, érdemes egy áttekintést elvégeznünk az ország alkotmányos rendjéről, állami felépítésének alapvető elveiről. Mind a támogatási tevékenységében, mind a világ folyamatival kapcsolatban elfoglalt álláspontjában, így

a migrációval kapcsolatban megalkotott politikájában is meghatározó elemként tűnnek fel az alkotmány alapvető emberi jogokról alkotott definíciói, értelmezései, jogszabályai, sérthetlenségük arany szabályai. Ezen jogok megváltoztathatlansága a 20. század tragikus történelmére adott válaszként, azok megismétlődésének kizárására, a régi Németországgal való minden hasonlóság elkerülése érdekében születtek. Mindezek következtében a német alaptörvény a legelején, az 1. fejezetben foglalkozik az alapvető emberi jogok felsorolásával, amelynek 1. cikke szerint „(1) Az emberi méltóság sérthetetlen. Ezek tiszteletben tartása és védelme minden állami hatalom kötelessége. (2) A német nép ezért a sérthetetlen és elidegeníthetetlen emberi jogokat vallja minden emberi közösség, a béke és az igazságosság alapjaként a világon.”² A 18. cikkben keresztül folytatódó felsorolás valamennyi általános emberi jogot tartalmazza. A 19. cikk mondja ki, hogy ezek a jogok sérthetetlenek, tehát alkotmánymódosítással sem lehet megváltoztatni őket, illetve semmilyen esetben sem lehet korlátozni azokat. „(2) Az alapjog lényege semmilyen körülmények között nem sérülhet.”³ Az alaptörvény 79. cikke is megerősíti ezek sérthetlenségét, amikor kimondja, hogy „(2) Egy ilyen törvényhez a Bundestag tagjai kétharmadának és a Bundesrat szavazatai kétharmadának jóváhagyása szükséges. (3) Nem fogadható el jelen Alaptörvény olyan módosítása, amely a Szövetség tartományokra való felosztását, a tartományok alapvető jogalkotási részvételét vagy az 1. és a 20. cikkben foglalt elveket érinti.”⁴ Az emberi jogok jogszabályi védelmén túl fontos erkölcsi és identitáspolitikai üzenetei is vannak az idézett paragrafusoknak, hiszen azt minden német alkotmányos kötelességévé tette, amely nemcsak az állami önkénnyel szemben szolgál biztosítékul, de azok érvényesülésének morális küldetését, feladatát minden egyes állampolgárától elvárja. „(4) Minden németnek joga van ellenállni mindenkinek, aki vállalja e rend eltörlését, ha más jogorvoslat nem lehetséges.”⁵ A felelősség nemcsak az országhatárokon belül érvényes az államra és polgárra nézve, hanem nemzetközi értelemben is, hiszen ezeket a jogokat tekintve az emberi béke és igazságosság alapjainak az egész világra nézve.⁶ Az alaptörvény értelmében a német államnak tehát nemcsak a határain belül, hanem egyetemesen is feladata, hogy fellépjen minden ember méltóságának és alapvető jogainak védelmében.

A 2015-ben csúcspontját elérő illegális migrációra adott első német reakciók, az ország, illetve az Európai Unió területére történő ellenőrizetlenül történő beengedés attitűdjét és politikáját az előző bekezdésben tárgyalt, a migrációt emberi jognak tekintő hozzáállásban kell keresnünk. Arról, hogy jó döntés-e az államhatárokon keresztül a jogszabályoknak megfelelő eljárás nélkül a menekülteket átengedni és, hogy ez mennyire szolgálja az alapvető emberi jogok érvényesülését, jelentős vitákat folytattak le azóta is politikusok és szakértők egyaránt. Az illegális migráció azonban egy másfajta folyamatot is elindított, amely látványos a hétköznapi médiafogyasztók

² Art 1 In.: Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, forrás: http://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_1.html (letöltés ideje: 2022.04.26.)

³ Art 19 In.: Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, forrás: http://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_19.html (letöltés ideje: 2022.04.26.)

⁴ Art 79 In.: Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, forrás: http://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_79.html (letöltés ideje: 2022.04.26.)

⁵ Art 20 In.: Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, forrás: http://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_20.html (letöltés ideje: 2022.04.26.)

⁶ TÓTH Terézia Erika: Az emberi jogok nemzetközi védelme Németország külpolitikájában; Külügyi Szemle, Budapest, 2014. tavasz

számára is, a nemzetközi fejlesztési támogatási politika részbeni megváltoztatását, módosítását is magával vonta. a német fejlesztési politikát hagyományosan az emberi jogok érvényesüléséhez kötötték. Még 2011 májusában a BMZ az „Emberi jogok a német fejlesztési politikában” címmel elkészítette első átfogó fejlesztéspolitikai koncepcióját, amely szerint az emberi jogok tiszteletben tartása, védelme és biztosítása az egyik és legfontosabb feltétele a támogatás nyújtásának, amellyel segíti az emberi jogok megsértésének megelőzését, a jogállami struktúrák kialakítását.⁷ A BMZ 2018-as Entwicklungspolitik 2030 című, a fejlesztési politika stratégiai céljait megfogalmazó dokumentuma értelmében öt nagy kihívást kell kezelnie Németországnak: 1. demográfiai változások, 2. az erőforrások szűkössége, 3. klímaváltozás, 4. digitizálás és kölcsönös függettség, 5. migráció.⁸ 2020-ban a német GNI 0,73%-át költötték ilyen jellegű célokra, amivel a második helyen álltak az OECD DAC tagjai közül. A vizsgálat alá vont öt évben a német ODA összege növekedést mutatott, ugyanis 2015-ben 19,8 milliárd dollárt, 2020-ban viszont már 28,4 milliárd dollárt biztosítottak erre a célra, ebből 2,6 milliárdot a már az országban lévő menekültekre költöttek.⁹ Ezzel párhuzamosan a GNI arányához képest is növekedő tendenciát mutatnak a számok. Az ENSZ által meghirdetett „Agenda 30” keretében a BMZ is meghirdette a 2030-as stratégiáját,¹⁰ amelynek középpontjában a 17 Fenntartható Fejlődési Cél áll (Sustainable Development Goals, a továbbiakban: SDG).¹¹ Németország nemrég a fejlesztési politikája középpontjába Afrikát állította, ezzel párhuzamosan pedig globális szinten a partnerországok számát 85-ről 60-ra csökkentették.¹² Folyamatos tendenciaként megfigyelhető, hogy a német ODA jelentős része bilaterális segély, vagyis egy-egy országgal közvetlenül működnek együtt, ezeknek az aránya 65 és 75% között mozgott a tárgyalt öt évben. A multilaterális szervezeteknek nyújtott segélyek 84%-át három szervezet teszi ki: az EU, az ENSZ és a Világbank.¹³ Vizsgálódásunk szempontjából fontos a támogatások regionális eloszlása, amely kijelölheti azokat a területeket, amelyek Németország számára érdekszféraként, biztonsági szempontú területként tűnhetnek fel. A legtöbb fejlesztési és humanitárius támogatást a Közel-Kelet és Észak-Afrika régióba (Middle East and North Africa, a továbbiakban: MENA) küldi (26%), amely után Ázsia következik 24%-kal.¹⁴ Emelkedő tendenciaként figyelhető meg a szubszaharai Afrikába juttatott pénzek mennyisége, illetve az illegális migrációs csúcsév utáni felértékelődése (jelentős számú afrikai bevándorló érkezett a Földközi-tengeren keresztül). 2015-ben még 18% volt, 2019-ben már 23% jutott a forrásokból erre a kontinensre.¹⁵ A bilaterális ODA 75%-át közepes jövedelmű országoknak nyújtja,

⁷ SPECK Gyula : Németország fejlesztéspolitikája mint a biztonságpolitika eszköze; Nemzet és Biztonság, 2019/3. pp. 19-36.

⁸ Development Co-operation Profiles, Germany https://www.oecd-ilibrary.org/sites/0079f636-en/index.html?itemId=/content/component/37f92091-en&_csp_=f663c394f7e5736f2782e27657655894&itemIGO=oecd&itemContentType=chapter (Letöltés ideje: 2022. 04. 26.)

⁹ Uo.

¹⁰ Our partner countries – a new quality of cooperation; Reform Strategy BMZ 2030, <https://www.bmz.de/en/development-policy/reform-strategy-bmz-2030> (Letöltés ideje: 2022. 04. 26.)

¹¹ Development policy; Federal Minister for Economic Cooperation and Development <https://www.bmz.de/en/development-policy> (Letöltés ideje: 2022. 04. 26.)

¹² Uo.

¹³ Uo.

¹⁴ Uo.

¹⁵ Uo.

ezek közül India és Kína kapja a legtöbbet, ugyanakkor esetükben ez legnagyobb részt a Németországban tanuló indiai és kínai egyetemisták tandíját tartalmazza. A humanitárius segélyek első számú célterülete is a Közel-Kelet kiemelt szerepét, fontosságát mutatja, amely területről a legnagyobb mértékben nehezedik a migrációs nyomás az Európai Unióra. Németország globális szinten is a második legnagyobb donor a térségben, 2015-ben a német segélyek 60%-a a Közel-Keletre került, azon belül is Szíria vált az első számú recipiens országgá.¹⁶ Törökország Szíriát követve a második célország 510 millió dollár juttatással. Marokkót a BMZ származási és tranzitországgként is számon tartja, így kétirányú támogatást is kap. Egyrészt helyben maradási ösztönző fejlesztési támogatásra tesz szert, másrészt a reintegrációt elősegítő programok is támogatásban részesülnek. Ugyancsak a menekültek ellátásához kapott jelentős segélyeket Jemen, Banglades, Jordánia és Libanon is. Irak és Afganisztán, amelyek ugyancsak a migrációs hullámokat kibocsátó országok közé tartoznak, szintén jelentős segélyeket kapnak.¹⁷ Az Otthon Perspektíva (Persepektive Heimat)¹⁸ programon keresztül a Németországból visszatérő és a helyben maradt lakosságot támogatja a német politika, munkahelyek teremtése, szakmunkásképzés, pénzügyi szolgáltatások és különböző egyéb életfeltételek létrehozásának finanszírozásával. Albániában, Koszovóban, Szerbiában, (Nyugat-Balkán), Ghánában, Marokkóban Szenegálban, Tunéziában, Nigériában olyan ügynökségeket hozott létre az ország, amely a visszatérő lakosság munkaközvetítésével foglalkozik. Meghirdették továbbá az Afrikai Marshall-tervet, amelynek a célja a gazdaság, a kereskedelem és a foglalkoztatás fenntartása, a béke és biztonság, stabilitás, demokrácia, jogállamiság és emberi jogok előmozdítása.¹⁹ A 2021-es választások után a megalakuló új, szociáldemokraták által vezetett kormány határozta meg az ODA-politikát, amelynek értelmében a német kulcsfontosságú fejlesztési célok részben kerültek csak felülvizsgálatra. A klímaváltozás, a megújuló energiaforrások, a mezőgazdaság és élelmbiztonság továbbra is kiemelt területek maradtak a fejlesztési pénzek odaítélésénél, ugyanakkor a menekült személyekkel kapcsolatos kérdéskörök, problémák és jelenségek megoldására irányuló tevékenységek első számú szempontként kerültek meghatározásra.

Következtetések

Németország a jelentősebb donor országok közé sorolható, a 2021-es választásokat megelőző kormányok nemzetközi fejlesztési politikájában nagy fókuszot kaptak az országban élő menekültek, illetve a közel-keleti és észak-afrikai régió, a bilaterális együttműködések számában pedig csökkentésre törekedtek. A 2015-ös migrációs válságot követően nagy hangsúlyt kapott a menekültek ellátása az országon belül, és a tranzitországok támogatása. Kiemelt régióként tekinthetünk a Közel-Keletre, azon belül is Szíriára és Törökországra. Hasonlóan emelkedő fontosságra tesz szert a szubszaharai Afrika, mint az Európa felé irányuló migrációt kibocsátó országokat magában foglaló régió. Új stratégiai elemként jelent meg a támogatási alapelvek között a nemzetközi migrációs tendenciák kezelése és a helyben maradási ösztönző, az ösztönző fejlesztések, támogatások fontossága, amely a 2018-as reformot követően a német külpolitika részévé vált. A menekültválság egyértelműen

---

¹⁶ Uo.

¹⁷ Uo.

¹⁸ SPECK i. m. pp. 19-36.

¹⁹ Uo.

megmutatta, hogy Németország biztonsága szempontjából a Közel-Kelet északi része, Észak-Afrika és a szubszaharai Afrika érdekszférának számít.

Olaszország nemzetközi fejlesztési politikájának változásai a menekültválságot követően

Olaszországban egy 2014-es törvényreform után kerültek a külpolitika irányelveinek középpontjába a fejlesztési együttműködések, amely tartalmazza az olasz fejlesztési együttműködés elsődleges céljait is: a szegénység felszámolását, az egyenlőtlenségek csökkentését és a fenntartható fejlődést; az emberi jogokat, beleértve a nemek közötti egyenlőséget, a demokráciát és a jogállamiságot; valamint a konfliktusmegelőzést és a béketeremtést.²⁰ Az olasz fejlesztési politikáért a Külügyi és Nemzetközi Együttműködési Minisztérium felelős, ahol a döntéshozatal és a projektek koordinációja zajlik, amely intézmény 2019-ben 20,4%-kal járult hozzá az ODA-hoz. A nemzetközi fejlesztési bankokkal és alapokkal való kapcsolattartást az olasz pénzügyminisztérium (a továbbiakban: MEF) segítségével folytatják. A MEF járul hozzá a legnagyobb pénzügyi támogatással az ODA-hoz, 2019-ben ez a szám 46,4% volt.²¹ A maradék részen több ügynökség és szervezet osztozik, amelyek közül ki kell emelni a 2014-es törvényreformok után létrehozott Olasz Fejlesztési Ügynökséget, akik szakmai segítségek nyújtanak a folyamatokhoz.²²

Bár a 2015-ös menekültválság az alapvető stratégiai célokat nem módosította, a fenti kritériumok alapján a migrációt kibocsátó államok és régiók jelentős elsőbbséget élveztek a támogatások terén. A 2015-17-es időszakban 20 országra koncentráltak: a szubszaharai Afrikát tekintve Burkina Faso, Szenegál, Níger, Etiópia, Kenya, Szomália, Szudán, Dél-Szudán, Mozambik; a Mediterránium vonatkozásában Egyiptom, Tunézia (kiemelkedően támogatott ország, több, mint dupláját kapja az utána következő országnak); a Közel-Keleten Libanon, Palesztina; a Balkánon Albánia; Latin-Amerikában és a Karib-térségben Bolívia, Kuba, El Salvador; Ázsia összefüggésében Afganisztán, Mianmar, Pakisztán voltak a célországok. Egészen 2017-ig növekedett az erre szánt pénzüsszeg, viszont azóta ez a szám csökkent.

A 2019-2021 közötti időszakra meghirdetett hároméves program 22 országot helyezett a középpontba, amelyekből 10 a legkevésbé fejlettek közé tartozik. Ugyanez a terv tartalmazza az új, illetve megújított stratégiai elemeket is, amelyek mentén többek között a migrációs kihívások is kezelhetőbbé váltak Olaszország számára. A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó menetrend hangsúlyozza, hogy új globális kihívások és jelenségek jelentek meg, amelyekre választ kell tudni adnia az olasz külpolitikának is. Egyre nagyobb problémaként jelent meg az országokon belüli és az országok közötti egyenlőtlenségek növekedése, a globális sebezhetőség fogalmának egyre összetettebbé válása, és a fejlesztés, a béke és a társadalom hármas összefüggései elmélyítésének, illetve a humanitárius beavatkozás politikájának szükségessége. A terv megfogalmazói észreveszik és megfogalmazzák a demográfiai nyomás és a növekvő migrációs hullámokból eredő problémákat, a környezet

²⁰ Development Co-operation Profiles, Italy; <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/37f92091-en/index.html?itemId=/content/component/37f92091-en> (Letöltés ideje: 2022. 04. 26.)

²¹ Uo.

²² THE FUTURE OF ITALY'S FOREIGN AID; <https://borgenproject.org/italys-foreign-aid/> (Letöltés ideje: 2022. 04. 27.)

állapotának romlását, és különösen az éghajlatváltozás eredményeként fellépő fenyegetettséget. Mindezek elhárításához és kezeléséhez elsősorban a szegénység felszámolását, az éhezés elleni küzdelmet, az egészségügyi ellátást, az alapfokú oktatás biztosítását, minőségi munkahelyek teremtését, a tisztességes munka szabályainak lefektetését és végrehajtását tűzte ki célul, amellyel a legszegényebbek és legkiszolgáltatottabbak szükségleteire összpontosít. A dokumentum megfogalmazza, hogy nincs fenntartható fejlődés béke nélkül, sem béke fenntartható fejlődés nélkül, így szükséges a békéhez való hozzájárulást emelni, a békés, igazságos és befogadó társadalmak előmozdítását ösztönözni, hogy az emberek félelemtől és erőszaktól mentesen élhessenek.²³

Olaszország elkötelezettségét a béke- és stabilizációs folyamatok támogatásában mutatja, hogy a legtöbb támogatásukat a főbb válságövezetekbe küldték a Közel-Kelettől Afrikán át Ázsiáig. A mély és gyakran elhúzódó válságokra, amelyekbe számos ország került, és amelyek nemcsak a szomszédos államokat érintik, hanem globális hatásai is vannak, a helyi válságkezelési és -reagálási kapacitások megerősítésével kíván válaszolni. Nemcsak a közvetlen humanitárius segélyekre, hanem együttesen a humanitárius segítségnyújtás, a fejlesztés és a béke közötti közös programozási célok meghatározására van szükség a külpolitikájuk szerint.²⁴

A fentieknek megfelelően a 2019 bilaterális Country Programmable Aid (a továbbiakban: CDA) programjában Olaszország az ODA 33,6%-át a menekültek ellátására költötte országán belül, 30,3%-át pedig közvetlen humanitárius és élelmiszersegélyre fordította. Kétoldalú hivatalos fejlesztéstámogatása elsősorban Afrikára és a Közel-Keletre összpontosult. Afrikának 426,2 millió USD-t, a Közel-Keletnek pedig 137,7 millió USD-t utaltak ki, ami a bruttó kétoldalú ODA 29,8, illetve 7,3 százaléka. Ázsiának 104,3 millió USD-t fizettek ki. Afrika volt a fő regionális kedvezményezettje Olaszország multilaterális szervezeteknek szánt hozzájárulásainak is.²⁵

Más bontásban is megvizsgálva az év bilaterális fejlesztési és humanitárius segítségnyújtását, az ODA 20%-át a legfejletlenebb országok csoportjába (LDCs) tartozó országok kapták. A top 10 fogadó ország kapta a teljes összeg 23,2%-át, közöttük a Gázai övezet és Nyugati Part, Tunézia, Törökország, Afganisztán, Etiópia, Libanon, Mozambik, Egyiptom, Szomália és Szudán. A bruttó bilaterális ODA országonként nem allokált aránya 50,7% volt. A legkevésbé fejlett országok után a második legmagasabb arányt (16,2%) az alacsonyabb, közepes jövedelmű országoknak juttatta, illetve a bruttó kétoldalú hivatalos fejlesztéstámogatás 1,7%-át különítette el a fejlődő kis szigetállamoknak, ami 24,3 millió USD-nak felel meg. A törékeny, gyengén vagy rosszul működő országok részére nyújtott támogatás 2019-ben elérte a 404,4 millió USD-t, ami Olaszország bruttó kétoldalú hivatalos fejlesztéstámogatásának 28,3%-a. A fejlesztéstámogatások 17%-át humanitárius segítségnyújtás formájában adták, 9,4%-át a béke megteremtésére és fenntartására

---

²³ Cooperazione Internazionale per lo Sviluppo Documento Triennale di Programmazione e di Indirizzo; https://www.esteri.it/mae/resource/doc/2020/09/documento_triennale_2019-2021_-_rev.pdf (Letöltés ideje: 2022. 04. 27.)

²⁴ Uo.

²⁵ Development Co-operation Profiles, Italy; <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/37f92091-en/index.html?itemId=/content/component/37f92091-en> (Letöltés ideje: 2022. 04. 26.)

fordították. 1% (4,9 millió USD) konfliktus megelőzésre irányult, amely enyhe növekedést jelent a 2018-as 0,8%-hoz képest.²⁶

2020-ban 4,2 milliárd dollárt költöttek fejlesztési támogatásokra, amely az olasz GNI 0,22%-a, ezen a téren 2030-ra 0,7% a cél. Ebben az évben 98 millió dollárt a Covid19 vírus elleni küzdelem megsegítésére ajánlottak fel. Az ODA nagyobb része a multilaterális szervezeteken keresztül jut el a címzettekhez, a 2015 és 2019 közötti időszakban ez a szám 47% és 67% között volt. Az olasz multilaterális segélyek legnagyobb fogadója az EU, őket az ENSZ követi. 2020-ra a bilaterális segélyek pénzüsszege több mint 30%-kal esett vissza az előző évhez képest. Ezen jellegű ODA-segélyek fő céltertségei Afrika és a Közel-Kelet. A 10 legnagyobb támogatást befogadó ország mind itt helyezkedik el. Ezenkívül a bilaterális ODA összegének 30%-a az Olaszországban lévő menekültek megsegítésére hasznosul.²⁷

Következtetések

Olaszország a jelentősebb donor országok közé sorolható (a 10. legnagyobb OECD-donor ország), ugyanakkor az ODA a GNI 0,22%-a, amely nem éri el az ENSZ standard 0,7% célértékét. 2017-től kezdve csökken az olasz nemzetközi fejlesztési támogatás összege. Olaszország NEFE politikájában nagy fókuszot kapott az országban élő menekültek, illetve a közel-keleti és az afrikai régió támogatása. A bilaterális alapon nyújtott fejlesztési támogatások jelentősen csökkennek, a támogatások 62%-át multilaterális szervezetekhez juttatják el (NGO-k, World Bank Group, think tankok stb.) A 2015-ös menekültválság hatására a 2019-ben elfogadott 3 éves terv felismeri és hangsúlyozza a stabilitás, a biztonság és a béke fontosságát, amelynek érdekében növelte az ezen területekre fordított összegeket, míg más célokra fordított pénzeszközöket csökkentette. Hasonlóan fontosnak tartja a válságok helyben történő kezelését, a konfliktusok helyszínein a válságreagálási képességek növelését ösztönzi. Hasonlóan fontos biztonsági felismerése a döntéshozóknak, hogy a törékeny, gyengén vagy rosszul teljesítő államoknak a megsegítése jelentősen csökkenti az Európára nehezedő menekültválságot és humanitárius kötelezettségeket. Olaszország kiemelt régiója Afrika, azon belül is az északi, a szubszaharai és a kelet-afrikai országok, így azokat sorolhatjuk ebben a kontextusban Olaszország érdekszférájának. Afrikát szorosan követik a közel-keleti támogatások, amelyeket a mediterrán ország távolabbi, de mindenképpen a biztonságát befolyásoló másodlagos érdekszférájának tekinthetünk.

Magyarország nemzetközi fejlesztési politikájának változásai a menekültválságot követően és a Hungary Helps Program elvei, céljai

Magyarország az OECD tagjaként a donor országok számát gyarapítja. 2003-tól kezdődően, amikor a Külügyminisztériumban megalakult a nemzetközi fejlesztésekért felelős főosztály, az ország rendszeresen végez ilyen irányú tevékenységet. A 2011-es magyar EU-elnökség tapasztalatait is felhasználva, 2014-

---

²⁶ Uo.

²⁷ Development Co-operation Profiles, Italy; <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/37f92091-en/index.html?itemId=/content/component/37f92091-en> (Letöltés ideje: 2022. 04. 26.)

ben adta ki a magyar Kormány az első stratégiai tervdokumentumát, amelyet követően az Országgyűlés megalkotta a Nemzetközi fejlesztési együttműködésről és nemzetközi humanitárius segítségnyújtásról szóló 2014. évi XC. törvényt.²⁸ A felkészülési folyamat eredményeképpen 2016. december 6-án Magyarország a DAC teljes jogú tagjává vált. Az első stratégia alapvető célkitűzései között a segítségnyújtás hatékonyságának növelése, a források átlátható, nyomon követhető, elszámolható, illetve elszámoltatható felhasználása; a segélyhatékonyság alapelveinek figyelembevétele; a fenntarthatóság biztosítása a használt eszközök és módszerek terén; nagyobb hangsúly fektetése a bilaterális együttműködéssel megvalósított nemzetközi fejlesztésre; a hazai gazdaság- és kereskedelemélénkítő hatások figyelembevétele a fejlesztési projektek kialakítása során; különböző politikák fejlesztési célú koherenciájának megvalósítása; a magyar támogatásoknak a kedvezményezettek igényeihez történő illesztése; a nemzetközi fejlesztési tevékenységek más donorokkal történő összehangolása; globális nevelés és társadalmi tudatosság növelése; Magyarország adottságaihoz és teherbíró képességéhez mérten aktív szerepvállalás a nemzetközi donor közösségek tevékenységében.²⁹ A 2020-ig tartó irányelveket a konkrétabb célkitűzéseket tartalmazó „A magyar Kormány Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Stratégia a 2020-2025 közötti időszakra”³⁰ (a továbbiakban: NEFE 2025) című dokumentum váltotta fel, amelyben hangsúlyos elemként jelenik meg a migráció és a klímaváltozás egyre súlyosabb kihívásaira való reagálás szükségessége, a legkevésbé fejlett országok (LDC) igényeinek a kielégítése, és a finanszírozási rés betöltésének fontossága a magán- és üzleti szféra bevonásával. A stratégia továbbá rögzíti, hogy nélkülözhetetlen a globális felelősségvállalás, illetve, hogy az illegális migrációs kihívások felerősödésével a nemzetközi fejlesztési együttműködés kiemelt külkapcsolati eszközzé vált az elvándorlást kiváltó okok helyben történő kezeléséhez.³¹ A legfontosabb célkitűzések mutatják, hogy a stratégia megfogalmazza a migráció és a kibocsátó államok működésképtelensége közötti kapcsolatot, a fejlesztések prioritásait a harmadik országok instabillá válásának megelőzése érdekében, a nemzetközi stabilitást, békét, biztonságot és demokratikus berendezkedést erősítő intézményi és humán kapacitások fejlesztéseit. A fentiek mellett a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentését, a túlnépesedést, a környezetszennyezést és a klímaváltozás negatív hatásaival szembeni ellenálló képességek erősítését is kiemeli a dokumentum. A célok eléréséhez az ODA emelését, a partnerországok helyi közösségeinek a szükségleteire, igényeire és környezeti-társadalmi adottságaira szabott, elsősorban bilaterális alapon adott fejlesztési támogatásokat javasolja a dokumentum. Megfogalmazza továbbá, hogy a hatékonyság növeléséhez szűkebb földrajzi fókusz meghatározására van a szükség,

²⁸ 2014. évi XC. törvény a nemzetközi fejlesztési együttműködésről és a nemzetközi humanitárius segítségnyújtásról; <https://njt.hu/jogszabaly/2014-90-00-00>, (Letöltés ideje: 2022. 06. 05.)

²⁹ Magyarország nemzetközi fejlesztési együttműködésére vonatkozó szakpolitikai stratégiája és nemzetközi humanitárius segítségnyújtására vonatkozó szakpolitikai koncepciója (2014-2020), https://nefe.kormany.hu/download/5/f0/a0000/EI%C5%91terjeszt%C3%A9s_NEFEstrat%20v%C3%A9gleges%20strat%C3%A9gia_561NEFEFO.pdf, (Letöltés ideje: 2022. 06. 06.)

³⁰ A magyar Kormány Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Stratégiája a 2020 és 2025 közötti időszakra; <https://nefe.kormany.hu/download/f/61/b2000/NEFE2025%20-%20Strat%C3%A9gia.pdf> (Letöltés ideje: 2022. 06. 06.)

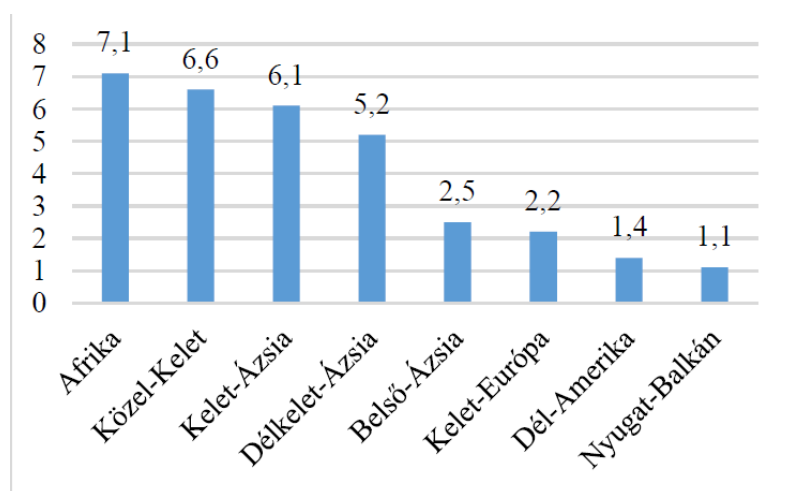
³¹ Uo.

jobban konkretizált szektorális hangsúlyokkal. Az európai migrációs tapasztalatokat érvényesítve, az afrikai, azon belül a szubszaharai országok támogatásának jelentőségét is kihangsúlyozza, amelyet a kormány Afrika Stratégiája is megerősít. Összefoglalóan leszögezhetjük, hogy a stratégia elemeiben az illegális migrációt kiváltó okok kezelése, a helyben történő segítségnyújtás, és a Közel-Keletre és a szubszahari Afrikára fókuszáló elemek dominálnak benne.

Magyarország 2019-es hivatalos fejlesztési támogatása növekedést mutatott 2018-hez képest: míg 2018-ban közel 77,1 milliárd forintot (285,2 millió dollár) tett ki, addig 2019-ben a támogatásainak a mértéke meghaladta a 92 milliárd forintot (316,7 millió dollár). A migrációs válság 2015-ös kirobbanása óta Magyarország következetesen hangsúlyozza, hogy a migrációt kiváltó okokat helyben, a gyökerüknél szükséges kezelni. Ennek okán a magyar nemzetközi fejlesztéspolitika földrajzi fókusza 2017 óta leginkább az Európába tartó illegális migráció kiinduló régióira, a Közel-Keletre (9,1 milliárd forint; 31,1 millió dollár) és Afrikára (8,7 milliárd forint; 30,1 millió dollár) összpontosul.³²

A nemzetközi fejlesztési támogatások regionális megoszlásában Afrika (7,1 milliárd forint; 24,3 millió dollár) és a Közel-Kelet (6,6 milliárd forint; 22,7 millió dollár) dominált. Ezen felül jelentős támogatásban részesültek Kelet-Ázsia (6,1 milliárd forint; 20,9 millió dollár), Délkelet-Ázsia (5,2 milliárd forint; 17,9 millió dollár), Belső-Ázsia (2,5 milliárd forint; 8,7 millió dollár), Kelet-Európa (2,2 milliárd forint; 7,9 millió dollár), Dél-Amerika (1,4 milliárd forint; 5 millió dollár), valamint a Nyugat-Balkán (1,1 milliárd forint; 3,8 millió dollár) országai is. (1.ábra)³³

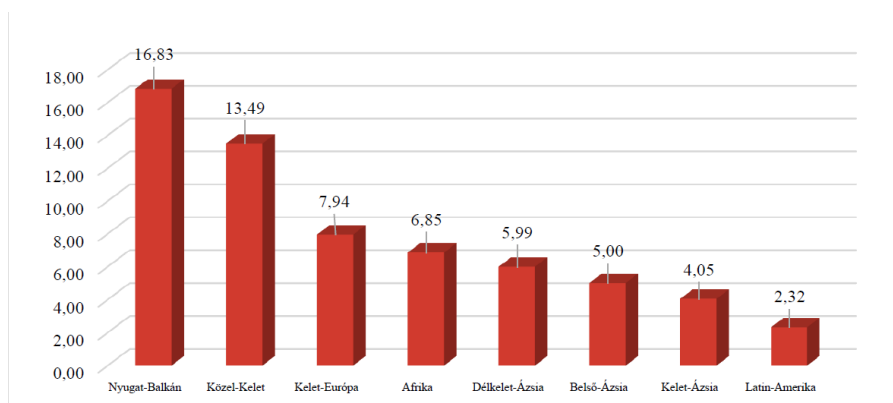

1. ábra: A KKM nemzetközi fejlesztési támogatásainak regionális eloszlása (milliárd forint)

³² Kormányjelentés Magyarország 2019. évi nemzetközi fejlesztési tevékenységéről; <https://nefe.kormany.hu/download/4/1c/d2000/Jelent%C3%A9s%20Magyarorsz%C3%A1lg%202019%20%C3%A9vi%20nemzetk%C3%B6zi%20fejleszt%C3%A9si%20egy%C3%BCttm%C5%B1k%C3%B6z%C3%A9s%C3%A9r%C5%91.pdf> (Letöltés ideje: 2022. 06. 06.)

³³ Uo.

2020-ban a magyar ODA bruttó nemzeti jövedelemhez (gross national income, a továbbiakban: GNI) viszonyított aránya 0,09%-ról megközelítőleg 0,27%-ra emelkedett 2010-hez képest. Az ország abszolút értékekben számolva a fejlesztési támogatásai tekintetében közel 267%-os növekedést ért el 2010 óta. Magyarország 2020-ban összesen 110 fejlődő országnak nyújtott fejlesztési támogatást 571 projekt keretében. A nemzetközi fejlesztési támogatások regionális eloszlásában az illegális útvonalak telítettségének következtében átrendeződtek 2020-ban, a Nyugat-Balkán (16,83 milliárd forint; 54,64 millió dollár), a Közel-Kelet (13,49 milliárd forint; 43,79 millió dollár), Kelet-Európa (7,94 milliárd forint; 25,79 millió dollár) és Afrika (6,85 milliárd forint; 22,25 millió dollár) domináltak. Ezen kívül Délkelet-Ázsia (5,99 milliárd forint; 19,44 millió dollár), Belső-Ázsia (5 milliárd forint; 16,25 millió dollár), Kelet-Ázsia (4,05 milliárd forint; 13,13 millió dollár) és Latin-Amerika (2,32 milliárd forint; 7,52 millió dollár) országai is jelentős támogatásokban részesültek. (2. ábra)³⁴

2. ábra: Magyarország hivatalos fejlesztési támogatása 2020-ban földrajzi területek szerint (milliárd forint)

Magyarország a NEFE2025 és a Fenntartható Fejlődési Célokkal összhangban kiemelten fontos szerepet tulajdonít az oktatás, az egészségügy, a mezőgazdaság, a környezetvédelem, az információtechnológia és a vízgazdálkodás területeinek. Hazánk 2020-ban jelentősen növelte az emberi fejlődés és az oktatás célok fejlesztésére szánt összegeket. (35,02 milliárd forint; 113,71 millió dollár) (3. ábra)³⁵

³⁴ Kormányjelentés Magyarország 2020. évi nemzetközi fejlesztési tevékenységéről; <https://nefe.kormany.hu/download/b/1c/d2000/Jelent%C3%A9s%20Magyarorsz%C3%A1g%202020%20%C3%A9vi%20nemzetk%C3%B6zi%20fejleszt%C3%A9si%20egy%C3%BCttm%C5%B1k%C3%B6d%C3%A9s%C3%A9r%C5%91.pdf> (Letöltés ideje: 2022. 06. 06.)

³⁵ Uo.

Kiemelten támogatott szektorok	Támogatások értéke (milliárd forint)
Emberi fejlődés és oktatás	35,02
Egészségügy	7,93
Ipar	7,17
Mezőgazdaság	5,01
Szolgáltatások	4,81
Vészhelyzeti segítségnyújtás	4,32
Újjáépítés	3,16
Vízgazdálkodás	1,99

3. ábra: Fejlesztéspolitikai támogatások

A magyar fejlesztéspolitika az európai szomszédságpolitikai és a Keleti Partnerség országaira, a Közel-Keletre, valamint az afrikai kontinensre fókuszál. Ezen célkitűzésekkel összhangban 2019-hez képest markáns növekedést mutattak a nyugat-balkáni (16,83 milliárd forint, 54,64 millió dollár), közel-keleti (13,49 milliárd forint, 43,79 millió dollár), valamint kelet-európai (7,94 milliárd forint, 25,79 millió dollár) támogatásai. Az afrikai kontinens országainak támogatása továbbra is előkelő helyen szerepel földrajzi fókuszunk vonatkozásában (6,85 milliárd forint, 22,25 millió dollár).³⁶

A Hungary Helps Program alapelvei, céljai és eredményei

A Hungary Helps Program a magyar kormány kétoldalú nemzetközi humanitárius és fejlesztési tevékenységét magába foglaló kormányzati keretprogramja. Hazánk kétoldalú nemzetközi segélyezési politikájának elsődleges iránya az emberi és kisebbségi jogok érvényesülésének előmozdítása, a biztonság és stabilitás elősegítése. Az élet megtartásához, illetve az élet méltóságteljesebb megéléséhez, a szenvedés csökkentéséhez járul hozzá az ország a humanitárius és rehabilitációs segítségnyújtásokkal. Célja továbbá, hogy a szükséget szenvedő embereknek a hiány jelentkezésének a helyére, a szülőföldjükre vigye a segítséget. azon meggyőződése alapján, hogy a szükséget szenvedő emberek megsegítésének leghatékonyabb módja, ha a segítséget visszük oda, ahol a baj van, nem pedig a kihívásokat hozzuk tömeges bevándorlás útján Európába és hazánkba. Az ember által okozott és a természeti katasztrófák, a mélyszegénység, valamint a vallásalapú üldöztetés és a háborúk következményeként egész emberi közösségek hagyják hátra szülőföldjeiket, Európában keresve menedéket és jobb megélhetést. A magyar erőfeszítések alapvetése, hogy lehetővé kell tenni a válság sújtotta közösségek szülőföldön való megmaradását és boldogulását, valamint a menekült és elvándorolt emberek méltóságteljes hazatérését. A nemzetközi egyezmények adta kereteken felül Magyarország számára kiemelt fontossággal bír, hogy a sérülékeny közösségeket helyben, közvetlenül támogatva, az érintettek által megfogalmazott legfőbb igények alapján segítse. Ez irányú tevékenysége során hazánk kiemelt figyelmet fordít helyi, hitelvű szervezetek és egyházak bevonására, amelyek a komplex társadalmi válságok során gyakran többszörösen hátrányos helyzetbe kerülnek. Magyarország az Egyesült Nemzetek Szervezete (a továbbiakban: ENSZ) fenntartható fejlődési keretrendszere, az Agenda 2030 által megfogalmazott „senkit sem hagyunk hátra” elvet törekszik

³⁶ Uo.

érvényesíteni nemzetközi tevékenysége során, kiemelten összpontosítva a depriváció és egyenlőtlenségek csökkentését szem előtt tartó célkitűzéseire. Ilyen módon a humanitárius segítségnyújtás magyar modellje a közösségek megmaradását fenntartható módon kívánja elősegíteni.

Kiemelt célnak tekinti a szegénység valamennyi formájának felszámolását (SDG1); az éhínség megszüntetését (SDG2); az egészséges élet és jóllét előmozdítását (SDG3); az inkluzív, méltányos és minőségi oktatáshoz való hozzáférést (SDG4); a tiszta vízhez való hozzáférés és az alapvető köztisztaság biztosítását (SDG6); a klímaváltozás elleni küzdelmet (SDG13); a szárazföldi ökoszisztémák védelmét (SDG15); valamint a béke, igazság és erős intézmények előmozdítását (SDG16) és a globális partnerség erősítését a fenntartható fejlődés érdekében (SDG17). Ezen célok mellett hazánk szem előtt tartja a regionális szinten meghatározott fenntartható fejlődési célokat, így az Afrikai Unió Agenda 2063 keretrendszerét is. A Magyarország Kormánya által végzett humanitárius tevékenység összhangban áll az Agenda 2063 számos prioritásával, így a lakosság egészsége és az élelmezés-biztonság támogatásával (Goal 3); a modern és termelékeny mezőgazdaság előmozdításával (Goal 5); az emberi jogok, igazságszolgáltatás és a demokratikus értékek erősítésével (Goal 11); a béke, biztonság és stabilitás elősegítésével (Goals 13, Goal 14); valamint a nők és gyermekek egyenlő lehetőségeinek biztosításával (Goal 18).³⁷

Mindezen globális célok mentén Magyarország elsődleges nemzeti célnak tekinti az illegális nemzetközi migrációs folyamatok kiváltó okainak felszámolását, az elvándorlásra vagy menekülésre kényszerülő közösségek és egyének szülőföldre történő hazatérésének előmozdítását, illetve a szülőföldön való boldogulás, biztonságos életkörülmények feltételeinek biztosítását. A szülőföldön való békés és kiegyensúlyozott fejlődéshez való jog érvényesítésén túl Magyarország fontosnak tartja az embercsempész hálózatok és más, illegális migrációt támogató szervezetek által kihasznált, létveszélybe sodort emberek védelmét az illegális migráció veszélyeivel szemben. A magyar szerepvállalás kiemelt nemzeti prioritása a hitük és lelkiismereti meggyőződésük miatt diszkriminált, üldözött keresztény és más közösségek megerősítése, hosszú távú megmaradásuk feltételeinek megteremtése. A vallási alapú hátrányos megkülönböztetést magukban hordozó cselekmények esetében számottevő a keresztény kisebbségek ellen elkövetett diszkriminatív, szélsőséges esetben erőszakos cselekedetek aránya. A keresztényüldözést kutató egyházi és civil szervezetek jelentései alapján a vallásuk miatt diszkriminációt szenvedő népesség nyolcvan százaléka keresztény.³⁸

Mindezek kiegészülnek az okos segítségnyújtás elvével, amely szerint Magyarország nem próbál okosabb lenni a helyi lakosoknál, meghallgatja a szükséglet szenvedőket arról, hogy mire van szükségük, miben tud segíteni nekik. A közvetlen segélyezésnek része továbbá, hogy a segítséget annak a hitalapú vagy civil szervezetnek juttatja el, amely a katasztrófa, a szegénység és a folyamatos nélkülözés helyszínein létezik. Habár a programnak nincsenek katonai vonatkozásai, azzal, hogy

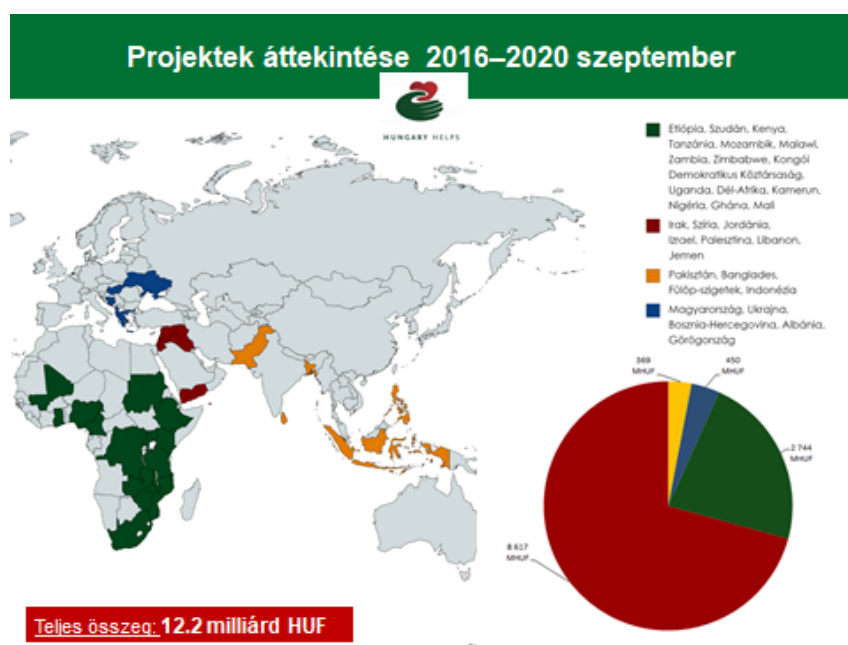
³⁷ African Union Commission; Agenda 2063, The Africa We Want https://au.int/sites/default/files/documents/36204-doc-agenda2063_popular_version_en.pdf (Letöltés ideje: 2022. 06. 13.)

³⁸ World Watch List 2021; <https://www.opendoorsusa.org/christian-persecution/world-watch-list/> (Letöltés ideje: 2022. 06. 13.)

az erőszakos konfliktusok után segít a szenvedő embereknek a konfliktus előtti életüket újra elkezdni, visszavezetni őket a békeállapot mindennapjaiba, a békefenntartásban, azon belül is a békeépítés missziós feladataiban vesz részt.

A Hungary Helps Program statisztikája³⁹

A Hungary Helps Program 2016. évi létrehozása óta Magyarország 2020-ig 85 humanitárius és rehabilitációs projektet támogatott 29 országban 40,5 millió dollár értékben. A helyben való boldoguláshoz szükséges alapvető feltételek megteremtésének köszönhetően eddig az időpontig közvetlenül 250.000, közvetve megközelítőleg 1.500.000 ember számára vált lehetővé, hogy szülőföldjére visszatérjen, illetve hazájában maradjon.⁴⁰ A Program 42 újjáépítési és rehabilitációs projektet indított összesen 27,3 millió dollár értékben. Egészségügyi projektet 7,5 millió dollár értékben 16 projekt keretében finanszírozott, oktatási célú projektet 14 esetben indított útjára 4 millió dollár értékben, katasztrófákat követő gyorssegélyt 4 alkalommal nyújtott 300 ezer dollár értékben, szakértői és egyéb technikai segítségnyújtást 6 esetben bonyolított le 600 ezer dollár értékben a Program. A rehabilitációs célú segítségnyújtásban elsősorban Szíria részesült, míg Európában Ukrajnának kellett a legtöbb humanitárius célú támogatást nyújtani (4. ábra)

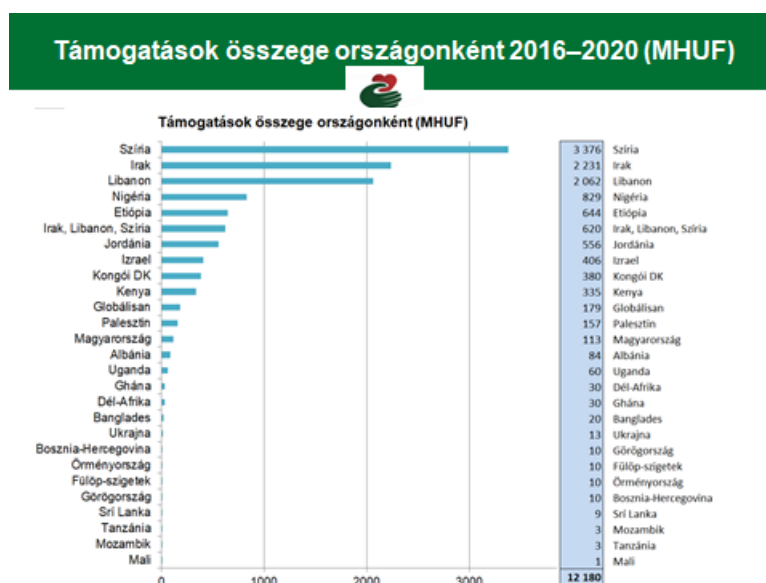

4. ábra: Projektek áttekintése 2016-2020 szeptember

³⁹ A fejezet és a statisztikák a Hungary Helps Ügynökség Nonprofit Zártkörűen működő Részvénytársaság 2019-es és 2020-as tevékenységeinek kormánybeszámolóí alapján készültek el: https://hungaryhelps.gov.hu/wp-content/uploads/2021/12/Jelentes-a-HHU-tevekenysegerol-20200515_bekuldott.pdf (Letöltés ideje: 2022. 05. 04.)
https://hungaryhelps.gov.hu/wp-content/uploads/2021/11/Hungary-Helps_beszamolo_2020_vgl.pdf (Letöltés ideje: 2022. 05. 04.)

⁴⁰ Nemhivatalos tájékoztatás alapján (2022), hivatalosan nem közzétett adatok.

Beszédes a projektek szektoronkénti megoszlása is. A teljes támogatási összeg több mint a felét a rehabilitációs és újjáépítési támogatások teszik ki, míg az oktatásra átadott források a negyedét tették ki a kifizetéseknek. Szorosan követi az oktatási projektek volumenét az egészségügyre fordított pénzek, míg gyorssegélyekre és egyéb célokra a teljes költségvetés 10%-a fordítódott. Földrajzi megoszlás szerint a Közel-Keletre fordította a Program legnagyobb összeget, országok szerint Szíria áll az első helyen, amelyet szorosan követ sorrendben Irak, Libanon, Nigéria és Etiópia. A teljeség igénye és lehetősége nélkül a legkiemelkedőbb projekteket és kedvezményezetteket igyekszem az alábbiakban felsorolni, illetve a következő fejezetekben 6 kiemelkedő projektet részleteiben is bemutatni.

5. ábra: Támogatások összege országonként 2016-2020 (millió forint)

Ösztöndíjprogram Keresztény Fiataloknak⁴¹

A 2017-ben indított „Ösztöndíjprogram Keresztény Fiataloknak” (a továbbiakban: Ösztöndíjprogram) szóló miniszteri ösztöndíjprogram Magyarország üldözött keresztény kisebbségek iránti szolidaritásának kifejezése. Az Ösztöndíjprogram célja, hogy lehetőséget biztosítson felsőfokú tanulmányok folytatására magyarországi képzési helyeken olyan, a világ válságrégióiban élő keresztény fiatalok számára, akiknek a hazájában a keresztények vallási üldöztetésnek, fenyegetésnek vannak kitéve, vagy a szabad vallásgyakorlásban korlátozást szenvednek el, hogy ezáltal is hozzájáruljon a hazájukba visszatérő

⁴¹ A fejezet és a statisztikák a Hungary Helps Ügynökség Nonprofit Zártkörűen működő Részvénytársaság 2019-es és 2020-as tevékenységeinek kormánybeszámolóí alapján készültek el: https://hungaryhelps.gov.hu/wp-content/uploads/2021/12/Jelentes-a-HHU-tevekenysegerol-20200515_bekuldott.pdf (Letöltés ideje: 2022. 05. 04.)
https://hungaryhelps.gov.hu/wp-content/uploads/2021/11/Hungary-Helps_beszamolo_2020_vgl.pdf (letöltés ideje: 2022. 05. 04.)

szakemberek társadalmi megbecsültségének növekedéséhez. A program keretében a sikeres felvételt nyert hallgatók magyarországi egyetemeken folytathatnak tanulmányokat alap- és mesterszakokon, valamint doktori képzésekben vehetnek részt. Az Ösztöndíjprogramban eddig Libanonból, Irakból, Izraelből, Palesztinából, Pakisztánból, Szíriából, Kenyából, Etiópiából, Örményországból és Nigériából érkező hallgatók vettek részt. (6. ábra). Fontos megemlítenem, hogy Magyarország legnagyobb ösztöndíjprogramja a fejlődő országok részére indított Stipendium Hungaricum, amelynek keretében megközelítőleg 10.000 hallgató tanult 2020-ban magyar egyetemeken, akiknek a 85%-a muszlim többségű államokból érkezett.

6. ábra: Ferenc pápa és a Keresztény Fiatalok Ösztöndíjprogramjának résztvevői⁴²

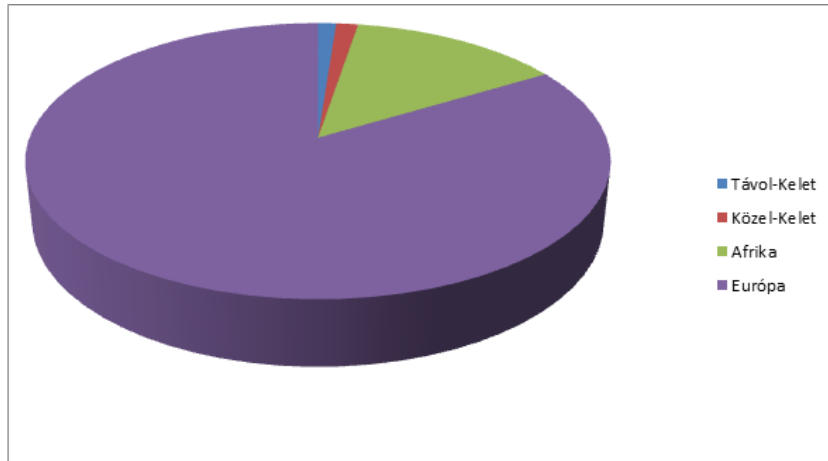
Humanitárius segélyezési tevékenység a Hungary Helps Program keretében

Magyarország 2019. évi humanitárius segítségnyújtási tevékenységének keretében 12 millió dollár értékű támogatást nyújtott természeti és ember okozta katasztrófák áldozatainak megsegítésére, és a bajbajutottak reintegrációját elősegítő programokra. A segélyezés fő fókusztérülete Kelet-Európa, és azon belül is kiemelten az ukrajnai konfliktus következtében egyre súlyosbodó kihívásokkal szembesülő lakosságnak nyújtott támogatás volt. A Kormány által nyújtott humanitárius támogatások összértékéből 9,9 millió dollár értékben valósult meg segítségnyújtás Kelet-Európában, 1,6 millió dollár értékben Afrikában, 169 ezer dollár értékben a Közel-Keleten, valamint 139 ezer dollár értékben a Távol-Keleten. Az Afrikában megvalósult projektek az emberi szenvedést enyhítendő, az alapvető életfeltételek helyreállítását célzó projektek voltak, amelyekre a komplex válsághelyzetekben megvalósuló menekültellátás, az orvosi segítségnyújtást lehetővé tevő, és a természeti katasztrófák utáni segélyezések voltak a jellemzőek. A Távol-Keleten elkövetett terrortámadások során áldozattá vált emberek családtagjainak humanitárius célú megsegítésére példa a Srí Lanka-i katolikus templomok ellen elkövetett támadások

---

⁴² Hungary Helps Facebook-poszt

utáni gyorssegélyezés, amely a Miniszterelnökség és a Külgazdasági és Külügyminisztérium együttműködésében valósult meg.⁴³ (7. ábra)

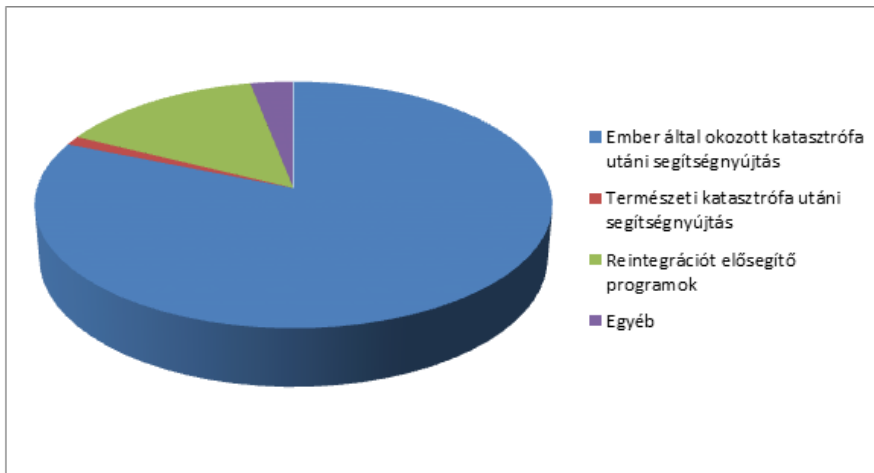
7. ábra: 2019. évben megvalósult humanitárius segítségnyújtás régiós bontásban (saját szerkesztés)

A segítségnyújtás fajtáinak csoportosítását tekintve Magyarország nemzetközi humanitárius segítségnyújtási tevékenysége a természeti és ember által előidézett katasztrófák utáni szerepvállalásban volt jelentős, továbbá olyan reintegrációs programok végrehajtásában, amelyek a hazájukba visszatérő menekültek társadalomba való beilleszkedését segítik. Az ember által okozott katasztrófák és fegyveres konfliktusok következtében megjelenő szükséghelyzetek mérséklésére és az emberi életek közvetlen megmentésére a magyar Kormány 10 millió dollár értékű humanitárius segítségnyújtással válaszolt. Az államok közötti vagy adott államon belüli fegyveres csoportok konfliktusai következtében menekülni kényszerült emberek támogatását célzó reintegrációs segítőprogramokra 1,8 millió dollár értékű támogatást juttatott a Kormány, míg a természeti katasztrófák utáni segítségnyújtásra 140 ezer dollár jutott.⁴⁴ (8. ábra)

⁴³ Jelentés a Kormány részére a Hungary Helps Ügynökség Nonprofit Zártkörűen Működő Részvénytársaság tevékenységéről és működéséről; https://hungaryhelps.gov.hu/wp-content/uploads/2021/12/Jelentes-a-HHU-tevekenysegerol-_20200515_bekuldott.pdf (Letöltés ideje: 2022. 05. 04.)

⁴⁴ Uo.

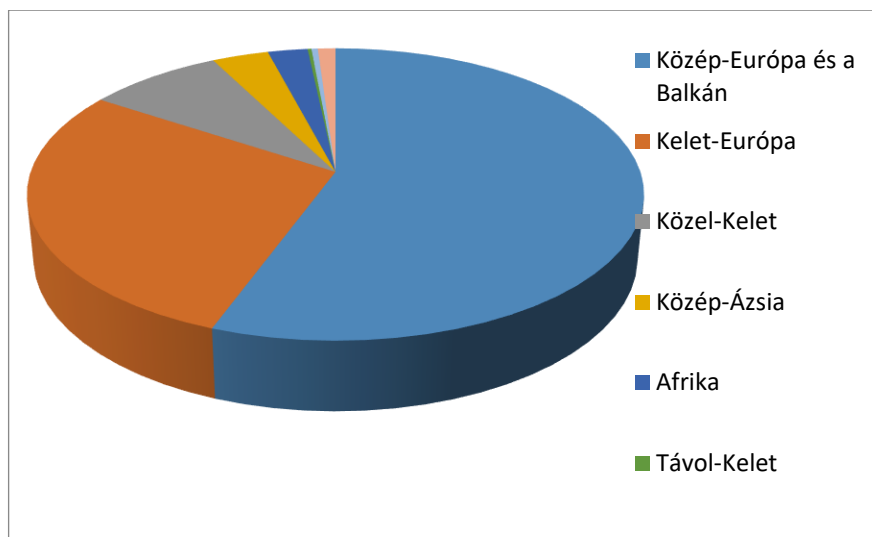

8. ábra: 2019. évben megvalósult humanitárius segítségnyújtás fajtái
(saját szerkesztés)

Magyarország Kormánya 2020. évi humanitárius segítségnyújtási tevékenységének keretében 47,2 millió dollár értékű támogatást nyújtott természeti és ember okozta katasztrófák áldozatainak megsegítésére, és a bajbajutottak reintegrációját elősegítő programokra. A segélyezés fő fókuszterülete a Közel-Keleten a természeti katasztrófák és a háborúk által sújtott társadalmi csoportok voltak, európai országok tekintetében a koronavírus-világjárványhoz kapcsolódóan járványvédelmi eszközök adományozásában valósult meg. A Kormány által nyújtott humanitárius támogatások összértékéből 25,9 dollár értékben valósult meg segítségnyújtás Közép-Európában és a Balkánon, 12,7 millió dollár értékben Kelet-Európában, 5,3 millió dollár értékben a Közel-Keleten, 1 millió dollár értékben Afrikában, 1,5 millió dollár értékben Közép-Ázsiában, 180 ezer dollár értékben Dél-Európában, valamint 101 ezer dollár értékben a Távol-Keleten.⁴⁵ (9. ábra)

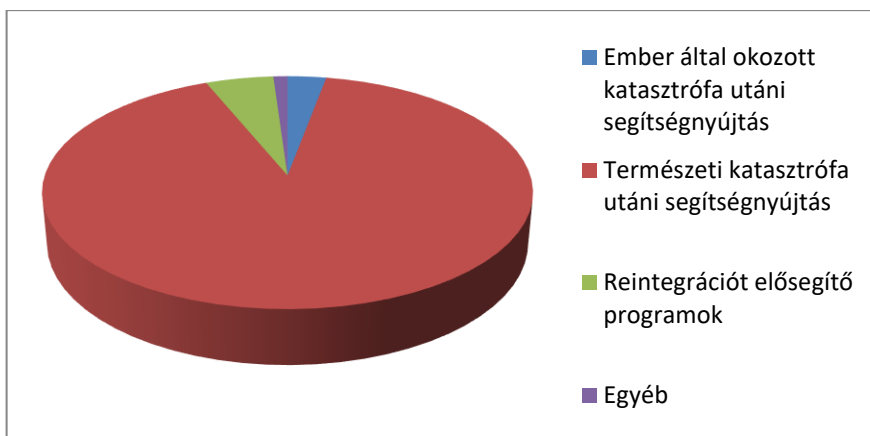
⁴⁵ Beszámoló a Hungary Helps Ügynökség Nonprofit Zrt. 2020. évi tevékenységéről és működéséről https://hungaryhelps.gov.hu/wp-content/uploads/2021/11/Hungary-Helps_beszamolo_2020_vgl.pdf (Letöltés ideje: 2022. 05. 04.)

9.ábra: 2020. évben megvalósult humanitárius segítségnyújtás régiós bontásban
(saját szerkesztés)

A segítségnyújtás fajtáinak csoportosítását tekintve Magyarország nemzetközi humanitárius segítségnyújtási tevékenysége az alábbiak szerint alakult: a pandémia és a természeti katasztrófák utáni segítségnyújtásra 43 millió dollár, az államok közötti vagy adott államon belüli fegyveres csoportok konfliktusai következtében menekülni kényszerült embereket támogató reintegrációs programokra 2,3 millió dollár, az ember által okozott katasztrófák és fegyveres konfliktusok következtében megjelenő szükséghelyzetek enyhítésére és az emberi életek közvetlen megmentésére Magyarország Kormánya 1,5 millió dollár értékű humanitárius segítségnyújtással válaszolt.⁴⁶ (10. ábra)

⁴⁶ Beszámoló a Hungary Helps Ügynökség Nonprofit Zrt. 2020. évi tevékenységéről és működéséről https://hungaryhelps.gov.hu/wp-content/uploads/2021/11/Hungary-Helps_beszamolo_2020_vgl.pdf (Letöltés ideje: 2022. 05. 04.)

10. ábra: 2020. évben megvalósult humanitárius segítségnyújtás fajtái
(saját szerkesztés)

Következtetések

Már a 2019-es nemzetközi fejlesztési támogatások is a migrációt előidéző okok (emberi fejlődés, oktatás, intézményfejlesztés) mérséklésére és az azt kibocsátó régiók támogatására irányultak, a 2020-as adatok még markánsabban mutatják a menekültválság kezelésének szándékát. A közel-keleti, a nyugat-balkáni országok és az afrikai államok kitüntetett helyen szerepelnek a támogatottak listáján. A Nyugat-Balkán a migrációs útvonal és azok mentén elhelyezkedő menekülttáborok okán kapott jelentősebb támogatást, hiszen a magyar migrációs politikának szerves része a helyben, vagy a kiinduló országhoz lehető legközelebbi helyen történő segítségnyújtás. A kifizetett források, a NEFE2025 stratégia regionális és tematikus fókuszai, a regionális célterületek egyértelműen kijelölik a magyar érdek- és biztonsági szférákat, amelyek közül első helyen a Közel-Kelet országait figyelhetjük meg.

Magyar Esettanulmányok

Tell-Aszkuf megrongált lakóépületeinek helyreállítása

Az Észak-Irakban fekvő város kulcsszerepet játszott a helyi keresztény közösségek életében, mielőtt 2014-ben az ISIS megszállta, és a visszafoglalásáért vívott harcok során erősen megrongálódtak a lakóházak. Sok lakos otthonát elpusztították, vagy belövéseket kaptak az épületek, így kénytelenek voltak szülőföldjüket elhagyni. Az ISIS katonai veresége és a város felszabadítása ellenére az elmenekült lakosok többsége nem költözhetett vissza, mivel a romos városban a mindennapi élet feltételei nem voltak adottak. A visszatérés feltételeinek biztosítása érdekében Magyarország 2 millió dollár támogatást nyújtott a Babiloni Káld Katolikus Egyház Erbil-i Főegyházmegye részére. 950 lakóház helyreállításának köszönhetően az 1300 elűldözött keresztény családból mintegy 1000 visszatért otthonába. A lakóházakon kívül a közösség megtartó erejét jelentő iskola, óvoda és a Szent György Templom is magyar segítséggel újultak meg. A helybeliek köszönetük

jelölül „Magyarország leánya” címmel tüntették ki városukat. A szomszédos, szintén keresztények által lakott kisvárosokban, Bakfában 41, Batnayaban 42 családi ház újult meg a támogatásból.⁴⁷

Az AVSI Alapítvány Nyitott Kórházak Projektje

Az AVSI Alapítvány Nyitott Kórházak Projektjére 1,8 millió dollár támogatást biztosított a Hungary Helps Program keretében Magyarország. Célja az aleppói Szent Lajos Kórház, valamint a damaszkuszi Francia és Olasz Kórházak egyéves működéséhez, illetve új felszerelések beszerzéséhez történő hozzájárulás. 2020 augusztus 31-ig 549 orvos és ápoló részesült pénzügyi támogatásban, és 25.638 beteget láttak el ebben a három intézményben. A kórházak nyitottak az egész szíriai társadalom számára, amelyben a keresztények aránya optimista becslések szerint 4%. Az Apostoli Szentszék által életre hívott projektet eddig kormányzati szinten 2020-ig egyedül a magyar kormány támogatta.⁴⁸

Bejrúti kettősrobbanás utáni gyorssegély

2020. augusztus 4-én több mint 2500 tonna ammónium-nitrát robbant fel Bejrút kikötőjében. A robbanás során 200 ember meghalt és legalább 6000 ember megsebesült, anyagi károkat okozott több mint 100.000 háztartásnak, és legalább 300.000 ember elhagyta a lakóhelyét. Megsemmisítette Libanon legnagyobb kikötőjét, az ország gabona- és importtermékeinek több mint háromnegyedét, a kikötőben jelentős élelmiszer- és gyógyszerkészletek semmisültek meg, egy ortodox kórház gyakorlatilag semmivé vált a robbanás közelében. Az anyagi kár felbecsülhetetlen, egy egész városrész vált lakhatatlanná. Magyarország az elsők között támogatta a bejrúti robbanás után az emberi életek megmentését, a kármentést és az újjáépítést. Libanonban 1,5 millió szír és iraki menekült tartózkodik, az országnak jelentős a migrációs megtartó ereje, ezért a támogatás segíti megfékezni egy onnan kiinduló, esetleges migrációs hullám kialakulását.

A magyar kormány 1 millió dollár sürgősségi segélyt küldött az antiochiai maronita katolikus patriarchátusnak. Az Antióchiai Szír Maronita Katolikus Egyház Ciprusi Főegyházmegye a katasztrófát követő 24 órán belül megkapta az összeget. A sürgősségi segítségnyújtás elsősorban a robbanás által sújtott épületekben bekövetkezett károk enyhítésére és újra lakhatóvá tételére irányult. A magyar segélyből újjáépítendő házak számát több százra becsülik. A kisebb károkkal rendelkező házak javítása befejeződött, és a magyar segélyezés alapvető segítséget nyújtott több száz libanoni család számára.⁴⁹

A jazidi közösség megsegítése

2014-ben az ISIS milícia elfoglalta az észak-iraki Sinjar tartományt, amelyet a jazidi kisebbség lakott. Amint a védelmi erők visszavonultak, a terroristák

---

⁴⁷ Activity Report 2020, https://hungaryhelps.gov.hu/wp-content/uploads/2021/11/HungaryHelps_Activity_report_2020_200x270mm_v3_FINAL.pdf (Letöltés ideje: 2022. 05. 04.)

⁴⁸ Uo.

⁴⁹ Uo.

gyakorlatilag nem tapasztaltak ellenállást. A mára népiirtásnak elismert tragikus események legalább 5000 ember mézárásával és egyes források szerint további 10.000 civil deportálásával tetőztek. A férfiakat megölték, a nőket elrabolták és többnyire szexrabszolgaságba kényszerítették, míg a fiatal fiúkat a terrorszervezet kiképzőtáborába kényszerítették.

Az ISIS katonai veresége után lehetőség nyílt a jazidok számára a közösségek újjáépítésére. A szabadon bocsátás után azonban az áldozatoknak segítségre volt szükségük a visszailleszkedéshez és a teljes értékű életvitel újbóli megteremtéséhez. Az emberéletek elvétele mellett rendkívüli pszichés megterhelés érte a közösséget, amelyet egyedül nem képes feldolgozni egyetlen személy vagy közösség sem. A szociális, érzelmi és pszichológiai traumákon átesett jazidi nők tanácsot és támogatást kapnak a végleges letelepedéshez és újrakezdéshez. Ezen felül részt vehetnek a szakemberek által nyújtott terápiában az Erbili Káld Katolikus Főegyházmegye által létrehozott otthonban, ahol szállást és gyermekgondozását is biztosítanak számukra.

A Magyar Ökumenikus Segélyszervezet (a továbbiakban: MÖSZ) közreműködésével 500 ezer dollár támogatásban részesült a Free Yazid Foundation. A projekt három részből áll, egy pékség kialakítása Khanke városban, egészségügyi központ felújítása Wardiya településen, egészségügyi központ újjáépítése Rambosi településen. A MÖSZ a Free Yazidi Foundation (FYF) helyi civil szervezettel szoros együttműködésben egy pékséget hoz létre az Iraki Kurdisztáni régióban található Khanke város menekülttábor mellett, amellyel a jazidi belső menekült nők és lányok szakmai képzését segíti, illetve új munkahelyeket teremt számukra. A projekt keretein belül 96 jazidi menekült nőt és családjaik támogatását tette lehetővé. Az elméleti képzés során a programba bekerülők alapvető matematikai, üzleti és pénzügyi tudást szerezhetnek. A Khanke táborban megkérdezett menekült nők 42%-a nem részesült korábban semmilyen oktatásban. A MÖSZ a Sunrise nevű helyi partnerszervezettel együttműködésben az Iraki Kurdisztáni régió Wardiya települése mellett egy egészségügyi központot újít fel. Wardiya egy könnyen elérhető település, a felújításra váró egészségügyi központ épülete a főút közelében, a közelmúltban felújított általános iskola mellett fekszik. 2021 január végén befejezték a romeltakarítási és aknamentesítési munkálatokat, amely során több robbanószer is hatástalanításra került.

A fenntartható fejlődési célok (SDG) közül a Projekt elősegíti, az egészség és jólét, a nemek közötti egyenlőség, a tisztességes munka és a gazdasági növekedés, illetve a béke, igazság és erős intézmény célokat.⁵⁰

A nigériai Maiduguri Egyházmegye oktatási és egészségügyi projektje

2009 óta a Boko Haram terrorszervezet rendszeresen támadta a keresztény településeket, negyedeket és egyházakat az egyházmegyében. A nigériai keresztény közösségek közül a Maiduguri egyházmegye helyzete a legaggasztóbb, mivel az ország északkeleti részén fekszik Borno szövetségi államban Nigéria, Csád és Kamerun hármasszögletében. Ez a terület a Boko Haram kiindulási, úgynevezett törzsterülete. A terrorszervezet leghírhedtebb akciói a régióban történtek:

---

⁵⁰ Uo.

2014. április 14-én megtámadtak Chibok községben egy középiskolát, ahonnan elraboltak 276 iskolás lányt, köztük sok keresztényt, majd a szomszédos Csádba és Kamerunba vitték őket, ahol a mai napig sokan vannak fogságban. A terrorszervezet rendszeres támadásai súlyosan megrongálták, egyes esetekben teljesen megsemmisítették az oktatási és egészségügyi infrastruktúrákat. Megfelelő oktatás és egészségügyi ellátás hiányában a keresztények kénytelenek elhagyni otthonaikat, sokan vagy a szomszédos, vagy az európai országok felé tartanak.

A Boko Haram által elpusztított oktatási és egészségügyi infrastruktúra helyreállítására, valamint a szeminárium felújítására Magyarország a Hungary Helps Program keretében nyújtott támogatást 1,5 millió dollár értékben a Maiduguri Egyházmegyének. A program a mindennapi élethez szükséges intézmények helyreállításával hozzájárul a Nigériából kiinduló migrációs folyamatok enyhítéséhez. A támogatás első üteme fedezte a lerombolt Szent József Szeminárium újjáépítését, a Bishop O'Donnell Memorial középiskola megnyitását, a Szent István Főiskola létrehozását és a Bishop Timothy Cotter Memorial Kórház felújítását.

A magyar támogatásból megvalósuló második ütem keretében a Bishop Timothy Cotter Memorial Hospital orvosi eszközökkel való felszerelése valósult meg, az adomány továbbá fedezte az egészségügyi dolgozók 2021. évi alkalmazását. A projekt második ütemének keretein belül egy laboratórium, egy műtő, egy szülészeti osztály és egy gyógyszertár felszerelése kerül beszerzésre, így megteremtve a kórház működésének megkezdésének feltételeit.

A fenntartható fejlődési célok közül a Projekt a szegénység megszüntetése; egészség és jólét; minőségi oktatás; ipar, innováció és oktatás; fenntartható városok és közösségek célokat segíti elő.⁵¹

A kongói Centre Ophthalmologique St Raphaël szemklinika támogatása

A Kongói Demokratikus Köztársaság területén, az évtizedeken át tartó véres polgárháborút követően a gazdaság elmaradottsága, a rohamosan növekvő népesség, illetve az erőforrások alapvető hiánya miatt mára az egyik legnagyobb és legkomplexebb humanitárius válsághelyzet alakult ki. Különösen súlyos következményekkel jár az egészségügyi ellátórendszer szinte teljes hiánya. A közegészségügy nem terjed ki a speciális orvosi ellátásra a Köztársaságban; bár a fővárosban létfontosságú egészségügyi intézmények működnek, ezek vidéken nem találhatók meg. A gyakran a magánkórházakban végrehajtott szemműtétek a lakosság nagy részéhez pénzügyi okok miatt nem hozzáférhetők. Magyarország 1,2 millió dollárral támogatta Dr. Hardi Richárd misszióját, a Richárd Testvér Kongói Betegekért Alapítvány fenntartásában, Mbuj-Mayi városában működő Centre Ophthalmologique St Raphaël szemklinika épületének és orvosi felszereltségének fejlesztését, továbbá Kongó távoli – orvosi jelenléttel nem rendelkező – országrészeiben a szemészeti vizsgálatok és beavatkozások lefolytatásához szükséges bővítéseket. A támogatásból épül fel a központ új műtőépülete. A szemészeti misszió magyar kezdeményezésre jött létre dr. Hardi Richárd szemorvos vezetésével, és működésének köszönhetően évi több mint 25 ezer beteg jut orvosi ellátáshoz olyan vidékeken, ahol semmilyen szemorvosi ellátás nincs. A klinika praxisába mintegy 8

---

⁵¹ Uo.

millió ember tartozik, és az egyetlen intézmény az országban, amely speciális retinaműtétet végez.

A fenntartható fejlődési célok közül a Projekt az egészség és jólét; a minőségi oktatás; a tiszta víz és közegészségügy; a fenntartható városok és közösségek célokat segíti elő.⁵²

Nyeri Római Katolikus Főegyházmegye szociális-fejlesztési projektje

A Főegyházmegye sokrétű tevékenységet végez a helyi keresztény közösség megőrzése érdekében. A magyar támogatásban részesült komplex szociális-fejlesztési projektterv öt projektelemből áll. A Nyeri Római Katolikus Főegyházmegye 500 ezer dollár támogatásban részesült. Bár Kenyában a leggyakoribb szenvedélybetegség az alkoholfüggőség, egyre terjed a drogfogyasztás is a fiatal és idősebb korosztály körében egyaránt. A már meglévő és jól működő Jó Pásztor Rehabilitációs Központ képzett alkalmazottakkal fordul a legszegényebbek felé. Az egyházmegyei karitászméntális egészség programjának keretében növelik az alkalmazottak számát, és még több helyi lakost vonnak be az alkohol és drogprevenciós programba. Az Ifjúsági Központban főállású mentorok és tanácsadók állnak a helyi fiatalok rendelkezésére. Az előadóteremben oktatási, lelki és szabadidős programok kerülnek megrendezésre, konferenciák és vezetőképzés kerül megszervezésre. Kialakítottak egy kápolnát és egy közösségi teret, ahol ingyen Wifi-t is biztosítanak a kutatási és kapcsolattartási tevékenységekre a fiataloknak. A központban helyet kap egy lelkészi és ifjúsági animátori iroda, munkavállalási és munkaközvetítő irodák, egy pszichológiai tanácsadói központ, valamint egy mikrovállalkozói inkubátor. A főegyházmegye a helyi fiatalok számára egészségügyi szűrővizsgálatokat is szervez (vérvétel, vérnyomás, illetve mell- és méhnyakrák szűrővizsgálat). A magyar kormány a digitális infrastruktúra fejlesztését és a bútorzat beszerzését támogatja a Központban, továbbá két évre finanszírozza a főegyházmegye ifjúsági pasztorációs tevékenységeit.

A Nyeri Római Katolikus Főegyházmegye és a Nyeri Karitás egyik fontos szociális tevékenysége a rehabilitációs börtönprogram, amelynek keretében pszichoszociális, gazdasági és integrációs támogatást adnak a bebörtönzött bűnelkövetők és a bűncselekmény áldozatai, valamint családtagjaik számára. Együttműködve a börtönparancsnokságokkal segítik a fogvatartottak kapcsolattartását családjaikkal, szakmai készségfejlesztést, illetve ingyenes jogi támogatást biztosítanak. A program erősíti a társadalmi megbékélést, illetve a fogvatartottak helyi közösségbe való visszailleszkedését. A magyar kormány két évre fedezi a börtönprogram költségeit, segítve az egyházmegyei karitás pasztorációs munkáját. A támogatásból további börtönlátogatásokra és szociális dolgozók képzésére került sor. Erre a célra 2020 decemberében egy képzési kézikönyvet is kidolgoztak.

A fenntartható fejlődési célok (SDG) közül a Projekt a szegénység megszüntetése; a béke, igazságosság és erős intézmények; az egészség és jólét; a minőségi oktatás; a tiszta víz és közegészségügy; a fenntartható városok és közösségek célokat segíti elő.⁵³

---

⁵² Uo.

⁵³ Uo.

Menekültek hazatérését szolgáló projektek és önfenntartó mezőgazdasági tevékenység támogatása Nigériában

Az egyház központjának helyet adó Plateau szövetségi állam Nigéria középső részén, a muszlim többségű Észak-Nigéria és a keresztények lakta Dél-Nigéria között fekszik. Földrajzi elhelyezkedése és etnikai sokszínűsége miatt az elmúlt két évtizedben egyre gyakrabban vált vallási és törzsi indíttatású támadások helyszínévé. Becslések szerint az egyház híveinek mintegy 60%-át érintette valamilyen formában a Boko Haram terrorszervezet terjeszkedése: 3.000 gyülekezeti tag és 49 lelkész vesztette életét, valamint 2.500 ember sebesült meg. Több mint 50.000 háztartás semmisült meg és 8.500 mezőgazdasági terület vált használhatatlanná.⁵⁴ A fuláni törzsek támadásai szintén nagy számban követeltek emberéleteket, és tettek tönkre egész falvakat. A támadások következtében mintegy 100.000 embernek kellett elmenekülnie otthonából, akiknek többsége távoli menekülttáborokban vagy külföldön keresett menedéket. A keresztény közösségek humanitárius támogatása érdekében első lépésként az alapvető lakhatás, a vízellátás és a szanitáció megoldására volt szükség. A Hungary Helps Program keretén belül nyújtott forrás fedezte az alapvető építési anyagok, így a cement és a tetőzet beszerzését, továbbá 30 víznyerőhely kialakítását és 3 lerombolt orvosi rendelő újjáépítését. Becslések szerint 1.800 háztartás tud a projektnek köszönhetően szülőföldjére visszatérni. A projekt kiterjedt a lakosságot sújtó éhínség, járványok és a következtében megjelenő korai halálozás enyhítésére is. Az 538 ezer dollárból megvalósult támogatás kiemelt figyelmet fordít a kenyérkereső apát veszített családokra, hogy ők is részesüljenek a projekt által nyújtott lehetőségekből. Becslések szerint a projekt 1 800 belsőmenekült családnak nyújt segítséget.⁵⁵

Összegző következtetések

Németország számára első helyen áll a Közel-Kelet támogatása, stabilitásának visszaállítása, amely térségbe az ODA-jellegű kiadásainak a negyedét, azaz 26%-ot juttatott. Ezt a régiót közvetlenül követik a Szub-Szaharai államoknak adott fejlesztési támogatások és segélyek. Amennyiben nagyobb recipiens országokat is megnevezünk, Szíriát, Törökországot, Afganisztánt és Irakot kell megemlítenünk. A stratégiai dokumentumok tanúsága szerint a migráció megelőzése és annak a helyben történő kezelése is megjelent a támogatási politika részeként, amelyet jól mutat az Otthon Perspektíva Program elindítása is. Az olasz támogatási politika stratégiai megújítása inkább a finanszírozás tekintetében fogalmazott meg újdonságokat, azonban a recipiens országok körének a szűkítésével kirajzolhatja számunkra az ország közvetlen érdekszféráját. Észak-Afrika, azon belül Líbia, Etiópia, Szomália és Szudán kapnak nagy hangsúlyt. Érdemes megemlítenünk, hogy mind kiinduló, mind tranzit államként az illegális migráció ezekből az országokból irányul „Európa csizmája” felé. Magyarország nemzetközi fejlesztési támogatásai és politikája, amelynek elsődleges földrajzi irányai a Közel-Kelet, a Nyugat-Balkán és a szubszaharai országok, nagy hasonlóságot mutat a fent tárgyalt két ország migrációt kezelő fejlesztéseivel. A NEFE2025 elnevezésű stratégiai dokumentumban nagy

---

⁵⁴ 2020-as adatok a nigériai katolikus egyház tájékoztatása alapján.

⁵⁵ Activity Report 2020,

szerepet kap a helybe vitt segítség, amelyet kiegészít a Hungary Helps Program. A magyar segítség modellje, az okos segítség eddig összesen 1.243.469 főnek segített közvetlenül vagy közvetve, ezzel elősegítve a lakóhelyükön, illetve szülőföldjükön való megmaradást, a közvetlen életveszély elhárítását, az emberi élethez méltóbb élet megélését. A 40,5 millió dolláros rehabilitációs célú támogatásokkal, amelyekkel Magyarország a békefenntartáshoz, illetve a békeépítéshez járult hozzá, a tartós biztonsági környezet és a hosszabb távú jövő megteremtését segítette elő a Program. Mindezt a magyar emberek szolidaritás-elkötelezettsége tette lehetővé és Magyarország Kormányának azon felismerése, hogy a segítséget kell a probléma és szükség keletkezésének helyszínére vinni, nem pedig a bajt Európába hozni. A legnagyobb segítséget az jelenti, ha olyan életkörülmények között élhetnek az emberek, amely nem kényszeríti őket arra, hogy hátrahagyják szülőföldjüket, otthonukat és rokonaikat. A Hungary Helps Program gyakorlati megvalósítása bizonyította, hogy az illegális migrációt jó szándékkal, szívből adott és a helybe vitt segítséggel jelentősen csökkenteni lehet. További kutatás eredménye lehet annak vizsgálata, hogy a modellt átvéve együttesen az Európai Unió, vagy annak egyes tagállamai mekkora sikert érhetnek el a szülőföldön jól megélhető élet megteremtésében való részvétellel.

A fejlesztési politikákból és a stratégiai irányokból erős következtetéseket tudunk levonni, amelynek értelmében kijelenthetjük, hogy az az illegális migráció vonatkozásában az Európai Unió közvetlen érdekszférája, és a biztonságát befolyásoló régiók Közel-Kelet és Észak-Afrika, amelyek fejlődésében, békéjében és stabilitásában elsőrendűen érdekelt.

Felhasznált irodalom:

- A magyar Kormány Nemzetközi Fejlesztési Együtműködési Stratégiája a 2020 és 2025 közötti időszakra; <https://nefe.kormany.hu/download/f/61/b2000/NEFE2025%20-%20Strat%C3%A9gia.pdf> (Letöltés ideje: 2022. 06. 06.)
- Activity Report 2020; https://hungaryhelps.gov.hu/wp-content/uploads/2021/11/HungaryHelps_Activity_report_2020_200x270mm_v3_FINAL.pdf (Letöltés ideje: 2022. 05. 04.)
- African Union Commission, In.: Agenda 2063, The Africa We Want https://au.int/sites/default/files/documents/36204-doc-agenda2063_popular_version_en.pdf (Letöltés ideje: 2022. 06. 13.)
- Beszámoló a Hungary Helps Ügynökség Nonprofit Zrt. 2020. évi tevékenységéről és működéséről https://hungaryhelps.gov.hu/wp-content/uploads/2021/11/Hungary-Helps_beszamolo_2020_vgl.pdf (Letöltés ideje: 2022. 05. 04.)
- Cooperazione Internazionale per lo Sviluppo Documento Triennale di Programmazione e di Indirizzo, https://www.esteri.it/mae/resource/doc/2020/09/documento_triennale_2019-2021_-_rev.pdf (Letöltés ideje: 2022. 04. 27.)

- Development Co-operation Profiles, Germany; https://www.oecd-ilibrary.org/sites/0079f636-en/index.html?itemId=/content/component/37f92091-en&_csp_=f663c394f7e5736f2782e27657655894&itemIGO=oecd&itemContentType=chapter (Letöltés ideje: 2022. 04. 26.)
- Development policy; <https://www.bmz.de/en/development-policy> (Letöltés ideje: 2022. 04. 26.)
- Development Co-operation Profiles, Italy; <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/37f92091-en/index.html?itemId=/content/component/37f92091-en> (Letöltés ideje: 2022. 04. 26.)
- Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland; <http://www.gesetze-im-internet.de.html> (Letöltés ideje: 2022.04.26.)
- Jelentés a Kormány részére a Hungary Helps Ügynökség Nonprofit Zártkörűen Működő Részvénytársaság tevékenységéről és működéséről; https://hungaryhelps.gov.hu/wp-content/uploads/2021/12/Jelentes-a-HHU-tevekenysegerol-_20200515_bekuldott.pdf (Letöltés ideje: 2022. 05. 04.)
- KfW Entwicklungsbank – Global commitment; <https://www.kfw-entwicklungsbank.de/International-financing/KfW-Development-Bank/Local-presence/> (Letöltés ideje: 2022. 04. 26.)
- Kormányjelentés Magyarország 2019. évi nemzetközi fejlesztési tevékenységéről; <https://nefe.kormany.hu/download/4/1c/d2000/Jelent%C3%A9s%20Magyarorsz%C3%A1g%202019%20%C3%A9vi%20nemzetk%C3%B6zi%20fejleszt%C3%A9si%20egy%C3%BCttm%C5%B1k%C3%B6d%C3%A9s%C3%A9r%C5%91.pdf> (Letöltés ideje: 2022. 06. 06.)
- Kormányjelentés Magyarország 2020. évi nemzetközi fejlesztési tevékenységéről; <https://nefe.kormany.hu/download/b/1c/d2000/Jelent%C3%A9s%20Magyarorsz%C3%A1g%202020%20%C3%A9vi%20nemzetk%C3%B6zi%20fejleszt%C3%A9si%20egy%C3%BCttm%C5%B1k%C3%B6d%C3%A9s%C3%A9r%C5%91.pdf> (Letöltés ideje: 2022. 06. 06.)
- Magyarország nemzetközi fejlesztési együttműködésére vonatkozó szakpolitikai stratégiája és nemzetközi humanitárius segítségnyújtására vonatkozó szakpolitikai koncepciója (2014-2020); https://nefe.kormany.hu/download/5/f0/a0000/EI%C5%91terjeszt%C3%A9s_NEFESTrat%20v%C3%A9gleges%20strat%C3%A9gia_561NEFEFO.pdf (Letöltés ideje: 2022. 06. 06.)
- 2014. évi XC. törvény a nemzetközi fejlesztési együttműködésről és a nemzetközi humanitárius segítségnyújtásról, <https://njt.hu/jogszabaly/2014-90-00-00> (Letöltés ideje: 2022. 06. 05.)
- Our partner countries – a new quality of cooperation, In: Reform Strategy BMZ 2030, <https://www.bmz.de/en/development-policy/reform-strategy-bmz-2030> (Letöltés ideje: 2022. 04. 26.)

- SPECK Gyula: Németország fejlesztéspolitikája mint a biztonságpolitika eszköze; *Nemzet és Biztonság*, 2019/3.
- THE FUTURE OF ITALY’S FOREIGN AID; <https://borgenproject.org/italys-foreign-aid/> (Letöltés ideje: 2022. 04. 27.)
- TÓTH Terézia Erika: Az emberi jogok nemzetközi védelme Németország külpolitikájában; *Külügyi Szemle*, Budapest, 2014. tavasz
- World Watch List 2021, In: <https://www.opendoorsusa.org/christian-persecution/world-watch-list/> (Letöltés ideje: 2022. 06. 13.)

DR. KASSAI KÁROLY

**KATONAI NEMZETBIZTONSÁGI SZOLGÁLAT KIBERTÉR MŰVELETI
KÖZPONT CSAPATÜNNEPE**

A vonatkozó miniszteri utasítás rendelkezése szerint 2021-től az év szeptember 30. napja a KNBSZ Kibertér Műveleti Központ csapatünnepé.

Az első alkalommal megrendezett ünnepségen az érintett szakállományon kívül külső meghívott vezetők vettek részt a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Nemzeti Biztonsági Felügyeletet, a Nemzeti Kibervédelmi Intézetet, a BM Országos Katasztrófavédelmi Központot, az MHP-t, az MH Kiber- és Információs Műveleti Központot, illetve a HM EI Zrt-t képviselve.

Az ünnepi állománygyűlésen az alábbi gondolatok hangzottak el a KNBSZ Kibertér Műveleti Központ központvezetője előadásában.

*Vezérőrnagy úr,
Tisztelt Meghívott Vendégek és Ünnepeltek!*

A rendezvényekre vonatkozó HM utasítás elrendelése szerint a KNBSZ Kibertér Műveleti Központ évente szeptember 30-án tartja csapatünnepét. Ennek a szakterületnek ilyen lehetősége eddig még nem volt, így nagyon meg kell becsülni ezt az alkalmat!

A jelenleg tapasztalható hatalmas ütemű fejlődés mellett nem egyszerű kapaszkodót találni a kibertér aknáinak között, kiválasztva a legfontosabb történéseket, lényegi elemeket.

A honvédelmi ágazatnál nagyobb tempójú fejlődés 1999-ben következett be a NATO csatlakozással együttjáró információbiztonsági komplex feladatrendszer megismerésével és honosításával.

A NATO-követelmények a minősített adatkezelésre fókuszáltak, ugyanakkor a minősítési szint szerint rendezett táblázatok a legtöbb esetben tartalmazták az UNCLASIFFIELD követelményeket is.

Abban az időszakban nem létezett nyílt elektronikus adatkezelésre vonatkozó pontos, részletes nemzeti követelmény, vagy jogszabály. A Honvédségnél és a Szolgálatoknál a helyileg kialakított Számítástechnikai Védelmi Szabályzatok szabályozták a cselekvési mezőt.

Fontos lépésként kell értékelni, amikor 2009 és 2010-ben megtörtént a minősített adatkezelésre vonatkozó új törvény és a végrehajtási rendeletek kiadása, ami támpontokat adhatott a szakállomány számára.

Nemzetközi vonalon 2010-ben megtörtént a NATO – Magyar Kibervédelmi Együttműködési Megállapodás aláírása, amelynek nemzeti szponzora akkor a Miniszterelnökség alárendelt szervezete volt.

Abban az időszakban a nemzeti szintű eseménykezelést a Puskás Tivadar Alapítvány végezte, egészen 2012-ig. Ezen a vonalon a honvédelmi ágazattal a szakmai vezetői kapcsolattartás folyamatos volt, így pl. 2008-tól több nemzetközi rendezvény biztosítása során konkrét eseménykezelési feladatmegoldások történtek.

A napi életben ekkor már megkezdődött kormányzati szervezetek közötti együttműködés és információcsere, követve az akkor már kialakult válságkezelési mechanizmus működési vonalait.

2012-ben az akkori Miniszterelnökség alárendelt szervezete kezdeményezésével megkezdődött a kormányzati szintű szabályozás – jogszabályalkotás – előkészítése. Visszatekintve megállapítható, hogy a rendelkezésre álló jogi keretek, eljárásrend támogatta ugyan a közös tevékenységet, de szakmai vonalon a szereplőknek jelentős rutinja még nem volt ilyen komplex kérdések megoldásában.

Az akkori hitvallás szerint mielőbb törvényt kell alkotni a kibervédelem nemzeti szintű megalapozása érdekében – tehát kezdetben nem a nemzeti stratégia megfogalmazása volt a „célkeresztben”. Ekkor még csak formálódtak a gondolatok a törvény támogatása érdekében szükséges végrehajtási rendeletek kialakításáról, a részletek megalkotásáról!

Ennek a folyamatnak a befejezéseként olvashatjuk a ma is ismert 2013. évi Ibtv-t, illetve a hatalmas rohammal, az utolsó pillanatra kialakított Nemzeti Kiberbiztonsági Stratégiát.

Nagy nemzeti lendület volt tapasztalható a kibertérben! Szemerkényi Réka asszony kapta meg elsőként a lehetőséget a Nemzeti Kiberkoordinátor feladatainak ellátására. Megújult a Nemzeti Eseménykezelő Központ – a szerepet a mostani Nemzetbiztonsági Szakszolgálat vette át.

A kormányzati szervezetek ambíciószintje káprázatos volt. A kezdeti állapotban igen sok szervezet diktálta be magáról, hogy ő eseménykezelő CERT-et üzemeltet vagy ezt tervezi hamarosan! Külön honvédelmi szakmai nyilatkozatok ezzel kapcsolatban nem voltak szükségesek. A szakmai vezetés, illetve a mérnöki, technikai állomány végezte a dolgát az elektronikus információs rendszerek üzemeltetése és biztonsága érdekében.

2015-ben megtörtént az első komolyabb átrendeződés a jogszabályokban. Beértek az első tapasztalatok, megkezdődhetett tehát a felülvizsgálat, a szükséges korrekciók elvégzése.

Ekkor véglegesedett a Nemzeti Biztonsági Felügyelet, a Nemzeti Kibervédelmi Intézet és az Országos Katasztrófavédelem feladatrendje, ami kis változásokkal, de ma is érvényes.

Honvédelmi érdekességek

A honvédelmi vonalra áttérve, aláhúzandó, hogy a már elmondottak szerint a nyílt adatkezelésre 2013 előtt csak saját szervezeti követelmények léteztek. Az állami ellenőrzést végző szervezetek (ÁSZ és KEHI) a saját ellenőrzési nyomvonalaik szerint ítélték meg a talált állapotokat, és fogalmaztak meg feladatokat, ajánlásokat.

Ennek a „nyomásnak” hatására alakult ki az első HM utasítás 2009-ben, ami a honvédelmi tárca Információbiztonsági Politikáját határozta meg.

A következő lépés a honvédelmi elektronikus információbiztonság általános követelményeit meghatározó miniszteri utasítás kiadása volt 2012-ben – még a jogszabályok megjelenése előtt.

Nemzetközi kitekintés, hogy a Visegrádi Négyek szintjén is megkezdődött az információvédelmi közös útkeresés. A védelmi minisztériumok információbiztonsági szervezeti elemei 2007-ben szlovák kezdeményezésre éves szakmai találkozót alapoztak meg, ami a mai napig tartó rendezvénysorozat.

Kezdetben a három partner kizárólag a minősített adatkezelést tekintette kihívásnak, illetve feladatának az aktuális szervezeti hatáskörök alapján, míg abban az időszakban a magyar katonai rendben a nyílt és minősített adatok biztonsága egyaránt része volt a szervezeti felelősségnek. Aztán fordult a kocka és 2011-2012 körül már egyre több kérdés érkezett a partnerektől, hogy milyen a magyar szabályozás, hogy lehet kialakítani a felelősségi köröket, milyen szabványokat lehet alkalmazni és milyenek a magyar tapasztalatok.

2010-ben kétéves folyamat eredményeképpen megtörtént a NATO Kibervédelmi Kiválósági Központhoz történő csatlakozásunk. Nagy Tamás alezredes volt az első delegált magyar tiszt a Központba. Ezzel megnyílt a lehetőség a kibervédelmi gyakorlatok előtt, természetesen az összes buktatóval, új gondolkodási követelményekkel és erőforrás igényekkel!

A NATO-ban megindult fő kibervédelmi folyamatok a Magyar Honvédségnél sem múlhattak el nyomtalanul. Ennek megfelelően helyettes államtitkári vezérrelssel 2012-ben megkezdődött a szakfeladatok számbavétele.

Az összetett jelleg miatt először egy szervezési HM utasítás elrendelte egy munkacsoport kialakítását – szerencsére sikerült minimális adminisztrációval megfogalmazni a szükséges honvédelmi érdekeket és követelményeket.

Szakmai érdekesség, hogy a kibervédelmi munkacsoport működésének elrendelése „kibernetikai” név alatt jelenhetett meg (pontos cím szerint: „a honvédelmi tárca Kibernetikai Védelmi Konceptió kialakításához szükséges feladatok meghatározásáról”) – azóta természetesen fejlődtek a terminológiai kérdések napjainkig.

Végül megtörtént a Magyar Honvédség Kibervédelmi Szakmai Konceptiójának kiadásáról szóló 60/2013. (IX. 30.) HM utasítás kiadása. Kibervédelmi területen ez

tekinthető az első hivatalos, átfogó jellegű honvédelmi követelménynek, ezért a kiadás dátumát választottuk a csapatünnep napjának más időpont, vagy védőszenetek keresése helyett.

Közelmúlt és a jelen kihívásai

Az említett folyamatok szervezetfejlesztési eredménye a korábbi KNBSZ Kibertér Központ megalakulása volt 2016. március 1-jén a KNBSZ saját és a honvédelmi ágazati szakfeladatok ellátása érdekében.

Ha több szervezet van, akkor ott már működési súrlódások keletkezhetnek – ahogy azt már Karl von Clausewitz is megállapította annak idején. A kezdeti időszakban szükséges szervezési, összehangolási lépések után beálltak a súlypontok, sikerült egy működőképes szakmai keretrendszert összeállítani és működtetni.

2016-ban a NATO Varsói Csúcsértekezlet alatt megtörtént a NATO – Magyar Kibervédelmi együttműködési megállapodás megújítása a szükséges napi kapcsolattartás érdekében.

2017. év végén újabb mérföldkőként megtörtént a Nemzeti Kibervédelmi Intézet és a NATO felé a honvédelmi ágazati eseménykezelő szolgálat 24 órás üzemeltetésre történő áttérésének bejelentése.

2018-ban, több hullámra bontva, megkezdődött a kibertérrel kapcsolatos feladatok bedolgozása a jogszabályokba – a honvédelmi és nemzetbiztonsági törvényekkel az élen, benne a legfontosabb tétellel, a kibertér műveleti területként történő azonosításával.

Ekkor következett be a következő, MH szintű szervezeti változás a Kiber Akadémia és az MHP (azon belül a Kibervédelmi Szemléltetés) megalakulásával 2019-ben.

Fontos katonai műveleti lépésnek kell tekinteni a NATO Kibertér Műveleti Doktrína ratifikálását, illetve ezt követően a nemzeti Kibertér Műveleti Doktrína MHP szakutasításként történő kiadását 2022-ben. Az itt szereplő, a Hvtv-ben is megjelenő felhatalmazás szerint a magyar katonai műveleti képességekbe be kell integrálni a katonai kibertér műveleteket (benne természetesen az offenzív hatáskiváltást is), amelynek szervezeti végrehajtója a tervek szerint a jelenlegi MH Kiber és Információs Műveleti Központ.

2021-ben kormányzati szinten erősödni kezdett a kiber-szakfeladatokkal kapcsolatos tempó. A Nemzeti Kiberbiztonsági Koordinációs Tanács és a három munkacsoport egyaránt rendelkezik katonai képviseléssel, biztosítva, hogy a belügyi, rendvédelmi szempontok mellett a honvédelmi és a katonai nemzetbiztonsági érdekek is beépülhessenek a nemzeti keretrendszerbe és szabályozókba.

Technikai szintű feladat, hogy 2018-ban megtörtént NATO Károskód Információmegosztó Platformhoz történő magyar csatlakozás.

2018-tól megtörténtek a kezdeti lépések az EU PESCO programjainak vonalán is. A KNBSZ a Kiber Fenyegetés Információcsere Platform, míg az MHP Kiber Szemléltetés a német vezetésű Kiber és Információs Koordinációs Központ projekt bonyolításába vágott bele.

Ugyanebben az évben erősödött a magyar részvétel a NATO Kibervédelmi Kiválósági Központnál, mikortól két főre nőtt a delegált szakértők száma.

A KNBSZ Kibertér Művelési Központ és egyéb szervezeti elemek számára kiemelt kérdésként jelentkezik a formálódó, katonai műveletekbe integrált kiberművelési képesség fejlődése. Az MHP-vel együtt napi feladat a felső szintű szabályozás megerősítése, kibontása.

Végezetül egy gondolat megosztása szükséges még ebben a körben.

Idén nyáron az MH Kiber- és Információs Művelési Központ megalakítását és félévét ünneplő állománygyűlésen hangzott el a zászlószalag megáldásakor, hogy az Akadémia, az eseménykezelő és a civil-katonai kapcsolatok hármából történt a Központ szervezeti megalapozása idén januárban, hasonlóan a Szentháromság hármastagozódásához.

Ezt szakmai gondolattal megtoldva adódik a kiberbiztonságot nyújtó a BIZALMASSÁG, SÉRTETLENSÉG és RENDELKEZÉSRE állás triádja, ami alapvető támpont annak eldöntésére, hogy történt-e az elektronikus információs rendszereket vagy adatokat érintő biztonsági esemény vagy nem!

Szakmabelieknek ez az üzemeltetési, az elektronikus információbiztonsági és a kiberbiztonsági feladatok szoros összehúzását, a napi közös gondolkodást kell, hogy jelentse.

Hosszú évek alatt kialakult tapasztalatok, a nem megfelelés elleni küzdelem megtanította a jogi és szabályozási kérdések felsorakoztatásának fontosságát ehhez az együttműködési platformhoz! – Ezt is célszerű megszívlelnie a jelenlévőknek!

Jó kommunikációval nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt hatékonyabbak lehetünk, ami tartalmazza az egymás jobb megértését és az esetleges párhuzamosságok elkerülését is.

A többi már csak képzés és erőforrás-ellátás kérdése, amivel azért nem szabad, hogy gond legyen, mert minden szinten, mindenki tisztában van a kiberbiztonság, illetve a kibertér műveletek fontosságával! – Gondolom ez mindannyiunk közös tapasztalata!

Kívánom, hogy minden résztvevő, minél több sikerkritérium teljesülésének örülhessen a jövőben, és mindent meg tudjunk tenni a szervezeti sikerek kiberművelési támogatása érdekében.

Közösen, egymást segítve!

Köszönöm a figyelmet! És: Biztonságos Kiberteret!

MAGYAR SÁNDOR

**A „KIBERTÉR – KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK, A
KIBERBIZTONSÁGOT SZOLGÁLÓ KÉPESSÉGEK ÉS JOGI
SZABÁLYOK FEJLESZTÉSÉNEK SZÜKSÉGSZERŰSÉGE”
TUDOMÁNYOS-SZAKMAI KONFERENCIA**

A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Tudományos Tanácsa, valamint a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, Katonai Nemzetbiztonsági Kibertér Művelési Szakcsoportja szervezésében zártkörű, meghívásos tudományos-szakmai konferencia került megrendezésre online keretek között 2022. június 23-án.

A rendezvény a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat TKP2021-NVA-24 azonosító számú „*A mesterséges intelligencia alkalmazásának kutatása a katonai nemzetbiztonsági célú adatszerző, adatfeldolgozó és vizualizációs eljárásokban, és kapcsolódó fejlesztések elvégzése*” elnevezésű projektje keretében, az Innovációs és Technológiai Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával valósult meg.

1. kép: Résztvevők a konferenciáról (Forrás: KNBSZ archívum)

Dr. Farkas Ádám „*A hibriditás expanziója: az információs társadalom egy új hidegháború árnyékában?*” címmel tartott előadást, amelynek célja az információs technológia egyéni, társadalmi, gazdasági, állami és biztonsági hatásainak és reagálásának rendszerszintű megközelítése, illetőleg a hatékony alkalmazkodáshoz szükséges fő cselekvési irányok meghatározása volt. Ennek részeként a szerző az információs technológia robbanása és tömeges elterjedése következtében megváltozó biztonsági környezetet,¹ és ezzel kapcsolatban a kiberbiztonság fontosságát jelölte meg felütésként, ráirányítva a figyelmet arra, hogy ezek kapcsán nem csak a kibertérben zajló eseményekre és azok technikai vonatkozásaira kell fókuszálni, hanem a kibertér közvetítő közeg jellege miatt azokra a hatásmátrixokra is, amelyek a kibertér útján soha nem látott hatékonysággal válhatnak ki.

E megközelítéssel tért rá a hibrid fenyegetések és a kibertér összekapcsolódására², kiemelve, hogy korunk biztonsági környezetében a valódi hibriditást nem a béke és konfliktus határainak elszürkülése vagy elmosódása, sőt nem is a katonai és nem katonai elemek kombinált alkalmazása hozta el, hiszen más mértékben ugyan, de ezek stratégiai alkalmazása évezredek óta ismert. Megítélése szerint a valódi hibriditást az információs technológia széles körű elterjedése hozta el mind az emberek és csoportjaik, mind az intézmények, mind pedig a gazdaság körében, hiszen ez által a kibertér útján közvetíthető beavatkozások hatása soha nem látott jelentőségre tett szert. Előadásában hangsúlyozta, hogy a befolyásoló, politikai és gazdasági destabilizációra törekvő, konkrét romboló vagy működést zavaró hatás kiváltására irányuló kibertérben zajló cselekmények ugyan jelenleg leginkább az orosz-ukrán háború kapcsán kerülnek középpontba, azok lehetőségeit a bűnözés, a terrorizmus, a hagyományos hatalmi versengés, a hírszerzés, illetve a különféle deviáns magatartások sora kiaknázza már jelenleg is. Mindezek alapján egyik következtetése az volt, hogy az információs tér életünket átalakító jellege miatt maga a biztonsági környezet vált hibriddé, vagyis a hibriditás korába értünk, ahol részint még – szükségképpen – régi megoldásainkra és megközelítéseinkre támaszkodunk, de sok tekintetben már törekszünk meghaladni azokat, viszont a paradigmaváltás még folyamatban van.

---

¹ Gondolatait bővebben lásd: Farkas Ádám: A kortárs technológia-fejlődés és innováció viszonya honvédelmi szabályozással. MTA Law Working Papers 2021/4.; FARKAS Ádám – SPITZER Jenő: Az információs korszak és az állami reziliencia egyes kérdései. Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok 2021/18.; FARKAS Ádám: Kibertér művelet: Hírszerző, rendészeti és katonai műveletek elegye?: Gondolatok az angol National Cyber Force kapcsán. Military and Intelligence CyberSecurity Research Paper, 2021/1.; FARKAS Ádám – KELEMEN Roland: To the Margin of the Theory of a New Type of Warfare: Examining Certain Aspects of Cyber Warfare; In: SZABÓ Marcel – GYENEY Laura – LÁNCOS Petra Lea (Szerk.): Hungarian Yearbook of International Law and European Law (2019); Den Haag, Eleven International Publishing, 2020, pp. 203-226.

² A téma kapcsán munkásságából lásd: FARKAS Ádám: Komplex biztonság, hibrid konfliktusok, összetett válaszok; Honvédségi Szemle 2020/4. pp. 11-23; FARKAS Ádám – VÉGH Károly: Tendenciák az új típusú kihívások biztonsági kezelésének jogi vonatkozásaiban; In: FARKAS Ádám – VÉGH Károly (Szerk.): Új típusú hadviselés a 21. század második évtizedében és azon túl. Intézményi és jogi kihívások; Budapest, Zrínyi Kiadó, 2020, pp. 10-24.; FARKAS Ádám – RESPERGER István: Az úgynevezett "hibrid hadviselés" kihívásainak kezelése és a nemzetközi jog mai korlátai; In: FARKAS Ádám - VÉGH Károly (Szerk.): Új típusú hadviselés a 21. század második évtizedében és azon túl; Intézményi és jogi kihívások, Budapest, Zrínyi Kiadó, 2020. pp. 132-149.

Előadásának utolsó harmadában, az előzőekre figyelemmel arra kívánta ráirányítani az előadó a hallgatóság figyelmét, hogy a hibriditás korában – különösen az információs technológiák egyéni, társadalmi, gazdasági, állami és biztonsági közegbe való beépülése miatt – a technikai fejlesztések mellett a kognitív dimenzióra is fokozott hangsúlyt kell fektetni, mivel egyes biztonsági kihívásoknak a felhasználók nem megfelelő tudatossága, míg az információs tér útján közvetített befolyásoló kampányoknak az információk nehéz ellenőrizhetősége, illetve az állami fellépéssel kapcsolatos bizalom esetleges problémái adhatnak jelentős táptalajt. Összegzésként ezért azt hangsúlyozta, hogy a technikai fejlesztések mellett kulcsfontosságú a tudati oldal erősítése, amihez képzés, következetes és objektív kommunikáció, állami-társadalmi együttműködés, korszerű szabályozás és működése, illetve a védelmi szférába vetett bizalom erősítése mentén vezet az út. Megítélése szerint ezek együttes erősítése nélkül bármely technológiai fejlesztés, vagy adott intézmény működését érintő fejlesztés nem lehet kellő hatékonyságú és a kor kihívásaihoz igazodó, hiszen maga a környezet alakul át, amihez szemléletmódunknak is változnia kell.³

Dr. Kelemen Roland „Az állami és társadalmi együttműködés szerepe a kiberbiztonságban: a cyberfare state gondolata kitekintéssel az Amerikai Egyesült Államok egyes megoldásaira” címmel tartott előadást. A 21. század első évtizedeiben világossá vált, hogy a digitalizáció jelentős hatást gyakorol a társadalmakra, az államra, annak minden funkciójára. A pozitív hatások erősítik a jóléti funkciókat, emellett számos területen fejtenek ki jótékony hatást (lásd kommunikáció, okos városok stb.), mindazonáltal a negatív oldala is egy újfajta fellépést kíván az állam intézményeitől. A digitalizáció eme kettősége pedig egy korábban nem látott hibrid állammodellt hozott létre, amelynek megfelelő vizsgálatához nem elegendő a korábbi fogalmak régi köntösben történő átgondolása, hanem szükséges egy új fogalmi közeg megteremtése, amelynek kezdő lépése egy ehhez a folyamathoz igazodó új állammodell definiálása és jegyeinek meghatározása. Emellett állammodellt cyberfare statenek nevezhetjük.

A cyberfare state mindegyik modelljében a kiindulópont a kibertérhez kapcsolódó rendszerek által az állam jóléti, szociális rendszereinek reformja, valamint a szolgáltató közigazgatás újradefiniálása. Emellett viszont jelentős eltérések mutatkoznak abban, hogy miként viszonyulnak ezeknek a rendszereknek a védelem és biztonságsvavatolás (angolszász megközelítésben: nemzetbiztonság) területén történő alkalmazásához.

A smart total control cyberfare state államfelfogása e körben visszanyúl a warfare state egyes jegyeihez, fúziót képez a gazdasági szereplők és az állam között, amelynek eredményeként a lehető legteljesebb mértékben kívánja kontrollálni polgárait és a kibertérét. Ennek során kidomborítják az állam hatalmi aspektusait, és saját biztonságuk szavatolását csak a hatalom révén, az erő által látják biztosítottak.

---

³ E tekintetben bővebben lásd: FARKAS Ádám: A védelem és biztonság-szavatolás szabályozásának alapkérdései Magyarországon; Budapest, Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság, 2022.; FARKAS Ádám: Bábéli Zűrzavar?: Avagy a védelmi és biztonsági kihívások jogállami adaptációjának rendszerszintű kérdései, különös tekintettel az Eurázsia-gondolatra; Jog Állam Politika, 2021/3. pp. 37-52.; FARKAS Ádám: A multidiszciplinaritás helye, szerepe a védelem és biztonság szabályozásának és szervezésének komplex kutatásaiban; Közjogi Szemle, 2021/4. pp. 22-28.

Így a „külső” kibertérben is aktívan használják a modern technológia által biztosított eszközöket.

A nyugati államok esetében is jelentős mértékű volt a digitalizáció, így eme folyamatok jelentős hatást gyakoroltak a társadalomra, gazdaságra és beágyazódtak a közigazgatási alrendszerekbe is. Az államra gyakorolt hatásuknak köszönhetően megteremtették a co-operating cyberfare state alapjait, vagyis a szereplők közötti folyamatos interakciót. Azonban a pozitív hozadékok mellett, mint fentebb láttuk számos negatív biztonsági tapasztalás is hatással volt ezen típusú államokra is, így az állami és nem állami szereplők által képviselt erőszakos, jogellenes fenyegető fellépések és támadások kibereszközökkel való felerősítése, illetve a hagyományos fenyegetések kibertéri lehetőségekkel való kombinálása. Amely szükségszerűvé teszi, hogy ezen államok esetében fokozódjon az egyes szereplők közötti együttműködés. Ebben viszont jelentős eltérés mutatkozik a másik almodellhez képest, hiszen az egyénhez való viszonyulás teljesen más képet mutat, ugyanis a jogállami keretek (békeidős) megtartása nem teszi lehetővé a polgárok fenti mértékű korlátozását. Sajátos, hogy szemben a másik almodellel, ebben az almodellben az egyes szereplők alapvetően ellenérdekeltek mégis a megváltozott környezetben szükségszerű az együttműködésük. Ezen kooperációnak a biztonsággal kapcsolatos területek valamennyi szegmensére ki kell terjednie, kiemelten a modern technológia vívmányaira. Az együttműködésnek pedig egy legjobb gyakorlatot kell létrehozni, megújítva a jelenlegi alrendszereket.

Fontos, hogy az ezáltal kialakított rendszernek nem eseti jelleggel, nem pillanatnyi kihívásokat kell kezelnie, hanem átfogó, rendszerszintű és hosszútávú megoldást kell létrehoznia, mindezt a jogállami attribútumok fenntartása mellett. Ennek során azt is látni kell, hogy univerzális, minden államra, régióra alkalmazható megoldások nincsenek. A transzatlanti térség államai kulturálisan és történeti hagyományait tekintve rendkívül sokszínűek, így a kialakítandó rendszer esetében a nemzeti sajátosságokat, történeti, társadalmi tradíciókat szükséges figyelembe venni. Emellett az egyes megoldásoknak idomulniuk kell az alkalmazott szinthez, hiszen más igény formálódik meg egy multinacionális vállalatnál és egy KKV esetében, illetve egy helyi önkormányzat vagy országos szervnél esetében. Az ellenőrzés, visszacsatolás, elemzés szükségszerű velejárója a rendszernek. A co-operating cyberfare state legjelentősebb kihívása az egyén elhelyezése ebben a rendszerben, tudatosságának kialakítása, megerősítése alapvető fontosságú a rendszer fenntartása, védelme és működtetése érdekében, amelyben a képzés, oktatás kiemelten hangsúlyos szerephez jut. E rendszerek kialakítása pedig átfogó reformot igényel, ami nélkül az átalakult biztonsági környezet kihívásaival (például hibrid konfliktusok ezen belül is kibertámadások, dezinformációk, radikalizmus, (kiber)terrorizmus stb.) hosszú távon nem tudnak eredményesen megküzdeni a transzatlanti térség államai.

Dr. Vikman László az „*Ellátás- és kiberbiztonság kapcsolata, kitekintéssel Németország megoldásaira*” címmel tartott előadást. Az ellátásbiztonság és a gyakran szinonimáiként használt reziliencia és forrásbiztonság egyre több stratégiai dokumentumban és jogi szabályozóban jelenik meg, nemzeti, európai uniós és nemzetközi jogi (NATO) szinten egyaránt. Az ellátásbiztonság pontos fogalma, tartalmi elemei gyakran nem kerülnek pontos definiálásra, általában az adott értelmezési kontextus határozza meg. Az egyes dimenzióinak elemzését követően

egyfajta általános megközelítése lehet az igény szerinti hozzáférés valamely alapvető nyersanyaghoz, energiahordozóhoz, szolgáltatáshoz, amelynek hiánya kritikus termelési, ellátási, biztonsági vagy közjóléti zavarokat okozhat.

Az információs technológiák széles körű elterjedésével az államigazgatás, a gazdaság és a társadalmak minden szférájában és összefonódásával azok minden működési folyamatában, a kiberbiztonság kulcsszerepet játszik a kritikus infrastruktúrák – magyar terminológia szerint létfontosságú rendszerelemek – esetében is, ahol az ellátásbiztonság mindig kulcsfontosságú tényező. Találhatunk erre igazolást saját nemzeti stratégiáinkban (NBS, NKS, Energiastratégia), az EU 2020-as új Kiberbiztonsági Stratégiájában, de akár a NATO Cyber Defence Pledge dokumentumban is. Nem véletlen az sem tehát, hogy az EU-szintű kiberbiztonsági és kritikus infrastruktúrák védelmére vonatkozó irányelveket leváltó új szabályozások egységesített terminológiával és egymásra is tekintettel kerülnek kiadásra, várhatóan még a 2022. év folyamán (NIS2- és CER-rányelvek).

Az Európa legfejlettebb és legerősebb gazdaságának is keretet adó német szabályozás tendenciáinak elemzése gyakran jár azzal a haszonnal, hogy – akárcsak a magyar jogalkotás szempontjából – az uniós szabályozásnak is egyfajta „gyakorlati laborja” új modellek tesztelése vonatkozásában. Ezért a kiberbiztonság, mint folyamatosan fejlődő technológiai terület témájában kialakított német szervezeti és jogi megoldások áttekintése egyrészt trendek felismerését teszi lehetővé, másrészt mintaként szolgálhat. Szervezetek közül központi hivatalként a BSI (Bundesamt für Sicherheit in der Informationstechnik) és a kritikus infrastruktúrák üzemeltetésében érintett állami és civil szféra együttműködésére létrehozott platform, az UP KRITIS kiemelendő. Az egyre inkább szélesedő hatósági jogköröket és az üzemeltetői kötelezettségeket egyre szigorúbban megfogalmazó IT-Sicherheitsgesetz 2021-es módosításával vált korszerűbbé, és új megközelítésével jobban tudja erősíteni a biztonsági törekvéseket.

Összefoglalva elmondható, hogy az ellátásbiztonság és IT-biztonság területén egyre erősebb konvergencia jelentkezik úgy technológiai, mind jogi oldalról, a vonatkozó hatósági jogkörök erősödnek és szélesednek, egyre komolyabb biztonsági elvárásokat támasztanak a szolgáltatókkal szemben, akiknek úgyszintén egyre szélesebb körét vonja be a jogalkotó a kötelezettek közé. Nagy hangsúlyt fektetnek minden szempont szerint az együttműködés különböző formáira és a szereplők hálózatosodására is. Várható, hogy ezek a tendenciák magukkal hozzák nemzeti szabályozási szinten Magyarországon is a terminológia egységesítésének igényét, az uniós irányelvek implementációjával párhuzamosan, illetve az állami szereplők oldaláról szélesebb ellenőrzési lehetőségek megteremtésével, és az együttműködések elmélyítésével fognak járni.

Dr. Magyar Sándor előadását a „*Kibervédelmi gyakorlatok, mint képességfejlesztés eszközei*” címmel tartotta. Az elektronikus információs rendszerek nagyütemű fejlődése, elterjedése jelentős függőséget alakított ki a felhasználói oldalon a rendszereken nyújtott szolgáltatások rendelkezésre állása tekintetében. Azonban minden esetben kiemelten kell kezelni a bizalmasság és a sértetlenség területét is. Az információs technológia fejlődése a fenyegető szereplők által használt taktikákra, technikákra és eljárásokra is hatással vannak. Mivel a kibertámadások száma és komplexitása emelkedő tendenciát mutat, ezért szükséges megelőző,

detektáló és korrigáló területek fejlesztése, amihez a kibervédelmi gyakorlatok aktívan tudnak hozzájárulni. A gyakorlatoknak több típusa van – amelyek lehetnek table top, stratégiai, technikai és komplex –, amelyek mindegyikének megvannak a sajátosságai, azonban az előadó kihangsúlyozta, hogy az előadásban a technikai területet helyezi jobban fókusz alá.

A gyakorlatok jó alapot teremtenek a szakemberek meglévő tudásának továbbfejlesztésére, azaz azok nem a szakmai alapok elsajátítására, hanem a meglévő tudás hatékonyabb gyakorlati alkalmazására szolgálnak. A gyakorlatok egyik legnagyobb eredménye az együttműködés fejlesztése. Az együttműködés minősége javulhat az IT szakmai területei között (például az üzemeltető, fejlesztő, sérülékenyvizsgáló, eseménykezelő stb. szerepkörök), valamint a különböző szektorok között is (civil, kormányzati, honvédelmi, nemzetbiztonsági stb.), továbbá nemzetközi területen is. A kibervédelmi gyakorlatok lehetőséget adnak új szoftverek kipróbálására is, amelyet az éles rendszereken is lehet használni. A szoftverek mellett az eljárásrendek, a kommunikációs platformok tesztelése is lehetővé válik. Itt lehet megérteni az elektronikus információs rendszerek komplexitását, az IT-területek egymásra utaltságát egyaránt. Meg lehet továbbá tapasztalni a támadó oldal (red team) sikeres kibertámadásai „terhét” a kieső rendszerek helyreállítása esetén, továbbá a támadó tevékenységének észlelése, beazonosítása területén.

A kibervédelmi gyakorlatok csak töredék része maga a gyakorlat ideje (1-3 nap), a nagyobb részt a felkészítés és a tapasztalatfeldolgozás jelenti. Az előadó külön kiemelte a tapasztalatfeldolgozás rendkívüli fontosságát, amely sajnos jelentős emberi erőforrásokat igénylő feladat, de az által lehet a támadások kivitelezését feldolgozni, az lehet az alapja a fejlődésnek, mind az „éles” rendszerek ellenálló képességének fejlesztése, mind a következő gyakorlat sikeresebb végrehajtása területén.

Knapp Gábor alezredes *“A Deepfake, mint egy kibertér műveleti eszköz vizsgálata”* címmel tartott előadása az ellenség megtévesztése, az elrettentés egyedfejlődésének egy lehetséges módját mutatta be átfogó jelleggel. A harcosok mindig is többnek próbálták magukat mutatni, amellyel helyzeti előnyt tudtak generálni az ellenséggel szemben. A modern technika vívmányainak térnyerésével, illetve kiaknázásával a mesterséges intelligencia lehetőséget biztosít a kibertérben rendelkezésre álló, ilyen célú eszközök használatára is. A különböző alkalmazási célok ábrázolása mellett az előadó kitért a deepfake felismerésének lehetséges módjain bemutatására is. Arra a kérdésre, hogy lehet-e védekezni a deepfake ellen, a mesterséges intelligencia kiindulásból csak hasonlóan fejlett, folyamatosan tanuló eljárás lehet a megoldás válasza született. A civil és katonai területek összekapcsolása, a technológia eljárások átvétele miatt a kibertér ezen területe egyrészt lehetőségeket, ugyanakkor fenyegetéseket is jelent. Ennek megfelelően az előadás kitért a hadműveleti alkalmazások és kihívások lehetséges módjainak ábrázolására, illetve annak a kérdésnek a tisztázására, hogy ezek a képességek támadó vagy védelmi feladathoz köthetők. Az összefoglaló részben az előadás a deepfake jövőbeni alkalmazásának, eldöntendően kibertér vagy információs műveleti területhez kapcsolódó feladatrendszerét kérdőjelezte meg, amely kettősség miatt a terület további kutatását helyezte fókuszba.

Tóth Rebeka „*CTF a felsőoktatásban. A technikai kiberbiztonsági képzésfejlesztés lehetőségei*” című előadásában felvázolta azokat az elméleti és gyakorlati sérülékenységvizsgálati és oktatási módszertanokat, releváns oktató platformokat, tantárgyi és tanfolyam tematikákat, amelyek integrálásával növelhetők a hazai felsőoktatásban résztvevők technológiai kompetenciái. Az előadás a sérülékenységvizsgálati területhez szükséges kompetenciákat vázolta fel, majd ez alapján egy képzési keretrendszer és tematika karakterisztikái kerültek meghatározásra. Az előadó kihangsúlyozta, hogy a kialakított képzési tematika és keretrendszer jelenleg hiányzik az állami és piaci szféráról, megalkotásukkor a fő szempont az volt, hogy biztosítsa a megfelelő, versenyképes tudást azon hallgatók számára, akik érdeklődnek a sérülékenységvizsgálati tématerület iránt. Az előadáson bemutatott tudományos eredmények alapján a hatékony sérülékenységvizsgálathoz szükséges képzésspecifikus kompetenciák alapján megvalósításra került egy gyakorlati oktatásmódszertan és kurzus-tematika, majd pedig ezek alapján egy szakspecifikus képzési keretrendszer felvázolása történt. Az előadó kiemelte, hogy kutatása fókuszában a legnépszerűbb sérülékenységvizsgálati módszertanok, jó gyakorlatok és ajánlások felmérése, elemzése és összehasonlítása áll egy nagyvállalat által használt módszertannal. Az előadás második pillérében az előadó bemutatta és összehasonlította a tárgyat érintően a hazai egyetemi intézmények által kínált felsőoktatási képzéseket, a hazai és nemzetközi tanfolyamokat és képzési lehetőségeket, valamint a nemzetközi piacon elérhető legnépszerűbb tanúsítványok is összehasonlításra kerültek előre meghatározott karakterisztikák mentén. Az előadás harmadik pillérét a releváns etikus hacker oktató platformok elemzése és összehasonlítása adta, gyengeségeik, erősségeik, lehetőségeik és veszélyeik alapján. A módszertanok, képzések, tanúsítványok és oktató platformok együttese elemzéséből és összevetéséből meghatározásra kerültek a hatékony sérülékenységvizsgálathoz szükséges kompetenciák, amely alapján elkészült egy új szakspecifikus keretrendszer és képzési tematika.

Összeségében az online térben lefolytatott konferencia előadásainak sokszínűségével széles spektrumot tudott lefogni a terület kihívásainak bemutatását érintően. Az előadók számos visszajelzést kaptak, amelyek hasznos alapot nyújtanak a további kutatások folytatásához.

MEGHÍVÓ

KIBERTÉR – KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK

A kiberbiztonságot szolgáló képességek és jogi szabályok fejlesztésének szükségessége

Tudományos – Szakmai Konferencia

A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Tudományos Tanácsa, valamint a Nemzeti Közszerzői Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, Katonai Nemzetbiztonsági Kibertér Művelési Szakcsoportja szervezésében zártkörű, meghívásos tudományos - szakmai konferencia kerül megrendezésre.

A rendezvény a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat TKP2021-NVA-24 azonosító számú „A mesterséges intelligencia alkalmazásának kutatása a katonai nemzetbiztonsági célú adatszerző, adatfeldolgozó és vizualizációs eljárásokban, és kapcsolódó fejlesztések elvégzése” elnevezésű projektje keretében, az Innovációs és Technológiai Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával valósul meg.

Időpont: 2022. június 23.
Helyszín: A rendezvény on-line keretek között kerül megrendezésre
A konferencia védnöke: Oroszi Zsolt vezérőrnagy
Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat főigazgató-helyettes

PROGRAM:

Köszöntő
09:00-09:05 **Dr. Kassai Károly (KNBSZ, NKE)**

Panel I.

Levezető elnök: **Dr. Magyar Sándor (KNBSZ, NKE)**
09:05-09:30 **Dr. Farkas Ádám (KNBSZ, NKE)**
A hibridítés expanziója: az információs társadalom egy új hidegháború árnyékában?

09:30-09:55 **Dr. Kelemen Roland (SZE)**
Az állami és társadalmi együttműködés szerepe a kiberbiztonságban: a cyberfare state gondolata kitekintéssel az Amerikai Egyesült Államok egyes megoldásaira

09:55-10:20 **Dr. Vikman László (KNBSZ)**
Ellátás- és kiberbiztonság kapcsolata, kitekintéssel Németország megoldásaira

10:20-10:40 **SZÜNET**

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

MEGHÍVÓ

KIBERTÉR – KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK

A kiberbiztonságot szolgáló képességek és jogi szabályok fejlesztésének szükségszerűsége

Tudományos – Szakmai Konferencia

Panel II.

Levezető elnök: Dr. Farkas Ádám

10:40-11:05 **Dr. Magyar Sándor**

Kibervédelmi gyakorlatok, mint képességfejlesztés eszközei

11:05-11:30 **Knapp Gábor (KNBSZ)**

A deepfake, mint egy kibertér műveleti eszköz vizsgálata

11:30-11:55 **Tóth Rebeka (KNBSZ)**

CTF a felsőoktatásban

Zárszó

11:55-12:00 **Dr. Kassai Károly**

Az előadások végén a résztvevőknek lehetőségük lesz kérdéseket feltenni az előadók számára.

Az eseményen történő részvétel előzetes regisztrációhoz kötött. Regisztrálni az alábbi linken lehet:

<https://ludevent.uni-nke.hu/event/2071/>

A csatlakozáshoz szükséges Microsoft Teams linket a résztvevők e-mailben kapják meg a konferenciát megelőzően.

Dr. Kenedli Tamás s. k.
KNBSZ TT titkár

Szervezőbizottság elnöke:
Dr. Kassai Károly

Szervezőbizottság tagjai:
Dr. Kenedli Tamás
Dr. Magyar Sándor
Dr. Farkas Ádám
Knapp Gábor
Tóth Rebeka

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

E SZÁMUNK TARTALMA

DR. PÁL ISTVÁN

A FUTÁR SZEREPÉBEN: KOMÁROMY ISTVÁN SZOBRÁSZMŰVÉSZ TÉZISEK A LONDONI REZIDENTÚRA BUKÁSÁNAK IDŐPONTJÁRÓL

A magyar hírszerzés londoni rezidentúrája a 60-as évek kezdetén komoly várokozásokkal tekintett a Komáromy István üvegszobrászhoz fűződő kapcsolatára. Az antifasiszta elkötelezettségű, szociáldemokrata művész alkotásainak vevőköre a királyi család tagjaiból, valamint a brit társadalom egyéb, befolyásos és jó módú tagjai közül került ki. A magyar hírszerzés ezért az elithez tartozó barátai és ismerősei véleményének szondázásával és/vagy tippszemélyek felkutatásával szerette volna megbízni. A művész zárkózottsága nem tette lehetővé az eredeti elképzelés megvalósítását, így a hangsúly áthelyeződött a Bank of Englandnál dolgozó barátnőjére. A brit elhárítás azonban közbelépett, azaz eltérítette Komáromyt a magyar diplomatákkal való érintkezéstől, őket ugyanis a kihallgatást vezető MI5 tiszt egytől-egyig hírszerzőnek titulálta. A vád nem volt teljesen alaptalan, ami viszont azt jelenti, hogy a rezidentúra személyzete már 1961-ben ismert volt a britek előtt.

Kulcsszavak: hírszerzés, elhárítás, társadalmi kapcsolat, angol–amerikai alosztály

SOLTI ISTVÁN

EGY KÉMGYANÚ UTÓÉLETE – ESETTANULMÁNY A TITKOSSZOLGÁLATOK TITKOS INFORMÁCIÓGYŰJTŐ ESZKÖZEINEK ALKALMAZÁSÁRÓL EGY NYUGATNÉMET CÉLSZEMÉLY ESETÉN KERESZTÜL

A tanulmány egy nyugatnémet család esetét dolgozza fel az 1980-as évek elejének Magyarországról. A kémelhárítás gyanúja szerint a család férfi tagja a nyugatnémet hírszerző szolgálat megbízásából több alkalommal is Magyarországra látogatott és kapcsolatot épített ki egy szovjet katonai alakulatnál dolgozó orosz férfival és annak feleségével kényes információk megszerzése érdekében. A kémgyanú felmerülése után a magyar elhárító szolgálat illetékes alegysége először előzetes ellenőrzést, majd bizalmas nyomozást indított a német férfival szemben. Felhasználták a rendelkezésükre álló titkos erők és eszközök jelentős részét az eljárásukban, a technikai információszerzés módszereitől kezdve a támogató erőkon át egészen a humán hírszerzés eszközzrendszeréig.

A szerző a tanulmányban megvizsgálja, hogy a felhasznált titkos információgyűjtés erői és eszközei milyen szerepet játszottak az ügy felderítésében, azokat a magyar hivatalos szervek milyen elvek és metódusok mentén alkalmazták, valamint az egyes eszközök révén milyen információk jutottak a birtokukba.

Kulcsszavak: titkos információgyűjtés, megfigyelés, lehallgatás, elhárítás, kémkedésre

---

CONTENTS

ISTVÁN PÁL DR.

**THE CURIER: GLASS SCULPTER ISTVÁN KOMAROMY
THESES ON THE DEBACLE OF LONDON RESIDENCY**

The Intelligence Department of the Hungarian Ministry of Internal Affairs had great expectation for tuning István Komaromy, the well-known glass sculptor into a confidential contact who would gather information from his influential friends and customers coming from the British High Society. Taking into consideration that the artist was not the centre of the social life, the emphasis shifted from him Ms. Margaret Crease who worked as a secretary for the Bank of England. However, the MI5 intervened, the interrogator was dissuading Mr. Komaromy from making friends with the Hungarian diplomats whom he declared to spies virtually without exceptions. This means that the London residency of the Hungarian Intelligence Service had been doomed much before Police Major Laszlo Szabo defected in 1965.

Keywords: intelligence, counter-intelligence, confidential contact, the British-American Desk

ISTVÁN SOLTI

**AFTERLIFE OF A SPY-SUSPICION – THE CASE STUDY REPORTING ON
THE OPERATION OF SECRET INFORMATION GATHERING MEANS
AND METHODS BY NATIONAL SECURITY SERVICES IN THE CASE OF
A WEST GERMAN PERSON CONCERNED.**

This case study presents the case of a West German family in the early 1980's in Hungary. Upon the suspicion of the counter-intelligence service the man of this family came to Hungary several occasions on behalf of the West German intelligence service and in order to obtain sensitive information developed relationship with a Russian man and his wife who worked for a Soviet military force. After the arose of the suspicion the competent subunit of the Hungarian counter-intelligence service carried out a prior checking at first, then initiated a covert investigation proceeding against this German man. The majority of the available secret information gathering means and methods were mobilised in this proceeding from the technical information gathering means, through the supportive forces, to the methods of human intelligence. The author scrutinizes the role of the applied secret information gathering means and methods played in reconnaissance of the case, the principles which were followed by the Hungarian forces in the application thereof, finally the type of the information gathered through the certain means and methods.

Keywords: secret information gathering, covert surveillance, interception, counter-intelligence, intelligence

GERGELY GÁBOR

A DEZINFORMÁCIÓ ÉS AZ INFORMÁCIÓS MŰVELETEK JÖVŐJE A KIBERTÉRBEN

Az internet és az informatikai, valamint infokommunikációs eszközök forradalma gyökerest változást hozott az életünkbe a XX. század végén, amely napjainkra a virtuális teret katonai és nemzetbiztonsági műveleti területté formálta. Ennek hatása érzékelhető az állami és a társadalmi alrendszerben és kihatással van az egyén és a nemzet biztonságára, valamint folyamatosan alakítja azokat. Az információs műveletek és a dezinformáción alapuló befolyásolás előrevetíti a társadalom „puha célponttá” válását, ezáltal új kihívásokat jelent a nemzetbiztonsági szolgálatok számára.

Kulcsszavak: nemzetbiztonság, információ, dezinformáció, befolyásolás, biztonsági kihívások

KÁPLÁR ATTILA

SUNZI STRATÉGIAALKOTÁSÁNAK ÉRTELMEZÉSE

Sunzi „A hadviselés törvényei” című munkája mind a mai napig rendkívüli népszerűségnek örvend. Az évezredek során a titkos kínai könyvtárak homályából utat törve magának, kulturális és territoriális határokat átlépve, mára a világ minden pontján ismerik.

Azonban napjainkra már nemcsak a hadtudományok kutatói és gyakorlati alkalmazói, de az informatikában, a politikában vagy akár az üzleti világban tevékenykedő szakemberek is előszeretettel forgatják és tanulmányozzák a benne foglaltakat. A gyakori hivatkozással társuló felületes ismeret viszont sok esetben szül félreértéseket a használók között. A Sunzi-féle tanítások – megítélésem szerint – többek mintsem egyszerű axiómák és aforizmák halmaza, amelyek komplexebb jelentéstartalommal is rendelkeznek annál, mint amit első ránézésre gondolnánk. Jelen írásomban ezen mélyebb megértés irányába kívánom elkalauzolni az olvasót.

Kulcsszavak: Sunzi, Lao Ce, Kína, stratégia, háború, hadviselés, filozófia

GÁBOR GERGELY

THE FUTURE OF DISINFORMATION AND INFORMATION OPERATIONS IN CYBERSPACE

Today's cyberspace was turned into a military and national security area of operations by the revolution of information and communication technology in the late 20th century, which brought a radical change in our everyday lives. The effects of this process can be seen in the national and social subsystem and exert an influence on the security of both the individual and the nation, constantly forming and shaping it. Information operations and influencing processes based on disinformation anticipate the transformation of society into a soft target, thus emerging as new challenges for national security services.

Keywords: national security, information, disinformation, influence, security challenge

ATTILA KÁPLÁR

INTERPRETATION OF SUNZI'S STRATEGY CREATION

Sun Tzu's „*The Art of War*” is still relevant and popular, which has been broken out of the shadow of the secret Chinese libraries, stepped beyond cultural and territorial boundaries, and today it is known all around the world.

In our days the book is highly relevant not just among military researchers but among representatives of business area, sports world or political field. But the abundant references with superficial knowledge can create misunderstanding. In my opinion Sun Tzu's teaching is more than just a set of axioms and aphorisms, which are more complex than looks like first.

In my paper I guide the reader towards a deeper understanding of Sun Tzu's teaching.

Keywords: Sun Tzu, Lao Tzu, China, strategy, war, warfare, philosophy

TÓTH TAMÁS

KIBERBIZTONSÁGI VERSENYEK A VALÓS ÉLETTEL SZEMBEN A 2022. ÉVI BOSTONI WHITE HAT KONFERENCIA TAPASZTALATAI ALAPJÁN

A hatályos Nemzeti Biztonsági Stratégia (a továbbiakban: Stratégia) alapján Magyarország egyik legfőbb célkitűzése, hogy 2030-ra az ország stabilitásának és biztonságának megteremtése érdekében kialakítsa megfelelő képességeit, összhangban a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvény vonatkozó rendelkezéseivel, amely a biztonsággal összefüggő stratégiai célok megvalósítása érdekében a hon- és rendvédelmi szervek mellett, harmadik pilléerként a nemzetbiztonsági szolgálatokat azonosítja. Jelen tanulmány elemezi és feldolgozza a hatályos Stratégia és a nemzetbiztonság összefüggéseit. Az elemzés során láthatóvá válik, hogy a Stratégia milyen összefüggésekben azonosítja a hazai nemzetbiztonsági ágazat szereplőit, számukra milyen feladatokat determinál a megvalósítás kapcsán és milyen retorikát alkalmaz velük kapcsolatban.

Kulcsszavak: nemzeti biztonsági stratégia, nemzetbiztonság, biztonsági környezet, biztonsági kihívás

TÓTH REBEKA

KIBERBIZTONSÁGI VERSENYEK A VALÓS ÉLETTEL SZEMBEN A 2022. ÉVI BOSTONI WHITE HAT KONFERENCIA TAPASZTALATAI ALAPJÁN

A Capture-the-flag (CTF) stílusú technikai versenyek kiváló játékkeret kínálnak az informatikai és kiberbiztonsági szakemberek számára a versenyzés és a tanulás kombinálásához. Ezen versenyek erősen technikai fókuszúak, azonban az egyes kihívások néha eltérnek a mindennapok nehézségeitől. A versenyzők a zászlók elfogására irányuló részfeladataikra összpontosítanak, de eredményeikről nem minden esetben kell jegyzőkönyvet készíteni, kihagyhatnak más szempontokat, például a jogi és a politikai háttérrel, amelyek a való életben befolyásolhatják a munkát. Ezzel szemben a kiberbiztonsági versenyek általában a technikai készségek mellett jogi, stratégiai és kommunikációs készségeket is megkövetelnek, amelyek a résztvevők tanulását átfogóbban támogatják. Olyan megoldandó problémákat kínálnak, amelyek közelebb állnak a mindennapi élethez. Ez a kutatás egy példán keresztül bemutatja a különbségeket, részleteiben mutatja be a kiberbiztonsági versenyeket, rámutatva ezzel a CTF stílusú technikai kihívásokkal szembeni előnyökre.

Kulcsszavak: kiberbiztonság; capture the flag, kiberverseny, kiberbűnözés, digitális kriminalisztika

TAMÁS TÓTH

ANALYSIS OF HUNGARY'S NATIONAL SECURITY STRATEGY FROM THE PERSPECTIVE OF NATIONAL SECURITY

Based on the current National Security Strategy (hereafter: Strategy), one of the main objectives of Hungary is to develop its appropriate capabilities by 2030 in order to create the stability and security of the country, in accordance with the relevant provisions of Act XCIII of 2021 on the coordination of defense and security activities, which is related to security in order to achieve related strategic goals, it identifies the national security services as a third pillar in addition to the national security and law enforcement agencies. This study analyzes and processes the connections between the current Strategy and national security. During the analysis, it becomes visible in what contexts the Strategy identifies the actors of the domestic national security sector, what tasks it determines for them in connection with the implementation and what rhetoric it uses in relation to them.

Keywords: national security strategy, national security, security environment, security challenge

REBEKA TÓTH

CYBER SECURITY COMPETITIONS VERSUS REAL LIFE BASED ON EXPERIENCES FROM THE 2022 WHITE SIX CONFERENCE IN BOSTON

Capture-the-flag (CTF) style technical competitions provide an excellent playground for IT and cybersecurity professionals to combine competition and learning. These competitions have a strong technical focus; however, the individual challenges sometimes differ from everyday difficulties. Competitors focus on their sub-tasks of capturing the flags, but their achievements do not always need to be recorded, and they may miss other aspects, such as the legal and political background, which may affect the work in real life. Cybersecurity competitions, on the other hand, usually require legal, strategic and communication skills in addition to technical skills, which support participants' learning more comprehensively. They offer problems to solve that are closer to everyday life. This research presents the differences through an example, presenting cyber security competitions in detail, pointing out the advantages over CTF-style technical challenges.

Keywords: cyber security; capture the flag, cyber competition, cybercrime, digital forensics

CSENDES LÁSZLÓ

AZ OKOSKÖRNYEZET ÉS A BENNE REJLŐ BIZTONSÁGI KIHÍVÁSOK I. – AZ OKOS ÖKOSZISZTÉMA

Rohamosan fejlődő világunkban az életminőségünk javításáért folytatott küzdelem által inspirált digitális innovációknak köszönhetően megjelent okos technológia robbanásszerű fejlődésen ment át az elmúlt évtized során, mindez pedig szinergiát képezett az újonnan megjelenő kommunikációs megoldásokkal. A néhol mesterséges intelligenciával is megtámogatott eszközök mára a mindennapok részévé váltak, mintegy állandó virtuális társként kísérik minket, hogy a háttérben figyelve életünk apró mozzanatait, igény szerint segítséget nyújtsanak. Az elérhető rendszerek sokszínűsége és kifinomultsága számos lehetőséget kínál az életkörülményeink fejlesztése terén, egyben számos problémát és megoldandó feladatot is felvet személyes biztonságunkat illetően. Írásom első részében ezen rendszerek fejlődését, felépítését és a bennük rejlő potenciált kívánom bemutatni.

Kulcsszavak: okos technológia, okoseszköz, okoskörnyezet, mesterséges intelligencia, vezeték nélküli kommunikáció

KÓRÉ ANDRÁS

A TAGÁLLAMI NEMZETKÖZI FEJLESZTÉSI ÉS HUMANITÁRIUS SEGÍTSÉGNYÚJTÁSI STRATÉGIÁKBAN BEKÖVETKEZŐ VÁLTOZÁSOK ÖSSZEHASONLÍTÁSA A HUNGARY HELPS PROGRAMMAL, MINT AZ ILLEGÁLIS MIGRÁCIÓRA ADOTT VÁLASZOK

Írásomban elemezem Németország, Olaszország és Magyarország nemzetközi fejlesztési politikáját, segélyezési gyakorlatát és a nyújtott támogatások volumeneit. Megvizsgálom azok változásait az Európai Uniót érő 2015-ös illegális migrációs hullám tükrében. Az adatokat egymással összehasonlítva bemutatom azon régiókat és országokat, amelyek elsődleges támogatási, fejlesztési célterületek. A donor és recipiens országok viszonyából következtetéseket vonok le azzal kapcsolatban, hogy melyek számítanak a három vizsgált állam érdekszféráinak, amelyek nagy valószínűséggel az Európai Unió érdekszféráját is kirajzolhatják számunkra.

Kulcsszavak: nemzetközi fejlesztés, nemzetközi segélyezés, érdekszféra, donor ország, recipiens országok, OECD, DAC, ODA, támogatás, helyben maradás, illegális migráció, migráció, érdekszféra

LÁSZLÓ CSENDES

**THE SMART ENVIRONMENT AND ITS SECURITY CHALLENGES I. –
THE SMART ECOSYSTEM**

In our rapidly developing world, emerged due to the digital innovations inspired by the struggle to improve our quality of life, smart technology has undergone a sudden development over the past decade, and all of this have formed a synergy with the newly emerged communication solutions. The devices, sometimes also supported by artificial intelligence, have now become a part of everyday life, they accompany us as a constant virtual companion, monitoring the tiny moments of our lives in the background and supporting us as needed. The diversity and sophistication of the available systems offer many opportunities in terms of improving our living conditions, but also raise many problems and tasks to be solved regarding our personal safety. In the first part of my article, I would like to present the development and structure of these systems and their inherent potential.

Keywords: smart technology, smart device, smart environment, artificial intelligence, wireless communication

ANDRÁS KÓRÉ

**COMPARISON OF CHANGES IN MEMBER STATES' INTERNATIONAL
DEVELOPMENT AND HUMANITARIAN AID STRATEGIES WITH THE
HUNGARY HELPS PROGRAM AS RESPONSES TO ILLEGAL
MIGRATION**

In my writing, I analyze the international development policies, aid practices, and volumes of aid provided by Germany, Italy, and Hungary. I will examine their changes in the light of the 2015 wave of illegal migration to the European Union. Comparing the data, I show the regions and countries that are the primary areas of support and development. From the relationship between donor and recipient countries, I draw conclusions as to which are the spheres of interest of the three countries studied, which can most likely also be the sphere of interest of the European Union for us.

Keywords: international development, international aid, sphere of interest, donor country, recipient countries, OECD, DAC, ODA, support, stay in place, illegal migration, migration, sphere of interest

---

SZERZŐINK

Csendes László	főhadnagy, a KNBSZ munkatársa
Gegely Gábor	százados, a KNBSZ munkatársa
Dr. Kassai Károly	ezredes, PhD, a KNBSZ munkatársa NKE Katonai Nemzetbiztonsági Kibertér Műveleti Szakcsoport, szakcsoport vezető
Káplár Attila	politológus, nemzetközi biztonság- és védelempolitikai szakértő
Kóré András	Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola, doktorandusz
Dr. Magyar Sándor	ezredes, PhD, a KNBSZ munkatársa Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katonai Nemzetbiztonsági Tanszék, egyetemi adjunktus
Dr. Pál István	PhD, Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, oktató
Dr. Solti István	PhD, Nemzeti Közszolgálati Egyetem oktató
Tóth Rebeka	hadnagy, a KNBSZ munkatársa
Tóth Tamás	Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, doktorandusz

---

E SZÁMUNKAT LEKTORÁLTÁK

Árpád Zoltán	ezredes, a KNBSZ munkatársa
Dr. Forgács Balázs	őrnagy, PhD, Nemzeti Közszerológati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, Hadászati Tanszék, tanszékvezető, egyetemi docens
Dr. Kenedli Tamás	ezredes, PhD, a KNBSZ munkatársa Nemzeti Közszerológati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, oktató
Dr. Magyar Sándor	ezredes, PhD, a KNBSZ munkatársa Nemzeti Közszerológati Egyetem Katonai Nemzetbiztonsági Tanszék, egyetemi adjunktus
Prof. Dr. Resperger István	ezredes, PhD, Nemzeti Közszerológati Egyetem, Katonai Nemzetbiztonsági Tanszék, egyetemi tanár, a KNBSZ munkatársa
Dr. Ritecz György	nyá. r. ezredes, PhD, Nemzeti Közszerológati Egyetem, Rendészettudományi Doktori Iskola, oktató
Tóth Csaba Mihály	alezredes, a KNBSZ munkatársa

A SZAKMAI SZEMLÉBEN TÖRTÉNŐ PUBLIKÁLÁS FELTÉTELEI

Az írásművekkel szemben támasztott követelmények

Etikai követelmények:

- az írásmű másol, ebben a formájában még nem jelent meg;
- a szerző(k) kizárólagos szellemi tulajdona, melyet szerzői nyilatkozat aláírásával igazol(nak);
- korrekt, visszakereshető hivatkozásokkal ellátott;
- bibliográfiával ellátott (amely tartalmazza a hivatkozott irodalom jegyzékét, az internetes anyagok jegyzékét a Letöltés idejével együtt);
- a szerző(k) saját véleményét is tükrözheti, mely értelemszerűen nem mindig egyezik meg a Szolgálat álláspontjával.

Tartalmi követelmények:

- a folyóiratokban – jellegével összhangban – a honvédelemmel, azon belül elsősorban a hadtudománnyal, nemzetbiztonsággal, hírszerzéssel, felderítéssel, katonai biztonsággal és a biztonságpolitikával kapcsolatos tudományos igényű kérdéseket feldolgozó és elemző írásokat – tanulmányokat, cikkeket és más tudományos terület témáit, anyagait – jelentejük meg;
- az írásmű legyen logikus, áttekinthető, tartalmilag összefüggő és jól tagolt;
- a témával kapcsolatos saját koncepció megfogalmazása legyen érthető, a következtetések pedig megalapozottak, érvekkel, adatokkal alátámasztottak legyenek.

Formai követelmények(és a kapcsolódó információk):

- a szerzői kéziratok terjedelme lehetőleg ne haladja meg az egy szerzői ívet (40 ezer karakter, illetve 20-21 gépelt oldal); a kéziratot elektronikus formában Times New Roman 12 pontos betűvel, másfeles sortávolsággal írva, a képeket és ábrákat feldolgozható (.jpg vagy .tif) formátumban kérjük megküldeni;
- lehetőség van a kézirat interneten történő megküldésére is, a **szakmaiszemle.kontakt@gmail.com** e-mail-címen. A kézírathoz kérjük mellékelni a szerző vagy szerzők nevét, rendfokozatát, beosztását vagy munkakörét, állandó lakcímét, telefonon és interneten történő elérhetőségét;
- a közlésre elfogadott írásokért – a szerzői nyilatkozattal létrejött megállapodás figyelembe vételével – szerzői honorárium fizethető;
- a kéziratokat a Szerkesztőbizottság minden esetben lektoráltatja. A kiadványban megjelentetni kívánt írásokat a Szolgálat kompetens, tudományos fokozattal rendelkező munkatársai vagy más szakértők lektorálják;
- a Szerkesztőbizottság – a lektori vélemények figyelembevételével – fenntartja a jogot, hogy a megjelenésre alkalmatlannak ítélt kéziratokat – indokolás nélkül – nem közli. Az ilyen írásokat nem küldi vissza és nem őrzi meg;

- a kiadványban bárki publikálhat, akinek az írását a Szerkesztőbizottság az etikai, tartalmi és formai követelmények alapján, kiadványban történő megjelenítésre, valamint az interneten történő közzétételre alkalmasnak tartja. A közlésre nem került kéziratot csak az adott naptári év végéig őrizzük meg, de a szerző kérésére azt visszaadjuk;
- a közleményhez „Absztraktot/Rezümét” kell mellékelni, maximum 10–12 sorban, magyar és angol nyelven;
- a közleményhez 3–5 kulcsszó megadása szükséges, magyar és angol nyelven;
- az írás angol nyelvű címét is kérjük megküldeni.

Tudományos közleményekkel szemben támasztott formai követelmények

A folyóirat kizárólag az MSZ ISO 960 szabvány alapján készített hivatkozásokkal ellátott tanulmányt, cikket jelentet meg.

A közleményhez szükséges megadni, mellékelni:

A SZERZŐ, SZERZŐK NEVE (rendfokozata)
 AZ ÍRÁS CÍME (magyarul, angolul)
 ABSZTRAKT/REZÜMÉ (magyarul, angolul)
 KULCSSZAVAK (magyarul, angolul)
 SZERZŐI NYILATKOZAT

Bibliográfiai hivatkozás

A társadalomtudományokban a megszokott számozott hivatkozást az idézések jegyzetben¹ módszerrel kérjük alkalmazni.

Abban az esetben, ha a szerző nem ezt a módszert alkalmazza, a kéziratot lektorálás nélkül visszaküldjük átdolgozásra!

Idézetek jegyzetben

A szövegen belüli idézést követően felső indexként megadott sorszámok jegyzetekre utalnak, melyeket a szövegbeli megjelenésük sorrendjében kell közölni. Ezek a jegyzetek tartalmazhatják az idézéseket.

Első idézés

Ha az idézések jegyzetben vannak megadva, egy dokumentumra vonatkozó első idézésnek tartalmaznia kell az idézés és a bibliográfiai hivatkozások külön jegyzékében levő kapcsolódó tétel pontos megfeleltetéséhez szükséges adatokat. Az első idézésnek tartalmazni kell: legalább a szerző(k) nevét és a teljes címet úgy, ahogy azok a bibliográfiai hivatkozásokban meg vannak adva, továbbá az idézett rész oldalszámát, ha az szükséges.

---

¹ Bibliográfiai hivatkozások. Magyar Szabvány, MSZ ISO 690. pp. 19-20.

Példák:

TARJÁN G. Gábor: A terrorizmus, p. 4.
KECSKEMÉTI Klára: A mediterrán térség és az Európai Unió, Európai Tükör, 2010. május XV. évfolyam 5. szám p. 38.
J. Nagy László: Mit kell tudni Algériáról?, Kossuth Kiadó, Budapest, 1987. p. 46-47.
PRYCE, Paul: France's Long War: Operation Barkhane, <http://natoconcil.ca/frances-long-war-operation-barkhane/> (Letöltés ideje: 2015.02.24.),
Global Trend 2020: Mappingthe Global Future, <http://www.foia.cia.gov/2020/2020.pdf> (Letöltés ideje: 2012.08.21.),

Bibliográfiai hivatkozások jegyzéke

A bibliográfiai hivatkozások jegyzékében a hivatkozásokat az első adatelem betűrendjében kérjük megadni.²

Példák:

ÁCS Tibor: A reformkor hadikultúrájáról, *Budapest, 2005, Zrínyi Kiadó. ISBN 963 9276 45 6*
BEREK Lajos: A hadtudományi kutatómunka alapjai, In: SZILÁGYI Tivadar (szerk.): Szemelvények, Budapest, 1994, Zrínyi Miklós Katonai Akadémia. pp. 31–50.
KOVÁCS Jenő: Az új magyar hadtudomány gyökerei, fejlődésének szemléleti problémái, In: Új Honvédségi Szemle, 1993. 47. évf. 6. sz. pp. 1–7. ISSN 1216-7436
Global Trend 2020: Mappingthe Global Future, <http://www.foia.cia.gov/2020/2020.pdf> (Letöltés ideje: 2012.08.21.),

Ábra, vázlat, térkép, diagram, egyéb melléklettel szembeni követelmények:

- az ábra, vázlat címe;
- az ábra, vázlat forrás (vagy: Szerkesztette: ...);
- az ábra, vázlat sorszáma (pld. 1. ábra.);
- idegen nyelvű ábra, vázlat esetén lehetőség szerint magyar nyelvű jelmagyarázat.

Rövidítések, idegen kifejezésekkel kapcsolatos követelmények:

- az idegen kifejezéseket, rövidítéseket magyarul és eredeti idegen nyelven kell az írásműben az első alkalommal feloldani lábjegyzetben;

Példa:

- WFP – (World Food Program – ENSZ Világélelmezési Programja).

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

---

² Bibliográfiai hivatkozások. Magyar Szabvány, MSZ ISO 690. p. 18.